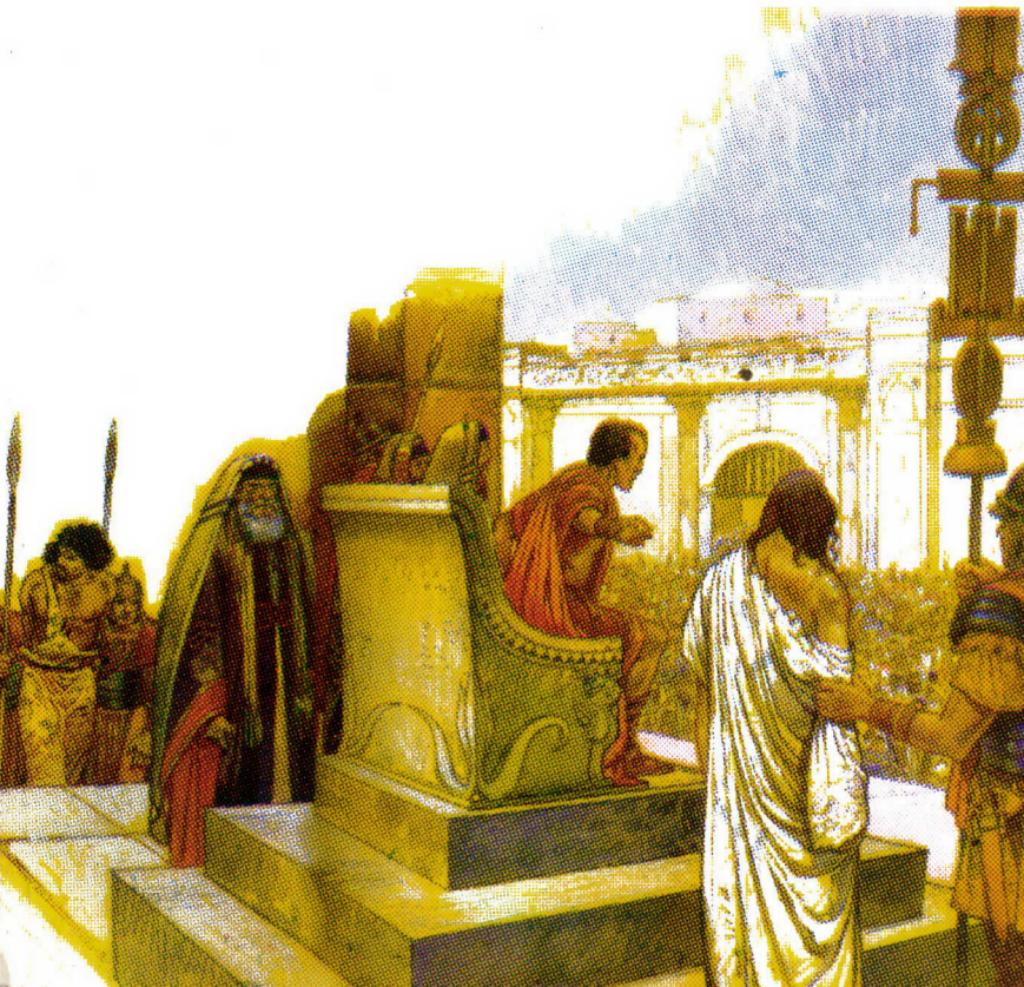

બારાબાસ

લેખિકા : મેરી કોરેલી

રૂપાંતરકાર : ફાધર જહોન કે. ડાભી, એસ. જે.

2BGB2

40.

GUJARATI CHRISTIAN FELLOWSHIP
OF PHILADELPHIA
425 CENTRAL AVE.
CHELTENHAM, PA 19012-2103

બારાષ્ટ્રાસ

: લેખિકા :

મેરી કોરેલી

: રૂપાંતરકાર :

શાહર જહોન કે. ડાલ્ભી, એસ. એ.

પાઠવિભાગ : પ્રકાશક :
ગુજરાત ટ્રાક્ટ એન્ડ બુક સોસાયટી
સાહિત્ય સેવા સંદર્ભ, એલિસાંગ્રાજ,
અમદાવાદ - ૩૮૦ ૦૦૬.

૧લી આવૃત્તિ ૧૯૯૮
નકલ : ૧૦૦૦
કિંમત રૂ. ૩૦/-

: મુદ્રક :
ફોટોનિક્સ
ભરવાડા હાઉસ, હાઈકોર્ટ રેલવે કોરસિંગ પાસે, નવરંગપુરા,
અમદાવાદ - ૩૮૦ ૦૦૯. ફોન નં : ૬૪૨૭૪૪૮

જન્મ : ૩૦-૧-૧૯૩૧

મરણ : ૩૧-૧-૧૯૮૮

સ્વ. ઈમાનુઅલભાઈ આર. મેકવાનની ટૂંકી જીવનરેખા

સ્વ. ઈમાનુઅલભાઈનો જન્મ તા. ૩૦-૧-૧૯૩૧માં થયો હતો. આઈ. પી. મિશન હાઇસ્કૂલ અમદાવાદમાં મેટ્રિક સુધીનું શિક્ષણ લઈ કોલેજમાં બી.એ., એલ.અલ.બી. સુધીનો અભ્યાસ કર્યો. સને ૧૯૫૨માં સિટી સિવિલ અને સેશન્સ કોર્ટ ભદ્ર, અમદાવાદમાં નોકરીમાં જોડાયા. ઈશ્વરપિતાની બીકમાં રહી પ્રમાણિકપણે નોકરી કરી અને બઢતી પામી રજિસ્ટ્રારના પદે પહોંચાયા. સને ૧૯૮૦માં નિવૃત્ત થયા. ૬૭ વર્ષનું આશીર્વાદિત જીવન જીવી સને ૧૯૮૮ની ૩૧મી જાન્યુઆરીએ અમેરિકામાં મૃત્યુ પાખ્યા.

પ્રાસ્તાવિક

મારું વર્ષાનું સ્વખ મેરી કોરોલીની આ નવલકથા ‘બારાબ્બાસ’ના પ્રકાશનમાં પૂર્ણ થાય છે. મેરી કોરોલીએ લખેલી તમામ ફૂટિઓમાં ‘બારાબ્બાસ’નું સ્થાન અજોડ છે. પાત્રાલેખન, વસ્તુની કલામય ગુંથણી અને સચિત્ર ચિર્ણણને કારણે આ નવલકથા ઘણી ભાષાઓમાં ઉત્તરી છે, અને અત્યાંત લોકપ્રિય બની છે.

આના પ્રકાશનની એક નાનકડી ઘટના હદ્યપ્રશ્ની છે. રિટાઇર થયા પછી હું ઓનરરી અધ્યાપક તરીકે ગુજરાત વિદ્યાપીઠની બી.એડ. કોલેજમાં જોડાયેલો ત્યારે ત્યાંની વિશાળ લાઈબ્રેરીનું કોમ્પ્યુટરાઈઝેશન થતું હતું. એક દિવસે મારા પ્રિન્સિપાલશ્રી પી. એ. પટેલ સાહેબે કહ્યું, “ચૌહાણ સાહેબ, આપણે કોમ્પ્યુટરમાં ચેક કરવું છે. તમે કોઈ પુસ્તકનું નામ આપો એટલે આપણે કોમ્પ્યુટર-ઓપરેટર દ્વારા ચેક કરાવીએ.” મેં કહ્યું, “બારાબ્બાસ – આ તો વિશની પ્રસિદ્ધ નવલકથા છે.” એમણે કહ્યું, “લેખકનું નામ બોલો.” મેં જવાબ આપ્યો, “મેરી કોરોલી” તરત ઓપરેટરે બટન દબાવ્યું અને કહ્યું, “ફલાણા રૂમમાં સાત નંબરના કબાટમાં છે.” એમણે તપાસ કરી તો તદ્દન સાચું નીકળ્યું. મેં કહ્યું, “સાહેબ, ઈવે એ પુસ્તક મને ચાર મહિના આપો તો હું એનું ભાષાંતર કરાવી નાખું.” એમણે પ્રેમપૂર્વક એ પુસ્તક મને આપ્યું.

હું તરત એ નવલકથા લઈને ટ્રાક્ટ સોસાયટીમાં આવ્યો. પત્ર લખી મારા મિત્ર ફાધર જોન ડાલ્ભીને કરમસદથી બોલાવ્યા. એ વખતે એમની ઉંમર ૮૦ વર્ષની. મેં કહ્યું, “ફાધર, આ ‘બારાબ્બાસ’નો અનુવાદ કરાવવો છે. આપ કરી શકશો?” એમણે હસીને “હા” પાડી. મેં કહ્યું, “બે મહિનામાં આ ભાષાંતર

થઈ જવું જોઈએ.” એમણે ફરીથી કહ્યું, “થઈ જશો.” એ વચનમાં સાચા ને પાકા ઈમાનદાર માણસ. બે મહિનામાં અનુવાદ પૂરો કર્યો. પછી એ પ્રલુભમાં ઉંઘી ગયા.

આ અનુવાદ બે-ગ્રાન્ડ વર્ષ પડી રહ્યો. પછી ડૉ. રવીન્દ્ર ઠાકોર આ અનુવાદ તપાસી ગયા. એમણે કહ્યું, “આ તો અદ્ભુત ગ્રંથ છે. જલદી છપાવો.” મેં કહ્યું, “હું એવો કોઈ દાતાની શોધમાં છું, જે આ પ્રકાશનનો પૂરો ખર્ચ આપે.” ત્યાં મારાં બહેન સ્નેહલતા ઈમાનુઅલ મેકવાનનો ફોન આવ્યો. “ભગવતભાઈ મારા પતિ ઈમાનુઅલ અમેરિકામાં મૃત્યુ પામ્યા. તમે તો પત્ર પણ લખેલો. હવે એમની સ્નેહસ્મૃતિમાં એક પુસ્તક છપાવવા માગું છું. કોઈ પુસ્તક છે?” મેં કહ્યું, “હા, એક અદ્ભુત પુસ્તક છે. નવલકથા છે. નામ બારાબ્બાસ. એને તાત્કાલિક છપાવવાની મારી ઈચ્છા છે.” સ્નેહલતાબહેને કહ્યું, “કેટલો ખર્ચ થાય?” મેં કહ્યું, “૨૫,૦૦૦ થી ૩૦,૦૦૦ જેવો ખર્ચ થાય.” એમણે તરત જ રૂ. ૨૫,૦૦૦ મોકલી આપ્યા.

સ્વ. ઈમાનુઅલ મેકવાન એક ઉમદા સજજન હતા. સારા ખેલાડી મિત્રો તરત બનાવી લે. કોઈમાં નાઝર હતા. એમની સ્નેહસ્મૃતિમાં આ પુસ્તક પ્રગટ થાય છે, એનો અમને આનંદ છે. હદ્યના ઉંડાણથી દાતા શ્રીમતી શ્રી સ્નેહલતાબહેનનો તથા કુટુંબનો ખાસ આભાર માનીએ છીએ.

‘બેનહર’, ‘રોબ’, ‘કોવાડિસ’ની કેમ ઈસુના મરણને કેન્દ્રમાં રાખી લખાયેલી આ નવલકથા સહુ સહદ્યી ભાવકોને સ્પર્શી જશો તેવી ખાતરી છે.

ભગવતપ્રસાદ ચૌહાણ
સેકેટરી

અનુક્રમણિકા

પ્રકરણ ૧	૧
પ્રકરણ ૨	૫
પ્રકરણ ૩	૮
પ્રકરણ ૪	૧૩
પ્રકરણ ૫	૨૧
પ્રકરણ ૬	૨૭
પ્રકરણ ૭	૩૩
પ્રકરણ ૮	૩૯
પ્રકરણ ૯	૪૧
પ્રકરણ ૧૦	૪૫
પ્રકરણ ૧૧	૫૧
પ્રકરણ ૧૨	૫૭
પ્રકરણ ૧૩	૬૧
પ્રકરણ ૧૪	૬૮
પ્રકરણ ૧૫	૭૩
પ્રકરણ ૧૬	૭૬
પ્રકરણ ૧૭	૮૦
પ્રકરણ ૧૮	૮૩
પ્રકરણ ૧૯	૮૭
પ્રકરણ ૨૦	૯૦
પ્રકરણ ૨૧	૯૪
પ્રકરણ ૨૨	૧૦૨
પ્રકરણ ૨૩	૧૧૦
પ્રકરણ ૨૪	૧૧૭

પ્રકરણ નં ૨૫	૧૨૩
પ્રકરણ નં ૨૬	૧૨૭
પ્રકરણ નં ૨૭	૧૩૪
પ્રકરણ નં ૨૮	૧૪૭
પ્રકરણ નં ૨૯	૧૪૩
પ્રકરણ નં ૩૦	૧૪૮
પ્રકરણ નં ૩૧	૧૫૦
પ્રકરણ નં ૩૨	૧૫૮
પ્રકરણ નં ૩૩	૧૭૭
પ્રકરણ નં ૩૪	૧૮૨
પ્રકરણ નં ૩૫	૧૮૭
પ્રકરણ નં ૩૬	૧૯૩
પ્રકરણ નં ૩૭	૨૦૦
પ્રકરણ નં ૩૮	૨૦૪
પ્રકરણ નં ૩૯	૨૦૮
પ્રકરણ નં ૪૦	૨૧૩
પ્રકરણ નં ૪૧	૨૧૭
પ્રકરણ નં ૪૨	૨૨૪
પ્રકરણ નં ૪૩	૨૨૮
પ્રકરણ નં ૪૪	૨૩૮
પ્રકરણ નં ૪૫	૨૪૪
પ્રકરણ નં ૪૬	૨૪૮
પ્રકરણ નં ૪૭	૨૫૦
પ્રકરણ નં ૪૮	૨૫૩
ઉપસંહાર	૨૫૮

પ્રકરણ ૧

એક અતિશાય ગરમ અને લાંબો દિવસ સિરિયામાં લગભગ આથમી ગયો.

ધામ અસહ્ય હતો. યહૂદી કેદખાનાના ભૌંયતળિયામાંથી જેરી બદબુ આવતી હતી. પરિણામે જે કંઈ ચોખ્ખી હવા હતી તે દુર્ગંધથી જેરી થઈ ગઈ હતી. જેલના સૌથી નીચેના ભૌંયરામાં પ્રકાશની એક રેખા પ્રવેશી હતી. અસ્ત પામતા સૂર્યની આભાને લીધે એ ભૌંયરામાં ઉજશ દેખાતો હતો. એક એકલવાયા કેદીની આંખો પર આવો આછે પ્રકાશ પડ્યો હતો અને છાંય એ એકદમ ઉશ્કેરાઈ ગયો. જાણો કે એને આગાની જવાલા ન દેખાઈ હોય એવી રીતે એ ગુસ્સાથી શાપ આપવા લાગ્યો. તરફડિયા મારી મારી તે ભૌંયરામાં જેટલું અંદર જઈ શકાય તેટલું ગયો અને બેડી બાંધેલાં બંને હાથથી પોતાની આંખો ઢાંકી દીધી. જો એ મફત જીવન જીવતો હોત તો સિરિયાનો સૂર્યપ્રકાશ સહી શક્યો હોત. પરંતુ અંધકારભર્યા ભૌંયરાની એક તિરાડમાંથી પ્રવેશ પામેલી રેખાનાં આકમ્પણ અને ઉપહાસ એ સહન કરી શક્યો નહિ. પરાળની મેલી પથારીમાં ટૂંટિયું વાળી અપશબ્દો બોલવા લાગ્યો, શાપ આપવા લાગ્યો. બરાડા પાડી ઈશ્વરને તેમ જ પોતાના નશીબને બિલત્સ ગાળો દેવા લાગ્યો. આ કેદી એકલવાયો હતો ખરો પરંતુ તદ્દન અટૂલો નહોતો. પડખે જ લોખંડના સળિયાની જાળી હતી. એમાંથી કોઈના હાથનો એને સ્પર્શ થયો. અને કોઈકે એને નામ દઈને બોલાવ્યો, “બારાબ્બાસ”, બારાબ્બાસે જપાટાબંધ પડખું ફેરવી લીધું અને બોલ્યો, “શું છે હવે?”

પેલાનો અવાજ સંભળાયો, “આ લોકો આપણાને ભૂલી ગયા હોય એમ લાગે છે. વહેલી સવાર થઈ ગઈ હોવા છાં કંઈ ખાવા પીવાનું લાવ્યા નથી. ભૂખતરસથી તો મારો જીવ જતો રહેશે. બારાબ્બાસ, મારો ને તારો પરિચય જ ન થયો હોત તો! અને તારા દુષ્ટ કાવતરામાં ભાગ લેવાનુંયે દુર્ભાગ્ય પ્રાપ્ત ન થયું હોત તો કેવું સારું!”

બારાબ્બાસે કંઈ પ્રત્યુત્તર ન આયો. પેલાએ ફરી કહ્યું, “અત્યારે કંઈ ઝતુ ચાલે છે એની તને ખબર નથી?”

બારાબ્બાસે સામો પ્રશ્ન કર્યો, “મને કેવી રીતે ખબર પડે? મારે ને ઝતુઓને વળી શો સંબંધ? એ લોકો આપણાને અહીં લાવ્યા એને વર્ષ કે બે વર્ષ થઈ ગયા હશે. તું જ મને આમાં કંઈ કહી શકતો નથી તો હું કેવી રીતે કહી શકું?”

પેલા ફરોશીને તેં ખતમ કર્યો એને અઢાર મહિના થઈ ગયા. તેં એ હત્યા ન કરી હોત તો આપણાને આ દારિદ્ર્ય વેઠવાનો લ્હાવો ન મળ્યો હોત. આપણે આટલું લાંબુ જીવી શક્યા ધીએ એ જ અદ્ભુત વાત છે. આટલી વારમાં તો પાસ્ખાનું આ પર્વ પણ આવી ગયું.”

બારાબ્બાસ એક પણ શબ્દ બોલ્યો નહિ.

“એ પર્વ સમયની પ્રણાલિકા તો તને યાદ છે ને? લોકો જેને પસંદ કરે તે કેદીને મુક્ત કરી દેવાની પ્રથા? બારાબ્બાસ, આપણાં બેમાંનો એક પસંદ થાય તો કેવું સારું? આપણે બધા મળીને દશ જણ હતા. તારા સિવાય અમે બધા સજજનો હતા. કારણ, તું પ્રેમમાં ગાંડો થઈ ગયો હતો. અને પ્રેમમાં પાગલ થઈ ગયેલા જેવો બીજો કોઈ પાગલ નથી.”

બારાબ્બાસ હજ્યે શાંત રહ્યો. પેલો કેદી આગળ બોલ્યો, “આ જગતમાં નિર્દોષતાની કોઈ કિંમત હોય તો સંજોગવશાત્ત મને છૂટો કરી દેવામાં આવશે. કેમ, હું નિર્દોષ નથી? મારા પિતૃઓના ઈશ્વરને ખબર છે કે મારા હાથ કોઈ નિર્દોષના લોહીથી ખરડાયેલા નથી. મેં કોઈ ફરોશીનું ખૂન કર્યું નથી. મારે તો થોડુક સોનું જોઈતું હતું.”

બારાબ્બાસે તિરસ્કારપૂર્વક જવાબ વાય્યો. “પણ એ સોનું તે લીધું હતું કે નહિ? ઓ દંભી! પેલા ફરોશીની તેં પાઈએ પાઈ નહોતી લૂંટી લીધી? ચોકીદારનો જીવ ગયો એ પહેલાં એ ચોકીદારે એનાં કાંડાં પરના કડાને દાંતથી કાપતાં તને નહોતો પકડી પાડ્યો? તારો બકવાસ બંધ કરી દે. તને બરાબર ખબર છે કે યરુશાલેમમાં કોઈ અધમમાં અધમ ચોર હોય તો તે તું.”

“આખોયે દિવસ નથી મણ્યો ખોરાક કે નથી મળ્યું પાણી. પેલા લોકો જો નહિ આવે તો મારો જીવ જરો. ધોર અંધકારમાં હું મરી જઈશ. નરાધમ બારાબ્બાસ! તને સંભળાય છે? મારા પ્રાણ ઉડી જરો.”

બારાબ્બાસે કહ્યું, “અથી તારો અંત આવી જરો અને સોનાના સંધરાખોરો ખુલ્લે બારણો શાંતિથી સૂઈ શકશે”

પેલાએ કહ્યું, “બારાબ્બાસ તું ખુદ શેતાન છે. તને કોસ પર લટકાવેલો જોવાની મારી આશા છે અને એટલે જ તને વધસ્તંભ પર નહિ જોઉં ત્યાં સુધી હું નહિ મરી જાઉં, જીવતો રહીશા.”

બારાબ્બાસ ચૂપ રહ્યો. તેણો ઉપરની દિશામાં નજર કરી તો પેલી પ્રકાશની રેખા ઝાંખી પડી ગઈ હતી. સંધ્યાનાં અંધારાં

પ્રસર્યાં હતાં. “બારાબાસ! ‘સૂર્યાસ્ત! મેં મારી પ્રિયાના અંતિમ દર્શાન કર્યાં ત્યાર પદ્ધી કેટલી બધી વાર આ સૂર્ય ઊગ્યો. અને આથમ્યો હશે. એના પિતાના ઘરની પાછા ફૂવો આવેલો છે ત્યાં આ સમયે જ એ એની સાહેલીઓ સાથે આવી પહોંચશે. તાડના વૃક્ષ તળે આરામ લેશે અને મજા માણશે. અને હું? હે, વેરી ઈશ્વર! એનો ચહેરો હું કદીયે જોવા નહિ પામું! અઢાર મહિનાનો રિબામણી! આ ભયંકર સ્થળે અઢાર અઢાર મહિનાઓમાં મને કોઈ વિરામ મળ્યો નથી.”

બારાબાસ હવે હળવેથી બોલ્યો, “જ્યુડીથ, ઓ જ્યુડીથ!” ફરી એક વખત એણે કહ્યું, “જ્યુડીથ!”

બારાબાસ એકાએક પૂર્જવા લાગ્યો. ભૌયરાની લેજવાળી દીવાલની ઓથે એણે મોં છુપાવી દીધું અને સ્થિર થઈ ગયો.

પશ્ચિમમાં ઝૂબી ગયેલા સૂર્યનું છેલ્લું કિરણ વિદાય થઈ ગયું અને ભૌયરામાં ધેરો અંધકાર વ્યાપી વલ્યો.

પ્રકરણ ૨

કલાકો વીતી ગયા અને એકાએક શાંત વાતાવરણમાં ભંગ પડ્યો. દૂરથી બૂમબરાડા સંભળાવા લાગ્યા. નજીક આવતાં જ એ શોરબકોર વધી ગયો. ભૌયરાની દીવાલ સુધી આવી પહોંચ્યો. બારાબ્બાસ હતો ત્યાં આગળ મશાલોના અજવાળાએ પ્રવેશ કર્યો. એક વખત તો અદૃહાસ્ય સંભળાયું અને કોઈકે મશકરીભર્યો પ્રશ્ન કર્યો, “બોલ, બોલ, તને કોણે લપડાક મારી?” ધીમેથી એ તોફાન શામી ગયું. અને પેલા કેદીએ કહ્યું, “ઓ બારાબ્બાસ!” પણ બારાબ્બાસ અનુત્તર રહ્યો. “અલ્યા, આ ધોંઘાટ તારા સાંભળવામાં આવ્યો કે નહિ?” બારાબ્બાસ તદ્દન ચૂપ રહ્યો. પેલાએ કહ્યું, “બારાબ્બાસ કૂતરા, ખૂની! આ આનંદના સમાચાર તારાથી નથી સંભળાતા? બહેરો છે કે શું? શહેરમાં સંઘર્ષ થયો હોય એવું લાગે છે. બંડ તો નહિ હોય? આપડી જ્યાં હાર થઈ હતી ત્યાં આપણા મિત્રો વિજ્યી થયા હોય એમ લાગે છે. કાયદાને પગ તળે કચડી નાંખો! અત્યાચારી રાજ્યીને હઠાવો! ફરોશીઓનો નાશ કરો. સત્યાનાશ વાળો. બારાબ્બાસ, આપણે છૂટી જઈશું, સ્વતંત્ર થઈ જઈશું. તું મને કંઈ જવાબ આપતો નથી તે તું ઊંઘી ગયો છે કે મરી ગયો છે?”

એટલામાં બહારથી આવેલો તોફાનીઓનો ધોંઘાટ ઘડ્યો દૂર જતો રહ્યો હતો. પેલા કેદીએ આર્તસ્વરે બૂમ પાડી, “બારાબ્બાસ, બારાબ્બાસ! વધામણી તેં ન વધાવી તો અશુભ સમાચાર સાંભળ! મને એટલે કે તારા આ મિત્ર હાનાનને બરાબર સાંભળી લે.

ઓઓની સાથે કેમ વર્તવું એ તારા કરતાં મને વધારે સારું આવડે છે. અત્યા બેવકૂફી! તેં પેલા ફરોશીની કેમ હત્યા કરી? એ જુરી નહોતી. એ ફરોશીની બડાશ એકદમ સાચી હતી. અને પેલી તારી જ્યુડીથ છે ને એ એક...

જ્યુડીથ માટે જે અપમાનજનક શાખ હાનાનને વાપરવો હતો તે વાપરવાની એને તક ન મળી. એક ગુસ્સે થયેલા સિંહની જેમ બારાબ્બાસ ઊભો થઈ ગયો. અને હાનાનના બંને હાથ પકડી લીધા. અને એવી રીતે એ હાથ આમબ્બા કે હાનાનને એમ લાગ્યું કે તે જાણો કંડાંમાંથી છૂટા નહિ પડી ગયા હોય.

“શાપિત હાનાન, ફૂતરા! ફરી એવું બોલી જો અને પછી જોઈ લે કે હું તારી શી વલે કરું છું. તારા હાથ હુંઠા કરી નાંખીશ અને એ હુંઠા હાથે પછી ચોરી કરજે” પછી બારાબ્બાસે મનોમન વિચાર્યું, જો જ્યુડીથ વિશેની એ વાત સાચી હોય... જો એ બેવક્ષા હોય... તો તો મારા કરતાંયે એ વધારે હલકટ ગણાય.”

આ સમસ્યાનો ઉકેલ ખોળવાને સારું બારાબ્બાસ ઊંડા વિચારમાં પડી ગયો. સમસ્યા ઘણી વિકટ હતી અને એનો ઉકેલ મેળવવાનું ઘણું કપડું હતું. વિચારમાં અને વિચારમાં એનું મન આમથી તેમ બટકવા લાગ્યું અને આખરે બારાબ્બાસ નિદ્રાધીન થયો.

વહેલી સવારે કારાગારની બહારના ચોકમાં ઉશ્કેરાટલ્યા બૂમબરાડા સંભળાયા. ભરનિંદ્રામાં પડેલા બારાબ્બાસને એની ખબર ન પડી. પરંતુ હૌકારા વધારે મોટેથી સંભળાયા ત્યારે એ જાગી જઈ ધ્યાન દઈ સાંભળવા લાગ્યો. શાસ્ત્રોના અથડાવાનો અવાજ દૂરથી આવતો હતો. તે ધીમે ધીમે નજીક આવતો હોય

એમ બારાબ્બાસને લાગ્યું. અને એના ભૌયરાની નજીદીક આવીને એ અવાજ થંભી ગયો. તાપામાં ચાવી ફરતી લાગી. ત્યાંજ, દ્વાર એકાએક ખૂલ્લી ગયું અને મશાલોએ એવો ઝગમગતો પ્રકાશ વેર્યો કે બારાબ્બાસે આંખો હાથ વડે ઢાંકી દીધી. ડરી ગયેલા ધુવડની જેમ એણે આંખો મીચી દીધી. ત્યાં જ સૈનિકોની સાથે એક અમલદાર બારાબ્બાસની પાસે આવી ઉભો રહ્યો તેણે હુકમ કર્યો, “બારાબ્બાસ બહાર નીકળ!” બારાબ્બાસને કંઈ ગતાગમ પડી નહિ. આંખો ફાડીને એ ટગર ટગર જોઈ રહ્યો. ત્યાં તો વળી એક સ્વર સંભળાયો, “હું છાનાન પણ નિર્દોષ છું. મને કચેરીમાં લઈ જાઓ. મારો ન્યાય કરો. બારાબ્બાસે પેલા ફરોશીનું ખૂન કર્યું છે. મેં નથી કર્યું. આ ઉત્સવને પ્રસંગે મારા પર પણ દયા થવી જોઈએ. બારાબ્બાસને અહીંથી લઈ જઈને મને એકલો મૂકી ના જરો.” અમલદારે એના તરફ બિલકુલ ધ્યાન આપ્યું નહિ. અને ફરીથી હુકમ કર્યો, “બારાબ્બાસ બહાર નીકળ!”

હવે બારાબ્બાસ સંપૂર્ણ જાગી ગયો હતો. હુકમનો અમલ કરવા એ ઉભો તો થયો પરંતુ શૃંખલાઓના ભારથી નીચે પડ્યો. એ જોઈને અમલદારે સૈનિકોને આજ્ઞા કરી અને તેણે એની બધી સાંકળો કાઢી નાંખી અને ચોકીદારોએ એને ઘેરી લીધો. “બારાબ્બાસ, બારાબ્બાસ!” એવી બૂમો છાનાને પાડી.

બારાબ્બાસ થોડું થંભી ગયો. એને ઘેરી વળેલા સૈનિકો તરફ નજર નાંખી. પછી એમના અમલદારને જોયા. પછી ધીમેથી તે બોલ્યો, “જો મારો વધ થવાનો હોય તો મારી વિનંતી છે કે પેલા કેદીને ખોરાક આપજો. આખો દિવસ અને આખી રાત એ ભૂખ્યો તરસ્યો પડી રહ્યો છે. એ મારો સાથીદાર હતો.”

અમલદાર કુતૂહલતાથી બારાબ્બાસને જોવા લાગ્યો. અને એણે એને પૂછ્યું, આ તારી છેલ્લામાં છેલ્લી વિનવણી છે? આ પાસખાનું પર્વ છે એટલે સમજણપૂર્વક તું જે કાંઈ માંગશે તે તને મળશે.” એટલું કહીને તે હસી પડ્યો. એના સૈનિકોએ હસ્યા. બારાબ્બાસ તો એકધારી નજ્રે સામે સીધું જોઈ બોલ્યો, “ભાઈચારાની લાગણીને ખાતર આટલું કરજો. હું પણ ભૂખ્યો ને તરસ્યો છું. પરંતુ હાનાન મારા કરતાં વધારે નિર્બળ છે.” અમલદારે ફરીથી બારાબ્બાસ તરફ નજર કરી. પણ કોઈ જવાબ આપ્યો નહિ. ભોંયરામાંથી બહાર નીકળીને તેઓ બધા ઈમારતને ઉપલે માળે આવ્યા. તેમણે મશાલો બુઝાવી દીધી કારણકે સવાર થઈ ગયું હતું.

પ્રકરણ ૩

કારાગારના ચોગાનમાં કૂચ કરતી સૈનિક ટૂકડી થોલી ગઈ. કેદજાનામાંથી બહાર જવા ભારે દરવાજાની સાંકળો ખોલવામાં આવી. એ દરવાજાની પેલી બાજુ શેરી હતી, નગર હતું અને સ્વતંત્રતા હતી. બારાબાસ હજ્યે સીધું જ - સામે જ નીરખી રહ્યો હતો. એ કર્કશ અવાજે બરાક્યો અને ગળું રુંધાયું હોય એમ એણે એના બેડી બાંધ્યા. હાથ ગળાની આસપાસ વીંટાબ્યા. એની પાસે ઊભેલા એક સૈનિકે એની પાંસળીમાં શાખના છેડાથી પ્રહાર કરી પૂછ્યું, “તને શું નરે છે? મૂર્ખ, ઊભો થા. બારાબાસને ચક્કર આવતાં હતાં. એ બેલાન થઈને ભૌંય પર ચતોપાટ પડી ગયો હોત. પરંતુ સૈનિકો એના ડગમગતા દેહને પકડી રાખી એને ઘસડતો લઈ જતા હતા. એના ચહેરા પર મૃત્યુના અંધારાં ફરી વલ્યાં હતાં. એનો શાસ માંડ સંલભાતો હતો. સેનાપતિએ પાસે આવી એની તપાસ કરી કહ્યું, “આ માણસ ભૂખે પીડાય છે એને દ્રાક્ષારસ પાઓ. હુકમનો સત્વર અમલ કરવામાં આવ્યો. એના હોઠે દ્રાક્ષારસનો ખાલો ધરવામાં આવ્યો. પરંતુ મૂર્ધીમાં પડેલા એ કેદીના દાંત સજ્જડ બંધ થઈ ગયા હતા, એ બેલાન અવસ્થામાં હતો. તોપણ બળજબરીથી દ્રાક્ષારસને તેના ગળામાં ઉતારવામાં આવ્યો. બે મિનિટમાં એની છતી ફૂલી અને એણે રાહતનો દમ લીધો. એક દીર્ઘ નિસાસો નાંખી એ સજાગ બની ગયો. એની આંખો ખુલ્લી થઈ ગઈ. હાંકતાં હાંકતાં એ બોલ્યો, “હવા, મુક્ત હવા અને પ્રકાશ-”

બેડીઓ બાંધેલા હાથને એકદમ ઉંચા કરી એણો ઘેલધાભર્યું
અહૃદાસ્ય કર્યું. એણો પોકાર કર્યો, “આજાદી! આજાદી! જીવું કે
મરી જાઉ એમાં શો ફેર? આજાદી, આજાદી!”

અમલદાર બોલ્યો, “ચૂપ મર, ફૂતરા! તું મુક્ત થઈ ગયો
છે એવું તને કોણો કહ્યું? સૈનિકો એના પર ચાંપતી નજર રાખો!
આગે ફૂચ્ય!”

બારાબ્બાસની મુક્તિ માટેની અપેક્ષા પર પાણી ફરી વળ્યું.
હવે તેઓ ન્યાયાસનના ખંડમાં જતા હતા. ન્યાયાધીશ પિલાત
હતો. એના જ એક ભિત્રને બારાબ્બાસે આવેશમાં આવી જઈ
મારી નાંખ્યો હતો. એ શાપિત ફરોશી! જીવને સાટે જીવ આપવો
જોઈએ એવો ન્યાયનો કડક કાયદો છે. એ ફરોશીની માફક એક
જ ધારી મરી જવાનું હોય તો કંઈ વાંધો નહિ પરંતુ લાકડાના
ખોલ ઉપર કલાકોના કલાકો સુધી લાંબા થઈ લટકાવું, સૂર્યના
અસહ્ય તાપની નીચે રીબાવું, અંગે અંગે પીડા વેઠવી. ગરમ
લોહીના એકએક ટીપાંને, હિમ જેવું ઠંડું અનુભવવું- પ્રબળમાં
પ્રબળ માણસેય આનાથી થરથરી જાય! પણ બારાબ્બાસ તો
અત્યારે કેટલાયે ટિવસોનો ભૂખ્યો તરસ્યો હતો, અશક્ત થઈ ગયો
હતો, તે માંડ પગ માંડી શકતો હતો. આસપાસના હોબાળામાં
બારાબ્બાસને એના નામના પોકારો સંભળાતા હતા.

ગભરાઈ ગયેલા બારાબ્બાસે આ પરિસ્થિતિને પામવાની
ઈચ્છાએ સૈનિકો સામે જિઝાસાભરી નજર કરી. પરંતુ એમના
પાખાણ સમાન ચહેરા પરથી એને કંઈ જાણવાનું ભણ્યું નહિ. એના
સધળા પ્રયાસો નિષ્ફળ નીવડ્યા. એણો ફરી એના નામના પોકારો
સાંભણ્યા, બારાબ્બાસ! બારાબ્બાસ!

આખરે, તેઓ સંભો પર બંધાયેલી કમાન નીચે દાખલ થયા, અને એક મોટા ખંડ આગળ આવી પહોંચ્યા. બારાબ્બાસના દર્શન થતાંવેંત જ લોકોએ પોતાનાં માથાં એની તરફ ફેરવ્યા. અને ગુસપુસ કરવા લાગ્યાં. એના પ્રત્યે કોઈએ હમદર્દી બતાવી નહિ. એમનાં મન અત્યારે કોઈ એક વધારે મહત્વની બાબતમાં કેન્દ્રિત થયાં હતાં. અદાલતમાં કદીયે ન ચાલ્યો હોય એવા એક કિસ્સાનો ન્યાય તોળવાની ચર્ચા ચાલી રહી હતી. અને કેદી પણ એવો હતો કે પ્રશ્નોના ઉત્તર આપતો નહોતો! બારાબ્બાસ આશ્રયચક્રિત થઈ ગયો. એને હવે ખબર પડી કે મારે ડરવાનું કોઈ કારણ નથી. બારાબ્બાસની આસપાસનું ટોળું તિરસ્કારપૂર્વક એક બાજુ ઢઠી ગયું. પરિણામે, બારાબ્બાસને ન્યાયાસન તેમ જ અદાલતના કર્મચારીઓ બરાબર દેખાયા. ધાર્મિક અદાલતના કેટલાંક સત્યો, મહાપુરોહિત કાયફાસ તથા એનો સાથી આનાસ પણ દેખાયા. પરુશાલેમનો કુઝ્યાત નાણાં ધીરનારો અને ગરીબોનાં પૈસા ખાનારો એક શાખ્સ પણ હતો. આવો નીચે પુરુષ અહીં આગળ ક્યાંથી આવ્યો, એવો પ્રશ્ન બારાબ્બાસને થયો. પરંતુ એવામાં બારાબ્બાસની નજર રોમન ન્યાયાધીશ પર પડી. પિલાતનો ચહેરો બલે શાંત દેખાતો હતો છાંય તે આજે તીવ્ર વેદનાથી રિબાતો હોય એવું લાગ્યું. કદાચ એને વધુ પડતો શ્રમ તો નહિ પડ્યો હોય! આવો દુઃખાર્ત ન્યાયાધીશ ક્યારેય જોવા મળ્યો નથી. એટલામાં ટોળાનું બૂમરાણ સંભળાયું. મેઘગર્જના સમાન, “વધ્યસ્તંભ પર એને લટકાવી દો! એને વધ્યસ્તંભ પર લટકાવી દો!”

લોકોનો નિર્દ્ય શોરબકોર ડરાવી દે એવો હતો. બારાબ્બાસની મૃત:પ્રાપ સુસ્તી એકાએક ઊડી ગઈ અને કોલાહલના આ શબ્દો

પર એનું મન કેન્દ્રિત થયું. “એને લટકાવો! કોને લટકાવવાનો? આટલા બધા આવેશથી કોના જીવનની માંગણી થઈ રહી છે? મારું જીવન તો નહિ જ હોય! ના મારું જીવન તો નહિ જ. લોકો મારી સામુંયે જોતાં નથી. એમની દ્રષ્ટિ કોઈ અન્ય દિશામાં વધેલી છે.

બારાબ્બાસ ધક્કા મારીને આગળ વધ્યો ત્યાં તો ન્યાયાસન આગળ એને એક અજોડ વ્યક્તિનાં દર્શન થયાં. ઘડીભર તો બારાબ્બાસનો શાસ સાશ્રય થંભી ગયો. એ વ્યક્તિનો પ્રભાવ! રાજ્યપુરુષોથી પણ અનેક અંશો ચડી જાય એવો એનો પ્રતાપ! ઉદ્ય પામતા સૂર્યના એના પર પડતાં કિરણો! આવા દર્શન તો બારાબ્બાસને જીવનમાં કદીયે થયા નહોતાં. એણો તો પેલી વ્યક્તિને અનિમેષ નયને જોયે જ રાખી. એણો સ્વગત પ્રશ્ન કર્યો, “એ વ્યક્તિ કોણ હશે?” કોઈએ જવાબ આપ્યો નહિ. એનો પ્રશ્ન જ કોઈએ સાંભળ્યો નહોતો. પરંતુ એ વ્યક્તિ પર જ નજર સિથર રાખી તેણે પોતાનો પ્રશ્ન વારંવાર પૂછ્યે જ રાખ્યો. ઈશ્વર જેવો લાગતો એ માણસ બધાનો માલિક હોય એમ ઊભો હતો. છાં કાયદાને આધીન થઈને તે શાંતિથી રાહ જોતો ઊભો હતો. સૂર્યના પ્રકારશમાં જળહળતી આરસની મૂર્તિની જેમ એ ટઢાર ઊભો હતો. શક્તિ, ભવ્યતા, સત્તા અને અજેય આધિપત્ય એનાંમાં અલિવ્યક્ત થતાં હતા. બારાબ્બાસ પ્રભાવિત થઈ ગયો હતો, મોહંધ બન્યો હતો. ત્યાં તો ફરીને ફરી પોકારો સંભળાયા, “એને હઠાવો! એને હઠાવો! એને વધ્યસ્તંભ પર ચડાવી દો.”

અને ટોળાને છેદે કોઈ એક નારીનો તીક્ષ્ણ તથા કાનને ચીરી નાંખે એવો સ્વર સંભળાયો, “એને વધ્યસ્તંભ પર લટકાવો! એને વધ્યસ્તંભ પર લટકાવો!”

પ્રકરણ ૪

એ નારીના પોકારે લોકોમાં નવો ઉશ્કેરાટ જગત્યો. માણસો ગાંડાતુર થઈ મોટેથી બુમરાણ કરવા લાગ્યા. પિલાત એકાએક ગુલ્બો થઈ ટોળા સામે આવી ગયો. એ કોષે બરાયો હતો. રાજશાહી અદાથી તેણે હાથ ઊંચા કર્યા. ધીમે ધીમે બુમબરાણ ઓછ થયા. એવામાં પેલો તીક્ષ્ણ સ્વર ફરીથી સંભળાયો. “એને વધ્યસ્તંભ પર લટકાવી દો.” સાથે સાથે એ સ્ત્રી ખડખડાટ હસી પડી.

બારાબ્બાસ હાસ્યનો ખડખડાટ સાંભળી ચોકી ઉઠ્યો. એણે આ જાતનું હાસ્ય આ પહેલાં ક્યાંક સાંભળ્યું હતું. પિલાતે એ સ્ત્રીને શોધી કાઢવા ભારે પ્રયાસ કર્યો ખરો પરંતુ એને કોઈ ન દેખાયું. એટલે એણે સત્તાભર્યા સ્વરે પ્રશ્ન કર્યો, “શા માટે? એણે શું ભૂંક કર્યું છે?” પિલાતે આ પ્રશ્ન કવેળાએ પૂછ્યો અને એની ન્યાયાસનને ધૂજાવી નાંખે એવા પોકારો ચોમેરે સંભળાયા. પુરુષો, સ્ત્રીઓ અને બાળકો સુદ્ધાં એક સાથે બરાડ્યા, “એને વધ્યસ્તંભ પર લટકાવો, એને વધ્યસ્તંભ પર લટકાવો!” અને આવા પાશવી હોકારા કરવામાં તો ઊંચી કક્ષાના પુરોહિતો, વડીલો અને ધર્મશાખીઓ પણ જોડાયા. પિલાત આ બધું થોડીવાર સાંભળી રહ્યો. અને એકાએક આસન તરફ વટ્યો. એના સાંભળતાં કાયફાસ બોલ્યો, “એને વધ્યસ્તંબે ચડાવો”

આનાસ બબડ્યો, “વધ્યસ્તંબ પર એનું મરણ થાય એ સાચે જ કલ્યાણકારી છે. માનનીય ગવર્નર અચકાતા હોય એમ લાગે છે. જો કે, આ દગ્ગાખોર સીઝરનો મિત્ર નથી.”

પિલાતે ઉત્તર આપવાની ય કૃપા ન કરી. માત્ર તિરસ્કારભરી નજર રાખી. અને ઉત્સુક્તાભરી નજરે આરોપીને જોઈ રહ્યો. એને એક પ્રશ્ન મૂંઝવતો હતો. “આણે શું અનિષ્ટ કર્યું હશે? ના. પ્રશ્ન બીજી રીતે પૂછ્યો જોઈએ, “આ પુરુષ અનિષ્ટ કરી શકે એવો છે? એના દેખાવડા ચહેરા પર લુચ્યાઈનું ચિહ્ન દેખાય છે? આવા ઉમડા પુરુષના અંતરમાં કાવતરું હોઈ શકે ખરું? ના! એના એકેએક અંગમાં આત્મિયતા છે. એના શબ્દોમાં સત્ય પ્રગતે છે, આ કેદીની મૌનભરી હાજરી પિલાતને ધૂજાવી રહી હતી. એનું મૌન મન પર ઊંડી અસર કરી જાય એવું છે. એક ગૂઢ રહસ્ય એની આસપાસ વીટળાયું છે તથા એનામાં એવી સત્તા જન્માવે છે કે આપણાને ભયગ્રસ્ત કરી નાંબે છે. ઉન્નત સ્વભાવના આવા કેદી સાથે કેવી રીતે વર્તાવું એ વિચારમાં પિલાત મશગૂલ હતો ત્યારે બારાબ્બાસુ પણ એ જ વ્યક્તિ તરફ મીટ માંડીને પોતાના મનને પુષ્ટો હતો કે શા માટે લોકો આવા પુરુષની હત્યા કરવા માંગતા હશે? આખરે તેણે હિંમત કરીને પાસેના એક સૈનિકને પૂછ્યું, “પેલો રાજા જેવો કેદી છે એ કોણ છે, તે મને કહેશો?” પેલા સૈનિકે તિરસ્કારભર્યું હાસ્ય વેરીને કહ્યું, “રાજા! શાનો રાજા! એ તો એ કહે છે કે હું પછ્છીઓનો રાજા છું. કેવી કૂર મશકરી! આટલા માટે જ એણે એનો જીવ ચૂકવવો પડશો. એક સુથારનો એ પુત્ર છે. અને એ સિવાય બીજું એ કંઈ નથી. લોકો એને નાજરેથના ઈસુ તરીકે ઓળખે છે. એણે બંડ ઊઠાવ્યું છે અને એણે લોકોને કાયદાનો ભંગ કરવા ઉશ્કેર્યા છે. તદુપરાંત ચોર, કર લેનારા, પાપીઓ ઈત્યાદિના સંગમાં એ ફરે છે. એકાએક અલોપ થઈ જવાની એનામાં શક્તિ છે, છાં કાલે રાત્રે અદ્રશ્ય થઈ

જ્વાનો પ્રયાસ ન કર્યો કારણ કે ગોથસેમાનેની નજીકમાં અમે એને સહેલાઈથી પકડી લીધો. એના જ એક અનુયાયીએ એને દગ્ઠો દીધો. કેટલાંક કહે છે કે એ પાગલ થઈ ગયો છે. વળી, કેટલાંક એવું પણ કહે છે કે એને ભૂત વળગ્યું છે. જે હોય તે પણ આખરે એ પકડાઈ ગયો. હવે એને મૃત્યુંડ થશે તે નક્કી.

બારાબ્બાસ આ બધું માની શક્યો જ નહિ. એ તાજુબ થઈ ગયો. રાજ્યી સમો આ પુરુષ કોઈ સામાન્ય સુથારનો પુત્ર હશે? નાજરેથનો કોઈ આલતુ ફાલતું ગ્રામજન? ના. ના. એ વાત સાવ અશક્ય છે. ત્યાં જ એના સ્મરણપટ પર ધીમે ધીમે એક વાત ઉપસી આવી. ચોરી અને ખૂનના આરોપસર મને કેદ કરવામાં આવ્યો હતો તે અગાઉ યહૂદીઓના પ્રદેશમાંથી ઈસુ નામના એક માણસ વિષે ઘણી અફવાઓ ઉડતી મેં સાંભળી હતી. એ ચમત્કાર કરતો હતો. માંદા અને દુબળાંને એ સાંભાસમાં કરતો. આંધળાંને દ્રષ્ટિદાન કરતો અને ગરીબ ગુરબાંને નવા ધર્મનો ઉપદેશ આપતો. લાજરસ નામના મૃત્યુ પામેલા એક માણસને એણે જીવતો કર્યો હતો એવું પણ લોકો કહેતા હતા. અને એ લાજરસના મૃત્યુ પછી તો ત્રણ ત્રણ દિવસ વીતી ગયા હતા તોય. પરંતુ આ વાતને ધર્મશાસ્ત્રીઓએ સત્વરે જ દબાવી દીધી હતી. ગામડાની પ્રજા અજ્ઞાની તથા વહેભી હોય છે. એટલે જંતરમંતર કરનારા જાહુગરો એમની પરિસ્થિતિનો લાભ ઉઠાવતા હોય છે. પરંતુ જેણે આ ચમત્કાર કર્યા છે એ પુરુષ આ જ હોય તો એના ચમત્કાર વિષે શંકા લાવવાનું કોઈ કારણ નથી. એનામાં ચમત્કાર કરવાની શક્તિ હોવી જોઈએ. અરે, એ પોતે જ જ્ઞાને કે ચમત્કારનો અવતાર ન હોય એવો લાગે છે.

કેદખાનાના અદાર મહિનાઓએ બારાબ્બાસનાં સંસ્મરણ ભૂસી કાઢ્યાં હતાં. કોઈ એક સુંદર વદના છીની પાદ જ એને આ બધાંય વખત સત્તાવી રહી હતી. અને હવે વિચિત્ર વાત તો એ હતી કે બારાબ્બાસ આ કેદીના કરુણ અંજામ વિના અન્ય કોઈ બાબતનો વિચાર કરી શકતો નહોતો. બારાબ્બાસની નજર એના પર સ્થિર થઈ હતી. બારાબ્બાસ હળવેથી બોલી ઉઠ્યો, “ના, ના. મારું કહેવું તો એમ છે તમારાથી એને વધુસ્તંભ પર લટકાવી શકાય જ નહિ, અરે, તમારી જિગર જ ન ચાલવી જોઈએ, તમે એને લટકાવી જૂઓ તો ખરા! એ માણસ જીવતો જગતો આત્મા છે.... કોઈ આદમી આના જેવો પાક્યો નથી.... એ ખુદ ઈશ્વર તો નહિ હોય?

આ શબ્દો બોલાયા ન બોલાયા ત્યાં તો એક સૈનિકે બારાબ્બાસને લાંદો મારી કહ્યું, “મુર્ખ, ધરનો રહે, તારે એના શિષ્ય થવું છે કે શું?” તે અરસામાં જ બારાબ્બાસ નાજરેથના ઈસુ તરીકે ઓળખાતા એ કેદીની સામે આવી ગયો. એને એના ચહેરા પરની હમદર્દી અને કોમળતા બારાબ્બાસના અંતરમાં સૌંસરી ઉતરી ગઈ. આજ સુધી કોઈ બીજી વ્યક્તિને નીરખી એને આવી અનુભૂતિ થઈ ન હતી. આભાર વ્યક્ત કરવાની ભાવના એનામાં એટલી તો ઉત્કટ બની ગઈ કે ઈસુની પાસે જઈને પગે પડવાની પ્રેરણા એને થઈ આવી. એટલામાં એક ધર્મશાલીએ ઓળિયું કાઢ્યું. કાયદાની કચેરીમાં જે આરોપ ઈસુ પર મુકાયા હતા એની લીધેલી નોંધ વંચાઈ, પિલાતે ત્યારે કહ્યું, “આ માણસ લોકોને ઉધે માર્ગ દોરે છે, એમ કહી અહીં લાવ્યા છે. તો એનો શો ગુનો છે તે જ્ઞાવો.”

કાયફાસ ગુર્સે થઈને બોલ્યો, “તમે બધાએ આરોપોનું વાંચન સાંભળ્યું છે એટલે ગર્વનર સાહેબનો પ્રશ્ન અર્થ વગરનો છે. ગઈ રાતે જ એણો ઈશનિંદા કરેલી છે. ઈશરના શાપથ લઈને આપણો એને પૂછ્યું કે બોલ, તું ઈશરનો પુત્ર જીસ્ત છે? ત્યારે એણો બહાદુરીપૂર્વક એકરાર કર્યો કે, “હા, હું છું, અને માણસના આ પુત્રને ઈશરને જમણો હાથે બિરાજમાન થયેલો તમે જોશો અને આકાશના વાદળો પર આરૂઢ થઈને આવતો જોશો. તમે આ વિષે શું વિચારો છો? એ મૃત્યુદુંડને પાત્ર નથી?”

પિલાતે કહ્યું, “તમે જ અવળવાણી બોલો છો. એણો પોતે જ કહ્યું છે કે હું માણસનો પુત્ર છું. તો પછી એને તમે ઈશરના પુત્ર માનો છો જ કઈ રીતે?

કાયફાસ બોલ્યો, “પિલાત! અત્યારે આપ દ્વારા દર્શાવવાનું વિચારો છો. અમારા કાયદામાં ઈશનિંદા એ મોટો ગુનો છે. એને ખાતર એને મૃત્યુદુંડ અનિવાર્ય છે. છાંયે ઈશનિંદા તમારે મન અપરાધ ન દેખાતો હોય તો એણો કરેલા રાજ્યોહનું શું? સીજરને ખંડણી ભરવી એ કાયદેસર નથી એવું એણો કહેલું છે અને એ વાતના બે સાક્ષીઓ પણ છે. અમારા પવિત્ર મંદિરનો નાશ કરવાની ધમકી એણો ઉદ્ઘતાઈથી આપી છે. મોટા મોટા ચમત્કારો કરવાનો ડોળ કરીને અભજા પ્રજાને છેસરે છે. રાજ થઈ ગયો હોય એમ હવે એણો ધરુશાલેમમાં પ્રવેશ કર્યો છે.

પિલાતે આ બધું સાબળ્યું પરંતુ કંઈ બોલ્યો નહિ. એ બેચેન થઈ ગયો. કાયફાસની વાત એને અર્થ વિનાની લાગી. પુરોહિતોનાં ઈર્ધાં અને ત્રાસ સ્પષ્ટ જ્ઞાતાં હતાં. તેઓ સ્વાર્થી હોઈ પોતાની જ પ્રગતિની દરકાર કરતા હતા અને નાઝરેથના પયગંબર તરીકે

ઓળખાતા આ માણસ પર આરોપ મૂકવાના મૂળમાં એમની પોતાની બીક હતી. એમને એવી ધાર્સી હતી કે નાજરેથનો ઈસુ અમારી સત્તા આંચકી લેશો. આ કેદી છે પણ એ પોતે સ્વંતત્રપણો વિચારો કરી શકે છે. અંતરાત્માની સ્વંતત્રતા અને અલિપ્રાય પરત્વે, લાગણીનો અભાવ ધરાવતા એ પુરોહિતો ખતરનાક હતા. પિલાતની બધી શંકાઓ અસ્પષ્ટ અને અનિશ્ચિત હતી. એટલે જ એના પર જીત મેળવવાનું ઘણું જ મુશ્કેલ હતું. ઊંચો અને પ્રતિભાશાળી આ ‘નાજારીન’ પોતાની અલૌકિક અને આંતરિક આભાથી દીપી રહ્યો હતો. પરંતુ સમય વીતતો હતો અને પુરોહિતોની ધીરજ ખૂટી હતી.

પિલાતના પર દબાણ વધવા લાગ્યું. કંઈક કરી છૂટવા સિવાય બીજો માર્ગ નહોતો. આસનને એક બાજું ફેરવીને પિલાતે કેદી તરફ મીટ માંડી. તે જ પણ તેણે માથું ઊંચાયું અને ચિંતાતુર ન્યાયાધીશની સામે જોયું. ઈસુની આંખોમાં નિર્ભયતા અને કોમળ લાગણી દેખાતી હતી. બંનેની આંખોનું મિલન થતાં પિલાત કંપી ઉઠ્યો. છાં પોતાની સત્તાનો રૂઆબ જાળવીને પિલાતે પૂછ્યું, “તું કેમ કંઈ ઉત્તર આપતો નથી? તારી ઉપર મુકેલા આરોપ તને સંબળાતા નથી?”

આ સાંભળ્યા પછી જ અત્યાર સુધી એ સ્થિર ઉલેલા કેદીમાં સળવળાટ જાગ્યો. રાજકર્તાની માનભરી ફબે એ બે પગલાં વધીને પિલાતની નજીક આવી ગયો. એનાં ચળકતાં નયનો ન્યાયાધીશ પર સ્થિર થયાં. પાપોના એકરાર અગાઉ જ એ ક્ષમા આપી દેતો હોય એવું શાંત હાસ્ય એના મુખ પર રમી રહ્યું હતું. પરંતુ એની જીલથી કોઈ શાઢ નીકળ્યો નહિ. પિલાત પાછે હઠી

ગયો. આ પ્રશાંત વ્યક્તિની દિવ્યતાનો એને ભાસ થયો. એ કણ એને સનાતન લાગી-અવિસમરણીય લાગી. ક્ષિતિજમાં અંધકારની છયા જેમ પડી હોય એમ એક કાળા અને નિરાશાભર્યા ભાવિનાં અંધારાં એના મનમાં તરવરી રહ્યાં. વીટળાઈ વળેલાં યહૂદી પંડિતો પિલાતનાં બયગ્રસ્ત ચહેરા સામે મીટ માંડી રહ્યા. એમાંનો એક જગ્ઘા પિલાતના ખભા પર હાથ મૂકીને બોલ્યો, “તમારી આ બેચેનીનું કારણ શું છે? તમને પક્ષાધાત તો નથી થયો ને? કારણ, તમારી ઈન્દ્રિયો મંદ પડી ગઈ છે. અમારી વિનવજી છે કે અત્યારે જ મૃત્યુંડ જહેર કરી દો. વળી, અત્યારે ઉત્સવનો દિવસ હોવાથી તમારે લોકોની માગણી મંજૂર રાખવી જોઈએ. એ કેદી પોતાને રાજ તરીકે ઓળખાવે છે એટલે એ, રાજદ્રોહી છે, એ પોતાને યહૂદીઓનો રાજ કહેવડાવે છે કે નહિ તે એને પૂછી જુઓ.”

પોતાની સ્થિતિ સૂરી વચ્ચે સોપારી જેવી હોય તેમ પિલાતે અનુભવ્યું. આખરે એણે પૂછ્યું ‘તું યહૂદીઓનો રાજ છે?’

સ્મરણવત્ત નીરવતા વ્યાપી ગઈ. ત્યારપછી મધુર અંતરને બેદતો સ્વર સંભળાયો. “તમે આપ મેળે આવું કહો છો કે કોઈ બીજાએ તમને આ માહિતી આપેલી છે?” પિલાતના ચહેરા પર એકાએક ભાવાતિરેક વ્યાપી વખ્યો. તેણે વળતો પ્રશ્ન કર્યો, “હું કંઈ યહૂદી છું? તારા લોકો અને તારા જ પુરોહિતોએ તને મારે હવાલે કર્યો છે. તે શું કર્યું છે?”

“નાઝારીન”ની આંખોમાં અંતરનાં અજવાણાં જબૂક્યાં. ‘તે શું કર્યું છે?’ એવા સત્તાવાર પ્રશ્નનો ઉત્તર તેણે શબ્દો દ્વારા વાખ્યો નહિ પરંતુ મૌન જાળવ્યું. મૌન અર્થસભર હતું ‘મેં કર્યું છે શું?’ એનો ઉત્તર આ મૌનમાંથી આપોઆપ વ્યક્ત થાય છે. આંય મૌન

દ્વારા જ એ જાણો કે કહેવા માગતા હતા કે મેં જીવનને મધુરું બનાવી દીધું છે અને મૃત્યુ પાસેથી એની કટુતા ધીનવી લીધી છે. હવે માણસનું માન જીવાશે અને છીઓની કોમળતા સચવાશે. બધાંને માટે આશાનો દીવો પ્રગટતો રહેશે. સ્વર્ગ હવે દરેક જીવ માટે છે. અને ઈશ્વર એકેએકને ખાતર છે. અને પ્રેમનો પાઠ- હા. પ્રેમ મારી અંદર દિવ્ય તેમ જ માનવી સ્વરૂપે અવતાર પાય્યો છે. અને મારા નામ દ્વારા એ પ્રેમ સારાયે જગતને પાવન કરી દે છે.

પરંતુ આવી મહાન બાબતો વક્ત થયા વિના રહી ગઈ. અથવા ગ્રહજ્ઞ કરવાને માનવબુદ્ધિ પક્વ નહોતી. એટલે કેદીએ પોતાનો જીવાબ સ્પષ્ટ શબ્દોમાં ધીરેથી આય્યો, “મારું રાજ્ય આ દુનિયાનું નથી. જો એ આ દુનિયાનું હોત તો યહૂદીઓને હવાલે હું ન થાઉં તે માટે મારા સેવકો લડ્યા હોત. પરંતુ અત્યારે તો મારું રાજ અહીંનું નથી.”

અને અક્કડ ઉભા રહીને કેદીએ ખંડમાં ઊંચામાં ઊંચી બારી તરફ નજર ઠેરવી. એનો દેહ અત્યારે એવો દમામભર્યા લાગતો હતો. એટલો પ્રતાપી દેખાતો હતો કે પિલાત ફરીથી પાછે હઠી ગયો. પોતે લાચાર થઈ ગયો હતો. તેણે મુખ્ય પુરોહિત અને વડીલો તરફ છૂપી રીતે જોઈ લીધું. કાયફસ લુચ્યાઈબર્યું સ્વિત કરી રહ્યો હતો. પિલાતે તપાસ ચાલુ રાખી. તેણે પૂછ્યું, “તો તું રાજ તો ખરો ને?” લોકો આતુરતાથી આ પ્રશ્નના જીવાબની રાહ જોઈ રહ્યા હતા. કેદીએ પિલાતની આંખોમાં આંખ મિલાવી જીવાબ આય્યો, “તમે જ કહ્યું છે, ને “આજ લગ્ની છૂંપું રહેલું સત્ય જાહેર થયું અને એના પર સ્વર્ગની મહોર લાગી.”

પ્રકરણ ૫

પળબર બધા સભ્ય થઈ ગયા. પિલાત કોઈ પણ નિર્ણય લઈ શક્યો નહિ. તે મૂક બેઠો હતો. ધાર્મિક અદાલતના કોઈકે કહ્યું, “આપણે બીજા સાક્ષીઓની જરૂર ક્યાં છે? એના બોલેલા શબ્દો પરથી જ એ ગુનેગાર પુરવાર થઈ ચૂક્યો છે. એણે રાજ્યદ્રોહનો એકરાર કર્યો છે. તો પછી એને કમોતે મરવા દો.”

પિલાતના મનમાં તર્કવિતર્કાની વરણજર ચાલુ થઈ. એની સમક્ષ ઊભેલો કેદી અપૂર્વ હતો, અદ્વિતીય હતો. આવાને મૃત્યુદંડની શિક્ષા કરવી એના જેવું કોઈ બીજુ પાપ નથી. એનાં કેવાં બયંકર પરિણામ આવશે, એ અત્યારે તો તે જાણી શકતો નહોતો પરંતુ એની કલ્પના માત્રથી પિલાતને ડર લાગતો હતો. કાયફાસ અને આનાસ જેવા અગ્રગણ્ય પુરોહિતોએ આમાં મુખ્ય ભાગ ભજ્યો છે એની પિલાતને ખબર હતી. એમણે આખી યોજના કેવી રીતે ઘડી હતી એ પણ એ જાણતો હતો. યહુદા ઈસ્કારીઓત નામનો એક નીચ્ય યુવાન નાજરેથના ઈસુના શિષ્યમંડળમાં ભજ્યો હતો. એનો બાપ વ્યાજભાઉ હતો અને કાયફાસનો દોસ્ત હતો. યુવાન યહુદાને એના ગુરુથી અલગ કરી દેવાને આ દોસ્તોએ કાવતનું ઘડ્યું હતું. આ કાવતરા પાછણ ઘણી ઘણી મેલી મુરાદો હતી. પરંતુ જે કંઈ એની જાણમાં હતું તે પરથી તેને એવી ખાતરી થઈ હતી કે આવા પુરોહિતો પર ભરોસો રાખી શકાય નહિ. પુરોહિતો તરફ ફરીને પિલાતે પૂછ્યું, “ઈસ્કારીઓત ક્યાં છે?” પુરોહિતોએ એકબીજા સામે

ચિંતાગ્રસ્ત ચહેરે જોયું, કંઈ ઉત્તર આપ્યો નહિ. પિલાત બોલ્યો, “તમે જ મને કહ્યું છે કે ઈસ્કારીઓત જ ચોકીદારોને એ ‘નાજારીન’ પાસે દોરી ગયો હતો. એણો આ ડિસ્સામાં સોથી મોટો ભાગ બજવ્યો છે એટલે એણો અહીં હાજર રહેવું જ જોઈએ.” નમીને ક્ષમા માગતાં એક ગુલામની જેમ આનાસ બોલ્યો, “બીકનો માર્યો એ યુવક આ નગર છોડીને ભાગી ગયો છે. એ એવો તો ડરી ગયો હતો કે મધ્યરાતે અમારી પાસે આવ્યો. એણો કરેલાં દુષ્કર્મનો પસ્તાવો એને રિબાવતો હતો. અમે એને આપેલા સિક્કા એણો મંદિરમાં ફેંકી દીધા. ઉતાવળો ઉતાવળો વિદાય થઈ ગયો. એ ક્યાં ગયો હશે એ અમે જાણતાં નથી.”

પિલાતે કહ્યું, “વિચિત્ર! આ ડિસ્સાનો ઉકેલ આપવામાં ઈસ્કારીઓતની હાજરી આવશ્યક હતી. શા કારણો ઈસ્કારીઓતે પોતાના ગુરુને દગ્દો દીધો હતો એ મારે જાણવું હતું.” વધિત થયેલા પિલાતના મનમાં એકાએક શાતા જન્મી. એણો સામે જોયું તો કેદીની દયા અને કોમળતાભરી આંખો એના પર સ્થિર થયેલી હતી. એ પળમાં એની બધી ચિંતાઓ નાચ થઈ અને એનો ચોખ્યો આ ઉકેલ દેખાયો. પ્રમુખ પુરોહિત અને વડીલો તરફ ફરીને તેણે મક્કમ સ્વરે કહ્યું, “આ માણસમાં મને કોઈ દોષ જણાતો નથી.”

આ શબ્દો સાંભળી બધાને ગુસ્સો આવ્યો. કાયફાસ પોતાની જતનું ભાન ભૂલી ઉભો થઈ ગયો અને કોધ્યપૂર્વક બરાજ્યો, “કોઈ દોષ નહિ. કોઈ દોષ નહિ. પિલાત, તમે ગાંડા થઈ ગયા છો કે શું? લોકોમાં એ ખળબળાટ મચાવે છે. ગાલીલથી માંડીને અહીં સુધી એણો બંડ જગવ્યું છે.”

મીખા નામના એક વકીલે તકતી બતાવીને કહ્યું, “મારા કાને સાંભળેલાં વિધાનોની મેં નોંધ લીધી છે. એ બધાં વિધાનો ‘નાજીરીન’ નાં છે! ઓ શાખીઓ, ફરોશીઓ અને દંભીઓ તમને ઘિક્કાર! તમે માણસોને આડે સ્વર્ગના દરવાજા બંધ કરી દો છો. તમે પોતે એમાં નથી દાખલ થતા કે દાખલ થનારાને નથી પેસવા દેતા. ઓ શાખીઓ, ફરોશીઓ અને દંભીઓ તમને ઘિક્કાર. વિધવાઓનાં ઘર તમે લૂટી લો છો, ઢોંગ પૂરતી લાંબી લાંબી પ્રાર્થનાઓ કરો છો. તમને મોટી શિક્ષા થશે. શાખીઓ, ફરોશીઓ અને દંભીઓ તમને ઘિક્કાર છે! એક જગનો ધર્મપલટો કરવાને ખાતર તમે સમુદ્ર અને દેશો પાર કરો છો. શાખીઓ, ફરોશીઓ અને દંભીઓ તમને ઘિક્કાર! તમે ધોળેલી કબર જેવા છો. બહારથી સુંદર દેખાઓ છો પરંતુ અંદરથી તમે મૃત્યુ પામેલાં માણસોનાં હાડથી ભરેલા છો. ગંડકીથી સભર છો. તમે સર્પ છો. સર્પની ઓલાદ છો. નરકની શિક્ષાથી તમે કેવી રીતે છટકી શકશો?”

આ સાંભળીને પિલાતનું મોં મલક્યું અને એણો કહ્યું, “મીખા, કાયફાસ અને આનાસ! મને તો એ બધામાં કોઈ દોષ જણાતો નથી.”

એટલામાં એક વ્યાજ્ઝોર વૃદ્ધ ઊભો થઈને બોલ્યો, “નામદાર ગર્વનર! થોડા દિવસ પર આણો મને મંદિરમાં ચાલ્યા માર્યા હતા અને ઉપરથી મને એમ પણ કહ્યું કે મારું ઘર એ પ્રાર્થનાના ઘર તરીકે ઓળખાય છે, પરંતુ તમે તો એને ચોરનો અડો બનાવી દીધું છો. માન્યવર પિલાત, એણો અમારા મંદિરને એની માલિકીનું કરી દીધું છે એ તમારું ધ્યાન આ વાત તરફ ખાસ દોરું છું. પહૂંદીઓનો રાજ હોવાનો એણો દાવો કર્યો છે. એને વધ્યસ્તંભ પર

લક્ટાવો. ઈશરને નામે એને વધ્યસ્તંભ પર ટિંગાવી દો. એને ચાબખા મારો. એવા ચાબખા મારો કે એની નસોમાંથી અભિમાની અને પાપી લોહીના ધોઘ વહીને નીકળી જાય. એણે મને ચાબખા માર્યા છે.” પિલાતે મંદ હાસ્ય કરીને કહ્યું, “જાખરીઆ, તેં કહ્યું એ તદ્દન સાચું. તને માર મારીને આ કેદીએ રાષ્ટ્રની સારી એવી સેવા કરી છે. લાંબા સમયથી તું એ જ લાગનો હતો. છેવટે, તને તારે યોગ્ય બદલો તને મળ્યો ખરો.”

કાયફાસ એકાએક બોલી ઉઠ્યો, “પિલાત! તમારા આવા વલણને લીધે લોકો તમારો પીછે પકડશે. જાખરીઆ જેવા વયોવૃદ્ધ પર ચાબૂક ફટકારવી એ નાનીસુની બાબત છે? એનો શો ગુણો હતો? વ્યાજ્ઝોરીનો એ ધંધો કરતો હતો એ જ ને? આ કેદીને તમે છેડી મૂકશો તો તમે સીજરના મિત્ર નથી. તદ્દુપરાંત બારાબાસને તમે છૂટો કરી દો એવી લોકોની માગણી છે. એક વર્ષ ઉપરાંત તે કેદખાનામાં રહી ચુક્યો છે. આવેશની એક પળે એણે બળવો કર્યો હતો, પરંતુ એના દિલમાં મેલી મુરાદ નહોતી. એને મારા હુકમથી અહીં લાવવામાં આવ્યો છે. એની આસપાસ ચોકીદારો ઊભા છે. પરંતુ એ મુક્ત થવા માટે તૈયાર છે.”

પિલાતે કહ્યું, “તો તેની તૈયારી યોગ્ય નથી. રોમના બધાયે દેવોના શાપથ લઈ કહું છું કે એને વધ્યસ્તંભ પર ચઢાવવામાં આવશે. બારાબાસ માટે વળી મુંજિ હોય ખરી? સ્મૃતિ જેવી કોઈ વસ્તુ તમારી પાસે છે કે નહિ? રોમન સત્તાની વિરુદ્ધ એણે બળવો નહોતો પોકાર્યો? શોરીએ શોરીએ એણે આવેશમય લાંબાં ભાષજો કર્યા. એની સરખામજીમાં તો આ નિર્દોષ ‘નાજારીને’ તો કંઈ જ કર્યું નથી. વળી, એ બારાબાસે તમારામાંના એક વિદ્ધાન

અને ઘ્યાત ફરોશીને વિના કારણે મારી નથી નાખ્યો? તમારી હિર્ઘાને કારણે તમે નિર્દાષ અને ઉમદા વજિસના મૃત્યુની માગણી કરો છો, અને અધમ ખૂનીને મુક્ત કરી દેવાનું હશ્યે છે. પણ હવે હું પોતે જ એમની સાથે વાત કરીશ અને યહૂદીઓના રાજા તરીકે ઓળખાતા કેદીને મુક્ત કરી દઈશા.”

જાખરીઆ બુમ પાડી બોલ્યો, “હાય હાય! પરુશાલેમમાં હવે ન્યાય કેવું કરી રહ્યું નથી. રોમની એડી નીચે કચરાતાં આગ્રાહામનાં સંતાનોનાં આ નસીબ? અફસોસ! વિધર્માં જુલમગારોની લૂટના ભોગ બનેલા અમારા બધાના આ નસીબ? અફસોસ! યહૂદી અદાલતનો એક સત્ય જાખરીઆને બાજુ પર લઈ ગયો, પછી તેણે પિલાતને કહ્યું, “ભલા પિલાત, તમે એક વાતનું ધ્યાન રાખજો. દયા એ તમારા ઉમદા સ્વભાવમાં છે, પરંતુ દયાની સાથે ન્યાય ભૂલાવો ન જોઈએ.”

પિલાતે કહ્યું, “એમ હોય તો તમે એને લઈ જાઓ અને તમારા કાયદાકાનુન પ્રમાણે એનો ન્યાય કરો.” કાયદાસ રોખે ભરાઈને પિલાત તરફ વધ્યો તેણે એને કહ્યું, કોઈનેય મૃત્યુંડ દેવો એ અમારા કાનુનમાં નથી. તમે ગર્વનર છો એટલે તમારી પાસે ન્યાય મેળવવાને અમે બંધાએલા છીએ.”

એવામાં એક દેખાવડો યુવક ટોળામાંથી બહાર નીકળીને ન્યાયાસન તરફ ધસવા લાગ્યો. ‘નાજારીન’ ને જોઈ દિક્કમૂઢ બની ગયો. પિલાતે એ યુવકને ઓળખી કાઢ્યો. પિલાતની ધર્મપત્નીનો એ નોકર હતો. ન્યાયાસન આગળ આવીને એ યુવક ધૂટણે પડ્યો અને એક વાળેલું ઓળિયું આપ્યું. એ પિલાતની પતીનો પત્ર હતો. એની પત્ની રૂપનો અંબાર હતી અને નીડર સ્વભાવની

હતી. અભિમાની હોઈ એ પછૂટીઓના રીતરિવાજે અને શિષ્યાચારને તિરસ્કારતી હતી. એના પત્રમાં આ પ્રમાણે લખ્યું હતું, “આ ન્યાયનિષ્ઠ પુરુષની બાબતમાં તમે ના પડશો. એને કારણે મને આવેલાં સ્વર્જમાં મેં ધાંનું ધાંનું વેઠચું છે.”

નોકરને તત્કાળ પાછે મોકલીને પિલાતે પત્રનો ઝૂચો કરીને મૂઢીમાં રાખી દીધો અને વિચારમાં એકાગ્ર બની ગયો. એની વહાલી પત્નીના શબ્દોનો ગુંજારવ એને સંબળાયો, “આ ન્યાયનિષ્ઠ પુરુષની બાબતમાં તમે ના પાડશો.”

પ્રકરણ ૬

લાંબા સમય સુધી આવા વિચારમાં તહ્વીન રહેવાનું પિલાતને ઘણું જ ગમ્યું હોત. અત્યારે એને સમયનો પણ ઘ્યાલ રહ્યો નહોતો. કોઈ એક વિરાટ દર્શન એને થયું અને એની આગળ પિલાત કેવો વામણો છે, કેવો નિર્બળ અને કંગાલ છે એનું ભાન થયું. પદ્ધતિ તે એકદમ ઉભો થઈ ગયો અને 'નાજારીન'ને તેની સાથે આવવાનો ઈશારો કર્યો. 'નાજારીને' તરત આજ્ઞાનું પાલન કર્યું. એમની પાછા પુરોહિતો અને વડીલો ચાલવા લાગ્યા. માણસના ખંડનો હદ સુધી પહોંચ્યા તારે પિલાતે ટોળાને ઉદ્દેશી મોટે સ્વરે કહ્યું, "જુઓ તમારો રાજા." લોકોએ કિકિયારીઓ કરી, હાસ્ય કરીને તિરસ્કાર દર્શાવ્યો. પિલાતની નજર એ લોકો પર ફરી વળી. યહૃદી પુરોહિતોથી એને કંટાળો આવ્યો. લોકો શાંતિ જાળવે એ માટે તેણે હાથ ઉંચો કર્યો અને કહ્યું, "તમારી રૂબરૂ મેં આ માણસની તપાસ કરી છે અને મૃત્યુદંડને લાયક કોઈ દોષ મને એનામાં દેખાતો નથી. અહીં પિલાત થંભી ગયો. લોકોમાંયે સૌંપો પડી ગયો. પિલાતે ફરી બોલવાનું શરૂ કર્યું.

"પરંતુ તમારા લોકોમાં એવો રિવાજ છે કે જે મુજબ પાસખાપર્વને ટાણે મારે એક કેદીને છેડી મૂકવો. તો, યહૃદીઓના રાજાને હું મુક્ત કરી દઉં એવી તમારી ઈચ્છા છે?"

એકાએક બૂમો અને બરાડા થયા, "આ માણસને નહિ. આ માણસને નહિ, પરંતુ બારાબ્બાસને, બારાબ્બાસને ... બારાબ્બાસને. વિજયનો પુકાર કરતા હોય તેમ લોકો બારાબ્બાસના નામની બૂમો

પાડવા લાગ્યા. પિલાતે પ્રશ્ન કર્યો, “બારાબ્બાસ કયાં છે? એને બહાર લાવો.” થોડા વિલંબ બાદ બારાબ્બાસને રોમન ચોકીદારો લઈને આવ્યા. એને જોતાં જ પિલાતને તિરસ્કાર થઈ આવ્યો. એને પિલાતને જોતાં બારાબ્બાસને પણ રોમન વિરુદ્ધ કાંતિ પોકારવાની તીવ્ર ઈચ્છા થઈ આવી. પરંતુ પેલા પ્રશાંત એને પ્રભાવશાળી કેદીની હાજરીને લીધે એ મનને કાબૂમાં રાખી શક્યો. પિલાતે બારાબ્બાસને કઠોર સ્વરે પૂછ્યું, “એટલે ગાંધ્રીઆસ નામના ફરોશીનું તેં ખૂન કર્યું હતું એમ ને?” બારાબ્બાસે હસીને જવાબ આપ્યો, ‘હા, બરાબર છે. એને એના જેવો બીજો કોઈ જૂઠો માણસ મને આ નગરમાં બેગો થાય તો એનેય ખતમ કરું.’ પિલાત પુરોહિતો એને વડીલો સામે ફરી બોલ્યો, ‘તમે આનું કહ્યું સાંભળ્યું? છાં આવા દુર્જનને તમે છૂટો કરી દેવાની માગણી કરો છો? એણે કરેલા કુકુર્માંનો એને પસ્તાવો નથી થયો. વળી જક્કી છે. પછી એ કેવી રીતે ક્ષમાને પાત્ર લેખી શકાય? કાયફાસ ક્ષણાભર મુંજાઈ ગયો. પરંતુ કરુણા એને હમદર્દીનો દંબ મોં પર ધારણ કરીને બોલ્યો, “આ બાબતમાં તમને પૂરેપૂરી માહિતી મળેલી નથી. પાવન મંદિરના અમે રખેવાળો ધીએ. અમે એને શિક્ષણ આપીને સુધારી દઈશું. વેદી પરનું એનું અર્પણ ઈશ્વર સ્વીકારી લેશો. એનો એ અસ્વીકાર નહિ કરે. કમનસીબ ગાંધ્રીઆસ વિદ્ધાન એને પશ્ચસ્વી પુરુષ હતો. છાં એની જીબ જૂઠી હતી. એને બારાબ્બાસની પ્રેયસીને એણે બદનામ કરી હતી એવું લોકો કહે છે.”

પિલાતે કહ્યું, “આ અધમ લોકોના ધંધા વિષેની વાત થઈ. કાયફાસ, તેમાં તમારે ન પડવું જોઈએ. ખૂન એટલે ખૂન એને ચોરી એટલે ચોરી. બહાનાં બતાવવાથી ગુનામાં કોઈ પણ ફરક

પડતો નથી. અને આ બારાબાસ ચોર છે. લોકોને ઉદેશીને પિલાતે વધારે સ્પષ્ટતાપૂર્વક કહ્યું, “બેમાંથી હું કોને દૂષો કરું?” તમારી ઈચ્છા શી છે? બારાબાસને કે પ્રિસ્ત તરીકે જાણીતા ઈસુને?” લોકો બરાડી ઉઠચા, “બારાબાસને... બારાબાસને.”

આવેશમાં આવી ગયેલા પિલાતે ઈસુ તરફ નજર કરી. તેઓ તો પ્રાર્થનામાં લીન હોઈ શાંત ઊભા હતા. તેમણે સ્થિત કર્યું. પિલાતે ટોળાને ફરી વાર ઉદેશી પૂછ્યું, “તો તમે જેને ઘણૂદીઓના રાજ કહો છો એનું મારી પાસે શું કરાવવા માગો છો?” લોકો બધા મોટે સ્વરે બોલ્યા, “એને વધ્યસ્તંભ પર લટકાવો. એને વધ્યસ્તંભ પર લટકાવો.” હદ પારનો શોરબકોર જામી ગયો છાં કોઈક નારીનો વાંસળી જેવો મધુર અવાજ સંભળાયો, “એને વધ્યસ્તંભ પર લટકાવો.”

એ સ્વરથી બારાબાસ સચેત થઈ ગયો. તેણે આસપાસ નજર ફેરવી તથા ટોળાનું નિરીક્ષણ કરી જોયું. નજર પાછી ફેરવતાં એની આંખો પ્રિસ્ત તરીકે ઓળખાતી વ્યક્તિ પર મંડાઈ. એની મુખમુદ્રા પર આર્દ્ધ પ્રેમ અને અપાર દ્યાની પ્રતિલા જે ચમકી રહી છે એનો અર્થ શો હશો? બારાબાસને કંઈ ખબર પડી નહિ. પરંતુ એને એક બાબત સૂઝી. મારું સમગ્ર જીવન તેમ જ મારા હદ્યની સારી અને નરસી ગુપ્ત વાતો આ પ્રિસ્તની નજર સમક્ષ ખુલ્લી થઈ ગઈ છે. અને ગંભીર ચેતવણી આપતાં તથા કોમળ લાગણીભરી દ્યા વર્ખાવતાં એનાં નયનો મારી સામે અનિભિષ નીરખી રહ્યાં છે.

બારાબાસ એકાએક બરાડી ઉઠચો, “ના, ના એ નથી બોલી, એ એવું બોલી જ ન શકે, નારીઓ દ્યાળું હોય છે. કુર

નથી હોતી. કોઈ પણ પુરુષને રિબામણી થાય એવું એ નથી ઈચ્છાસી. ઓ પરુશાલેમના લોકો, આ પયંગબરના મૃત્યુ માટે કેમ બરાડા પાડી રહ્યા છે? તમારામાંથી કોઈ પણ માણસની એણે હત્યા કરી નથી. તમારાં ધરમાં ભાંગફોડ કરી એણે કોઈને ત્યાં ચોરી નથી કરી, વાતો તો એવી ઊડી છે કે તમારી માંદગી મટાડી તેમને સ્વસ્થ કર્યા છે. તમારી આપત્તિઓમાં તમને તેણો આશ્વાસન પૂરું પાડ્યું છે. અને અનેક અદ્ભુત ચમત્કાર કર્યા છે. તો તમે જ હવે કહો કે આને લીધે એને મૃત્યુની સજા થઈ શકે ખરી? ન્યાય વિધેનો લગ્નીરે ઘ્યાલ તમને નથી? તમને બુદ્ધિનું દાન મળ્યું નથી? ખરું જોતાં તો મને સજા થવી જોઈએ. ગ્રાબીઆસને તો મેં મારી જાતે મારી નાખ્યો હતો. અને એ વાતનો મને આનંદ થાય છે. મારાં અપકર્માને લીધે હું મૃત્યુંદરે પાત્ર છું. આ માણસ તો સાવ નિર્ણય છે.”

આ સાંભળી આનાસ ગુસ્સે થઈ બોલ્યો, “આ મૂર્ખનું મોં બંધ કરી દો. એ પાગલ થઈ ગયો હોવો જોઈએ. નહિ તો તે આવો બકવાસ ન કરે.”

પિલાતે ઉત્તર વાખ્યો, “પાગલ હોય કે ન હોય. પરંતુ તમે લોકો જ એને છેડી મૂકવા આગ્રહ રાખો છે. આ ‘નાઝારીન’ પ્રત્યે એણે ઉદારતા દાખવી છે એ જોઈને તમે તમારો નિર્ણય કદાચ ફેરવી નાખશો.”

ત્યાં જ, લોકો ન્યાયાસન તરફ ધસવાને તત્ત્વર બન્યા, પરંતુ રોમન સૈનિકોએ આડે આવી તેમને રોક્યા. લોકોએ ફરી બૂમરાણ કર્યું, “એને વધ્યસ્તંભ પર લટકાવો. એને વધ્યસ્તંભ પર લટકાવો.”

પિલાતે પ્રશ્ન કર્યો, “તમારા રાજને વધસ્તંભ પર લટકાવું?” લોકો બરાડી ઉઠ્યા, “સીજર સિવાય અમારો કોઈ રાજ છે નહિ.” જેના માથાના વાળ શેત થઈ ચૂક્યા છે એવો વૃદ્ધ પંડિત આગળ આવ્યો અને બોલ્યો, “અમારો એક કાયદો એવો છે કે જે અનુસાર એ મૃત્યુંડ પાત્ર છે. એણે પોતાની જાતને ‘ઈશ્વરનો પુત્ર’ બનાવી દીધો છે.”

પિલાતને આ સાંભળી આંચકો આવી ગયો. ‘ઈશ્વરનો પુત્ર’ એવું એ બોલ્યો હોય તો ઈશ્વરની નિંદા કરી લેખાય. પરંતુ અહીં જ પિલાતને શંકા હતી. તોય પિલાતે યહૂદી કાયદા પ્રમાણે યહૂદીઓનો ન્યાય તોળવાનો હતો, એનું અને ભાન થયું. હવે યહૂદીઓમાં ઈશ્વર નિંદા એ ખૂન કરતાંથે વધારે મોટું પાપ લેખાય છે. પિલાતે ‘નાજારીન’ ને નજીક બોલાવ્યો અને પ્રશ્ન કર્યો, “તું ક્યાંનો છે? શબ્દોથી એણે કોઈ જવાબ આપ્યો નહિ. માત્ર નજર ઉંચી કરી સામે જોયું અને તે નજરમાં પ્રકાશ અને અંધારાનું સંમિશ્રણ હતું. ચિંતાયુક્ત ભય વિનાના ભણકારા પિલાતને સંભળાવા લાગ્યા. પિલાતે પૂછ્યું, “તું મારી સાથે બોલતો નથી? તને વધસ્તંભ પર ચડાવવાનો કે મુક્ત કરી દેવાનો મને અધિકાર છે એ તું નથી જાણતો?”

થોડી કષણો વીત્યા બાદ કેદીએ જવાબ વાય્યો, “તમને ઉપરથી સત્તા મળ્યા વિના મારી પર કોઈ પણ સત્તા તમને હોઈ શકે નહિ. એટલે જેણે મારી જાતને તમારે હવાલે કરી છે એનું પાપ વધારે અધમ છે. પિલાતે બીજી વાર પૂછ્યું, “તો તું રાજ તો છે ને?” ‘નાજારીને’ ઉત્તર આપ્યો, “હું રાજ છું, એ તમે જ બોલ્યા છો. આ કારણે જ મારો જન્મ થયો હતો. અને એને કારણે

જ આ જાતમાં હું આવ્યો છું. સત્યની સાહેદી મારે પૂરવી એ જ
મારો ઉદેશ છે.”

પિલાત તો આંખો ફાડીને જોઈ જ રહ્યો. આ માણસ નથી
કોઈ દગ્ગાખોર કે નથી કોઈ અપરાધી. આ તો ઉમદા વર્ગનો કોઈ
પાગલ પુરુષ છે. કારણ કે ‘સત્યની સાહેદી તે વળી કોણ પૂરે?’
દુનિયામાં સર્વત્ર જૂઠ અને જૂઠ જ છે. પિલાતે પૂછ્યું, “સત્ય એટલે
શું?” પછી પિલાતે એક હજૂરિયાના કાનમાં કંઈક કદ્યું. પાણીથી
ભરેલું જળપાત્ર એ લઈ આવ્યો. પિલાતે પોતાના હાથ પાણીમાં
બોલ્યા. ત્યારબાદ હાથ પરનું પાણી ખંખેરી નાખીને બોલ્યો, “આ
ન્યાયી પુરુષના લોહીનો દોષ મારે માથે નથી. તમે એ વાત ધ્યાન
રાખજો.”

લોકોએ હોકારા પાડ્યા, ડિકિયારીઓ કરી, રોમન
ન્યાયાધીશોએ આ કિસ્સામાં જવાબદારી લેવાની જાહેરમાં ના
પાડી એનો એમને કશો વાંધો ન લાગ્યો. એમને એટલી ખબર
ન પડી કે નિર્દ્દીષનો જીવ લેવાની આ દુર્ઘટના ઈતિહાસમાં સૌથી
પહેલી હતી. તેઓ પોકારી ઊઠ્યા, “એનું લોહી અમારે માથે
અને અમારાં સંતાનોને માથે.”

આમ, તેમણે પોતાને શિરે શાપ વહોરી લીધો.

પ્રકરણ ૭

આ પદ્ધી કહેવાનું કંઈ વધારે હોઈ શકે? અજાની અને લાગણીશુન્ય માણસોમાં નથી હોતો ન્યાય કે નથી હોતી દયા કે તર્કશક્તિ. છાં લોકોનો ચુકાદો સ્વીકારવો જ જોઈએ. તેની સામે વડી અદાલતમાં ન્યાય માગી શકતો નથી. સધણા સંઘર્ષનો છેડો આવી ગયો. નાજરેથના માણસે હવે મરવું જ પડશે. ‘નાજારીન’ જેવા માણસથી યરુશાલેમ મુક્ત થશે એ વિચારે આનાસે ઈશ્વરનો આભાર માનવાનો પાખંડ કર્યો. કાયફાસે વળી એમ કથું કે આ ‘નાજારીન’ કમોતે મરી જરો એટલે બધુંયે બુલાઈ જરો. સત્યના એ સાક્ષીને કોઈ યાદ નહિ કરે. ગામડાના સામાન્ય લોકોના એ ઉપદેશકને તે વળી કોણ સંભારે? એનું નામનિશાન સુદ્ધાં નહિ રહે. જો ઈતિહાસમાં જ એનું નામ નહિ નોંધાયું હોય તો પદ્ધી એ હતો એ પણ કોણ માનવાનું છે? આવા બેશરમ ફેસલાથી પિલાતે પોતાની જાતને અલગ કરી દીધા પદ્ધી ઈશારો કર્યો. તરત જ વીસ સૈનિકો ખુલ્લી તલવારો લઈ કેદીને ઘેરી વધ્યા. જે બે ચોકીદારો બારાબ્બાસની સાથે હતા તે વિદાય થયા. બારાબ્બાસ એકલો પિલાતની સમક્ષ રાહ જોતો રહ્યો. પિલાત હવે ઉતાવળમાં હતો. એણે લોખંડી શાખ લઈને બારાબ્બાસની શૃંખલાના ટૂકડે ટૂકડા કરી નાખ્યા. લોકોએ તરત ગાંડા બનીને ગર્જના કરી, “બારાબ્બાસ, બારાબ્બાસને મુક્તિ! પ્રણામ બારાબ્બાસ!”

અદાર મહિના પહેરેલી પેલી તૂટેલી બેડીઓ સામે બારાબ્બાસ તાકી રહ્યો. એણો પોતાના હાથ ઊંચા કર્યા. આમતેમ ફેરવ્યા, પરંતુ ઘડી પહેલાં એના હૃદયનો જે ઉમળકો હતો એ કયાંયે અલોપ થઈ ગયો. અંતરમાં ઉદાસીનતા વાપી વળી. કાયફસે પિલાતને કહ્યું, “ભલા પિલાત. આ ‘નાજારીન’ને તમે બેડી નહિ પહેરાવો?” પિલાતના મુખ પર કોષ ભભૂક્ષયો. તે બોલ્યો, “કયા કારણો? ચોકીદારો સાથે એ લડ્યો છે? એ અહીંથી છટક્યો છે? એણો કશો બડબડાટ કર્યો છે? સામનો કરતો ન હોય એને બંધનમાં નાંખવો શાને? પહૂંદીઓ ભલે જેવા હોય તેવા, પરંતુ એ એક રોમનને કાયર નહિ બનાવી શકે.” પછી તરત એ બારાબ્બાસ તરફ ફરીને બોલ્યો, “અલ્યા તું ત્યાં કેમ ઊભો રહ્યો છે? ચાલ્યો જા અહીંથી! તું પશ્ચાતાપહીન હત્યારો અને ચોર છે એમ છાં તારા રાખ્ણના કાયદા તને ફાવે તેમ હત્યા અને ચોરી કરવાને દૂષો કરી દે છે.”

બારાબ્બાસને કંપારી આવી ગઈ અને એના મૌં પર શરમનાં શેરડા ફળી વબ્બા. પિલાતના આકરા શબ્દોથી એને હિલમાં ઊંડા જખમ થયા. પરંતુ એ કંઈ જવાબ વાળી શક્યો નહિ. એને ખબર હતી કે એને મુક્તિ મળી છે. પરંતુ મુક્તિ સાથે જે આનંદ થવો જોઈએ એ હતો નહિ. ન્યાયાસનના ખંડની બહાર લોકો એને વધાવી લેવા તૈયાર હતા. પરંતુ એના પગ અહીંથી ઊપડતા ન હતા. જેને દંડ આપવામાં આવ્યો હતો એને શોકાર્ત નયને બારાબ્બાસ ટગર ટગર જોઈ રહ્યો. એણો મનમાં વિચાર્યું, “મુક્ત થવાને બદલે પેલા પુરુષને ખાતર હું મરી ગયો હોત તો બહેતર હોત.”

બારાબ્બાસ ત્યાં ને ત્યાં જ સ્થિર ઊભો હોવાને કારણે કાયફસ ગુસ્સે થયો. તેણે કહ્યું, “હે મૂર્ખ, ગર્વનરનો હુકમ નથી સાંભળતો? જલદી અહીંથી જતો રહે. તારી રહેણીકહણી પર ધ્યાન રાખજો. અને ઈસ્કારીઓતના ઘેર જવાની બહાદુરી કરતો નહિ.” કાયફસના કોધભર્યા શબ્દોથી બારાબ્બાસ જાગૃત થઈ ગયો. તે સત્વરે બહાર આવ્યો ત્યાં તો લોકોએ એને ઉમળકાલેર વધાવી લીધો. પુરુષોએ એને આલિંગન આપ્યાં, લીઓએ એના હાથને ચુંબન કર્યાં. બાળકો નાચવા લાગ્યાં. આનંદનાં અતિરેકમાં લોકો પેલા કેદીને ભૂલી ગયા, એનું શું થયું હશે એની કોઈને પરવા ન હતી. ઉન્મત બનેલી આ મેદનીમાં બારાબ્બાસ કોઈકનો ચહેરો ખોળી રહ્યો હતો. પ્રશ્નયસંબંધથી જોડાયેલી એ વ્યક્તિ અહીં અવશ્ય હોવી જોઈએ. પણ તે એને મળી નહિ. એવામાં કોઈક કહ્યું, “જુઓ પેલાને ચાબખા મારે છે.” ટોળું એ બાજુ ધસી ગયું અને સાથે સાથે બારાબ્બાસ પણ એ તરફ ધસડાયો. પોતે ઊંચો હોવાને કારણે એ બરોબર જોઈ શક્યો. એ બબડી ઊક્યો, “કૂતરાઓ, શોતાનો, રક્ષણ વિનાના લાચાર આદમીને આમ ચાબખા મારવાના.... તમારી આ કેવી કાયર બહાદુરી.”

અને ધબકતે હૈયે તથા તંગ નજેરે બારાબ્બાસે એ દશ્ય જોયું. રોમન ચોકીદારો અને બીજા કેટલાક સૈનિકો ચમકતા ભાલા અને કુહાડીઓ લઈને ‘નાજારીન’ને ઘેરી વખ્યા. ‘નાજારીન’ પ્રત્યે એ લોકોએ કૂર વર્તન દાખયું છાં એણે એમનો જરા સરખોયે વિરોધ કર્યો નહિ. એનાં વખો દુરાગ્રહ કરી અપહરી લેવામાં આવ્યાં. લોખંડની અણીઓવાળો તૈયાર કરેલો એક ચાબખો પિલાતને

સૌંપવામાં આવ્યો. ન્યાયાધીશ તરીકે ફટકા મારવાની એની ફરજ હતી. પ્રભાવશાળી પુરુષને પ્રહાર કરવાની કોણી હિંમત ચાલે? એ મુંજાયો. પિલાતને ઉભો રહેલો જોઈને કાયફાસે પ્રશ્ન કર્યો, “હજુયે ન્યાયનો અમલ કરવામાં તમે ઢીલ કરો છો? હવે સમય બહુ રહ્યો નથી. તમારી ફરજ બજાવો - ચાબખા મારો.”

પ્રકરણ ૮

પિલાત ઉદાસ મોંએ અવકાશમાં જોઈ રહ્યો અને દ્વિધામાં પડ્યો. રાજકુલીન એવા આ સજજનને કોરડા મારું એના કરતાં તો મૃદ્ગ ખાઈને ભોંય પર હું પટકાઉ એ બહેતર છે. પોતે અત્યારે પ્રારથનનું કંગાલ સાધન બની ગયો હતો, એમ એને લાગ્યું. શરમ અને કંટાળાભર્યા હદ્યે એણો બાજુ પર નજર ફેરવી દેહ પર પ્રહાર કર્યો. ‘નાઝારીન’ના કોમળ દેહ પર પ્રહાર થયા અને લોહીની ધારાથી આખી ફરસ રંગાવા લાગી. પરંતુ રિબાતા એ દિવ્ય કેદીના મોંમાંથી એક હરેક સરખોય ના નીકલ્યો. “આપણે કરેલા ઉત્લંઘનો માટે એને જખમો કરવામાં આવ્યા હતા. એણો ખાખેલા ચાબૂકના મારથી આપણે સાજાનરવા થયા છીએ.” એવી પયંગબરી વાણી અત્યારે કોઈ સંભળાવતું ન હતું. કાયફાસને સંતોષ ન થવાથી એ બોલ્યો, “પિલાત, એ અપકમ્ભનિ તમે હળવો માર માર્યો છે. તમે શાથી ચાબૂકને વહેલી બાજુ પર ફેંકી દીધી?” પિલાતનો પિતો ઉછ્યાંયો. તેણો કહ્યું, “અલ્યા પુરોહિત, મારી ધીરજ તું બહુ ખુટાડતો નહિ. તારા દિલમાં વેરનું જેર છે. મારે જે ફરજ બજાવવાની હતી તે મેં બજાવી છે. હવે બાકીનું તમે પૂરું કરો. પછી એક સેનાપતિને બોલાવી પિલાતે કહ્યું કે ચાબખાની સજ પૂરી થઈ છે. હવે કેદીને એના દુર્ભાગ્ય પર છોડી દો.

આમ આ કરુણા ઘટના પરાકાણાએ પહોંચ્યી. પુરોહિતો, વડીલો તેમ જ આખા ટોળાએ પિલાતને સલામી ભરી અને કચેરીમાંથી નીકળી ગયા. બધા વિદાય થયા પરંતુ પિલાત એકલો

પડ્યો. એના પગ ઉપડતા ન હતા. દેહ અને મનથી લોથપોથ થઈ ગયેલો પિલાત આરસપહાણના એક સંભની ઓથે ઊભો. આજે, થોડીવારમાં યરુશાલેમમાં જે ગુનો કરવામાં આવશે એના વિચારથી પિલાતને કમકમાટી આવી ગઈ. એ પોતે જ ત્રાસદાયક સમસ્યા બની ગયો હતો. એની ધર્મપત્તીએ પાઠવેલો પત્ર અને વિશેષ રિબાવી રહ્યો હતો. પત્રના શબ્દો રહસ્યભર્યા હતા. એનો અર્થ શો હશે? એઝો કેવી જાતનું દુઃખ સહન કર્યું હશે? અને તે પણ સ્વાજ્ઞ દરમિયાન? તેને સ્વાજ્ઞ ભાગ્યે જ આવે છે. શુકન અને ભવિષ્યની વાળીને એ હસ્તી કાઢે છે. એક નિર્દોષ પુરુષને શિક્ષા થાય એમાં એનો વિરોધ હોવો જોઈએ. પણ પિલાત એમાં શું કરી શકે એમ હતો? લોકોએ પોતાની ઈચ્છા વક્ત કરી હતી અને એમની ઈચ્છા પ્રમાણે કર્યા વગર ધૂંકો ન હતો. દુનિયાના આ જૂઠાબોલા લોકોની આગળ એ ‘સત્ય’ને નહોતી સહાય કે નહોતી કોઈ આશા.

દ્વે પેલો કેદી સૈનિકોની ફૂરતાનો ભોગ બની ગયો. નિર્દ્ય પ્રદારો, ઠડામશકરી, બૂમબરાડા ઈત્યાદિ સહિત ‘નાજારીન’ને અદાલત બહાર લાવવામાં આવ્યો. એના ખલા ખુલ્લા હતા. એમાંથી લોહી વહેતું હતું. એના કાંડા અને હાથ સખત બાંધેલાં હતાં છાં એની દિવ્ય પ્રતિભામાં ૨૪ માત્ર ફેર પડ્યો ન હતો. અને એનાં તેજોમય નયનો દુનિયાની પેલે પાર મંડાયાં હતાં. એવામાં એક સૈનિકે જાંબુરિયા રંગનું વખ લઈને કેદીને ઓઢાડ્યું અને મોટેથી બોલ્યો, “પ્રશામ, ઓ યહૂદીઓના રાજા!” ટોળામાંના લોકો તો ખડખડાટ હસ્તી પડ્યા, પરંતુ બારાબ્બાસ એકલાએ વિરોધ કરીને કહ્યું, “શરમ વિનાના રોમન સૈનિકો, તમને ઘિક્કાર!

યરુશાલેમના લોકો. તમનેય વિકાર! જેને મૃત્યુંડની શિક્ષા ફટકારવામાં આવી છે એવાની આવી મશકરીઓ શાથી?" પરંતુ શોરબકોરની અંદર એનું કંઈ સંભળાયું નહિ. ટોળાને વળી બીજું તૂત સૂજયું. રાજાને માથે મુગટ. એક જગ્ઘા 'નાઝારીન'ને માથે મુગટ પહેરાવી બોલી ઉઠ્યો, 'પ્રણામ ઓ યહૃદીઓના રાજ.' મુગટ એવી રીતે દબાવીને પહેરાવ્યો કે કેદીના માથામાંથી લોહી ટપકવા લાગ્યું. વળી, કોઈને પ્રેરક્ષા થઈ આવી. રાજુંડ કયાં છે? કોઈ એક દોડી ગયો ને બરુ લઈ આવ્યો. શૃંખલાભદ્વ પાવન હસ્તની વચ્ચ્યોવચ્ચ્ય એ બરુ ખોસવામાં આવ્યો અને ફરીથી મજાકલરી ચેષ્ટાઓ ચાલુ થઈ. કોઈકે પગે પડવાનો ઢોંગ કર્યો તો વળી કેટલાક પોકારી ઉઠ્યા, 'પ્રણામ, ઓ યહૃદીઓના રાજ.' સૂર્ય કે તારાઓની સામે થુંકો તોય તેમને કોઈ અસર થતી નથી, એમ આ દુઃખે પિડાતા માણસને કંઈ અસર ન થઈ, રહસ્યમયી રીતે એ તો એ લોકોથી ક્યાંય દૂર દૂર પહોંચી ગયો હતો. એની જીબ બંધ હતી એણે તો શાસ લેવાનુંયે બંધ કરી દીધું હોય એમ લાગ્યું. એનું પ્રશાંત મૌન લોકોને ઉશ્કેરતું હતું. એ મૌનમાં સંપૂર્ણ હિંમત, શૂરવીરને છજે એવી બહાદુરી, ઉનત સહિષ્ણુતાનાં સ્પષ્ટ દર્શાન થતાં હતાં." આને લીધે એની પ્રતિબા બમણી દીપી ઉઠતી હતી.

એક જગ્ઘા બરાડી ઉઠ્યો, "આને શાપ હો! એને જીબ જ નથી? મરવા અગાઉ એણે કંઈ બીજું શિક્ષણ આપવાનું નહિ હોય? એને બોલતો કરવા એક સૈનિકે તમાચો મારીને 'નાઝારીન'ને કહ્યું, "અલ્યા બોલ, બોલતો કેમ નથી? પાપ અને પવિત્રતા પર તો તેં મોટી મોટી વાતો કરી છે. તો અત્યારે ચુપ રહેવાની હિંમત શેની રાખે છે?" પરંતુ મજાક કે તમાચાથી બિલકુલ ફેર ન પડ્યો.

સનાતન “રાજાના” મુખમાંથી કોઈ શબ્દ નીકળ્યો નહિ. ત્યાં તો વળી કોઈક બોલ્યો, “એનામાં શોતાન પેઠો છે. એને કશી લાગણી થતી નથી. એને અહીંથી લઈ જાઓ અને વધુસ્તંભ પર લટકાવી દો.” આવી જાતનું તોફાન મચી રહ્યું હતું ત્યારે પિલાત એકલો એકલો એક બાજુથેથી બધું નિહાળી રહ્યો હતો. છેલ્લી એક વખત એણે ‘નાજારીન’ની સામે નજર ઠેરવી. એના આખાયે શરીર પર ઊરડા થયેલા હતા. માથા પરથી લોહી ટપકતું હતું. એવી દુઃખ હાલતમાં ‘નાજારીને’ પણ પોતાની આંખો પિલાતની આંખોમાં પરોવી. ભયલીત થયેલા પિલાતને કાંટાના મુગટની ઉપર એક પ્રકાશનો તાજ દેખાયો. એ પ્રકાશમય મુગટ પરનું વર્તુળ કમે કમે મોટું થતું જતું હતું. આનો અર્થ શો હશે? સમુદ્રમાં દૂબી જતો કોઈ ભયગ્રહ્સત માનવી એક તરતા કાણને વળગી પડે એ રીતે બીકના માર્યા પિલાતે જાતના ઉદ્ધારકના જાંબુદ્ધિયા વખનો છેડો પકડી લીધો. અને એ વખના પરિધાન કરનારને નજીક ખેંચ્યો. નાજારેથના માણસે પોતાની જાતને ખેંચાવા દીધી. પોતાના ન્યાયાધીશની છેલ્લી ઈચ્છાને પણ એ વશ થયો. હવે ‘નાજારીન’ લોકોના સમુદ્દાય સામે મોઢે મોઢ ઊભો. પિલાતે પોતાનો હાથ ઊંચો કરી કહ્યું.

“એકકચે હોમો” - લેટિન ભાષાના આ શબ્દો યહૂદીઓ સમજ્યા હશે કે નહિ એની પિલાતને પડી નહોતી. જ્યાં એ લોકોએ એના પડધા પાડ્યા, “એકકચે હોમો” અર્થાત્ જુઓ આ માણસ!

પ્રકરણ ૮

હવે લોકોની મેદની જૂદા જૂદા ભાગમાં વીખરાવા લાગી. કેટલાક ગર્વનરની મદદે દોડી ગયા. કેટલાક બારાબાસને આવકાર આપવાને ચાલ્યા ગયા. અને બાકીના લોકોનું સારું એવું ટોળું દિવ્ય અપરાધીના મૃત્યુના દર્શન કરવા માટે પાછળ રહ્યું. બે કુખ્યાત ચોરોને પણ વધ્યસ્તંભ પર લટકાવવાના હતા એ વાતની લોકોને જાડા થવાથી ટોળું જરા વધારે મોટું થયું. પિલાતની અણધારી અસ્વસ્થતાને કારણે રોમન સૈનિકો ગભરાઈ ગયા હતા. એમને એવું લાગ્યું કે ‘નાજારીન’ કંઈ જાદુ કર્યો છે. એટલે એ લોકો ‘નાજારીન’ની સાથે બહુ સાવચેતીથી કામ લેતા હતા. અના પરનું જાંબુરિયું વચ્ચે કાઢીને ફેંકી દીધું અને એનો પોતાનો ડગલો પહેરાવ્યો અને સૈનિકોએ સાવધતાપૂર્વક કેદીને દોરી જવાનું શરુ કર્યું.

થોડી વાર પછી સૈનિકોની ટુકડી થોલ્લી ગઈ. એક બાજુઓ, એક જલ્દીએની સાથે સેનાપતિ ચર્ચા કરવા લાગ્યા. કાયદા અનુસાર વધ્યસ્તંભ કેવા હોવા જોઈએ. કેદીઓને વધ્યસ્તંભ પર શક્ય એટલો લાંબો સમય કેવી રીતે રિબાવવા જોઈએ એવી બધી બાબતની ગુફતેગો ચાલતી હતી. એ દિવસે ત્રણ વધ્યસ્તંભોની જરૂર હતી. સેનાપતિએ ‘નાજારીન’ તરફ આંગળી ચીંધીને કહ્યું, “આ પુરુષને આવી કૂર સજા થઈ છે તેથી મને અંતઃકરણપૂર્વકનું દુઃખ થાય છે. પેટ્રોનીઅસ! એ માણસ કેવો ઉમદા લાગે છે! કોઈ જાતની શોહશરમ રાખ્યા વિના આવા પુરુષને ખતમ કરવો એ નિર્લજ્જ

કાર્ય છે. પેટ્રોનીઅસ! કાપનાઉમનાં તારા જ દરજજાના એક અધિકારીના નોકરને પક્ષધાત થયો હતો અને આ જ કેદીએ પેલા માણસના ઘરની મુલાકાત લીધા વગર એને સાજો કરી દીધો હતો, એ તને યાદ છે? તને કહું છું કે આના મૃત્યુથી કશુંક અવળું થવાનું તે થવાનું. તારા મૌં પરથી મને લાગે છે કે તુંયે આ શિક્ષા સાથે સંમત નથી.”

પેટ્રોનીઅસે નજર નીચી કરી દીધી. ધ્યાનમળ હોય એમ એણો બંદુકની અણીથી ભૌય પર આકૃતિ દોરી. પદ્ધી ધીમે સ્વરે એ બોલ્યો, “આપણા ગર્વનરે એને શિક્ષા કરી નથી. એટલે આ વાતમાં રોમ જવાબદાર નથી. પિલાતે એને બચાવી લીધો હોત. પરંતુ તેવું ન થાય તેવી યહૂદીઓની ઈચ્છા હતી.”

જલ્લાદ બોલ્યો, “અરે આ યહૂદીઓ! એમનો ઈતિહાસ કાળો કાળો અને લોહીથી ખરડાયેલો છે. એમની દેવીઓને રીજવવા પોતાનાં બાળકોનો ભોગ ધરે છે. એમના પુરોહિતો લોકોનો પહેલામાં પહેલો પાક ખાઈ જાય છે. કહે છે કે એમનો ઈશ્વર એવો ખાઉધરો છે. વધુ પડતું સોનું એકહું કરીને લોકો પુષ્ણળ બાજ પડાવે છે. પેટ્રોનીઅસ, આ બધા દંભી લોકો છે. પરંતુ પેલો પડા યહૂદી નથી શું? ના, ના એ યહૂદી નથી. એ યહૂદી હોઈ શકે નહિએ.”

પેટ્રોનીઅસે કહ્યું, “અલબત્ત એ યહૂદી છે. નાજરેથ નામના ગામડાનો છે. અને જોસેફ નામના સુથારનો પુત્ર છે. એની માતા મરિયમ અહીં જ હશે. અરે થોડી વાર ઉપર તે અન્ય લીઓની સાથે અહીં દાજર હતી.”

જલ્લાદ કહ્યું, “તું મને એ વાત ગળે નહિ ઉતારી શકે. એ તો પરદેશી હોય એવો લાગે છે. આ ટોળામાં એના જેવા ચહેરાવાળો કોઈ દેખાય છે? એ નથી ગ્રેટ, કે રોમન કે ઇજિઝિતવાસી. એ કયા કૂળનો છે એ હું નક્કી કરી નથી શકતો. પરંતુ શપથપૂર્વક એટલું તો કહીશ કે એનો પિતા કોઈ યહૂદી છે જ નહિ. એના માટે મારે મજબૂત અને ઊંચો વધ્યસંભ શોધવો પડશે. આ પુરુષનો બાંધો અને સ્નાયુઓ તો જો! કેવો ખડતલ છે! કેટલું બધું બળ છે! એના જેવો હું હોઉં તો ચોકીદારોનો ઘાણ જ વાળી દઉં.”

જલ્લાદ ત્યાંથી વિદાય થઈ ગયો. વધ્યસંભ તૈયાર કરવામાં ઘણો જ વિલંબ થયો. લોકોની ધીરજ ખૂટી હતી. “નાઓરેથ” ના પયગંબરના મુખ પર તો દુઃખ કરતાં સંતોષ સવિશોષ જબકતો હતો. એવામાં કેટલાકને તરસ લાગી. એમાંનો એક બારાબ્બાસ હતો. નજીકની વીશીમાં તેઓ બારાબ્બાસને પરાણે ઘસડી ગયા અને એની સુખાકારી ઇચ્છા એ લોકો અનેક ખાલીઓ ગટગટાવી ગયા. બારાબ્બાસે ખાધું અને પીધું. પરંતુ જેવી એની ભૂખતરસ સંતોષાઈ ગઈ કે તરત વધેલો ખોરાક બાજુને ખસેડી એ એકદમ શાંત અને ગંભીર બની ગયો.

એના એક સાથીદારે પ્રશ્ન કર્યો, “તને શું થયું છે? મરી જતા કૂતરાથીયે તું વધારે ઠોઠ લાગે છે. મોજ માણવાની તારી ઘેલધા કયાં ગઈ?”

બારાબ્બાસે કહ્યું, “એ જતી રહી છે. વીતેલા દિવસોમાં હું આનંદવિભોર રહેતો. પરંતુ એના કારણની મને ખબર ન હતી. અત્યારે હું ઉદાસ છું અને મારી ઉદાસીનતાનુંયે કારણ હું જાણતા

નથી. લાંબા સમયથી મેં ઘણું ઘણું વેહચું છે. હું સાવ કંટાળી ગયો છું. પેલા ‘નાજારીન’ની હત્યા કરવી એ મહાન ગુનો છે.”

એના દોસ્તોએ એના શબ્દો હસી કાઢ્યા. એક જડો કહ્યું,
“શ્રોતાઓ જેવી લાગણીઓ લઈને તું કેદમાંથી પાછે ફર્યા છે. તું
વરુ હતો, અત્યારે ગાડ્યુ બની ગયો છે. ગાંધીઆસના દેહમાં તે
છૂરી સરકાવી દીધી હતી એ ભૂલી ગયો? કાયદેસર જેને મૃત્યુને
પાત્ર હરાવવામાં આવ્યો છે એના માટે દુઃખી થાય છે?”

બારાબ્બાસ બોલ્યો, “એ મૃત્યુને યોગ્ય છે જ નહિ. એ તો
નિર્દોષ છે. હું તમને ધરી ઠોકીને કહું છું કે એ યુવાન પયગંબરના
“હદ્યમાં પાપ નથી જ. તમારા જ કહેવા પ્રમાણો એણો ઘણાં
સત્કર્મા કર્યા છે. થોડી જ વાર એણો મારી સામે નજર કરી અને
ત્યારે મને કંઈક અલૌકિક જોવા મળ્યું.” આટલું બોલી બારાબ્બાસ
એકદમ અટકી ગયો. એને ધાસ્તી લાગી, એ થરથર પૂજવા
લાગ્યો. એના મિત્રોએ એને પૂછ્યું, “શું? ચોક્કસ, તને ભૂત
વળગ્યું છે. તને શું જોવા મળ્યું હતું?”

બારાબ્બાસે ઉત્તર આપ્યો, “કંઈ નહિ. તમને જોવાનું મન
થાય એવું કંઈ નહિ.”

પ્રકરણ ૧૦

“એ ગાંડો છે.” “કોણ? બારાબાસ કે પેલો મેલખીઓર?”

“અને ગાંડા છે.”

વીશીમાં એકઠા થયેલા માણસોમાં આવી વાતચીત ચાલતી હતી. મેલખીઓર ઓચિંતો અહીં વીશીમાં આવી ચડ્યો હતો. બારાબાસ સાથે વાત કરીને તરત વિદાય થયો હતો. ત્યારબાદ બારાબાસ પોતે પણ એકદમ જતો રહ્યો. આ બધું ટૂંક સમયમાં બની ગયું તેથી લોકો આશ્રયચકિત થઈ ગયા. એક જગ્હે શંકાશીલ સ્વરે પૂછ્યું, “આ મેલખીઓર કોણ છે? એ શો ધંધો કરે છે? એ કયા દેશનો છે? અને અહીં યરુશાલેમમાં એ કેવી રીતે આવ્યો છે?”

બધા ચૂપ થઈ ગયા. કોઈની પાસે આ પ્રશ્નનો ઉત્તર ન હતો. વીશીવાળો લોકોની વચ્ચે આવ્યો અને ખોંખારો ખાઈને બોલ્યો, ‘મેલખીઓર ધનવાન છે અને ચતુર પણ છે. એ કયા દેશનો છે એ ખાતરીપૂર્વક કોઈ કહી શકે એમ નથી. છાંય મારી ધારણા પ્રમાણે એ ઇજિઝનો હોવો જોઈએ. અહીં એનો ધંધો શો છે એના જવાબમાં એટલું જ કહેવાનું કે અહીં એનો કોઈ ધંધો છે જ નહિ. એને અહીં આવવાનું ગમે છે એટલે એ આવે છે.’

એક જગ્હે કહ્યું, “બેનઅેઝરા, તમે એના વિષે સારી વાત કરી. સારું છે કે જમવા રહેવાની સગવડ આપી જેની પાસેથી તમે બમણા પૈસા પડાવો છો. એની વિરુદ્ધ, બોલવાની તમે મૂર્ખાઈ કરી નથી. જાઓ, જાઓ. તમે એના વિષેનો સાચો ન્યાય નહિ તોણી

શકો. રોકડાં નાણાંથી સારો અભિપ્રાય ખરીદાય છે. એજરા” “બેશક, આવા વ્યવહારમાં તો તમે સહુ પાવરધા છો. પૈસા ચૂકવનાર ધરાકને કોઈ પણ યજ્માન ગાળો દે નહિ. આ મેલખીઓરમાં મને એવું કંઈ જણાતું નથી કે જેને કારણે તમારે દરવું પડે. એણે કોઈનું ભૂંડું કર્યું નથી.”

કોઈકે કહ્યું, “તમને એની ખબર ન પડે. જાદુમંતરવાળા તો આપણાને ખબર ન પડે એ રીતે આપણું બગાડી જતા હોય છે. પાગલ અને પાપી એવા આ નાજીરેથના પયગંબરનો જ દાખલો લો ને. આપણા પવિત્ર મંદિરનો એક પણ પથ્થર રહેશે નહિ એવો શાપ એણે આપ્યો હતો. એટલે એને એની શિક્ષા થઈ જ. હજ્યે એ ભાનમાં આવ્યો હોય એમ લાગતું નથી.”

“હા, તમારી વાત સાચી છે.” કહી બધા ઉભા થઈ ગયા. અને વીશીવાળાને નાણાં ચૂકવી બહાર નીકળી ગયા. એક અપૂર્વ ઘટના જોવા માટે તેઓ ઉત્સુક હતા. અને ઈશ્વરને મૃત્યુ ભણી દોરી જતી ઘટના જોવા ઉત્સુક હતા.

ગોલગાથા અર્થાત્ કાલવરી ભણી લોકોના ટોળાં ઉમટ્યા. એમની વચ્ચે બારાબ્બાસ અને મેલખીઓર હતા. બારાબ્બાસની નજર અવારનવાર યહૂદીઓના રાજા પર પડતી હતી. બારાબ્બાસ સ્વગત બોલ્યો, નિર્દોષની હત્યા એ પાપ છે. તમે ગમે એટલો એનો બચાવ કરો. પરંતુ પાપ એ પાપ જ રહે છે.”

મેલખીઓર બારાબ્બાસ ભણી નજર નાંખી બોલ્યો, “લોકોને જ એવું જોઈતું હોય તો તે પાપ રહેતું નથી. અને નિર્દોષને જ મારવામાં લોકોને મજા આવે છે. કુંજન કરતા પક્ષીને તેઓ જાળમાં પકડીને નથી મારતા? ઓ યહૂદીઓના વતની! તને શું

ખબર? શારીરિક અથવા નૈતિક રીતે નિર્દોષો જ હણાતાં હોય છે. નિર્દોષ કાયા કે નિર્દોષ આત્મામાં માને છે કોણ? કોઈ કાયા નિર્દોષ નથી તેમ જ કોઈ આત્મા નિર્દોષ નથી. તારે સાચા નિર્દોષને ખરેખર જોવો હોય તો ત્યાં સામે ઊભેલાં પેલા વિશ્વના રાજી સમા 'નાજીરીન'ને જો, અને એને મરતો જોવા માટે તો આપણે અહીં ટોળાબંધ એકઠાં થયા છીએ."

બારાબ્બાસ વિશ્વના રાજીના વિચારમાં ખોવાઈ ગયો.

ત્યાં જ બોલ્યો, "મૃત્યુ એટલે શું? શા માટે એટલું બધું કપડું-ડરામણું લાગે છે? બધાં જ માણસોનો એ જ અંત છે. છાંય જો કોઈ એક ગુનેગારની હત્યા કરે છે તો એને શિક્ષા કરવામાં આવે છે. બારાબ્બાસ, તું તારો જ દાખલો લે ને. જૂઠાબોલા અધમની તેં હત્યા કરી હતી અને દુનિયાને એના પંજામાંથી મુક્ત કરી હતી. આંદબરી ચામડીથી પરિધાન થયેલા ગાંધીઆસને તારી છૂટીના એક જ જખમથી તેં એને ખતમ કરી દીધો. પરંતુ એ તારી મૂર્ખાઈ હતી. કારણ કે એ દુરાત્માને કાપદાની ઓથ હતી. અને જો પેલો નિર્દોષ માણસ મૃત્યુની યાત્રાએ જઈ રહ્યો છે. પરંતુ એને દંડપાત્ર ઠરાવનારા પહૂંદીઓને હજ સુધી કોઈ શિક્ષા ફટકારવામાં આવી નથી."

મેલ્ખીઓર આટલું બોલી રહ્યો ત્યાં જ ટોળાએ શોરબકોર કર્યો. મોટો વધ્યસ્તંભ ઓચિંતો સરકી પડ્યો. અને તેણે નજીદીકના એક માણસને લગભગ ચગદી નાખ્યો. એને ફરી ઉંઘાવી ઊભો કરવામાં ઘણી મુશ્કેલી પડી. એને મહા મહેનતે ઊંચો કરતાં કરતાં એ માણસો છાંફી ગયા. કોઈ મદદગારની તેઓ શોધ કરવા લાગ્યા. ટોળામાં આધ્ર બદામી રંગની ચામડીવાળો માણસ એમને

દેખાયો. તેનો બાંધો ઊંચો હોવાથી તેમની નજર એના પર પડી. એ યહૃદી નહોતો. એ તો એના પોશાક પરથી દેખાતું હતું. સૈનિકોએ એને ઓળખી કાઢ્યો અને એને નામ દઈને બોલાવ્યો, “સીમોન, હે સીમોન! અહીં આવ તો. થોડી મદદ કર. તારી સાથે રૂફસ અને આલેકઝાંડર છે ને? અને સીરેન નગરના શા સમાચાર છે? તું અણીને સમયે અહીં આવી ચક્કો છે. કંઈ નહિ તો અમે આજે તને કામે લગાડી શકીશું.”

સૈનિકોના આવા હેંકારા સાંભળીને સીરેનનો સીમોન થંભી ગયો. અને તિરસ્કારભરી નજરે આસપાસ જોવા લાગ્યો. તેણે કહ્યું, “શેનો આ મૂર્ખ લોકોનો બૂમબરાડાનો ઉત્સવ ઉજવાય છે? ચોર અને ગુંડાઓને યરુશાલેમમાંથી દેશવટો દઈ રહ્યા છે કે શું? જો જો, એવું કરશો તો આ નગર વેરાન થઈ જશે. તમે જાઓ છો ક્યાં?” પછી એની આંખો ટોળા પર આમથી તેમ ફરવા લાગી. આખરે, ઉમદા બંદીવાન પર એની નજર પડી. તેણે પૂછ્યું, “તમે કેવા રાજકુંવરને શૂખલા પહેરાવી છે?”

એક યહૃદીએ સીમોનને કહ્યું, “અલ્યા, તેં એટલો બધો દ્રાક્ષારસ ઢીંઘ્યો છે કે એક અપકમનિ તું રાજકુંવર કહે છે? કૂતરા! તું વળી અમને ચોર અને ગુંડા કહે છે?”

એક જણો મોટે અવાજે કહ્યું, “‘નાજારીન’ નો વધુસંભ એની પાસે ઊંચકાવો. એનામાં ચાર માણસો જેટલું જોર છે, એની એ બડાશ મારતો ફરે છે.”

કોઈક બીજો બોલ્યો, “હા, એ વાત બરાબર છે. સીરેનના ગધેડા માટે આવું કામ યોગ્ય છે.”

સીમોન અકળાઈ ગયો. ગડદાપાટુ મારી એ લોકોથી અલગ થવા માગતો હતો. ત્યાં તો એની નજર એકાએક પ્રિસ્ટ પર પડી. પ્રિસ્ટના મુખનો પ્રભાવ, એની આંખનું તેજ સીમોનના અંતરમાં ઉત્તરી ગયાં. એ યંત્રવત્ વધ્યસ્તંભ તરફ જવા લાગ્યો.

એક સૈનિક બોલ્યો, “સીમોન તારું સ્વાગત કરું છું. તારા પુત્રો ક્યાં છે?”

સીમોને પ્રત્યુત્તર વાય્યો, “તારે એમનું શું કામ છે? ઘણા દિવસોથી તેઓ ધરુશાલેમ ગયા છે.”

કોઈકું ઉમેર્યું, “રૂફસ દ્રાક્ષારસ પીધે રાખે છે અને આલેકઝાંડર નાણાં વિનિમય કરનારાઓ સાથે ભજતો રહે છે.”

સીમોને તરત ઉત્તર આય્યો, “હે છોકરા, તું બકવાસ કરતું નાનું બાળક છે. મોટેરાંના કામ પર જાસૂસી રાખવાનું તને કોણે સૌંઘ્યું છે? તારા વડીલો આગળ તું મોં ખોલે તો સીરેનમાં તને ચાબૂકનો માર પડે હો!”

પેલા છોકરાએ કહ્યું, “તું તારી જાતને મારો વડીલ માને છે. લુચ્યા કાળીઆ? વધ્યસ્તંભ ઉપાડ, અને ઠોકર ન ખવાય એની કાળજી રાખજે.”

પેલા છોકરાને જાણો કે લપડાક મારી દેવાનો હોય તેમ સીમોને હાથ ઉપાડવાની ચેષ્ટા કરી, પરંતુ વ્યાધિગ્રસ્ત બે આંખોને જોતાં જ શાંત થઈ ગયો. મજાક અને મશકરી કરતા સૈનિકોએ એની ખાંધ પર જ્યારે વધ્યસ્તંભ ચઢાવ્યો ત્યારે એણે તેમનો સામનો સરખોયે ન કર્યો. એ ભારે વધ્યસ્તંભ સીમોને સહજતાથી ઉઠાવી લાધ્યો. એ જોઈ સૈનિકોને આશ્રય થયું. સેનાપતિ પેટ્રોનીઅસે

એને પૂછ્યું, “આવા વજનદાર વધ્યસ્તંભને તું ઊંચકી શકે છે ખરો?”

સીમોને ઉત્તર આપ્યો, “આ બોજ ઊંચકીને હું દુનિયાના અંત લગી જવાનું સાહસ ખેડી શકું મારે મન આ બરુ જેટલો હલકો છે. મારા બળની વધુ પડતી પ્રશંસા ન કરશો. પેલા મુગટ્થારીને લઈને આગળ ચાલો. હું પાછળ પાછળ આવું છું.”

પેટ્રોનીએસ આ સાંભળી આશ્વર્યમુગ્ધ થઈ ગયો અને તરત કાલવારીની યાત્રા આગળ પપવા લાગી.

પ્રકરણ ૧૧

બપોરનો સમય હતો. અત્યારની તેમની ઘેલધામાં લોકો બારાબ્બાસને ભૂલી ગયા. મેલખીઓર એની પડાયે જ હતો. એણો કહ્યું, “પેલી ખી અહીં નથી. આવા ગાંડાતૂર લોકોમાં એ ભણે ખરી? ના, એ તો છૂપી છૂપી કોઈ બીજે રસ્તે આવશે. કદાચ કાયફાસ એને લઈને આવશે.”

બારાબ્બાસ બોલ્યો, “કાયફાસ! એને કાયફાસનો પરિચય ક્યાંથી હોય?”

મેલખીઓરે જવાબ આપ્યો, “પરિચય, ખૂબ જ પરિચય. મેં તને નથી કહ્યું કે અઢાર મહિના સુધી તું આ દુનિયામાં હતો જ નહિ. એને કોઈપણ ખીને મોજમજા કરવા માટે એટલો સમય પૂરતો હોય છે. ના, ગુસ્સો ના કર. આ તો મારી બોલવાની રીત છે. તારી પ્રેયસી તો સદગુણી છે. એ હું માનવાને તૈયાર છું. પરંતુ એક શરતે- એ રૂપવતી છે, એમાં કોઈ શંકા નથી. એને પુરુષને તો રૂપ જ જોઈતું હોય છે. તેમ છાં નાજરીનને દગ્ગો દેનાર પ્રેયસીનો ભાઈ હતો.”

મેલખીઓરે પૂછ્યું, “તું એને બરાબર ઓળખતો હતો?”

બારાબ્બાસે કહ્યું, “બહુ તો નહિ પરંતુ સારી રીતે તો ખરો. મારા કામમાં એ મારો સાથીદાર હતો. શાદીન નામના વેપારીને ત્યાં અમે સાથે નોકરી કરતા હતા.”

મેલખીઓર, “સોનામોતીનો પેલો પર્શિયન જવેરી ને? એને એ યહૃદીની બહેનને રાજુ કરવા તેં એની દુકાને ચોરી કરી હતી

અને પકડાઈ ગયો હતો ને? એ માનનીય બારાબ્બાસ! આ તારી જ્યુડીથને ખાતર તેં તારાં બધાં પાપ આચર્યા છે.”

માથું નમાવીને બારાબ્બાસ બોલ્યો, “અને મોતી જોઈતાં હતાં. શાદીનની તિજોરીમાં પડી રહેલી મોતીની માળા જ્યુડીથના ગજામાં વધારે શોભશે એ વિચારથી મેં એ ચોરી લીધી હતી.”

મેલખીઓર, “ચોરી માટેનું તારું કારણ પ્રશંસનીય છે. પેલા ગાંધીઓસને ઠાર કરવાનું પણ તારું કારણ સાવ સરળ છે. એ ફરોશીએ તારી પ્રેયસીની બદનામી કરી. અને છૂનો એક ઘા કરીને તેં એને ચુપ કરી દીધો. એટલે તારી બધી આપત્તિઓ, તારી કેદ વગેરેનું એક કારણ આ જ્યુડીથ ઈસ્કારીઓત છે. અને તેમ છાં તું એના પ્રેમમાં છે?”

બારાબ્બાસે નિસાસો નાંખતાં કહ્યું, “અને જો તમે દીઠી હોત...”

મેલખીઓર, “હટ, મેં એને જોઈ છે. લોકો એને જૂએ એ જ એને જોઈએ છે. એનું રૂપ હંમેશાં ટકવાનું નથી છાં એ રૂપે તને ચોર અને ખૂની બનાવી દીધો છે.” બારાબ્બાસે આનો વિરોધ કરવાનો પ્રયાસ પણ ન કર્યો. મેલખીઓરે વાત આગળ ચલાવી, “અને બળવા વિષેની બધી માહિતી જહેર થઈ હોત તો તેમાં તું સંડોવાયો હતો એનું કારણ જ્યુડીથ હતી. તેણે બંદ્ખોરોને સમજાવ્યા હતા.”

બારાબ્બાસ, “ના રે ના. તેની પાછળ બીજાં ધણાં કારણો હતાં. આપણે અત્યાચારી સત્તા ડેઠળ રિબાઈ રહ્યા છીએ. અને એ જુલમગારી આપણા પુરોહિતો અને ફરોશીઓની છે, ગરીબો

પર ત્રાસ ગુજરતવામાં આવે છે. અને જેને નુકસાન થાય છે એને બદલામાં કંઈ મળતું નથી. મેં ગ્રીસ અને રોમનાં ઘણાં ઓળિયાં વાંચી કાઢ્યા છે. ઈજિપ્તની વિદ્યાનોયે મેં અત્યાસ કર્યો છે. બધાં લોકોના હદ્યમાં સ્વાતંત્ર્યની ઉત્કટ ભાવના રહેલી છે, માત્ર આપણે જ સ્વતંત્ર નથી.”

મેલખીઓરે કહ્યું, “તું ધીરજ રાખ, ધીરજ. ઈઝાઅલનાં સંતાનો લોખંડી રાજંડથી દુનિયા પર સત્તા ચલાવશો. એવા પણ દિવસો આવશો. અરે! એવા દિવસો આવી રહ્યા છે. યહૃદ્દીઓનો વિજય થવાનો હજુ બાકી છે.”

બારાબાસે પૂછ્યું, “તમે કયા રાખ્ની વાત કરો છો? કઈ દુનિયાની?”

મેલખીઓરે કહ્યું, “કઈ દુનિયા? એક નહિ પરંતુ એક લાખ દુનિયા! અને મૃત્યુની દિશામાં ચાલી નીકળેલાં નાજરેથના પેલા આદમીને એની ખબર છે.”

બારાબાસે પ્રશ્ન કર્યો, “શું બોલો છો? ગાંડા તો નથી થયા ને? કારણ કે એ નાજરેથના આદમીને જોયા પછી મારા મનમાં જાતજાતનાં વિચારો આવ્યા કરે છે. ભલા મેલખીઓર. આવકું મોંઠ પાપ યહૃદ્દીઓમાં થાય જ કેમ? મને બોલવા દો. આપણા લોકોની મદદે ધસી આવવાની ઘડી હજુ વીતી ગઈ નથી.”

મેલખીઓર કહ્યું, “મદદ? વરુઓના મૌખાંથી ગાડરાને બચાવવાની? હરણને વાધના પંજામાંથી? રહેવા દે, રહેવા દે. જેનું નિર્માણ થઈ ચૂક્યું છે તેને પૂરું થવા દે.,”

થોડો સમય બંને વિચારમણ થઈ ગયા. ત્યારપછી મેલખીઓર

બોલ્યા, “અને યહૂદા? તું કહે છે કે યહૂદા નિખાલસ સ્વભાવનો હતો.”

બારાબ્બાસ બોલ્યો, “મારા પરિચયમાં હતો ત્યારે એ મને એવો જ લાગેલો. વિશ્વાસપાત્ર પણ હતો. શેઠનો હિસાબકિતાબ એ રાખતો હતો. જુલમને એ ધિક્કારતો. પુરોહિતો પ્રત્યે એને ઘૃણા હતી. પુરોહિતોને એ એટલા ધિક્કારતો કે પ્રાર્થના-સભામાં કદી હાજરી નહોતો આપતો. હા, એના પિતાને કે એની બહેનને ખુશ રાખવા ક્યારેક હાજર રહેતો. એકાએક ધૂપી રીતે નગર છેડી એ ચાલ્યો ગયો. એ ક્યાં ગયો એની કોઈને જાણ નથી. અને એ પછી તો-”

મેલખીઓરે કહ્યું, “એ પછી તેં શાદીનાં મોતી ચોર્યાં અને તારી પ્રેયસીનું બૂરું બોલનારનો તેં જીવ લીધો. અને તારી મૂર્ખાઈને કારણે તને કેદમાં પૂરવામાં આવ્યો. અને વધ્યસંબંધ પરના મૃત્યુમાંથી તું માંડ માંડ આજે બચી ગયો.”

બારાબ્બાસ બોલી ઉઠ્યો, “પેલા રાજ્યી પુરુષને બચાવવા ખાતર હું સ્વેચ્છાએ મરી ગયો હોત.”

મેલખીઓરે કહ્યું, “બલે તું ચોર અને હત્યારો હોય પરંતુ તારો સ્વભાવ ઉમદા છે. હવે તને યહૂદાની વાત કરું. જ્યારે એ પરુશાલેમમાંથી અલોપ થઈ ગયો ત્યારે એ ગાલીલના સમુદ્રને કંઠે પહોંચ્યો. અને નાજરેથના પયગંબરના સાથીઓ સાથે જોડાયો. એ પયગંબરની સાથે એ બધે ફરતો. મેં એને જોયો છે. અને ગુરુની સેવામાં એ હંમેશાં આગળ પડતો ભાગ ભજવતો. હવે ગઈ રાતે પરુશાલેમ અંદર એણે એના ગુરુને ચોકીદારોને હવાલે કરી

દીધા. અને હવે પછી યહૂદા એ દગ્ગાખોર શાઢનો પયાર્ય બની રહેશે. અને તે પણ યુગોના અંત સુધી.”

બારાબ્બાસે પ્રક્રિયા, “અને જ્યુડીથને આની જાણ થઈ છે?”

મેલખીઓરે કહ્યું, “જ્યુડીથ તો ઘણું બધું જાણે છે. ખરી, પરંતુ બધું જ નહિ. ગઈકાલ સાંજથી એણે એના ભાઈને જોયો નથી.”

બારાબ્બાસ, “તો એ શહેર છેડી પલાયન થઈ ગયો છે?”

મેલખીઓર, “હા, એ પલાયન થઈ ગયો છે.”

બારાબ્બાસે પૂછ્યું, “અને પેલા બીજા શિષ્યો હતા તેઓ ક્યાં છે?”

મેલખીઓરે કહ્યું, “તેઓ પણ નાસી ગયા છે. એ લોકો બીજું કરે પણ શું? જેનું પતન થયું હોય એવાને મૂકીને નાસી જ્યું એ સ્વાભાવિક, માનવસહજ નથી?”

બારાબ્બાસ બોલ્યો, “એ બધા કાયર પુરુષો છે.”

મેલખીઓરે કહ્યું, “ના. એ કેવળ માણસો છે. તને એટલી ખબર નથી કે કાયરો અને માણસો એટલે આ જ. એમ ના હોત તો તેં શા માટે ગ્રીક, રોમન અને ઇજિપ્તનાં ઓળિયાં વાંચીને જ્ઞાન મેળવ્યું? કોઈ પણ માનવી હરેક સંજોગોમાં એકધાર્યા બહાદુર રહી શકતાં નથી. અને પરાકમો તો પળભરની કોઈ વૃત્તિને કારણે થાય છે. તારો જ વિચાર કર. તું કેવો મજબૂત છે. ઊંચો છે. તારા સાયુઓ કોઈ પહેલવાનના જેવા છે. છતાં પણ કોઈ એક સીનાં નયનો, સિમત, વાણી ઈત્યાદિને લીધે તું ચોર અને હત્યારો બની ગયો. એટલે જ માણસ હોવા છતાં પણ તું કાયર છે.”

બારાબ્બાસે કહ્યું, “તમે તો મારી ભૂલોનું રટણ કરવામાં જ આનંદ મેળવો છો. અને હવે મને કાયર પણ કહો છો. પરંતુ મોડે મોડે પણ હું મારું જીવન ઉમદા નહિ બનાવી શકું?”

મેલખીઓર, “તું એવું પસંદ કરે તો જરૂરથી તું કરી શકીશા. જીવન એ તો આપણાને દાનમાં મળેલું તાવીજ છે. પરંતુ એ જાહુઈ સાધનોનો કેવો ઉપયોગ કરો એ તો આપણે જાતે જાણી લેવાનું છે.”

એટલામાં લોકો એકાએક થોભી ગયા. બૂમો વધી ગઈ અને કાંઈક બોલ્યા, “વધસ્તંભ પર ચડાવશો તે પહેલાં જ એનું મૃત્યુ થઈ જરો.” “અરે, રસ્તામાં બેભાન થઈ પડી જરો.” કોઈકે કહ્યું. વળી બીજો કોઈ બોલ્યો, “એનાથી ચલાતું ન હોય તો દોરડું બાંધીને એને કાલવારી સુધી લઈ જાઓ. અને પેલો સીમોન એને ઊંચકી લે!”

બારાબ્બાસને થયું કે આ કાણો જ ‘નાજારીન’ની મદદે ધસી જાઉં. પરંતુ મેલખીઓરે એને પકડી રાખ્યો, અને બોલ્યો, “મૂર્ખ, તારી જાત પર કાબૂ રાખ. જેને માટે મૃત્યુ એ દિવ્ય જીવનની પરિપૂર્ણતા છે એની મદદે તું ના ધસી શકે. ચાલ, આપણે ટોળામાં જઈ શું થયું છે તે જોઈએ. તું કશો વિરોધ કરતો નહિ. જેનું નિર્માણ થયું છે એનો વિરોધ હોય નહિ. અંત સુધી રાહ જોજે.”

પ્રકરણ ૧૨

બારાબાસને બળપૂર્વક જકડી રાખીને મેલખીઓર ટોળામાં માર્ગ કરી આગળ વધ્યો. અને 'નાજારીન'ની નજીક આવી ગયો. તે ટહ્હાર ઉભો હતો છાં એના મુખ પર ફિક્કાશ હતી. આંખો બંધ હતી. સૈનિકોને લાગ્યું કે તેનું મરણ આવી પહોંચ્યું છે. એવામાં એક જડા બોળમિશ્રિત દ્રાક્ષારસનો ખાલો લઈ આવ્યો અને પેટ્રોનીઅસને આપ્યો. પેટ્રોનીઅસે 'નાજારીન'ને હોઠે ધર્યો. ત્યાં તો 'નાજારીન'નાં દિવ્ય ચક્ષુ ઉઘડી ગયાં. એણે દ્રાક્ષારસ પીવાની ના પાડી. આવું કરુણ તેમ જ અજબ દૃશ્ય નિહાળીને કેટલીક ખીઓ પર ઉંડી અસર થઈ, અને તેઓ કરુણ સ્વરે રોવા લાગી. એક સૈનિકે પેટ્રોનીઅસને બાજુ પર લઈ જઈને કહ્યું, "આ બધી રોકકળ અને વિલંબને કારણે આપણે કાલવારી નહિ પહોંચ્યી શકીએ. એટલે હવે ઉતાવળ કરો." પેટ્રોનીઅસે ગુસ્સાથી જવાબ આપ્યો, "ચૂપ રહે, તને એટલું નથી દેખાતું કે આ બિચારો માણસ થાકને કારણે પરેશાન થયેલો છે. અને ચાબખાના મારથી એનું આખું શરીર પિડાય છે? એને થોડો શાસ તો ખાવા દે. એવામાં 'નાજારીન' ભાનમાં આવી ગયો. કેટલીક રોતી નારીઓ 'નાજારીન'ને ઘેરી વળી. એમને ઉદ્દેશીને 'નાજારીન' હળવે સ્વરે બોલ્યો, "ધૂરુશોલામની નારીઓ, મારે માટે આંસુ ન સારો. પરંતુ તમારે માટે તેમ જ તમારા સંતાનોને માટે આંસુ સારો. કારણ, એવા દિવસો આવી રહ્યા છે જે દરમિયાન લોકો એમ કહેશે કે વાંઝણીઓને ધન્યવાદ! જે ઉદરમાં ગર્ભ રહ્યો નથી અને જે સ્તનને

કોઈ બાળક ધાવું નથી તેને ધન્યવાદ! તે સમયે પર્વતોને તેઓ કહેશે કે અમારા પર પડો અને કુંગરાઓને કહેશે કે અમને છાવરી લો! લીલા વૃક્ષો પર આવું આવું ગુજરતા હોય તો સૂકા પર શું નહિ ગુજરે?"

તે નારીઓ આંસુલરી આંખે 'નાજારીન'ની સામે જોઈ રહી. એમના મનમાં શાંતિ થઈ ખરી. પરંતુ 'નાજારીન'ના શબ્દો એ કળી શકી નહિ. સૈનિકોએ છીઓને દૂર હડસેલી દીધી. એક વળાંક આગળ સીમોનના અંતરમાં સંતાપની લાગણી થઈ આવી. એણે વધ્યસ્તંભ સુંધે લીધો હતો, ત્યારે એના મનમાં આનંદ સ્ફુર્યો હતો. પરંતુ એ વધ્યસ્તંભ હવે નીચે મૂકી દેવાની વેળાએ વિષાદનાં પૂર ઊમટ્યાં. આવા ઉમદા પુરુષની સાથે સાથે જ જીવ કેમ ન આપવો? એ પ્રશ્ન એને અત્યારે મુંજવી રહ્યો હતો. પરંતુ એ પોતે બર્બર હતો. અજાણી હતો અને સ્વર્ગની સાચી વાતો એનાથી અજાણી હતી. પરંતુ એણે વધ્યસ્તંભ ખલે લીધો ત્યારે જ એના હૃદયમાં પરિવર્તન થવા પામ્યું હતું અને એટલું જ એ અત્યારે જાણતો હતો.

પુરુષાલેમની મુલાકાતે આવેલ રોમન અમીર ઉમરાવો ઘોડેસ્વાર થઈને કાલવારી પર આવી ગયા. એમને યહૃદીઓનો ઉત્સવ નિહાળવો હતો. ત્યાર પછી કાયફાસ, આનાસ અને અન્ય સભ્યો પગે ચાલતાં ચાલતાં આવી ગયા, એમના પછી બારાબાસને પકડીને મેલખીઓર હાજર થયો. નજીદીકના બગીચામાંથી મહિલાઓનું નાનકંદુ જૂથ આવતું દેખાયું. તે છીઓ વાતો કરતી અને હસાહસ કરતી હતી. એમાં એક તો ઊંચી અને અભિમાની હતી. એણે અર્જિન રંગનો લાંબો ઝલ્લો પહેર્યો હતો.

બારાબ્બાસને સજજા પકડી રાખી મેલખીઓરે કહ્યું,
“જો ત્યાં આગળ પેલી જલ્ભાવાળી જાય છે ને, પેલી
અભિન રંગના જલ્ભાવાળી તને નથી દેખાતી? એ જ જ્યુડીથ
ઇસ્કારીઓત છે.”

મેલખીઓરની પકડમાંથી દ્ધૂટો થવા બારાબ્બાસે આંચકા
માર્યાં. અને કહ્યું, “મને છેડી દો. મને આમ પકડી ન રાખો. નહિ
તો તમને ખતમ કરી દઈશ.”

બારાબ્બાસના બધા જ પ્રયાસો નિષ્ફળ નીવડ્યા. મેલખીઓરે
રોષપૂર્વક તિરસ્કારપૂર્વકથી કહ્યું, “ઓ મોહાંય મૂર્ખ માર્ગ ભૂલેલા
બર્બર! તું મારી હત્યા કરીશ? પેલા ફરોશીને તેં ખતમ કર્યો હતો
એટલી સહેલાઈથી મારો જીવ તું નહિ લઈ શકે. તારી ગંભીર
ભૂલ થાય છે. તારા હાથમાંની દ્ધૂટી એકાએક પીગળી જરો અને
તારો હાથ જૂઠો પડી જરો. મારી મૈત્રીની તારે ઢૂંકમાં જરૂર
પડવાની છે. એટલે મૂર્ખામી કર નહિં.”

બારાબ્બાસ હતાશ બની ગયો. મેલખીઓર સાથેની દોસ્તી
માટે અને દુઃખ થયું. પરંતુ હવે એ લાચાર હતો. તેણે સામે નજર
કરી તો અભિન રંગનો જલ્ભો અને દેખાયો. તે સ્વગત બોલ્યો,
“એના ચહેરાના દર્શન માટે મને કેટલી તીવ્ર ઈચ્છા થાય છે, તેનો
તમને બિલકુલ ઘ્યાલ નથી.” મેલખીઓરે કહ્યું, “એનાં દર્શન તને
ઢૂંકમાં જ થવાનાં છે. તારી અધમ ભૂખને ટાળશો. પરંતુ અત્યારે
કંઈ નહિ તો તું માણસની જેમ તો વર્તન કર. બીજી સીઓ
આગળ તારી જાતને ખુલ્લો ના પાડીશ. નહિતર તને ધૂલ્કારી
કાઢશો. થોડા સમય પછી મેલખીઓર ફરીથી બોલ્યા, “એ લોકો
કાલવારી પર ચેડે છે, ચાલ આપણે પાછળ પાછળ જઈએ. વ્યથાગ્રસ્ત

દુનિયા અને નિસ્તેજ સૂર્ય તને દેખાશો. તું મેધગર્જનાઓનાં રોષભર્યા ગડગડાટ સાંભળીશા.”

એક દિવ્ય વિકિતની હત્યા થાય છે. આનાથી વધુ અધમ હત્યા ક્યારેય થઈ નથી. માનવજીતિનું પ્રતિનિધિત્વ ધરાવનારની આ હત્યા છે અને હવે પછીની દુનિયા એના નક્કી કરેલા માર્ગ જ આગળ વધતી રહેશે ખરી. એનો બચાવ થશે. પરંતુ દુનિયા ખરડાયેલી રહેશે, પાપમાં સબડશે અને વધસ્તંભના લાંઘનથી દૂષિત બનેલી તથા વધસ્તંભના પ્રતીકથી અંકિત થયેલી આ દુનિયા અનંતકાળ, અનંતકાળ સુધી બટક્યા જ કરશે, ભઘ્યા જ કરશે.

પ્રકરણ ૧૩

આવા ગર્ભિત વચનો સંભળતાં જ બારાબ્બાસ પૂજી ગયો. ભાવિની ભયભરી મુશ્કેલીઓ અને આવનાર આપત્તિઓના અણસારથી એનો આત્મા વથિત થઈ ગયો. મેલખીઓરનાં વચનોમાં એક ભયાનક સત્ય રહેલું છે, એવી અંતરવાણી એને સંભળાતી હતી. યહૂદીઓને ‘નાજારીન’ વિષે કેટલો ઘ્યાલ છે એના કરતાં વધારે ઘ્યાલ મેલખીઓરને શા માટે હશે એ બારાબ્બાસ સમજ શક્તો ન હતો. છ્ટાંયે એ કાલવારીની કુંગરી પર ચડવા લાગ્યો. કોઈક અપૂર્વ ઘટના બનવાની છે એવું એને લાગતું હતું અને ઈજ્ઞાએલનાં સંતાનો પર યહૂદીઓનો માગેલો અભિશાપ ઉત્તરી આવશે એવું એને સ્પષ્ટ જ્ઞાનતું હતું. કોઈ માણસ કે રાખ્યે પોતે જ પસંદ કરેલા ભાગ્યને ઈશ્વર બદલી શકે ખરો? ના. માણસની સ્વતંત્ર રહેણીકરણીમાં ઈશ્વર ફેરબદલી કરવા માગતો નથી એવી બારાબ્બાસને ખાતરી હતી.

બપોરના ત્રણ વાગ્યા હતા. મેલખીઓર અને બારાબ્બાસ સાથે સાથે ચાલતા હતા. ત્યાં જ સીઓનું એક ગુંડ જોવામાં આવ્યું. જ્યુડીથ એમાં હશે એ ઘ્યાલે બારાબ્બાસ આગળ વધ્યો. મેલખીઓરે એને જ્વા દીધો. પરંતુ એ સુંદરી ત્યાં નહોતી એટલે બારાબ્બાસ હતાશ થઈ ગયો. પેલી બધી ગરીબ નારીઓ હતી. કેટલીક રુદ્ધન કરતી હતી. તેવામાં એમનું ઘ્યાન એક સી તરફ જેચાયું. મૂર્ખ ખાઈને એ સી નીચે ઢળી પડી હતી. હજ એ જીવતી હોય તેવું લાગ્યું હતું. એની મુખમુદ્રા એટલી સુંદર તેમ

જ શોકાર્ત હતી કે બારાબ્બાસને એના પ્રત્યે હમદર્દી થઈ આવી. એનું વિશિષ્ટ સૌંદર્ય એના માથાના સોનેરી કેશનું હતું. બારાબ્બાસે ધીમેથી પૂછ્યું, “આ ખીને શું થયું છે?” એક કે બે ખીઓએ બારાબ્બાસ સામે જોયું ખરું પણ કંઈ જવાબ આપ્યો નહિ. બારાબ્બાસે મેલભીઓરને કહ્યું, “આપણે આ લોકોને મદદ આપીશું? એક ખૂબસુરત યુવતી છે. એ શોક અથવા પીડાથી બેભાન પડી છે.”

મેલભીઓર બોલ્યો, “તને સૂઝે એમ કર, પરંતુ એ ખૂબસુરત કન્યા તો કુખ્યાત ખી છે. એનું નામ મરિયમ માગદાલેણ છે.”

બારાબ્બાસને આઘાત લાગ્યો. “એ તો પાપીણી છે. એના વિષે મેં ભાત ભાતની વાતો સાંભળી છે, છાં હું નિર્દ્ય ન થઈ શકું. એક અબળાને પથ્થરથી ન મારું... પણ આજે મને જ્યુડીથ ભેગી થઈ જાય અને એની સાથે વાત કરું.”

મેલભીઓરે કહ્યું, “બસ, બસ, તારું કહેવું હું સમજી ગયો. તારા જેવો સજજન એક સ્વચ્છાંદી ખી પર નજર કરીને ગંદો નહિ બને. જ્યુડીથ તો સ્વર્ગ જેવી શેત છે અને મરિયમ નરક જેવી કાળી છે. જેની તું નિંદા કરી રહ્યો છે એને પસ્તાવો થયો છે થોડીવાર પછી જે મરણ પામવાનો છે તેણે એને માફી આપી છે, છાં એમાં શું? એમાં કંઈ નહિ, એને વધુસ્તંભ પર જડાવું જોઈએ અને તારે જીવતા રહેવું જોઈએ. હે અજ્ઞયબી દુનિયા! તું કેવી જાતનો ન્યાય કરે છે? ચાલ, આગળ જઈએ”

બારાબ્બાસે ખિન્ન થઈને કહ્યું, “જો એને પસ્તાવો થયો હોય તો તમે એની પાસે કેમ જતા નથી?” મેલભીઓર બોલ્યો,

“કુમ નહિ? તને હું જો એ જગતાવું તો તારાથી નહિ જરવાય. ફક્ત એટલું જાણી લે કે એ ખીઓ વચ્ચે પણ એક એવી નારી છે, જેની નજીક જવાની મારી હિંમત નથી ચાલતી. કદાચ એની પૂજા કરવાને હું એની પાસે જાઉ. જ્યાં જ્યાં એ પગલાં મારે છે ત્યાં ત્યાં ભૂમિ પવિત્ર બની જાય છે. પૃથ્વી પાવન થઈ જાય છે. એને લીધે જ હવે પદ્ધીથી નારીઓ રાણીની જેમ ગૌરવવંતી બની ગઈ છે! નવાઈ પામતો નહિ, થોડીવારમાં તને વધારે જાણવાનું મળશે.” તેઓ આગળ ચાલ્યા. બારાબ્બાસે પાછળા નજર કરી તો માણદાલેજાને ભાનમાં આવેલી જોઈ. તે પદ્ધી કોઈની ચીસ અવારનવાર સંભળાઈ. બારાબ્બાસ અટકી ગયો. બીતાં બીતાં એણે મેલખીઓર સામે જોયું. મેલખીઓરે કહ્યું, “હુઃખ કેવું કરવું હોય છે એનો પહેલો સ્વાદ તને આજે થયો છે. આ પળે તને આપત્તિનો અનુભવ થયો છે. બે ચોરોને અત્યારે વધ્યસ્તંભ પર જે છે. હથોડાના ખણખણાટ તને નથી સંભળાતા? થોડું વધારે આગળ ચાલીશું અને આપણે આપણી સગી આંખોથી જોઈ શકીશું.”

જરૂરભેર તેઓ હુંગરી પર ચઢી ગયા ત્યાં તો ભીખજા દર્શયની ફૂરતા જગતાઈ. માણસની કલ્પનામાંથે ન આવે એવી કરુણતા વ્યાપી વળી હતી. કાલવારીની ટોચે લોકો ગોળાકારે ઊભા હતા. સૈનિકોનો હુકમ થતાંની વારમાં સીરેનના સીમોને વધ્યસ્તંભ નીચે મૂકી દીધો. અને નાજારેથનો માણસ ત્યાં આવ્યો. અને ચોકીદારોની આજાને આધીન થઈ તે પોતાના વધ્યસ્તંભની નજીક આવી ગયો. અને એના પર ગુજરાનારા સિતમની શાંતિપૂર્વક પ્રતીક્ષા કરતો ઊભો. જહ્લાદો તો પોતાના કામમાં પરોવાયેલા હતા. હુંચ્યા કાયફાસે બે ચોરોને પહેલા વધ્યસ્તંભ પર

ચડાવવાની યોજના કરી હતી. એમની આર્ત રિબામણથી એ 'નાજારીન' ને ભયગ્રસ્ત કરવા માગતો હતો. પરંતુ આમાં જ લોહીતરસ્યો કાયફાસ નિષ્ફળ થવાનો હતો. નાજારેથના એ શૂરવીરના મોં પર ભય કે ત્રાસનું નામોનિશાન નહોતું. તે ટઢાર ઊભો હતો. હજારો પૃથ્વીઓનો જાણો રાજામહારાજા ન હોય! સફેદ ઝલ્ખો ધારણ કરેલી એની ઉંચી કાયા ભવ્ય તેજે દીપી ઊઈ. એના માથા પરનો કાંટાનો તાજ ઝગમગતો હતો. એનો પ્રશાંત દેખાવડો ચહેરો દિવ્ય સાંદર્ઘથી શોભતો હતો. પૃથ્વી આકાશા, હવા, સૂર્ય, ટૂંકમાં સર્વસ્વ એનું થઈ ગયું. જો એ એક જ શબ્દ બોલ્યો હોત તો સારુંયે વિશ્વ પ્રૂજ ગયું હોત! પરંતુ એનામાં રહેલી અદ્ભુત શક્તિને કારણો એ અવાકુ રહ્યો. "મારા સર્વ મૂર્ખ પ્રાણીઓ જેનાથી ડરે છે એ મૃત્યુનો પડદો હઠાવી લેવાને હું જઈ રહ્યો છું." એવું કહેતો હોય એમ લાગ્યું. "નિર્બળ માનવીને હિંમત આપવાને હું રિબાવનારી પીડાને સહન કરું છું. માણસ મૃત્યુ પદ્ધી ફરીથી જીવતો થશો એ સાબિત કરવાને હું કબરમાં ઊતરી રહ્યો છું."

લોકોની બુમરાણ વધ્યે જતી હતી. બારાબ્બાસ ભયલીત થઈ ગયો હતો. જલ્લાદો જ્યાં આગળ ચોરોને વધ્યસ્તંભ પર ચઢાવતા હતા ત્યાં આગળ બારાબ્બાસ આવી ઊભો. કિકિયારીઓ પાડતા એક ચોરે એનું ધ્યાન દોર્યું. અને એ બીજો કોઈ નહિ પણ હાનાન હતો.

હા, એ જ હાનાન, બારાબ્બાસનો સાથીદાર! ગઈ રાતે જ એ એની સાથે ઝઘડ્યો હતો. બારાબ્બાસે એનું નામ ઉચ્ચાર્યું કે તરત તે કોધ અને ઈર્ધાથી મોં ફેરવીને બોલ્યો, "અલ્યા, તું

બારાબાસ! તું ધૂટી ગયો. કૂતરા! શાપિત શેતાન! તારી જાતાધૂટો કરાવી અને મને મૃત્યુદંડ અપાવવામાં તેં કેવી યુક્તિપ્રયુક્તિ અજમાવી છે? તારી સાથે, તારે લીધે મેં અપરાધ કર્યો હતો અને જ મારા આવા હાલ કર્યા? ન્યાય! ક્યાં છે ન્યાય? હું પણ ન્યાયેળવીશ. જૂઠાબોલા કૂતરા! તારા મિત્રની પડખે રહેવાના શપથ નહોતા લીધા? અલ્યા જલ્લાદ, મારો હાથ છોડી દે ને! વધ્યસ્તંભની ડાબી બાજુ પરનો હાથ ખેંચી લઈને તેણે કહે “બારાબાસ! તુંયે મારા જેવો જ ચોર છે. મારા કરતાંયે વધ્યલુંડો ચોર છે. કારણ કે તું ખૂની છે. તો તું અહીં મારી જ્યાં આવ અને મારે બદલે દુઃખ વેઠ. આજે સવારે મને ભૂષ્યો તરસ્યો છોડીને તું જતો રહ્યો હતો. અને પછી એ લોકો અહીંયાં મરવાને માટે ઉપાડી લાવ્યા. જ્યારે તું તો અહીં રેશમ પોશાકમાં સ્વતંત્ર થઈ ટીખળ કરતો ફરે છે. ઓ ગુંડા! રોગ લોકો યહૂદીઓનો આવો ન્યાય કરે છે! હે જલ્લાદો, આ બારાબાસ પકડીને વધ્યસ્તંભ પર લટકાવી દો! એણો ગાંધીઆસની હત્યા છે. એણો શાદીનના માણેકમોતી ચોર્યાં છે. એ જ બંડ ઉઠાવે એના માટે એક વધારાનો વધ્યસ્તંભ લાવો. એને વધ્યસ્તંભ મરવા દો!” બધા સૈનિકો હસી પડ્યા. ત્યાં એક જડો કહું, કાયર કૂતરા! યહૂદીઓનું પુરુષત્વ તારામાં રહ્યું હોય તો વીર પુરુષની જેમ મરી જા. કોઈ રોમન આવા બૂમ બરાડા ન કાયદાની રૂએ બારાબાસને ધૂટો કરવામાં આવ્યો છે અને આપવામાં આવી છે.” હાનાન બોલ્યો, “ક્ષમા, ક્ષમા! ઉંડા, અધમમાં અધમ નરકનો શાપ તારી પર ઉતરો અને સ્વચ્છંદ-.”

એ વાક્ય અધ્યુરું રહી ગયું. કારણ કે એનો વધ્યતંબ તરત ભો કરી દેવામાં આવ્યો. બારાબાસે પ્રશ્ન કર્યો, “બધાને આના વી તીવ્ર વેદના થતી હશે ને?”

મેલખીઓરે કહ્યું, “જે કોઈ માત્ર માટીના ઘડેલા હોય એ હુ આમ પીડાય છે. એને પણ આ દુનિયામાં એક તક મળી તી. પરંતુ એ એણો ગુમાવી દીધી. એની આવી કફોડી સ્થિતિ ટે એ પોતે જ જવાબદાર છે. એમાં બીજા કોઈનો દોષ નથી.”

બારાબાસે પ્રશ્ન કર્યો, “આવા નૈતિક સિદ્ધાંતો તમે આ ‘નાજારીન’નેય લાગુ પાડશો?”

મેલખીઓર હળવેથી બોલ્યો, “હા, ‘નાજારીન’નેય લાગુ ડીશ. એને પણ એનો પોતાનો માર્ગ હતો. એણો પોતે જ તાની રીતિ પસંદ કરી હતી. એનો સદાસર્વદા મહિમા થજો. નાય એનો ગુલામ છે અને ભાવિ એના હાથમાં છે. એનો વસ્તંબ એ માનવજાતિની સુરક્ષા છે! આ વાતથી પ્રભાવિત લા બારાબાસે પૂછ્યું, “એના વિષેના તમારા વિચારો ઉમદા ન તો તેના મૃત્યુ અગાઉ એની સાથે થોડી વાત કરી લેવી સારી કે? એના આશીર્વાદની ભીખ ન માગી લેવી?

મેલખીઓરે જવાબ આપ્યો, “એના આશીર્વાદ મારે માટે હુ. પરંતુ જ્યારે વર્ષો પહેલાં એ નાનો હતો ત્યારે એની સાથે વાત થઈ હતી. પરંતુ અત્યારે બોલવાનો સમય નથી. ત્યારે તો જાગૃત રહીને પ્રાર્થના કરવાનો સમય છે. એટલું તું સાથે જાગૃત રહીને શાંતિ જાય. કારણ કે અદ્ભુત ઘટનાઓને માત્ર આ આરંભ છે.”

બીજા ચોરને વધુસ્તંભ પર ચઢાવવાનું કામ હવે પૂરું થયું.
આ માણસે ન કર્યા વિરોધ કે ન પાડી ચીસો. એના પગે જ્યારે
ખીલો મારવામાં આવ્યો ત્યારે એનાથી ચીસ પડાઈ ગઈ. એની
આંખો 'નાજારીન'ની તરફ સતત મંડાએલી હતી. એની સામે
જોવામાં જ એને સંતોષ અને આરામ મળતો હતો. લોકોની ધીરજ
ખૂટી હતી. ત્યાં જ જેને માથે ઈશ્વરની નિંદા કર્યાનો આક્ષેપ
મૂકવામાં આવ્યો હતો એના 'નાજારીન'નો વારો આવી ગયો.
એવામાં બારાબ્બાસની નજર ધનવાન અને ઊંચા વર્ગની અમૃક
ઓઝો પર પડી. અને એમાંથે ઝગમગતા મુખવાળી નારી એણે
દીઠી. બારાબ્બાસ ભાન ભૂલી એના તરફ હાથ લંબાવીને બોલ્યો,
"ઓ જ્યુડીથ!!!"

પ્રકરણ ૧૪

જ્યુડીથ બારાબ્બાસ તરફ વળી, એના આશ્વર્યકારક સૌંદર્યથી તે એટલો બધો પ્રભાવિત થઈ ગયો કે એ તે સૌંદર્ય નીરખી સ્તરથ્ય બની ગયો. તે ન કશું બોલી શક્યો કે તે ન તો ત્યાંથી ખસી શક્યો. જ્યુડીથને પોતાનાં સૌંદર્યના જાદૂનો સંપૂર્ણ ઘ્યાલ હતો. ભલભલા પુરુષોને તેણે પોતાના રૂપથી ગાંડ કરી દીધા હતા. એના આકર્ષણના જે ભોગ બનતા એમને તે મન ફાવે તેમ સેવક-ગુલામ બનાવી દેતી. અને આખરે એમને હડસેલી દેતી. એનું આખું નામ જ્યુડીથ ઈસ્કારીઓત હતું. તે એનાં માતાપિતાની પનોતી પુત્રી હતી. યરુશાલેમમાં રહેતા એક આદરણીય ફરોશી સંપ્રદાયની યુવતી હતી. એના કુટુંબ અને ઉછેને કારણે તેનામાં પવિત્રતા અને સંયમ હોવા જરૂરી હતાં, સ્વભાવે તે સ્વચ્છંદી હતી. જે કાંઈ તેનાં સંપર્કમાં આવતાં તે બધાને મોહંધ કરી દેતી. તેના પિતા પણ તેનું એક શાશ્વત બની ગયા. એટલે બારાબ્બાસ, અપરાધી બારાબ્બાસ પણ તેનો ગુલામ બન્યા વિના શી રીતે રહી શકે? એણે ફરીથી બૂમ પાડી, “જ્યુડીથ!” અને તરત શાંત થઈ ગયો. કારણ કે જાણો એને ઓળખતી જ ન હોય. એવી તિરસ્કારભરી નજરે તેણે એની સામે જોયું. બારાબ્બાસ બોલ્યો, “જ્યુડીથ, તું મને બારાબ્બાસને ચોક્કસ ઓળખે છે, ખરું ને?”

એકાએક કંઈ સમજાયું હોય એમ અભિમાનથી એક બાજુ પર નજર ફેરવી લઈને તે એકદમ હસી પડી, “તું બારાબ્બાસ? ના, ના તું બારાબ્બાસ હોય એ વાત જ શક્ય નથી. બારાબ્બાસ

તો કેદમાં સબડે છે. ત્યાંથી તું આવો સુંદર પોશાક ચોરી લાવીને અહીં આમ શાંત ઊભો ન રહી શકે. તું બારાબ્બાસ ન હોઈ શકે. કારણ કે બે કલાક પહેલાં તો બારાબ્બાસને મેં પિલાતની હાજરીમાં જોયો છે. એના પર કોઈ કપડું નહોતું અને વરુ અને દીપડા જેવો તે વિકરાળ હતો. છાં તારા કરતાં એ વધારે ઉમદા દેખાતો હતો.” ફરીથી તેણો મશકરીબર્યું હાસ્ય કર્યું. બારાબ્બાસે કહ્યું, “હું બારાબ્બાસ છું અને એ તું બરાબર જાણો છે. તારા માટે મેં ઓછું નથી વેઠયું. છાંયે તું અત્યારે મારી હાંસી ઉડાવે છે!”

જ્યુડીથ બોલી, “મૂર્ખ! તારી હાંસી હું નથી ઉડાવતી, એ તારો તરંગ છે. મારે ખાતર તે તે વેઠયું છે, એવું કહેવાની તારી જિગર કેવી રીતે ચાલે છે? તારી આવી શોખી માટે તને ચાબખા મરાવીશ તારા જેવા અપકર્મા સાથે ઈસ્કારીઓતની દીકરીને શો સંબંધ છે? તારાં કાળા કામ તું ઝટપટ ભૂલી જાય છે...”

બારાબ્બાસે કહ્યું, “તારા શબ્દો પર થોડો સરખો તો સંયમ રાખ. જૂના દિવસો યાદ કર... જરા દયા ખા....” જ્યુડીથ અન્ય ક્રીઓ તરફ ફરી ગઈ અને ઘૃણાપૂર્વક બોલી, “હે બહેનો! જુઓ પેલો બારાબ્બાસ. શાદીનની દુકાને જતી આવતી વખતે આપણા તાડવૃક્ષના ખૂણા પરના ફૂવા પાસે તે આંટાફેરા કરતો હતો. આને તો વખ્યાતની પર લટકાવવો જોઈએ. બેદની વાત એ છે કે આને ‘નાજારીન’ની પડખે લટકાવવામાં આવ્યો નથી.”

બારાબ્બાસે જ્યુડીથનો હાથ પકડી લીધો અને પૂછ્યું, “જ્યુડીથ, મને આવો આવકાર આપે છે? તારાથી દૂર થયે મારે કેટલું સહન કરવું પડ્યું છે એનો તને વિચાર સરખોયે નથી આવતો? તારે મારી વાતની ના પાડવી હોય તો ના પાડકે. પણ તારે ખાતર મેં

ચોરી કરી, અને મારે વેઠવું પડ્યું. છાં, તારી સૃતિ જ મને મારા દુઃખમાં રાહત આપતી. મારી હાંસી કર, મારો અસ્વીકાર કર. પરંતુ તને ચાહતાં મને નહિ રોકી શકે, તું મારી આડે નહિ આવી શકે. મને ખતમ કરી દે. મારી કૂર પ્રેયસી! તારા પ્રેમમાં જ તારે ચરણો સ્વાહા થઈ જવાનું મને પસંદ છે.” જ્યુડીથે કહ્યું, “તું મારો હાથ છોડી દે. ગાંધીજીએ તો આ હાથને ચુંબનોથી નવરાવી દીધો હતો.”

બારાબ્બાસને સખત આધાત લાગ્યો. દગાબાળમાં રાચનારા એ ફરોશીને બારાબ્બાસે જ્યુડીથને ખાતર હણી નાખ્યો હતો. અને એના વિષે જ્યુડીથ આવા શર્દો ઉચ્ચારે છે!

એવામાં પાછાથી ટોળું ધસી આવ્યું. ‘નાઝારીન’ના મૃત્યુ માટેની તૈયારીઓ શરૂ થઈ ગઈ. પુરોહિતો અને અમલદારો આગળ આવી ગયા. બારાબ્બાસને જોતાં જ કાયફાસનું મેં જંખવાણું થઈ ગયું. ગુસ્સાપૂર્વક તેણે બારાબ્બાસને પૂછ્યું, “અલ્યા કૂતરા! તું અહીં શું કરે છે? મેં તને ચેતવણી નહોતી આપી? અહીંથી ચાલ્યો જા. કાયદાની રુએ તને મળેલી મુક્તિથી તું નિષ્ણાપ નથી થઈ ગયો. આબરૂદાર અને ધર્મિક લોકોમાં તારે ભળવું ન જોઈએ. જતો રહે. નહિતર બધાની આગળ તને શાપિત જહેર કરી દઈશ. હા, કોઢિયાના જેવો શાપિત કરીશ.”

બારાબ્બાસ “મને એની કશી જ પરવા નથી. જૂઠાબોલા દંભી! પેલી જ્યુડીથ ઈસ્કારીઓત સાથે તારે મસ્તી તોફાન કરવાં છે. અને મને તું એનાથી દૂર હઠાવવા માગે છે? તારા કાવતરાની મને ખબર પડી ગઈ છે. જરા ધ્યાન રાખજે. નિર્દોષ ‘નાઝારીન’ને આવું મૃત્યુ આપનાર યહૂદા નથી પણ તું છે. તારી ઉપર અને

તારા ફૂરતાભર્યા કાવતરા ઉપર પણ ઈશ્વર છે, એટલું તારું અને તારાં હોય એ બધાનું વેર લેવામાં આવશે.”

કાયજાસ આ બધું સાંભળી ચૂપ થઈ ગયો હતો. અને પાછે હઠી ગયો. જ્યુડીથ આ બધું સાંભળતી હતી તે હસી પડી. તે બોલી, “આ તો વળી પયગંબર પણ બની ગયો છે. અને વધ્યસ્તંભ પર લટકાવો.”

ત્યાં જ મેલખીઓરે ઝડપથી બારાબાસને પકડીને ખેંચી લીધો. “શાંત રહી મારી પડખે ઊભો રહે. અને તું પ્રેમ માટે જ તલસતો હો તો ઘિક્કારનો નાશ કરવાને સારુ અહીં હણાતા માણસને જોઈ લે!” મેલખીઓરે કહ્યું, બારાબાસની વધા તીવ્ર બની. એણે મેલખીઓરને પૂછ્યું, “તમને પાકી ખબર હોય તો મને એટલું જણાવો કે જ્યુડીથ બેવજા છે કે નહિ? ના, ના. હમજાં મને ના કહેતા. મારાથી એ સહન નહિ થાય. શ્રદ્ધા ગુમાવું તે કરતાં હું મરી જાઉ એ બહેતર છે.”

મેલખીઓરે કોઈ જવાબ આપ્યો નહિ. પરંતુ ટોળામાં ઘક્કામુક્કી કરી એકદમ આગળ આવી ગયો. વધ્યસ્તંભ પરના બે ચોરો હાંફતાં હતા. જલ્લાદો હવે ‘નાજારીન’નાં વલો ઉતારતા હતા. પેટ્રોનીઅસ વિચાર મળ્યા ઊભો હતો. એના હાથમાં તલવાર હતી. એક અમલદાર લાંબુ ચર્મપત્ર લઈને પેટ્રોનીઅસ પાસે આવી બોલ્યો, “આ પિલાત ખરેખર પાગલ છે. ખબર નહિ કેમ પણ ગાલીલના પયગંબરના વધ્યસ્તંભ ઉપર ચોંટાડવા માટે એણે આ ચર્મપત્ર મોકલ્યું છે.” પેટ્રોનીઅસે ચર્મપત્ર હાથમાં લઈ ખોલ્યું. પેટ્રોનીઅસ બહુ ભણેલો નહોતો. એટલે ધીમે ધીમે એણે

વાંચ્યું. ગ્રીક, લેટિન અને હિન્દુ ભાષામાં સમાનાર્�ી શબ્દો લખ્યા હતા, “નાજરેથનો ઈસુ-પહૂંદીઓનો રાજા.”

પેટ્રોનીઅસે પ્રશ્ન કર્યો, “પરંતુ આમાં આપણા ગર્વનરની ઘેલધ્ર કયાં આવી? આ શબ્દોમાં એવું કંઈ પણ દેખાતું નથી.” ચર્મપત્ર લાવનારે કહ્યું, “હા છે. એટલે જ કાયફસે પિલાતને કહ્યું હતું કે પહૂંદીઓનો રાજા એવું ના લખશો. પરંતુ એણે એમ કહ્યું છે કે હું પહૂંદીઓના રાજા છું એમ લખો.” પિલાતે કોષે ભરાઈને જરૂપથી કહ્યું, “જે મેં લખ્યું છે તે જ લખેલું રહેશે.” અને ત્યારબાદ બંને દુશ્મનો બની છૂટા પડ્યા.

પેટ્રોનીઅસ કંઈ બોલ્યો નહિ. એણે જલ્લાદને ચર્મપત્ર આપ્યું. મોટા વધ્યસંભ પર ચોંટાડવાનું તેણે શરૂ કર્યું. તે ચોંટાડાઈ પણ ગયું. અને આજે આખું જગત એ જાણો છે કે નાજરેથનો ઈસુ પહૂંદીઓનો રાજા છે.

પ્રકરણ ૧૫

હવે 'નાજારીન' નો પહેરવેશ શરીર પરથી ઉતારી લેવામાં આવ્યો. એ પોશાક સુંવાળા કાપડનો હોવાથી સિપાઈઓને ગમી ગયો. એટલે કોને ભાગે એ પોશાક આવે તે માટે ચિડી નાખતા હતા. તે દરમિયાન 'નાજારીન' ખુલ્લે શરીરે ધીરજ અને શાંતિથી ઊભો. એના હાથ છેડી નાખવામાં આવ્યા હતા. આકાશ નિરભુલું ચિડીઓ નાખવાનું કામ પતી ગયું. અને પોતાને ભાગે આવેલા વબ્ધથી દરેક સિપાઈને સંતોષ થયો હતો. પ્રમુખ જલ્લાદે 'નાજારીન'ને પોતાના વધસ્તંભ પાસે ઊભા રહેવાની આજા કરી. એ બયંકર હુકમનું પાલન વિના વિરોધે 'નાજારીને' કર્યું. થાકેલો માણસ જેમ પલંગ પર સૂઈ જાય એટલી જ શાંતિથી 'નાજારીન' વધસ્તંભ પર સૂઈ ગયો. જલ્લાદો બીતાં બીતાં નજીક આવી ગયા. એક બોલ્યો, "આ હાથ તો આરસપહાણના હોય એવા લાગે છે." બીજાએ જવાબ આપ્યો, "આ હાથ આરસપહાણના હોય તો એમાંથી લોહી ન નીકળે." હવે પ્રતિષ્ઠિત અને મોલાદાર વિકિતાઓ આવી પહોંચી. કાયફાસ, જ્યુડીથ ઈસ્કારીઓત સૌથી મોખરે હતાં. જ્યુડીથની આંખો વધસ્તંભ પરના પુરુષમાં પરોવાએલી હતી, એને તો લોહી અને રિબામહી જોવાની ઈચ્છા હતી. એ ઊભી હતી એની સામેની બાજુએથી એક બીજી નારી આગળ આવી, ધૂંટરો પડી અને ધનું આકંદ કરવા લાગી. એને આશ્વાસન કે મદદ આપવા કોઈ એની પાસે આવ્યું નહિ. બધાંએ એને દીઠી ખરી પરંતુ એમના પર કશી જ અસર થઈ નહિ.

એવામાં એક બીજી લી એની પાસે આવી અને ધૂંટણો પડી. બે લીઓને ધૂંટણો પડેલી જોઈને જ્યુરીથને કંટાળો આવ્યો અને તિરસ્કાર પણ થયો. તેણે કાયફાસને કહ્યું, “ગાલીલનો આ પાગલ કે પાપીડીઓ સાથે રહેતો હતો તે આ રહી. પેલી પીળા ચોટલાવાળી માગદાલેણ છે. એને તો પથ્થરે મારીને અહીં આગળથી કાઢી મૂકવી જોઈએ!”

કાયફાસ બોલ્યો, “હા, તું સાચું કહે છે. એ જ્યાં જ્યાં હો ત્યાંથી એને પથ્થર મારી હંકી કાઢવી જોઈએ. ખરાબ સોબતીઓને તો દૂર જ રાખવા જોઈએ. એટલે જ પેલા ઉદ્ભત બારાબ્બાસને મેં તારી આગળથી હંકી કાઢ્યો. પરંતુ પેલી બીજી બાઈ કે માગદાલેણની પડાએ છે એને અહીંથી કાઢી મૂકી ન શકાય. કારણ કે એ તો આ ગાલીલીઆનની મા છે, એને મૃત્યુ પામતો જોવા તે અહીં આવી છે.”

જ્યુરીથ બોલી, “‘નાગારીન’ની માતાની જેમ હું પણ આ મૃત્યુ જોવા આવી છું. એ આંસુ સારતી સારતી એની વેદના જોશો જ્યારે હું તો આ નાટક હસતી હસતી જોઈશ. હું એને વિક્કારું છું. એણો મારા ધરમાં અણાખનાવ ઊભો કર્યા છે. મારા ભાઈને એણો મારી પાસેથી ઝૂંટવી લઈને એને એનો ગુલામ બનાવી દીધો છે. એનો નવો ધર્મ એને શીખવ્યો છે. આપણે કંઈ નવા ધર્મની જરૂર છે ખરી? આપણે તો પહેલેથી આબ્રાહામ, ઈસાક અને પાકુબના ઈશ્વરનો ધર્મ પાળતા આવ્યા ધીએ. અને યહુદા મારા બાપનો એકનો એક દીકરો, એના સાથીઓમાં સંડોવાઈ ગયો, એ અમારા માટે શરમની વાત નથી? એને વધુસંલભ પર લટકાવો એવા પોકાર મેં જ કર્યા છે.”

કાયફાસ બોલ્યો, “હા, તારા પોકાર મેં સાંભળા હતા. એ મીઠા સંગીત જેવા લાગતા હતા. અને તારો વહાલસોયો ભાઈ પછૂદા કયાં છે એની તને ખબર છે?” જ્યુડીથ બોલી, “ના, મને તો કશી જ ખબર નથી. ગઈ રાતે ચારી પાસે આવ્યો હતો ખરો, ચોકીદારોને એ ગેથસેમાનેની વાડીમાં લઈ ગયા પછી એ આવ્યો હતો. ત્યાંથી આ ‘નાજારીન’ની ધરપકડ થઈ હતી. પરંતુ મારો ભાઈ એક ગાંડાની માફક પોતાને શાપ આપતો હતો. એ દીવાનો થઈ ગયો હતો. એને શાંત કરવાનો મેં પ્રયાસ કર્યો. એના પર વહાલ વરસાવ્યું. મારા બાપુએ રડી રડીને એને વિનવણી કરી. પરંતુ એ તે, એક જ વાત કહ્યે રાખતો હતો. ‘મેં પાપ કર્યું છે, મેં પાપ કર્યું છે, મેં પાપ કર્યું છે.’ પછી એ તો અંધારામાં એકાએક ધર બહાર ચાલ્યો ગયો, એને રોકવા હું એની પાછળ દોડી પરંતુ એ મને મળ્યો નહિ. અને એ પછી મેં એને દીઠો નથી.”

કાયફાસ બોલ્યો, “આ ખરેખર વિચિત્ર કહેવાય. કાયદાની રુએ એણો જે ફરજ બજાવી હતી એને લીધે એને આનંદ થવો જોઈતો હતો. એને શોક નહોતો કરવાનો. પરંતુ અત્યારે તો વેર લેવાની તારી તરસ છીપાવી લે, હવે જલ્લાદો એને વધ્યસંબંધ પર ચડાવી રહ્યા છે.”

પેટ્રોનીઅસે આખરે હુકમ છેડ્ઝ્યો અને જલ્લાદો કામે લાગ્યો ગયા. એમને આશ્રય એ વાતનું થયું કે, ‘નાજારીન’ કોઈ પણ જાતના વિરોધ કે વાંધા વિના શાંતિથી સહકાર આપી રહ્યો હતો. એના મુખેથી માત્ર એટલું જ સંભળાયું કે, “હે પિતા! એમને ક્ષમા કરો, એઓ શું કરી રહ્યા છે તેની એમને ખબર નથી.”

પ્રકરણ ૧૬

ભયંકર નીરવતા વ્યાપી ગઈ. કુદરતને જાડો આધાત ન લાગ્યો હોય એમ એ સ્થિર થઈ ગઈ. સૂર્ય આસપાસનું પૃથ્વીનું બ્રહ્મણ અટકી ગયું. હથોડાના પ્રહાર સંભળાતા હતા. માનવમેદની સત્ય થઈને અવાકુલી હતી. ‘નાજારીન’ પ્રત્યે દ્યા દર્શાવવાનું સૂચન કરવાની કોઈની જિગાર ન ચાલી. દરેક જગ્યા મૂક પ્રેબન્દ બનીને ઉભું હતું. માણસોએ જે લાગણી કરી હતી તે તેમને પ્રાપ્ત થઈ હતી. કોઈને કંઈ ફરિયાદ કરવા સરખું રહ્યું ન હતું. પરંતુ આ આખીયે ઘટનામાં એક અસ્વાભાવિક અને ભયપ્રેરક તત્ત્વ ઉપસ્થિત હતું. એક જાતની નિરાશા, એક જાતનો ઊંડો શોક અને એક ગંભીર કુકર્મ કર્યાનું દુઃખ વાતાવરણમાં પ્રસરવા લાગ્યું હતું. દરેક ખી પુરુષને વધ્યસ્તંભ પર જડાઈ રહેલા ‘નાજારીન’ ના પ્રત્યક્ષ દર્શાનથી ડર લાગ્યો. એ ડરનું કારણ શું હશે એ કોઈ કબી શક્યું નહિ. ધ્સાંય ડરની લાગણી વધુ અને વધુ ગ્રાસદાયક બનતી જતી હતી. શાઢોથી વ્યક્ત ન થઈ શકે એવી આ ભીતિને લીધે સૌ કોઈ મુંગા થઈ ગયા હતા. ‘નાજારીન’ ના કોમળ પગ જ્યારે જલ્લાદે નિર્દ્યતાથી પકડ્યા ત્યારે કોઈકનાથી ‘ઓહ!’ કહેવાઈ ગયું. જે પગ દીનદરિદ્રના દુઃખ હળવાં કરવા ગામડે ગામડે ફરીને થાકી ગયા હતા, તે આવી કૂર રીતે રિબાતા જોઈને કોને હદ્યમાં ઊંડી લાગણી ન થાય? પ્રેમ કરવો એ કેટલો મુશ્કેલ છે? ઘિક્કાર કરવો એ કેટલો સરળ છે? જે ઉપદેશ કુંગરીની ટોચે, સમુદ્રને કિનારે કે ખુલ્લા ચોગાનમાં આખ્યો હતો તે ઉપદેશના આપનારને

જ્રદ બુદ્ધિના લોકો અત્યારે જોઈ રહ્યા હતા. એ ઉપદેશકે જ કહ્યું
 હતું કે ઈશ્વર આત્મા છે અને જેઓ એ ઈશ્વરને પૂજતા હોય છે
 તેમણે અને આત્મામાં અને સત્યમાં પૂજવો જોઈએ. સર્વશ્રેષ્ઠ
 યહોવાને નથી હત્યાની તૃપ્તા કે વેર લેવાની ભાવના. સર્વશ્રેષ્ઠ
 સર્જનહાર તો પિતા છે - પ્રેમાળ પિતા છે એટલે જ 'નાઝારીને'
 શિષ્યોને કહ્યું હતું - 'હે નાનકડા જોક, ડરીશ નહિ. તને રાજ્ય
 બક્ષવાની તારા પિતાની શુલેચ્છ છે.' વધ્યસ્તંભ પર જડાયેલા આ
 પયગંબરે એક વખત માંદા, ગરીબ, પતિત અને નિરાશ લોકોનું
 ટેણું લેગું કરી કહ્યું, "લોથપોથ થઈ ગયેલા અને ભારે બોજાથી
 પિડાતા તમે બધા મારી પાસે આવો. તમને હું વિશ્રામ આપીશ."
 અને ઘણાં આવ્યાં હતાં અને એને પગે પડ્યાં હતાં. એનાં પગલાં
 પડ્યાં હતાં એ જ્યા પ્રત્યે આદર દર્શાવ્યો હતો. બાળકોને માથે
 જે હાથ એણો ફેરબ્યા હતા તે ખીલાથી વિધાઈ ગયા હતા.
 એમાંથી રક્ત ટપક્યે જતું હતું. નસો ખેંચાઈને તંગ બની ગઈ
 હતી અને સ્નાયુઓને ગાંઠો વળી ગઈ હતી. હજી વધ્યસ્તંભને
 ઊભો કરવાનું બાકી હતું. એ ભીષણ બનાવની રાહ સારુંધે વિશ્વ
 જોઈ રહ્યું હતું! સ્વર્ગ થંબી ગયું હતું! દેવદૂતો અવાકુ થઈ
 ગયા હતા!

પદ્ધ્રી પેટ્રોનીઅસને આખરી નિરીક્ષણ કરવા માટે બોલાવવામાં
 આવ્યો. કાયદા અનુસાર ખીલાઓ મારવામાં આવ્યા છે કે નહિ
 એની તપાસ પેટ્રોનીઅસે કરવાની હતી. એ તો લાગાણીવશ થઈ
 ગયો. કંઈ બોલી શક્યો નહિ, કારડા કે એનું ગળું ભરાઈ આવ્યું
 હતું. એની આંખોએ અંધારા આવતાં હતાં. અથવા સૂર્ય તો ઝાંખો
 નહિ પડતો હોય! એણે આંખો મસળી, બીજાઓને આ અંધારાં

દેખાતાં હશે કે નહિ? ના નહિ દેખાતાં હોય. પેટ્રોનીઅસ પાછે હઠી ગયો એટલે મજબૂત બાંધાના છ માણસોએ વધસ્તંભ ઊભો કરવાનો પ્રયાસ કર્યો. પરંતુ એ ફાવ્યા નહિ. એક જગ્હે કહ્યું, “વધસ્તંભ ઘણો જ ભારે છે અને ‘નાજારીન’ પણ વજનદાર છે, શું કરીએ? સીમોન, તે સીરેનના સીમોન! તું અહીં છે કે નહિ?”

ટોળામાંથી સીમોન બહાર આવી બોલ્યો, “તમે મારી પાસેથી બીજી શી માગડી કરો છો? હત્યા-વધ કરવામાં હું મદદ આપીશ એવું તમે માનો છો?”

એક જલ્દાદ બોલ્યો, “અહ્યા ઓ લીલીઆના ગધેડા! અહીં કોણ વધની વાત કરે છે? આ તો કાયદાનું કામ છે, અમારું નહિ, એક પળ તારા હાથથી અમને મદદ કર. તું રાક્ષસી બાંધાનો છે. એટલે તારામાં રાક્ષસી શક્તિ હોવી જોઈએ.”

શરૂઆતમાં સીમોને આનાકાની કરી. પરંતુ પાછળથી એના હદ્યની પ્રેરણાથી વધસ્તંભની પાસે આવી ગયો. એની આંખો એણો ભૂમિમાં રોપી અને થરથરતા હોઠને કાબુમાં રાખવા તેણો હોઠોને દાંત વડે કરડ્યા. તે બોલ્યો, “વધસ્તંભનો ઉપલો ભાગ પહેલાં ઊઠાવો. અને એના બીજા છેડાને હું ટેકો આપીશ.” સીમોનના બળથી તેમ જ એની પ્રેમલરી કાળજીથી આખરે વધસ્તંભ ઊભો થઈ શક્યો. મુક્કિનનું એ અમર પ્રતીક સ્વર્ગ અને પૃથ્વી વચ્ચે અડગ ઊભું હતું. સીરેનના સીમોનનું કામ પૂરું થતાં એ ટોળામાં અલોપ થઈ ગયો. એના મનમાં એક જ વિચાર ધૂંટાતો હતો, ‘નાજારીન’ નું લોહી મારી છતી પર ચોટ્યું છે અને એને કારણે મારી છતીમાં અગ્નિ બળે છે. તેમ છાં એને આનંદ પણ થતો હતો. ‘નાજરેથનો ઈસુ, યહૂદીઓનો રાજા’ એ શાબ્દો એ રટતો હતો.

ઉશ્કેરાટથી ઉભત બનેલા લોકોએ શોરબકોર કર્યો ખરો,
પરંતુ એવામાં જ આકાશમાં અંધકાર પ્રસરવા લાગ્યો. એક કાળા
વાદળે સૂર્યને લગલગ આજો ને આજો ઢાંકી દીધો. આમ છુપાયેલા
સૂર્યને પશ્ચાદ્ભૂમિમાં રાખીને વધસ્તંભ ઉલ્લો. લોકોનો ગભરાટ
વધી ગયો. અંધારા વધુ અને વધુ ઘેરાં બનતાં ગયાં અને
મેઘગર્જનાઓ ચાલુ થઈ ગઈ.

પ્રકરણ ૧૭

જાણો બધા પર પડદો ધીમે ધીમે પડતો હોય એમ અંધારપટ
ઉત્તરવા લાગ્યો. લોકો સંબ્ધ થઈ ગયા. વાતાવરણ બિહામણું
થઈ ગયું. માણસોનાં મૌં ફિક્કા પડી ગયાં. ઝીઓ ચીસો પાડવા
લાગી. કાયફાસને ગલ્બરાટ થયો. એવામાં વીજળીના ચમકારા
થયા તથા મેઘગર્જનાઓ સંબળાઈ. સૈનિકોને થયું કે જ્યુપીટરનો
કોપ પૃથ્વી પર વરસી રહ્યો છે. એનું કારણ આ ‘નાજારીન’ હશે.
એટલે એ મૃત્યુ પામે તે અગાઉ એને ઉતારી લેવો જોઈએ.
એકાએક વીજના જબકારા બંધ થઈ ગયા અને મેઘગર્જના બંધ
થઈ. કાયફાસને હવે હિંમત આવી ગઈ. ‘નાજારીન’ ના વધ્યસ્તંભ
આગળ આવી બોલ્યો, “મંદિરનો નાશ કરીને ત્રણ દિવસમાં
ફરીથી ઉલ્લં કરનારા! તારી જાતને બચાવ અને વધ્યસ્તંભ પરથી
નીચે આવી જા.” લોકોએ તાળીઓના ગડગડાટ કર્યા અને કાયફાસ
સિમત કરવા લાગ્યો. ગાલીલનો આ માણસ ચમત્કાર કરી શકતો
હોય તો એ કરવાની આ તક ઉત્તમોત્તમ છે એવું સૈનિકોએ ધાર્યું.
ત્યાં આન્નાસ પણ આવી ગયો અને હાથ મસણતાં મસણતાં
બોલ્યો, “બીજાઓને તો એણે બચાવ્યા - પરંતુ પોતાની જાતને
એ બચાવી નથી શકતો. જો એ ઈઞ્ચાઅલનો રાજી હોય તો
વધ્યસ્તંભ પરથી ઉતરી આવે. અમે એના પર શ્રદ્ધા રાખીશું.”
મૃતપાય ઢાનાને આ શબ્દો સાંબળ્યાં. તે બોલ્યો, “તું પ્રિસ્ત હો
તો તારી જાતને તેમ જ અમને બચાવી લે.” એના ઉત્તરમાં બીજો
ચોર બોલ્યો, “ઢાનાન! તું ઈચ્છરથી નથી ડરતો? તનેય મૃત્યુની

શિક્ષા કરવામાં આવી છે કે નહિ? આપણાને તો ખરેખર ન્યાયસરળી શિક્ષા થયેલી છે... આપણાને આપણા અપકર્માનો યોગ્ય બદલો મળ્યો છે.... પરંતુ આ માણસે તો કોઈ ગુનો કર્યો નથી.” થોડીવાર એ થંભી ગયો. એના નિરાશ મૌં પર આશા પ્રકટી. એ બોલ્યો, “પ્રભુ... પ્રભુ તમારા રાજ્યમાં પધારો ત્યારે મને યાદ કરજો.”

ધીમેથી દુઃખદ અવસ્થામાં પણ અખૂટ ધીરજ દાખવી ‘નાજીરીને’ હળવા સ્વરે ઉત્તર વાયો, “તને હું સાચેસાચ કહું છું કે આજે તું મારી સાથે પુણઃલોકમાં હશે.” આવું અદ્ભુત વચન સાંભળતાં જ એ ચોરના હદ્યમાં આનંદ આનંદ છ્યાઈ ગયો. ચિંતા અલોપ થઈ ગઈ અને શાંતિ વ્યાપી વળી. અને થોડી કાણોમાં અનું પ્રાણપંખેરું ઊડી ગયું. હાનાન તો હજ્યે રિબાતો લટકી રહ્યો હતો.

ફરી મેધગર્જના થઈ અને સાથે ધરતીકંપ થયો. લોકો ધૂજી ગયા પણ આ વખતે કાયફાસ ગભરાયો નહિ. એ પોતે કાયદાને વફાદાર રહ્યો છે, એટલે વધ્યસંબંધ તરફ આંગળી ચીંધી બોલ્યો, “એણે ઈશ્વર ઉપર ભરોસો રાખ્યો છે તો, ઈશ્વર જો એને ઈશ્વરો હોય તો એને મુક્ત કરી દે. કારણ કે એણે કહ્યું છે કે હું ઈશ્વરનો પુત્ર છું.” પરંતુ લોકોમાંથી કોઈ જાતનો પ્રતિભાવ નથો નહિ. ભાવિ આપત્તિના ભણકારા એમને સંભળાતા હતા. એમનાં અંતર ચિંતાગ્રસ્ત બની ગયાં. એમની નજર હવે વધ્યસંબંધ પર નહોતી, પરંતુ, વધ્યસંબંધની પાછણ ઝાંખા પડતાં સૂર્ય પર સ્થિર હતી. હવે વાતાવરણ ઘણું જ બિહામણું થઈ ગયું. વીજળીના જબકારા વધી ગયા અને મેધગર્જના વધ્યારે ભયાનક બની ગઈ. બીકના માર્યા લોકો નાસી જવા લાગ્યા. ત્યાં તો જ્યુડીથ ઈસ્કારીઓત વધ્યસંબંધ

આગળ આવી જઈને મોઢેથી બોલી, “તું ઈશરનો પુત્ર હો તો, વધ્યસ્તંભ પરથી નીચે ઉત્તર.” એનો સ્વર બારાબ્બાસે પારઘ્યો. સ્વરની દિશામાં એણે જોયું તો ખરેખર એ જ્યુડીથ જ હતી.

એને વધ્યસ્તંભની નજીકમાંથી દૂર હઠાવી દેવાનું બારાબ્બાસને મન થઈ આવ્યું. ત્યાં તો ફરી એક વાર જ્યુડીથ બોલી, “હુ બડાઈ હાંકનારા! ઈશરની નિંદા કરનારા! મારું સાંલળે છે તું? જો તું ઈશરનો પુત્ર હો, તો વધ્યસ્તંભ પરથી ઉત્તર!” એવામાં દરિયામાં હાલમડોલમ થતી નાવની કેમ ધરતી ડગમગવા લાગી. અને ક્ષણવારમાં તિભિરમાં લપેટાઈ ગઈ.

ચીસો અને ઉહકારા - કોલાહલ તથા મૂંજવજા - બચાવો બચાવોના પોકાર - પ્રકાશ માટેના બરાડા - ભયગ્રસ્ત બનેલાં અસંખ્ય માણસોની અંધારામાં અહીંથી તહીં થઈ રહેલી બિહામણી દોડ્યામ ઈત્યાદિ એ ધોળા ટિવસે એકાએક આવી પડેલાં અંધારાનું પરિણામ હતું. વિલાપતી ખીઓ બોલી, “હે ઈશ્વર અમને પ્રકાશ આપો.” અને એના પડ્યા ચોમેર પડ્યા. કેટલાક તો તુંગરી પરથી નીચે જવાને ફાંઝાં મારવા લાગ્યા. બીજા બીકણા તો ત્યાંને ત્યાં જ રહી ગયાં. તેઓ રહતાં હતાં, ધ્રતી કૂટતાં હતાં અને કલ્પાંત કરતાં હતાં. “હે અમારા પિતૃઓના પરમેશ્વર! અમને અજવાણું આપો, પ્રકાશ આપો.”

પરંતુ એ પ્રાર્થનાઓનો કોઈ પ્રત્યુત્તર મળ્યો નહિ. વીજણીનો ચમકારો સુદ્ધાં ન થયો. ચકમક અને લોખંડની મદદથી એક સૈનિકે અજિન પેટાવ્યો. એના તણાખાને જોતાંની વારમાં જ આસપાસનાં માણસો ડાળીઓ લઈને ધસી આવ્યાં. એક બે ડાળીઓ સણગી ત્યાં તો ટોળાએ એવી બૂમો પાડી કે ‘મૃત્યુ પામેલાના ચહેરા અહીં છે! મરેલાં માણસો અહીં છે! એમને નજરથી દૂર કરો. નજરથી દૂર કરો. લોકોના બૂમબરાડા વધી ગયા. પરિણામે પેલા સૈનિકે ચકમક તથા લોઢાને નીચે ફેંકી દીધાં અને ફરી એક વાર અંધારું અંધારું થઈ ગયું. એવી હાલતમાં કાયફાસનો સ્વર સંભળાયો, “યરુશાલેમના નગરવાસીઓ! ધૂટણો પડીને પ્રાર્થના કરો! ધરતીકંપ તથા આંધીની આ આઝિત આપજા પરથી દૂર થઈ જાય એ માટે

આઓછામ, ઈસાક અને યાકુબના ઈશરને યાચના કરો. પહોવાએ એનાં સંતાનોનો કદી ત્યાગ કર્યો નથી. એટલે અત્યારે પણ એ ત્યાગ નહિ કરે. તમે ઈશરની વરેલી પ્રજા છો. તેથી ડરશો નહિ. પરંતુ આ અંધકારમાંથી એ આપણાને મુક્ત કરે એવી પ્રાર્થના કરો.”

કાયફાસના શબ્દોની લોકો પર અસર થઈ. લેટિન, ગ્રીક અને હિન્દુ ભાષામાં પ્રાર્થનાઓ બોલાવા લાગી ખરી, પરંતુ વિરોધાત્મક યાચનાઓ થવા લાગી. કોઈ જ્યુપીટરનું નામ લેતું તો કોઈ મર્ક્યુરી કે ડાયનાને સંબોધતું. આ ભધામાં પહૂંદીઓનાં લખેલાં ભજનો ગવાયાં. “હે અમારા ઈશર, અમારા વડવાઓના ઈશર, અમારી પ્રાર્થનાઓને તમારી પાસે આવવા દો, અમે પાપ કર્યા છે. તમને દુલબ્યા છે, ગુસ્સે કર્યા છે, દયા કરો! તમારા કોપથી અમને બાળીને બસ્મ ન કરી દેશો. પણ તમારાં આપેલાં વચનો પ્રમાણે અમારો ઉદ્ધાર કરો.” આવી પ્રાર્થના થતી હતી ત્યારે ભયંકર ગર્જનાસહ વીજળી ઝૂકતી હતી.

બારાબ્બાસ તો જ્યુડીથ તરફ ધસી રહ્યો હતો. અંધારામાં એનો હાથ આમતેમ ફાંફા મારતો હતો. તે હાથ કોઈને સ્પર્શ નાયો. એણો બૂમ મારી, “જ્યુડીથ! ઓ જ્યુડીથ! કહે તો ખરી, તું અહીં છે કે નહિ?” પરંતુ એને કોઈ જ્વાબ મળ્યો નહિ. બારાબ્બાસને યાદ આવ્યું કે જ્યુડીથ પાસે એક ખંજર હતું. એ હાથમાં આવતાં એને ખાતરી થઈ કે એને જ્યુડીથ મળી ગઈ છે, પરંતુ એ તો વધ્યસ્તંભની ઘણી નજીક હતી. એટલે બારાબ્બાસને થયું કે વધ્યસ્તંભ નજીકમાં જ હોવો જોઈએ. બારાબ્બાસથી થોડે જ દૂર ‘નાજારીન’નો જીવ ધીમે ધીમે દેહ છોડીને જતો હતો.

બારાબાસને જ્યુડીથ મળી. એ ભાનમાં આવી ગઈ. અને બારાબાસ એને ચુંબન કરતો હતો ત્યાં એ બોલી ઊઠી, “કાયફાસ, તું છે ને?”

આ સાંભળતાં બારાબાસના અંતરમાં વેદના થઈ. પોતાના પર કાબુ રાખી બોલ્યો, “ના, એ તો હું બારાબાસ હું.”

જ્યુડીથ બોલી, “તું તો હંમેશા બહાદુર અને વીરપુરુષ રહ્યો છે. મારા પ્રિયતમ, મને બચાવી લે. આ અંધકારમાંથી મને બહાર લઈ જા.”

બારાબાસ બોલ્યો, “જ્યુડીથ, હું તને નહિ લઈ જઈ શકું. કારણ કે અંધારા ગાઢ છે. આખી દુનિયા એમાં સપડાયેલી છે. લુંકપ ક્યારે થશે એ કહેવાય નહિ. લોકો બધા પ્રાર્થના કરે છે. ખસવાની કોઈ હિમત કરતું નથી. અજવાણું થાય ત્યાં સુધી અહીં રાહ જેવા સિવાય કોઈ રસ્તો નથી.”

જ્યુડીથ બોલી, “તો શું તુંયે આખરે કાયર નીકળ્યો? નગરમાં તો પ્રકાશ છે જ. તારામાં થોડી હિમત હોત અને પ્રેમ હોત તો તું કંઈક કરી શકત. પરંતુ તુંયે બીજાના જેવો સ્વાર્થી અને બીકણ છે.”

બારાબાસ બોલ્યો, “તું મારું ભૂંકું બોલે છે?”

જ્યુડીથ બોલી, “તો સાબિત કરી બતાવ, મને તારા પર પૂરો વિશાસ છે.”

બારાબાસ બોલ્યો, “પણ રસ્તામાં પડી રહેલાં માણસોનું શું? નખરાતે સમુદ્રને તળિયે અંધકારમાં ચાલવા જેવું છે.”

જ્યુડીથ બોલી, “તોય જો તું મને ચાહતો હો તો મને જરૂર અહીંથી લઈ જાય. પરંતુ તું મને નથી ચાહતો.”

બારાબ્બાસ બોલ્યો, “હું તને નથી ચાહતો એમ કદાચ, તું મને નહિ ચાહતી હો. હું કેદમાં હતો ત્યારે તેં બીજાઓ સાથે પ્રેમ કર્યો છે. બોલ, સાચું કે નહિ?”

જ્યુડીથ રડી પડી અને બોલી, “ઓ કૂર બારાબ્બાસ, આપણો માથે મરણ જૂમી રહ્યું છે ત્યારે તું પ્રેમનો બકવાસ કરી રહ્યો છે? તું મને અહીંથી ઘેર લઈ જા. અને તને તારું ઈનામ મળી જશો. પેલા ‘નાજારીન’ના જંતરમંતરથી આ કફોડી પરિસ્થિતિ ઊભી થઈ છે. મારા જીવ કરતાં તને તારો જીવ વધારે મૂલ્યવાન છે.”

બારાબ્બાસ બોલ્યો, “જ્યુડીથ! તારા શબ્દો મારું દિલ ચીરી નાંખે છે. મારા આત્મા પર ત્રાસ ગુજારે છે. ગાલીલના પથંગબરનો ઉલ્લેખ કરવામાં કાળજી રાખ. આપણો અહીં સાથે રહીને પ્રાર્થના કરીએ એ વધારે સલામત છે.”

જ્યુડીથ બોલી, “ઈશ્વર આપણને ત્રાસ આપતો હોય ત્યાં લગ્ની મારે એને પ્રાર્થના કરવી નથી. ભલે એ ગુલામોને બીવડાવી મારે. મને એ ન ખપે. ભલે તું મને મદદ ન કરતો. હું મારી મેળે અહીંથી જતી રહીશા.”

બારાબ્બાસ બોલ્યો, “ઠીક, તો તારી સાથે આવું છું.”

ત્યારે જ્યુડીથે એને ચુંબન કર્યું. અને એ ચુંબનમાં બારાબ્બાસ ભૂતકાવને ભૂલી ગયો અને આત્માના વિનાશ પંથે નરકમાં ધસનારા એક પાપી પુરુષની જેમ બારાબ્બાસ જ્યુડીથ સાથે તિમિરનાં ઊંડાણમાં ધસી ગયો.

પ્રકરણ ૧૮

સાવધ બની એ બંને ધીમે ધીમે ચાલવા લાગ્યાં. બે કે ગ્રણ વાર સુધી એમને આડે કંઈ આવ્યું નહિ. જ્યુડીથ તો વિજ્યના ડંકા વગાડતી હતી. જેમ ડગલું આગળ વધતી જાય તેમ વધારે સલામત બનતી જાય. બારાબ્બાસને વળગી પડી તે બોલી, “મેં તને નહોંતું કહ્યું કે નીડર માણસો પાસે સામે જોખમ ઊભું રહેતું જ નથી, નાસી જાય છે. તને હું મારા બાપુની પાસે લઈ જઈશ. અને એ તને માનબેર આવકાર આપશો.”

બારાબ્બાસ બોલ્યો, “મારે અને માનને તો સો ગાઉનું દેણું છે. અને આ જગતમાં હું કોઈ પણ વસ્તુ અંગે ગર્વ લઈ શકું એમ નથી. મારા હંદ્ય પર એક મોટો બોજો છે. એ તારા પ્રેમને લીધે હશે કે મારા અપકર્માને લીધે હશે, એ હું નથી જાણતો. જે હોય તે, પરંતુ બોજો એટલો ભારે છે કે એનું દુઃખ શબ્દો દ્વારા વ્યક્ત કરી શકતો નથી. કારણ કે પેલા પવિત્ર ‘નાઝારીન’ને બદલે મારે મરી જવું જોઈતું હતું.”

તે તિરસ્કારથી બોલી, “તું એને પવિત્ર કહે છે? તો તું પાગલ છે. અથવા તને શેતાન વળગ્યો છે, એક માણસ જે ઠગ હોય, યુક્તિ-પ્રયુક્તિઓ કરતો હોય, ઈશ્વરની નિંદા કરતો હોય, એને પવિત્ર લેખવાનો?”

બારાબ્બાસ બોલ્યો, “ધ્રાની રહે, થોડી તો દયા ખા, જો કોઈક અંધારામાં રુદ્ધ કરી રહ્યું છે.”

જ્યુડીથ બોલી, “કોઈ રે કે હસે એમાં મારે શું? તું કેમ થંભી ગયો? તને એટલી બધી લાગણી થઈ આવી?”

બારાબ્બાસે જવાબ ન આપ્યો. એ પેલું કરુણ રુદ્ધ સાંભળી રહ્યો અને એના મનને ઊંડી ચિંતા વળગી.

જ્યુડીથ બોલી, “ચાલ!”

બારાબ્બાસે કહ્યું, “જ્યુડીથ, તારી સાથે હું નહિ આવી શકું. મને ખબર નથી પડતી પરંતુ કોઈક મને પાછે ઘસડી રહ્યું છે. મને ચક્કર આવે છે. મારાથી અહીંથી ખસાતું નથી.”

જ્યુડીથ બોલી, “કાયર પુરુષ, તો આવજે! તારા વિના હું આગળ ધર્પીશા.”

બારાબ્બાસ બોલ્યો, “ના, ના જતી! મારે મરી જવાનું થાય તોયે તારે પગલે પગલું માંડીશા. હું ફરીથી પાપ કરું એનો મને વાંધો નથી. પરંતુ ‘નાજારીન’નું તું ભૂંડું ન બોલતી.”

જ્યુડીથ બોલી, “તું તે વળી કોણ કે એ ‘નાજારીન’ ની બાબતમાં આવો હુકમ આપે છે? તારે બદલે એને સજા થઈ એમાં શી મોટી વાત છે? હે નિર્બળ ગુલામ! મને મોતીની માળા ગમતી હતી એટલે તું એ ચોરી લાવ્યો. અને ગાંધ્રીઆસ મને પ્રેમ કરતો હતો એટલે તેં એને મારી નાખ્યો.”

બારાબ્બાસ બોલ્યો, “જ્યુડીથ! અત્યારે હસવા રમવાનો સમય નથી. હું નિર્બળ ગુલામ નથી. ગાંધ્રીઆસ તને ચાહતો હતો એ તો મેં જાણી લીધું છે. પરંતુ અત્યારે મને એટલું જણાવ કે તું એના પ્રેમમાં હતી કે નહિ?”

જ્યુડીથ બોલી, “હું કોઈ માણસના પ્રેમમાં નથી. બધા માણસો મારા પ્રેમમાં છે. યહૃદીઓમાં હું સૌથી સુંદર અપ્સરા નથી? હું થોડી જ પળો માટે તારી સાથીદાર બની હું એનાથી સંતોષ માન. ગાંધીઆસ મને ચાહતો હતો. પરંતુ અત્યારે એનાથીએ મહાન પુરુષો મને ચાહે છે.”

બારાબ્બાસ બોલ્યો, “એટલે મુખ્ય પુરોહિત કાયફાસને?

જ્યુડીથ બોલી, “અત્યારે હું આ ઘડીએ તારી બની ગઈ છું. એટલે બીજાઓ વિષેની પંચાતમાં ન પડ. આ થોડો સમય તને મળી હું તો માણી લે અને બુદ્ધિ વિનાના પ્રશ્નો પૂછી સમય વેડફી ન નાખ.”

બારાબ્બાસ બોલ્યો, “દૂર હઠ અહીંથી. ઓ યહૃદીઆની અપ્સરા! નહિતર તને ગાંધીઆસની કેમ ખતમ કરી નાખીશ. એણો મારેલી શોખી જો મેં સાચી માની હોત તો તને પૂરી કરી દીધી હોત. અને એ આજે જીવતો હોત. જી, અહીંથી એકલી! તને મેં પ્રેમ કર્યો એનાથી હું લજા, ભોડપ અનુભવું હું. બીજાને તું છેસરજે પણ મને તું હવે વધુ નહિ છેતરી શકે.”

જ્યુડીથ ચાલી ગઈ. ફરીથી મેઘગર્જનાઓ થઈ, વીજળીના ચમકાર થયા, અને પૂર્વવત્ત અધારાં વાપી વણ્ણા.

પ્રકરણ ૨૦

જ્યુડીથ કે સ્થળેથી છૂટી પડી ત્યાં બારાબ્બાસ ઊભો ઊભો ધૂજતો હતો. અને એને શરીરે પરસેવો વ્યાઘ્રો હતો. જ્ઞાં એને બીક નહોતી લાગતી. એ શરમિંદો પડી ગયો હતો. કદીયે ન ભુંસાય એવું કલંક દુનિયાને લાગ્યું હતું. માનવજાતને માથે પાપોનો મોટો બોજો હતો. આવો ખ્યાલ એને ક્યાંથી આવ્યો હશે તેની એને ખબર નહોતી. તેણે સત્ત્વરે પાછ ફરવાનો નિર્ણય કરી લીધો એને ત્યાંથી ચાલવા લાગ્યો. ચાલતાં ચાલતાં એને ઠેસ વાગી. તેણે નીચા નમી જોયું તો લોખંડની કોઈ વસ્તુ જેવું એને લાગ્યું. ત્યાં તો અવાજ સંભળાયો, “જે હો તે જરા સાચવજો. મારી તલવારની ધારથી તને ઈજા ન થાય એ જોકે. હું પેટ્રોનીઅસ છું. હું અહીંથી ખસ્યો જ નથી, આમતેમ ભમવાથી મને શો લાભ થવાનો? અને અમારે મરવાનું અમારા થાનકે જ. તે જ અમારી ફરજ. અને અહીં છે અમારું થાનક ‘નાજારીન’ના વધ્યસ્તંભની પડખે જ.”

બારાબ્બાસે પ્રશ્ન કર્યો, “એ મરી ગયા છે?” પેટ્રોનીઅસ બોલ્યો, “ના, હજુ એમનો શાસ ચાલુ છે પણ પિડાય છે ખૂબ!”

બારાબ્બાસને તીવ્ર લાગણી થઈ. એ વધ્યસ્તંભ ભર્ણી બે ડાલાં આગળ વધ્યો અને હાથ પહોળા કરી બોલ્યો, “તમે કયાં છો? મારા જેવા દરિદ્રને ખાતર જીવ આપનાર! તમે કયાં છો?” એણે સાંભળવાનો પ્રયાસ કર્યો પરંતુ ઝુસ્કાં સિવાય બીજું કંઈ સંભળાયું નહિ. હાથ પહોળા રાખીને બારાબ્બાસે પૂછ્યું, “આ કોણ રુદ્ધ કરી રહ્યું છે? જી કે પુરુષ? જે હો તે મને કહો. હું

એક પાપી છું અને તમારી જેમ જ મને દુઃખ થાય છે. એક દીર્ઘ નિશાસ સંભળાયો. પોતાની ઉંડી વેદનાને આવી રીતે વ્યક્ત કરનાર કોણ છે એ બારાબાસ પારખી ગયો. તીવ્ર દુઃખની લાગણી અનુભવતો બારાબાસ બોલ્યો, “તમે ક્યાં છો? હું તમને સ્પર્શ કરી શકતો નથી. હું તમને શોધી શકતો નથી. અંધકાર પૃથ્વીને આવરી રહ્યો છે અને એમાં હું ખોવાઈ ગયો છું. ઓ ‘નાજારીન’ તમારાં દુઃખો તો શબ્દોમાં વ્યક્ત થઈ શકે એવાં નથી. હું તો એક પાપી પુરુષ છું છ્ટાં મારું અંતર તમારા હદ્યની સાથે જ ભગ્ન થવા તૈયાર છે.”

આટલું બોલીને બારાબાસ ધૂંટડો પડ્યો. એની આંખોમાંથી આંસુ વહેવા લાગ્યાં. કોઈ એક ખીના કંપતા હાથે બારાબાસે સ્પર્શ કર્યો તે બોલી, “શાંત થા! તારી જાતને પીડતાં હે દીન પાપી! શાંત થા અને પ્રાર્થના કર. ડર નહિ, અસંખ્ય રેતકણથીએ વધારે પાપો હશે તોપડા તારાં આંસુ અને દુઃખને લીધે તને જરૂરથી ક્ષમા મળશે. તારી ઈચ્છા હોય તો અમારી બાજુમાં ધૂંટડો પડ અને હવે અંત આવી રહ્યો છે એની રાહ જો. ઓળા ઓસરવા લાગ્યા છે અને પ્રકારા હાથવેંતમાં જ છે!”

ખીનો હાથ પકડી રાખી બારાબાસ બોલ્યો, “જો એમ હોય તો તમે કેમ રક્યા કરો છો?” આંસુના ધોધ શા માટે પાડો છો?” મધુર સ્વરે ઉત્તર સંભળાયો, “હું નારી છું એટલે જ રહું છું.” ખીએ પોતાનો હાથ પાછે ખેંચી લીધો અને બારાબાસ એની પડખે શાંતિથી ધૂંટડો પડ્યો. વધ્યસ્તંભ નજીકમાં છે અને આસપાસ બીજા લોકો ટોળે વળેલા છે એવું ભાન થતાં બારાબાસે એકલતા ન અનુભવી. પરંતુ એના હદ્યનો બોજ વધવા લાગ્યો. ‘નાજારીને’

એના મન પર એવી ઊંડી અસર કરી હતી કે એની પડજે જ કાલવારી પર મૃત્યુ પામવાની ઉત્કટ ઈચ્છા એને થઈ આવી. હવે શા માટે એણે જીવનું? અત્યારે એ જીવવાની નહિ પરંતુ મરવાની પ્રાર્થના કરતો હતો. પ્રકાશ થતાં નગરના લોકો ઊઠી ઊદીને કામે જ્વા લાગ્યા. મૃત્યુનો ભય દૂર થતાં તેઓ કાલવારી પરનો અનુભવ ભૂલી ગયા અને રોઝિંદા જીવનમાં પડ્યા. બારાબ્બાસ પણ ઊભો થઈ ગયો. એની બરાબર સામે 'નાઝારીન'નો વધ્યસ્તંભ હતો. પરંતુ એની બાજુ પર માળાલેણ હતી. કદાચ, તેના હાથનો એને સ્પર્શ થયો હશે કે એનો મીઠો સ્વર એણે સાંભળ્યો હશે, આથી જ એ પ્રૂણ ગયો. આ સ્વીએ ઘડાં પાપ કર્યા હતાં છાં એ જ્યુડીથથી વધારે પાપિણી હશે? જ્યુડીથ રૂપાળી છે. પરંતુ એનાં પાપો ગુપ્ત રહેલાં હોવાને કારણો તે વિજય અને સત્તાના ઘમંડમાં ધૂમે છે. માળાલેણ પણ દેખાવડી હતી. છાં તેના હદ્યના ટૂકડે ટૂકડા થઈ ગયા હતા. તે શરમિંદી પડી ગઈ હતી. અને પશ્ચાતાપમાં ડૂબી હતી. એ બેમાંથી કોને વધારે સજી થવી જોઈએ? માળાલેણ સાથેની બીજ એક સ્વી ઘૂંઠણે પડેલી હતી. બારાબ્બાસને એનું મોં દેખાતું ન હતું. ત્યાં જ મધુર સ્વર સંભળાયો, 'એલી, એલી લામા સાબાઘ્યાની! આસપાસ ઊભેલા લોકોની નજર મોટા વધ્યસ્તંભ પર મંડાઈ. છુપાઈ ગયેલો સૂર્ય ફરીથી કાલવારી પર દેખાયો. એક જણે કહ્યું, 'એ એલીઆને બોલાવે છે. એલીઆ આવીને એને નીચે ઉતારે છે કે નહિ એ જોઈએ' એટલું બોલીને તે તિરસ્કારથી હસવા લાગ્યો.

એટલામાં પેટ્રોનીઅસે નજર ઊંચી કરી. એણે જોયું કે 'નાઝારીન' હવે આખરી વથા અનુભવતો હતો. મૃત્યુની આખરી

ઘડી હતી. પેટ્રોનીઅસના સૂચનથી એક સૈનિકે સરકામાં વાદળી બોળીને 'નાજારીન'ના મોં પર ધરી. તરત જ આનાસ બોલ્યો, "રહેવા દે, રહેવા દે, અલ્લીઆ એને બચાવવા આવે છે કે નહિ તે જોઈએ." ટોળાએ આનાસની વાતને ટેકો આપ્યો. સૈનિકે વાદળી પાછી લઈ લીધી. પેટ્રોનીઅસ આનાસને કરડી નજેરે જોઈ રહ્યો. હવે સૂર્ય આથમવા લાગ્યો. 'નાજારીન' નો મુશ્કેલ શાસ એકાએક અટકી ગયો. મૃત્યુની બથા અનુભવતા ખુલ્લા હોઈ બંધ થઈ ગયા અને ધીમે સ્વરે 'નાજારીન'ના શબ્દો સંભળાયાં. "પિતા! તારા હાથમાં મારા આત્માને સંચંપું છું?"

એ શબ્દો સંભળાયા પછી પેટ્રોનીઅસે એક સૈનિકને કેવળ આંખોથી કંઈક સૂચન કર્યું. સૈનિકે એક ભાલો લઈને 'નાજારીન'ના પડખામાં હુલાવ્યો. રક્ત અને જળ ટપક્યાં. ભાલાના ધાવને લીધે 'નાજારીન'નું માથું ઢળી પડ્યું અને આંખો બંધ થઈ ગઈ. માનવજીત માટેનો આવો આદ્ર પ્રેમ પૃથ્વી પર કદી જોવા નહિ મળે! પાપી દુનિયાને મારી આપનાર આવો કોઈ અન્ય સત્તપુરુષ નહિ પ્રાપ્ત થાય! એના ફિક્કા પડેલા મોં પર રમતું સ્વિત બીજે ક્યાંયે નહિ નિહાળી શકાય!

મૃત્યુએ પોતાનો ભોગ લઈ લીધો. ઈશ્વરનાં પ્રેમનો સંદેશો આપવામાં આવ્યો. પરંતુ એ પ્રેમનો સંદેશો પાઠવનારને ખતમ કરી દેવાયો! શરમનો માર્યો સૂરજ સમુદ્રમાં ઝૂબી ગયો.

પળભર વિશ્વ થંબી ગયું. લોકોમાં કાણ બે કાણ સોપો પડી ગયો - મૃત્યુ ટાણો પડે છે તેવો સોપો. પછી ધીમે ધીમે વાતો શરૂ થઈ અને ઘોંધાટ વધી ગયો. બધા ઝટપટ વિખરાવા લાગ્યા. ‘નાજારીન’ ના વધ્યસ્તંભની આસપાસ જે સ્વીઓ હાજર હતી એમના પ્રત્યે સંવેદના દર્શાવવામાં આવી, પડા લોકોમાંથી કોઈ એમની પાસે ગયું નહિ. બારાબ્બાસ પડા અજાણપણે પીછેછઠ કરી ગયો હતો. એની આંખો ભૌયમાં ખૂંપી ગઈ હતી. શરીર થર થર પૂજું હતું. લોકો એને ભૂલી ગયા હોય એમ લાગતું હતું. એની પાસે થઈને જનારાં પણ એની સામે જોતાં નહોતાં. વાતચીત કરતાં, હસતાં હસતાં ચાલ્યા જતાં હતાં. ટૂંકમાં બનેલી દુર્ઘટનાની યાદ સરખીયે તેમને રહી ન હતી. બારાબ્બાસે આજુબાજુ નજર ફેરવી તો કોઈ પરિચિત દેખાયું નહિ. કાયફાસ અને આનાસ તો ક્યારનાયે છૂંઠંતર થઈ ગયા હતા. જ્યુડીથ તો ત્યાં હતી જ નહિ. વળી, મેલખીઓર નામનો એનો બેદી મિત્ર પડા ક્યાંયે જોવા ન મળ્યો. માત્ર પેટ્રોનીઅસને એ ઓળખી શક્યો. કેન્દ્રમાંના વધ્યસ્તંભની બાજુમાં એ પોતાના થાનકે ઉલ્લો હતો. કોઈ દુઃખભર્યા ચિંતનમાં મગન થયો હોય એમ લાગતું હતું. બારાબ્બાસ એની નજીક ગયો તો એને ખબર પડી કે પેટ્રોનીઅસની દાઢી આંસુઓથી લિંજાયેલી હતી. તલવારને ભ્યાન કરતાં કરતાં તેણે કહ્યું, “સાચે જ આ માણસ ઈશ્વરનો પુત્ર હતો.”

બારાબ્બાસે આ શબ્દો સાંભળ્યા અને ભયભીત થઈ તેણે પેટ્રોનીઅસને પ્રશ્ન કર્યો, “તમે આવું વિચારો છે? તો... જેમણે એમનો જીવ લીધો છે એમનું શું થશે?”

પેટ્રોનીઅસે ઉત્તર આપ્યો, “મને એની ખબર નથી. હું મૂર્ખ અજ્ઞાની છું પણ બારાબ્બાસ, ‘નાજારીન’ના જીવનને બદલે તારું જીવન પસંદ કરનારા એ લોકો મારા જેટલા જ અજ્ઞાની છે. એ તારી કરેલી પસંદગી ન હતી એટલે તું ઠપકાપોળ્ય નથી. બલકે લોકોનીય એ પસંદગી નહોતી. એ તો પેલા પુરોહિતોની મેલી મુરાદ હતી. એ પુરોહિતોને તો શાપ જ હો! ઈશ્વરનું ખોટું નામ લઈને તેમણે આ પાપી યોજનાને પાર પાડી છે. વપ્સંભ પર ચડાવાયેલો એ આદમી પુરોહિતોના ગોરખધંધાનો વિરોધી હતો. એટલે જ એનું સત્યાનાશ વળી ગયું. પરંતુ આ “યહૂદીઓનો રાજ” અન્ય દેવદેવીઓથીયે વધારે દિવ્ય હતો, અને મારા શબ્દો પર ધ્યાન આપ. આ માણસની કહાણી હજી પૂરી થઈ નથી.”

નિશાનાં અંધારાં વધારે શ્યામ થઈ ગયાં. હતારા બારાબ્બાસ એવું માનતો હતો કે નાજરેથનો અદ્ભુત માનવી મરણ નહિ પામે. જ્ઞાન એનું અવસાન થયું હતું. કોણ જાણે કેમ પણ બારાબ્બાસે ધ્યાયું હતું કે છેલ્લી ઘડીએ લોકોની સમક્ષ કોઈ ચમત્કાર થઈ જશે. વીજળીના ચમકારા અને મેધગર્જનાઓએ આવી કોઈ દિવ્ય ઘટનાની આગાહી કરી હતી. પરંતુ કંઈ પણ બનવા પામ્યું નહિ. બારાબ્બાસને આવી જાતનું મૃત્યુ તદ્દન સામાન્ય લાગ્યું. પેટ્રોનીઅસના કહેવા પ્રમાણે જો એ ઈશ્વરનો પુત્ર હોય તો એની સત્તાનો ચમત્કાર થવો જોઈતો હતો. આવા વિચારમાં મુંજાતા બારાબ્બાસના કાનમાં કોઈકે કહ્યું, “બધું સમાપ્ત થયું છે.” કોણ બોલ્યું એ જોવા નજર

ફેરવી તો બારાબ્બાસને મેલખીઓર દેખાયો. મેલખીઓરે પ્રશ્ન કર્યો, “બધું સમાપ્ત થયું છે એ ખાતરીભર્યો ઉત્તર આખી દુનિયાને મળી ગયો છે, તને હજુ એ નથી મળ્યો? હવે પછી મરણથી ડરતો માણસ એ માણસ નથી. ચાલ, આપણે અહીં કંઈ કરવાનું રહેતું નથી. અવસાન પામેલો પ્રિસ્ત ભલે કલ્પાંત કરતી ઓઓ વચ્ચે રહેતો. આપણે તો આપણો ભાગ ભજવી લીધો છે. આપણે એને ખતમ કરો દીધો છે.” બારાબ્બાસને ત્યાંથી ખસવું નહોતું છાં એને એ ઘસડી ગયો અને એને કહ્યું, “તું ધારતો નહિ હોય એવી પળે તને એક અદ્ભુત ઘટનાનાં દર્શન થશે. ત્યાં સુધી મારી સાથે ચાલ. અને આનાકાની કર્યા વિના તારા ભાગ્યને પહોંચી વળ!”

બારાબ્બાસ બોલ્યો, “ભાગ્ય! હે અજાહ્યા પુરુષ! તમે મારી મજાક કરો છો? તમારામાં રહસ્યમય શક્તિ હોય તો મારા આત્માની દરિદ્રતાને પામી જુઓ, મારી નિરાશા એ જ મારું ભાગ્ય છે.”

મેલખીઓરે કહ્યું, “નિરાશા ભાવિશૂન્ય હોય છે. તને એક બેવફા ઓઓ મળી તેનાથી તારે હતાશ થવાની કશી જ જરૂર નથી. અંધકારમાં તને તારી જ્યુરીથ મળી?”

બારાબ્બાસે ચિંતા અને કોધલર્યા સ્વરે કહ્યું, “હા, મને મળી અને ગુમાવી પણ.”

મેલખીઓર બોલ્યો, “એને તેં ગુમાવી તેના જેવો કોઈ બીજો લાભ તને થયો નથી. અજવાણું થયું ત્યારે મેં એને નગર તરફ ઝડપભેર જતી જોઈ હતી.”

બારાબ્બાસે આનંદપૂર્વક પૂછ્યું, “તો એ સલામત છે ને?”

મેલખીઓર બોલ્યો, “સાચે જ એ સલામત છે અથવા સલામત હોવી જોઈએ. કાયફાસ જેવા મુખ્ય પુરોહિતની એના પર છાદ્ધયા છે!”

બારાબ્બાસે મુઢીવાળીને ભયાનક સોગન ખાધા. મેલખીઓરે કહ્યું, “મારા ધારવા પ્રમાણો તું હજ્યે એના મોહમાં છે. અભજા અને આણઘડ હોવાને કારણે તારી વાસનાને તું સંયમમાં રાખવાનું શીખ્યો નથી. છ્સાં પણ તારી સાથે હું હજ્યે ધીરજ રાખીશ.”

બારાબ્બાસ બોલ્યો, “તમે મારી સાથે ધીરજ રાખશો એમ ને? પરંતુ તમે તે વળી કોણ? અને અત્યારે કે ભવિષ્યમાં તમારે ને મારે શો સંબંધ છે?”

મેલખીઓરે કહ્યું, “તારી સાથે મારે શો સંબંધ છે? સ્વભાવે હું અભ્યાસી છું અને તું મારા અભ્યાસનો વિષય છે. તું ઈસ્રાએલી જાતિનું પ્રતીક છે, તદુપરાંત ‘નાજારીન’ના નવા ધર્મ અને નવી સંસ્કૃતિનુંયે તું પ્રતીક છે. મેં તને હમણાં નહોંતું કહ્યું કે હવે પછી તું યહૂદીઓનો રાજ નથી રહ્યો, પરંતુ એ યહૂદીઓનો રાજ છે?”

મેલખીઓરે કહ્યું, “તમે કહો છે એ મને સમજાતું નથી. તમે અવળવાણીમાં બોલ્યા કરો છો!”

બારાબ્બાસે કહ્યું, “પૂર્વના દેશોમાં બોલવાની આવી રીત છે.”

એવામાં તેમણે એક માણસને બરાડતો સાંભળ્યો. “મારું નામ કાયર છે. આકાશમાં એવું લખી નાખો. હા, હું જૂઠો, કપટી કાયર છું. દરેક નગરમાં મારી કાયરતાનાં સૂત્રો બોલાવો. હું પ્રિસ્તનો ચેલો હતો છ્સાં મેં મારા ગુરુનો અસ્વીકાર કર્યો છે.”

મેલખીઓરે પૂછ્યું, “તું પીટર તો નહિ ને?”

પીટર બોલ્યો, “અરે, હું પીટર જ ન હોત તો બહેતર હુતરો, પથ્થર કે માટીનું દગ્ધણું હોત તો.... કસોટીની પળે પોતાના ગુડને છોડી જનારો શિષ્ય એ કંઈ માણસ કહેવાય? અને એ ગુડુ, રાજ તેમ જ ઈશ્વર હતા. તમે તો અજાણ્યા માણસો છો. તમે શા માટે મારી દયા ખાઓ છો? નાજારેથના માનવીને શું થયું તે તમે જાણતા નથી.” મેલખીઓરે કહ્યું, “અમને બધી ખબર છે અને ‘નાજારીન’ના વિષે શોક ન કરીશ. એના દુઃખોનો અંત આવી ગયો છે. એનું અવસાન થયું છે.”

પીટરે કહ્યું, “તમે લોકો કંઈ પણ જાણતા નથી. એનું મૃત્યુ કેવી અધમ રીતે કરવામાં આવ્યું છે એ તમે બિલકુલ જાણતા નથી. મેં એને મરણ પામતો જોયો છે પરંતુ દૂર ઊભા રહીને ડરનો માર્યો હું વેગળો જ રહ્યો હતો. ગઈ રાતે જ્યારે હું જૂદું બોલ્યો હતો ત્યારે એણે મારા પર એની નજર ઠેરવી હતી. ત્રણ ત્રણ વખત એનો અસ્વીકાર મેં જાહેરમાં કર્યો હતો. હે ઈશ્વર, ઈશ્વર! મારા આત્માની ભીતર રહેલી ગુપ્ત બાબતો પર એની મંડાએલી આંખોને હું અત્યારે પણ દેખ્યું છું.”

મેલખીઓરે પીટરનો હાથ પકડી કહ્યું, “જે બનવાનું હતું તે બની ગયું. તું તે બુંસી શકવાનો નથી. તારી આ બેવફાઈ ઈતિહાસમાં નોંધાશો. તું પોતે પણ એક પ્રતીક બની જઈશ. પરંતુ તારા જોડીદાર યહૂદાએ જેવી ગંભીર ભૂલ કરી છે તેવી તેં નથી કરી.”

પીટરે કહ્યું, “પરંતુ યહૂદા તો મરી ગયો. પણ હું એવો તો કાયર છું કે હજ્યે જીવું છું.”

બારાબાસને આંચકો લાગી ગયો. એ બોલ્યો, “તું શું કહે છે? યહૂદા ઈસ્કારોઓત મૃત્યુ પામ્યો છે?”

પીટરે ઉત્તર આપ્યો, “તમે ન માનતા હોય તો ચાલો મારી સાથે. ગેથસેમાનેની બાજુમાં તમે એને જોઈ શકશો. જે જીવાએ એણે ગુરુને દગ્ધો દીધો હતો ત્યાં નજીકમાં જ એક ડાળ પરથી લટકતો એને જોશો. ગઈ રાતે જ તેણે ગળે ફાંસો ખાધો.”

આ જાણીને બારાબાસને આધાત લાગ્યો. એ સખેદ બોલ્યો, “જ્યુડીથ! જ્યુડીથ! એનો ભાઈ મરણ પામ્યો છે, એણે આપથાત કર્યો છે! જ્યુડીથ! આ કેમ કરીને વેઠો શકશો?” ઓ મારા ઈશ્વર, ઓ મારા ઈશ્વર! એને આવા સમાચાર કોણ આપશો?

પીટર બોલ્યો, “કોણ આપશો? એ ડકણને હું સમાચાર આપીશ. કાવતંતું કરવામાં એણે જ અમને આકર્ષ્યાં હતા. એના પરના આક્ષેપોથી હું આ આકાશના ચીરેચીરા કરી નાખીશ.” થોડી વાર શાંત રહી પીટર ફરીથી બોલ્યો, “કોણ એને સમાચાર આપશો? હું એકલો નહિ પરંતુ યહૂદા પોતે એને સમાચાર આપશો. અને મૂગે મોંએ એને વેર વાળવાનાં વેણ સુણાવશો. એના નામને શાપ હો! માણસો કેવા નિર્બળ હોય છે? એક નારીના સૌંદર્ય પાછળ માણસો કેવા આંધળા, પાગલ અને અધમ બની જાય છે? એણે ખુદ મારી સાથે છેસરપિંડી કરી હતી. મારો કહેવાનો અર્થ એ છે કે માનવી નિર્બળતાનો એ ક્રીને ખ્યાલ છે અને એનો ઉપયોગ કરવામાં એ લજ્જા અનુભવતી નથી. એની વાચાળ જીબથી એના ભાઈને એવી રીતે સમજાવી દીધો કે યહૂદાએ ગુરુને દ્રોહ દીધો.”

બારાબાસે કહ્યું, “એ માત્ર એક લી છે - હું એના પ્રેમમાં હતો.”

પીટરે કહ્યું, “પ્રેમ? આ મૃત્યુના દિવસોમાં પ્રેમની વાત કરનાર તું કોણા? દુનિયામાં પ્રેમ રહ્યો છે જ ક્યાં? એને તો વધ્યસંબંધ પર ચઢાવી દીધો છે. તું કહે છે કે તું એને પ્રેમ કરતો હતો. તો એવા પ્રેમનું પરિણામ આવીને જોઈ લે.”

મેલખીઓરે પૂછ્યું, “પીટર, તું અમને ક્યાં લઈ જાય છે?”

પીટર બોલ્યો, “ગોથસેમાની તરફ, એની અંદર નહિ. ત્યાં તો ગુરુ પ્રાર્થના કરતા હતા અને અમે ઉંઘતા હતા. અને જ્યારે ચોકીદારો આવ્યા ત્યારે અમે નાસી ગયા. આપણો તો ગોથસેમાનેની બહાર જવાનું છે. ત્યાં યહૂદા તારી રાહ જૂએ છે! તમે એને ઉપાડી એના ઘેર લઈ જશો? ત્યાં એની બહેનની આગળ એને સુવાડજો.”

બારાબાસે પ્રક્ષે કર્યો, “ઓ લાગણીશૂન્ય માણસ! જ્યુડીથના ગુનાની સાબિતી તારી પાસે છે ખરી? તું ખોટી કચકચ કરે છે. તું પોતે ગુનેગાર છે. તું કેવી રીતે એનો ન્યાય તોળી શકે?”

પીટરે કહ્યું, “હા, હું અપરાધી છું. પરંતુ તું કોણા છે? તું તો પેલો બારાબાસ ને? તુંયે ચોર અને ખૂની નથી શું? તુંયે અધમ અને કાયર નથી? આ કારણો હું તને ઠપકો નથી આપતો. આપણા સ્વભાવમાં અમુક અધમતા રહેલી છે. લોકો એનો લાલ ઊઠાવી જાય છે. એટલે જ કહું છું કે ચાલ, મારી સાથે. મારા મરણ પહેલાં મારે સત્ય બોલવું જ જોઈએ.”

તેઓ આગળ ચાલ્યા. કોઈ એક પુરુષ એમની પાસે થઈને પસાર થઈ ગયો. પીટરે કહ્યું, “અહીં થઈને હમણાં જે ગયા

એમનું નામ જોસેફ આરીમાથીઆ છે. એ ભલા અને સદાચારી વ્યક્તિ છે. એ અમારા ગુરુના દૃષ્ટા શિષ્ય હતા. એ અત્યારે ક્યાં જતા હશે?"

ચંદ્ર ઉગ્યો. તેનો પ્રકાશ કાલવારી પર પડ્યો. ત્યાં ત્રણ ખાલી વધ્યસ્તંભ હતા. પીટરે તે બાજુ નજર ફેરવી. વધ્યસ્તંભ પર ગુરુનો દેહ ન જોવાથી પીટર ડૈયાફાટ રોવા લાગ્યો. પછી એ ધીમે ધીમે ગેથસેમાની તરફ સાથીઓની સાથે આગળ વધ્યો.

પ્રકરણ ૨૨

કુંગરીની તળેટીમાં તેઓ ઊભા રહ્યા. ડાબી બાજુએ તાડવૃક્ષ હતા અને એની નીચે સ્વચ્છ પાણીનો ફૂલો હતો. આકાશમાં ઊચે ચઢતા ચાંદના તેજથી બધે ઉજાશ પ્રસર્યો હતો. પીટરે કહ્યું, “જાણ દિવસ ઉપર ગુરુ અહીં બેઠા હતા. વર્તમાન દુનિયાના નાશ અને ભાવી દુનિયાના મહિમા વિશે તેમણે પ્રવચન કર્યું હતું. અને આખરે તેમણે કહ્યું, આકાશ અને પૃથ્વી લોપ થઈ જશે પરંતુ મારાં વચનો લોપ નહિ થાય.” મેલખીઓર તરફ જોઈને પીટરે કહ્યું, “તમે ઈજિઝિતના લાગો છો. ત્યાંના લોકો જીવન અને જીમાનાની નોંધ કરી લેતા હોય છે, ખરું ને?

મેલખીઓરે કહ્યું, “મારી ચિંતા કરીશ નહિ. હું ક્યાંનો છું અને ક્યાં જાઉં છું એ બહુ મહત્વની વાત નથી. જ્યાં ઈશ્વરે પોતે અપમાનો સહન કરી લેવાની નાની દાખવી છે ત્યાં કોઈ માણસે પોતાની મહત્તમ જાળવી રાખવી ન જોઈએ.”

પીટરે મેલખીઓરને બારીકાઈથી નિહાય્યો. પછી તેણે કહ્યું, “તમે એમના શિષ્ય હતા ખરાં?”

મેલખીઓરે કહ્યું, “અમારા ફૂળ અને વ્યવસાયના લોકોને તો એમના વિષેની જાણ હજારો વર્ષ અગાઉથી થયેલી હતી. પરંતુ એ વાત અત્યારે જવા દે. મારા ધર્મ વિષે તારે જાણવું હોય તો એટલું જાણી લે કે યદૂદીઓના ધર્મ વિષે હું અજ્ઞાની છું અને રહીશા.”

પીટરે નિસાસો નાખીને કહ્યું, “ભલે. બેથલેહેમમાં પ્રભુનું ભજન કરવા આવેલા અમુક રાજાઓ વિષે મેં સાંભળેલી વાતની તમે યાદ દેવડાવો છો. એ વાત વિચિત્ર લાગે છે. મને આશ્રય એ થાય છે કે એમનો જન્મદિવસ તથા ઘડીની જાણ એ રાજાઓને કેવી રીતે થઈ? એમાંના તો તમે નથી ને?” મેલખીઓરે હળવું હાસ્ય કરીને માથું ધૂષાબું.

પીટરે કહ્યું, “ગમે તે હો. પરંતુ તમે આજના દિવસનો ઈતિહાસ લખો તો સાચો ઈતિહાસ લખજો એવી મારી તમને વિનંતી છે. કારણ કે મારા ધારવા મુજબ યહૂદીઓ એમના ઈતિહાસને સ્વચ્છ રાખવા માટે સત્યને રદ બાતલ કરશો અને કપોલકલ્પિત વિગતો ગોઠવી કાઢશો.”

મેલખીઓરે કહ્યું, “અને તુંયે પીટર જો તારા જીવનનું વૃત્તાંત લખે તો તારું પોતાનું ધોર પાપ કબૂલ કરજો.”

પીટરે ઉત્તર આપ્યો, “હું કોઈ લેખક નથી. હું લેખનકલા શીખ્યો નથી. પરંતુ જો હું કદી લખું તો તમે એવું માનો છો કે મારી નબળાઈનો એકરાર કરવાનું હું બાકી રાખું? ના એ તો હું અગિના ભડકા જેવા અસરે લખું. એટલે જ તમને કહું છું કે મારી વિશ્વાસપાત્ર વાત લખજો. કશું બાદ કરતા નહિ કે ઉમેરતા નહિ. અને યહૂદા વિષે એટલું લખજો કે ખોટા અભિમાન અને પ્રેમને લીધે એણો દગ્ગો દીધો હતો. હા, પ્રેમમાંથી દગ્ગો જન્મ્યો હતો. છાકપટમાંથી નહિ.”

મેલખીઓર ગંભીરતા તેમ જ શાંતિપૂર્વક પીટરને સાંભળતો હતો. પીટરે કહ્યું, “જ્યુડીથ દગ્ગાખોર હતી. પરંતુ યહૂદા નહોતો.

એ યુવક દેખાવડો હતો. એના વિચારો ઉમદા હતા. સારીયે
 માનવજીતને શુદ્ધ કરીને સુખી બનાવવાનાં એનાં સ્વખો હતાં.
 એ ગુરુને ચાહતો હતો. એમને ઈશ્વર માનીને પૂજતો હતો.
 ગુરુને ખાતર એણે સ્વેચ્છાએ માતપિતા, ધરબારનો ત્યાગ કર્યો
 હતો. એક અઠવાડિયા પહેલાં અમે યરુશાલેમમાં આવ્યા હતા
 ત્યારે નાજરેથના ઈસુને મળવા ટોળેટોળા ઉભટ્યા અને ઈસુને
 “રાજા” તરીકે આવકાર્યાં. “હોસાના”નાં વિજ્યસૂત્રો પોકાર્યાં.
 ગાલીલના પયંગબરને “રાજા” તરીકે મળેલા સ્વાગતને પુરોહિતો
 સાંખી લે ખરા? ના, એને તો દગ્ગાખોર ગજાવી એનો જીવ
 લેશો એવું મેં યહૃદાને જગાવ્યું ત્યારે તે હસી પડ્યો, ને બોલ્યો
 કે, “પુરોહિતોની દુષ્ટાની આપણો શા માટે ચિંતા કરવી? આપણા
 ગુરુ પથાર્થ રાજા છે. સ્વર્ગના તેમ જ પૃથ્વીના રાજા છે. શોતાનોની
 કોઈ સત્તા એમની સામે નહિ ટકે.” એ જ રીતે જ્યારે અમે
 યરુશાલેમમાં ગયા ત્યારે યહૃદા એની બહેનને મળવા ગયો.
 ગુરુને ચરણો એની બહેનને લાવવાની એની ઈચ્છા હતી. એટલે
 પ્રકુલ્પ મનથી એ ઘરે ગયો. પરંતુ પાછે ફર્યો ત્યારે તે ઉદાસ
 થઈ ગયો હતો અને બીજા બધાથી અલગ રહેતો હતો. બે
 દિવસ પછી અમે ગુરુની સાથે પાસ્ખાના ભોજન માટે બેઠા.
 ત્યારે યહૃદા મારી પાસે આવી મને એક બાજુ પર લઈ ગયો
 અને એના અંતરની વાત મને જગાવી. એની યોજના જાણી
 ત્યારે મને એ સારી લાગી. મને થયું કે આ દિવ્ય પુરુષની અમે
 પૂજા કરી છે તે ફોકટ નહિ લેખાય. કારણ કે આખી દુનિયાને
 એનું રહસ્ય જગાશો. પરંતુ ગુરુ માટેની મહત્વાકાંક્ષા સેવવામાં
 જ યહૃદાની ભૂલ થઈ હતી. પરંતુ ભૂલમાં પણ એ વફાદાર

હતો. હા, વફાદાર હતો. ગુરુનો લોકો પરનો પ્રભાવ જોઈને પુરોહિતો રોષે ભરાયા હતા. અને ગુરુને મારી નાખવા માટેનું કુંઈ બહાનું શોધતા હતા. ત્યારે મેં કહ્યું ચાલો આપણે પાછ પર્વતોમાં અને ગાલીલના કિનારે જતા રહીએ. ત્યાં ગુરુ લોકોને શાંતિથી ઉપદેશ શાંતિથી આપશો. યહૂદાએ ના પાડી અને પ્રશ્ન કર્યો કે તને ખબર નથી કે આપજા ગુરુનાં વચનો સાચાં હોય તો એ કદીયે મરણ પામવાના નથી? એટલે આપણો આ નગરમાંથી પીછે હઠ શા માટે કરવી? એની બહેન જ્યુડીથે ગુરુ વિષેની બધી વાતો યહૂદા પાસેથી જાળી લીધી. ગુરુની દિવ્યતા વિષે પણ એને શંકા નહોતી. પરંતુ એ દિવ્યતાની કોઈ સાબિતી હોવી જોઈએ કે નહિ એવો પ્રશ્ન જ્યુડીથે કર્યો. યહૂદાએ જવાબ આપ્યો કે ગુરુએ કરેલા અનેક ચમત્કારોથી એમની દિવ્યતા સાબિત થઈ ચૂકી છે. જ્યુડીથે કહ્યું, “આ યરુશાલેમમાં પુરોહિતોની સમક્ષ કોઈ પુરાવો અપાયો નથી. એ લોકો તારા ગુરુને પયગંબર તરીકે લેખતા નથી. તેઓ તો એને ઈશનિંદક અને કપટી માને છે. તું તારા ગુરુને આખી દુનિયાની સત્તા ઝડપી લેવાનું સમજાવ.”

યહૂદાએ પૂછ્યું, “પણ એ કેવી રીતે થઈ શકે?”

જ્યુડીથે કહ્યું, “એને કાયદાને હવાલે કરી દઈને પુરોહિતોના હાથમાં સૌંપી દે. ત્યાં એ પોતાની દિવ્યતાની ખુલ્લાખુલા જહેરાત કરે. સાચા મસીહા તરીકે અમે એને સ્વીકારી લઈશું. અમે એકલા જ નહિ પરંતુ સારીયે દુનિયા એની પૂજા કરશે. કારણ કે જો એ સાચેસાચ ઈશ્વર હશે તો એનો વધ તો નહિ જ થઈ શકે. માણસો તરફથી એને કોઈ આંચ નહિ આવે.”

યહૂદાએ મને આવી વાત કરી. મને પણ લાગ્યું કે ગુરુ પોતે

ઈશર છે તો ઈશર તરીકેનો એમનો મહિમા પ્રગટ કરવામાં કોઈ હરકત ન હોઈ શકે.”

મેલખીઓરે કહ્યું, “કુદરતનાં પ્રતીકો સમજવાં ધજાં મુશ્કેલ છે, પીટર! એનાં રહસ્યમય વચ્ચેનો સહેલાઈથી સમજાતાં નથી. મહિમા પ્રગટ કરવાનો માર્ગ દુઃખો વેઠવા સિવાયનો બીજો છે ખરો? સંસારી રાજ્યોનો ખાલી ભપકો અને શરીરની અંદર રહેલો હિંય આત્મા એ બંનેને તું એક જ કક્ષામાં કેવી રીતે લેખી શકે? વખાલંકારીથી આભૂષિત કયા સત્તાધારીએ દુનિયામાંનો પાપનો બોજો લેશ માત્ર પણ હળવો કર્યો છે? જીવતા આત્માની મુઝિન કોણ લાવ્યો છે? તારા ગુરુએ જ એમના ભાવિ વિષેની તને વાત નથી કરી? અને તું એ નથી સમજ શક્યો?”

પીટર તદ્દન ફિક્કો પડી ગયો. માથું નીચે નમાવી દઈ એ બોલ્યો, “હા, એમણે મને વાત કરી હતી. અને મેં એમને હપકો આપ્યો હતો. અને ગુરુએ પુષ્પપ્રકોપથી મને કહ્યું, ‘શોતાન!’ પાછે ચાલ્યો જા! કારણ કે ઈશરીય વાનાંનો સ્વાદ તું નથી માણતો પરંતુ સંસારી બાબતો માણો છે’ એ શબ્દો મને સૌંસરા ઉત્તરી ગયા.”

“મેલખીઓરે કહ્યું, “ઈશરીય બાબતો તું ન સમજ શક્યો? સંસારથી તારું મન તું અળગું ન કરી શક્યો? સંસારને વળગી રહેશો તો તારા માર્ગ આડે વિધ્નો આવશે અને તારા જીવનકાર્યને કલંકિત કરશો.”

પીટરે પૂછ્યું, “તમે કોણી સત્તાથી મને આવું બધું કહો છો?”

મેલખીઓરે કંઈ ઉત્તર આપ્યો નહિ.

પીટરે કહ્યું, “મારી પાસેથી કોઈ પણ માર્ગદર્શન નહિ લે. મારે પણ પ્રલોભનનો સામનો કરવાનો બાકી છે. ગુરુએ જ મને ચેતવ્યો છે. તેમણે કહ્યું હતું. “સીમોન! સીમોન! ઘઉંની જેમ તનેય ચાળી નાખવા માટે શોતાન તને પકડી લેવા માગે છે. પરંતુ તારી શ્રદ્ધા ડગે નહિ એ માટે મેં તારા માટે પ્રાર્થના કરી છે.”

મેલખીઓરે કહ્યું, “અને તારી શ્રદ્ધા નહિ ડગે. તોપણ તારી કાયરતા અને બીક સદૈવ તારી સાથે જ રહેવાનાં છે.”

બારાબાસને થયું કે, આ પીટર જેવા માણસે ગુરુનો અસ્વીકાર કર્યો, અને હું અધમ પાપી છું. મેં એ ગુરુનાં એક જ વાર દર્શન કર્યા છે. છાં તેમના શિષ્યો આવા કાયર પુરુષો હશે તો એ લોકો ભવિષ્યનો ઈતિહાસ ઉંઘો વાળી દેશો.”

પદ્ધી પીટરે કહ્યું, “યહૂદાએ મને એની બહેનના શબ્દો કહ્યા ત્યારે તો મને એમ લાગેલું કે અમારા જીવનમાં કોઈ નવો પ્રકાશ થયો છે. પૃથ્વી આનંદનું ઉદ્યાન બની જશે. બધા માણસો પ્રેમ અને ભાતૃભાવથી સંગઠિત થઈ જશે, કારણ કે, ઈશ્વર આ ધરતી પર પ્રગટ થશે. આમાં મને થોડી શંકા થયેલી. પરંતુ યહૂદાએ મને જ્યુડીથ સાથે વાત કરવાનું સૂચન કર્યું. હું એને ન મળ્યો હોત તો સારું. દેવદૂતના રૂપે શોતાન મને છેસરી ગયો. મધુર વાણીથી તે બોલી, “તમારો ગુરુ ઈશ્વર છે એના વિષે મને શંકા નથી. પરંતુ નગરના શાસકો એને જૂઠાબોલો અને દગ્ગાખોર માને છે. એટલે જ એ પોતાનો મહિમા પ્રગટ કરે એવું એમને ભારપૂર્વક કહો. એનો ઈશ્વરીય પ્રતાપ નિહાળીને અમે પણ એની પૂજા કરીશું. મેં એનું માની લીધું. એની વાતમાં મને સત્ય દેખાયું. અમારા ગુરુ દૈવી છે એટલે એમણે એ સાબિત કરી બતાવવું જોઈએ. પરંતુ હું

અભણ, અજ્ઞાની માધ્યિમાર! મારી પાસે સ્વર્ગની ચાવીઓ જ્યાં હતી? સ્વર્ગનાં ઊડાં રહસ્યોનો આછે સરખોયે ઘાલ મને નહોતો. હું માછલો પકડતો હતો ત્યારે એ ગુરુ મારી પાસે આવ્યા હતા. મારી સામે જોઈને મને કહ્યું, “આવ મારી પાછળ.” મારો ભાઈ અન્ધુ મારી પડખે હતો. એ આ બાબતની સાક્ષી પૂરશે. અમે અજ્ઞાની હતા તથા દરિદ્ર હતા. અમને તો એટલી જ ખબર હતી કે આ નાજીરેથના ઈસુના હુકમનું પાલન અમારે કરવું જોઈએ. અને એ ઈસુ જ્યાં અમને દોરી જરો ત્યાં જવાની અમારી ફરજ હતી, અમને તો એ રાજા સમાન દેખાતો હતો. તો આખીએ માનવજાતને એ કેમ ન દેખાવો જોઈએ? અભિશાપ હો એ નારીને! એના દ્વારા પાપ અને મૃત્યુ જગતમાં આવ્યાં. નરક એનાથી સજાર્યું છે અને નારીને ચાહનારા સૌ માણસોનેય શાપ હો!”

મેલખીઓરે કહ્યું, “પીટર, તારા આ બધા શાપ નકામા-વર્થ છે. છીને શાપ આપનાર અને તિરસ્કારનાર માણસો હવે પદ્ધી તિરસ્કારપાત્ર બને છે. કારણ કે હવે એ નારીની પવિત્રતાથી આખી દુનિયાનો ઉદ્ધાર થયો છે. એક નારીની કોમળતા અને ધૈર્યથી પૃથ્વી અને સ્વર્ગ પ્રેમનાં બંધનથી બંધાય છે. યાદ રાખજે કે એ નારીના ખોળે તારા ગુરુનો જન્મ થયો હતો. ભલે લાખો છીઓ તારા શાપને યોગ્ય હોય પરંતુ હવે પદ્ધી ઈશ્વરની સમક્ષ નારી પાવન બની છે. ‘નાજીરીન’ની માતા તરીકે ઓળખાતી નારીને લીધે છીઓ ધન્ય બની છે. વળી ગુરુને થયેલ દગાનો દોષ તું એકલી જ્યુડીથને ન દઈ શકે. એનો થોડો દોષ તો ખરો જ. પરંતુ જેના હાથમાં એ એક હથિયાર તરીકે કામ કરી રહી હતી

એ શ્રેષ્ઠ કાવતરાખોરનો મોટો અપરાધ હતો. દગ્ધાનાં મુળનું તું શોધીશ તો તે તને પુરોહિતોની બોડમાં પડેલાં ભણશે. જૂઠ એ એમના ધર્મકાર્યનો એક અંશ છે.”

બારાબ્બાસ બોલ્યો, “હા, પેલો કાયફાસ જ અધમ દગ્ધાખોર છે. પ્રિસ્તની હત્યાનું કાવતરું કરનાર કાયફાસ જ હતો.”

મેલખીઓરે કહ્યું, “હા, કાયફાસ હતો પણ તે શું કર્યું હોતા! સનાતન કાળથી એવું થતું નાયું છે અને એવું થશે. એટલે કે આપમેળે કે ઈશ્વરનો પુરોહિત બની બેઠો હોય છે તે જ ઈશ્વરને વધ્યસંભ પર લટકાવે છે.”

પ્રકરણ ૨૩

પીટરે પૂછ્યું, “પરંતુ કાયકાસ આમાં કઈ રીતે સંડોવાયો હોય? યહૃદા કાયકાસની પાસે ગયો હોય એ સાચું, પરંતુ યહૃદાએ એ વાતનો નિર્જાય પોતે લીધો હતો અને ત્યાર પછી જ એ કાયકાસ પાસે પહોંચ્યો હતો.”

મેલખીઓરે કહ્યું, “પીટર, તને આની છૂપી વિગતોનો ઘાલ નથી. અને જેમ તને પૂરેપૂરી માહિતી મળી નથી તેમ તારા પછીના અન્ય માણસોને પણ પૂરી માહિતી નહિ મળે. પુરુષ અને સ્ત્રી વચ્ચેના પ્રેમની વાતો તેં નથી સાંભળી? અથવા પ્રેમના ઓથા નીચે થયેલા વાસનાના કૌબાંડના ઈતિહાસની તને જાડા નથી? ઘમંડી કાયકાસ અને સ્વચ્છણી જ્યુડીથ વચ્ચે પણ એવો સંબંધો હતા. એ વિષયાસકત પુરોહિતે પોતાની આખીયે યોજના જ્યુડીથને કહી દીધી હતી. આમાં જ્યુડીથે કેવો ભાગ ભજવવાનો છે અની પણ એને તાલીમ આપી હતી. કાયકાસના હુકમથી અને વચ્ચનથી જ્યુડીથે એના ભોગા ભાઈને સમજાવી લીધો. તદુપરાંત, જ્યુડીથના સહકારના બદલામાં કાયકાસે એને ઘણું બધું આખ્યું છું. ઘરેણાં, મુલાયમ પોશાક તથા સ્ત્રીઓને ગમે એવાં અતાર જ્યુડીથને પૂરા પાડવામાં આવ્યાં છે. કાયકાસે જ્યુડીથને કહ્યું, “વહાલી જ્યુડીથ! નાજારીનને જાળમાં સપડાવી દે. પરંતુ એવી ચતુરાઈ અને ચાલાડીથી એને જાળમાં નાંખજે કે એમાં મારું નામ ન સંડોવાય. અને તને જે કંઈ જોઈતું હશે તે તને આપીશા.” કાયકાસ એનો લાંબો વખતનો દિલદાર હતો એટલે એણો તરત એનું કહ્યું માન્યું. આવા

અધમ કાવતરાની કલ્પનાયે કોણ કરી શકે એમ છે?"

પીટરે કહ્યું, "મેલખીઓર! તમે આ બધું જાગતા હતા અને તમે યરુશાલેમમાં જ હતા તો અમને ચેતવ્યા કેમ નહિ?"

મેલખીઓરે કહ્યું, "મારા ચેતવ્યાથી શો લાભ થયો હોત? તમે તમારાં ગુરુનાં વચનો માન્યાં નહિ તો તમે મારું કહ્યું માનવાના હતા? સ્વાર્થી, શંકાશીલ અને ડરપોક માનવજાતનું તમે પ્રતિક છે. તમે ગમે તેટલું મીહું મીહું બોલો પરંતુ તમે વિશ્વાસધાતી અને બીકળા હતા. નિર્મિત થઈ ચુકેલા ભાવિની દિશાને ફેરવવાનો પ્રયાસ કરવો એ મારો ધર્મ નથી. પુરોહિતોએ પ્રિસ્તાની હત્યા કરી છે એમ મારું કહેવું છે. પરંતુ આનાથી મોટી હત્યા હજી સુધી થઈ નથી. એના સંદેશાનો મહિમા લોકો હજી સમજે તે પેહલાં જ અને આધ્યાત્મિક રીતે લાંબા સમય સુધી ખતમ કરી દેવામાં આવશે. એના શાંત દેહને પુરોહિતો વર્ષોના વર્ષો સુધી ખીલા મારે છે એવું ભાવિ મને દેખાય છે. આ નિર્મિત થયેલું છે."

પીટર બોલ્યો, "સ્વર્ગસ્થને ન્યાય મળે એટલા માટે યહૃદા વિષે મારે કંઈક કહેવું છે. એ દેખાવડો, નીડર અને પ્રેમાળ યુવક હતો. એ બિચારો અંધારામાં એકલો મૃત્યુ પાખ્યો! મેં તમને કહ્યું હતું કે એ કાયફાસને મળવા ગયો હતો. ગુરુની સાથે અમે ભોજન કર્યું હતું તેની અગાઉ બે રાત પહેલાં એ ગયો હતો. કાયફાસે ગુરુસો કરવાનો ઢોંગ કર્યો. વળી, એને આ બાબતમાં રસ ન હોય એવો ડોંગ કર્યો. એણો યહૃદાને કહ્યું, "ગાલીલના એ પાગલ માણસથી અમે ડરતા નથી. પરંતુ તને તારા અંતરાત્માની ચિંતા હોય, જો એ તને ડંખતો હોય તો અમે તારી સેવાનો અસ્વીકાર નહિ કરીએ. તેં કાયદાનો લંગ કર્યો છે. અને તારા જ લોકોનો

ત્યાગ કર્યો છે, એટલું પાદ રાખજે. તારી સેવાને લીધે શાસ્ત્રીઓની સભા પર તારું કશું જ ઝડપ ચડતું નથી. તું અમારા પર કશો જ પાડ નથી કરતો. એટલે એ ગાલીલના માણસને તું અમને સૌંપી દેવા તૈયાર હો તો તારે કેટલું નાણું જોઈએ છે એ બોલી નાખ!”

યહૂદાએ આવો કોઈ વિચાર કર્યો ન હતો એટલે એ દૃઃખી થઈને એની બહેન પાસે ગયો. અને કહ્યું “અધમ પૈસાને ખાતર હું મારા ગુરુને નહિ વેશું.”

તેની બહેને કહ્યું, “મૂર્ખ! તું તારા ગુરુને નથી વેચતો. તારે તો કાયદાની રૂએ એવો કરાર કરવાનો છે કે જેના સાથે તારે કંઈ સંબંધ નથી. ફરોશીઓનો નિયમ એવો છે કે પારકા ધર્મના માણસની સેવા વિના મૂલ્યે લેવી નહિ. એ લોકો જે પૈસા આપે તે લઈ લે. માંદા અને ગરીબોને માટે એ કામમાં નહિ આવે? એટલું પાદ રાખ કે તું તારા ગુરુની સેવા કરે છે. અમને વેચતો નથી. તારા કાર્યથી તારા ગુરુનો મહિમા પ્રગટ થશે. અને સારાયે વિશ્વને એની જાળ થશે.”

યહૂદા સમજ ગયો અને કાયફાસ પાસે પાછે ફર્યો અને કહ્યું, “તમારા કાયદાકાનુન સાથે મારે કંઈ લેવા દેવા નથી. છાં એ પ્રમાણો જ કરવાનું હોય તો ભલે, હું મારા ગુરુને તમને સૌંપુ તો તમે મને શું આપશો?” અભણો તિજોરીમાંથી રૂપાના ત્રીસ સિક્કા ગણી આપ્યા અને યહૂદાએ પોતાની ઈચ્છા વિરુદ્ધ સ્વીકાર્યો. અરેરે! યહૂદાને જો એટલી ખબર પડી હોત કે કાયફાસની નિર્દોષતા પુરવાર કરવાની અધમ યુક્તિ તરીકે જ એ પૈસા અપાયા હતા તો.... ! આમ, બધો દોષ યહૂદા પર ઢોળવામાં આવ્યો. બધોએ બોજો એને શિરે આવી પડ્યો. એની નીચે એ ઉંડા નરકમાં દૂબી ગયો.

पीटरे आगण कहुं, “आनो अंत एकदम आवी गयो.
 सधणां दीनता, कोध अने हताशाए एक सामतुं ज अमारा पर
 आकमाण कर्यु. यहूदा गेयसेमाना प्रवेशद्वार आगण राह जोतो
 उभो. गुरु बहार नीकज्या के ते ऐमनी पासे जઈ बोल्यो,
 “प्रश्नाम गुरु!” अने ऐमने चुंबन कर्यु. मारा मनमां ऐम हतुं
 के हवे ज महिमा प्रगट थशे. टाबोर पहाड पर ऐनु दिव्यरुप
 प्रगट्यु हतुं तेम अत्यारे अहीं पड़ा प्रगटशे. परंतु गुरुनी अंदर
 कोई प्रकारनुं परिवर्तन थयुं नहि. ऐमणे पोतानी आंखो यहूदा
 पर ठेरवी अने धीमेथी बोल्या, “मित्र, तुं केम अहीं आवो छे?
 मानवपुत्रने तुं चुंबन करीने दगो दे छे?” यहूदा एकदम पाढ़े
 हठी गयो. मारो पोशाक पकड़ीने बोल्यो, “बेशक, में पाप कर्यु
 छे.” ऐटलामां शत्रुधारी चोकीदारो आवी गुलामनी जेम भूंगा
 उभा रह्या. गुरुऐ ऐमने पूछ्युं, “कोने शोधो छे?” तेमणे कहुं,
 “नाझरेथना ईसुने.” गुरुऐ ऐमना पर सीधी नजर नांझीने
 कहुं, “हा, हुं ए ज छुं.” आ सांझीने पेला लोको वीज्ञीनो
 आंचको लाङ्यो छोय ऐम पड़ी गया. में भूर्जे ऐवुं धार्यु के महिमा
 प्रगट थवानी घडी आवी पहांची छे. फरीथी तेओ बोल्या, “तमे
 कोने शोधो छे?” चोकीदारो प्रूजता प्रूजता बोल्या, “नाझरेथना
 ईसुने” त्यारे शांतिपूर्वक तेमणे कहुं, “हुं ए ज छुं. में तमने ते
 कहुं छे. तेथी मने शोधता हो तो आ बीजाओने जवा दो.” हाथ
 उंचो करी अमने विदाय आपी. अने चोकीदारोने हवाले थઈ
 गया. अमे तो कल्यांत कर्यु. अरेरे! अमे छसराई गया! अमे
 छसराई गया! अमे तो ऐमने ईश्वर मानेला. परंतु आ तो
 माणस नीकज्या. अमे बधा पलायन थઈ गया. आनो अंत केवो

આવશો એ મારે જાણવું હતું. એટલે હું કાયકાસને ઘેર ગયો. અને ત્યાં મેં ગુરુનો ઈન્કાર કર્યો. હા, હું કબૂલ કરીને કહું છું કે મેં એમનો ઈન્કાર કર્યો છે. મુખ્ય પુરોહિતના નોકરો અને ગુલામો વાતોએ ચઢ્યા હતા. તેમણે મને આંગળી ચીધીને કહું કે આ માણસ એનો શિષ્ય છે. મેં કહું, ‘એ માણસને હું નથી ઓળખતો. હા. એ ‘માણસ’ ને હું નહોતો ઓળખતો. મેં તો એને ઈશ્વર ધાર્યો હતો.’

મેલભીઓરે કહું, “તે કુતર્કવાઈનું પાત્ર ભજવ્યું. તારાં પાપ અને મૂર્ખાઈનો બચાવ કરવા તું આવા કુતર્ક કરવાનો. તારી ભાવિ અપકીર્તિનો તું પૂરેપૂરો પ્રતીક થઈ ચૂક્યો છે. નિર્બળ, કાયર, ઔદિક સંપત્તિનો લોલ્લી. તારી આવી જાતના અધ્યમ વર્તન માટે તું હંમેશાં ક્ષમા મેળવીશ. જો તે ઈશ્વરને સાચે જ ઓળખ્યા હોત તો તું એનો ઈન્કાર ના કરત. પરંતુ પીટર, સાચું કહે, તે તારા ગુરુને સ્વીકાર્યા જ નથી. તારી શ્રદ્ધા ક્યાંક બીજે હતી. રાજા બનીને એ યરુશાલેમનો કબજો કરી લેવામાં તારી શ્રદ્ધા હતી. આખી પૃથ્વીને મારી કરી લઉં એ તારું સ્વખ છે. તું અને તારા સાથીદારો એ કરશો ખરા. પરંતુ સ્વર્ગ તો તારી શાનમર્યાદાથી ક્યાંયે દૂર પડ્યું છે.”

પીટરે કહું, “જો ઈશ્વર, ઈશ્વર હોય તો શા માટે એણો પોતાની જાતને પ્રગટ ન કરવી જોઈએ? અને એ સારાય વિશ્વનો શાસનકર્તા હોય તો એનું શાસન કેમ દેખાવું ન જોઈએ?” મેલભીઓરે કહું, “ઈશ્વર પોતાની જાતને ચોક્કસ પ્રગટ કરે છે અને એનું શાસન પણ દેખાય છે. પરંતુ એનું માધ્યમ તું નથી. અને સૃષ્ટિના કાયદાઓ એણો તારી પાસેથી શીખવાના નથી.”

પીટર ચૂપ થઈ ગયો. અને બારાબાસ એની સામે તાકી રહ્યો. પીટરે કહ્યું, “તમારે જે કહેવું હોય તે કહો. પરંતુ મને ચીડ ચડી હતી, અને હદ્ય હતાશ થયું હતું એટલે જ મેં ઈન્કાર કર્યો. ઈશ્વર તરીકે એમનો વિજ્ય જોવાની મારી ઉત્કટ ભાવના હતી. ત્યારે એ તો શાંત રહ્યા. એમની શાંતિ અને ધીરજીથી હું અકળાઈ ગયો. અને ચોકીદારોની સાથે બહાર જતાં એમણે મારી સામે નજર કરી ત્યારે હું રડી પડ્યો. મારા આકંદનું કારણ મારી અધમતા હતી, એટલું જ નહિ પરંતુ એમણે પોતાનો મહિમા પ્રગટ કરવાની ના પાડ્યાથી થયેલી મારી હતાશા હતી. એટલામાં તેમને પિલાતની સમક્ષ હાજર કરવામાં આવ્યા. ત્યાં કાયફસની પાસે યહૂદા આવ્યો અને તેણે કહ્યું, “નિર્દોષ લોહીને દગ્ં દઈને મેં પાપ કર્યું છે.” પરંતુ તે તો મશકરીઓ કરી હસવા લાગ્યો, “એમાં અમારે શું? એ તું જાણો” તેમણે આપેલા પૈસા યહૂદાએ નીચે ફેંકી દીધા અને ત્યાંથી નાઠો. મેં એને રોકીને કહ્યું, “યહૂદા, યહૂદા, તું ક્યાં જાય છે?” તેણે કહ્યું, “હું ઘેર મારી બહેન પાસે જાઉં છું. એ મારી વહાલી બહેને મને આવું અધમ કાવતરું કરવાને સમજાવ્યો હતો. મને જવા દો. કારણ કે હું મરી જાઉં તે પહેલાં મારે એને શાપ આપવો છે. એણે પણ મારી પાછણ પાછણ જહુન્નમમાં આવવાનું છે.” એટલું બોલી એ મારા હાથમાંથી છટકી ગયો.

આખી રાત મેં એની શોધ કરી. ઘણી જગ્યાએ રખક્યો. નગરની શેરીએ શેરીએ ફરી વખ્યો. બેથનીના રસ્તે પણ તપાસ કરી જોઈ. પણ એ ન મખ્યો. તે ન જ મખ્યો. છેવટે આથડતો આથડતો ગેથસેમાને પાસે આવ્યો. ત્યારે ત્યાં એ મને મખ્યો.

મેલખીઓર અને બારાબાસ સામે જોઈને પીટરે કહ્યું, “ચાલો, ચાલો. રાત ઘણી વીતી ગઈ છે. અને યહૃદાએ ઘણા કલાકો એકલતામાં ગાય્યા છે. થોડા જ કલાકો અગાઉ ગુરુએ અમને કહ્યું હતું, કોઈ પણ વક્તિ પોતાના મિત્રો માટે જીવને હોમી દે એનાથી વધારે આર્ડ પ્રેમ બીજો કોઈ નથી. કૂતરાની માફક ગળે ફાંસો ખાઈને યહૃદાએ પોતાનો જીવ અપ્રી દીધો છે. અને પોતાને હાથે એ મરણને શરણ થયો છે.”

મેલખીઓરે પીટરને કહ્યું, “અને તું તો હજુ જીવે છે. યહૃદા સદાને માટે શાપિત લેખાશે અને તું પ્રેષિત તરીકે લેખાશો. એ વાત ગળે ઉત્તરવા કઠણ છે. પરંતુ દુનિયાના ઈતિહાસમાં આવું બનતું હોય છે. અને અસત્યનો પ્રચાર એક મહિનાની અંદર થઈ જતો હોય છે. ત્યારે સત્ય સાબિત કરવા માટે સો સો સૈકા નીકળી જાય છે.”

પીટર ઉતાવળે આગળ ચાલવા લાગ્યો. પછી પીટરે કહ્યું, “ધીમે ધીમે આવો. જ્યાં એણો ગુરુને દ્રોહ દીધો હતો ત્યાં જ એ છે.” પીટર હવે સાવધાનીથી આગળ વધવા લાગ્યો અને મેલખીઓર તથા બારાબાસ અને પગલે પગલે ચાલવા લાગ્યા.

પ્રકરણ ૨૪

એટલામાં યરુશાલેમ નગરીમાં આનંદનાં પૂર હેલે ચક્કાં હતાં. આનંદનાં, ઉલ્લાસનાં દરેક ઘરની બારીએ દીવાઓની રોશની હતી. ઉત્સવની ભરતી પૂરબહારમાં હતી. ઉધાનમાં નાચગાનના તાલ સંભળાતા હતા. લોકો આનંદે ઉન્મજ બની ગયા હતા. ગઈ કાલે જ કે લોકો ધરતીંકંપ અને મેધગર્જનાને લીધે મૃતપ્રાય બની ગયા હતા તેઓ ઉત્સાહમાં આવી ગયા હતાં. આજે બીવાનું કોઈ કારણ રહ્યું ન હતું. કાલવારી પર ભજવાયેલા નાટક વિષે લોકો વાત કરતા હતા. ‘નાઝારીન’ના શૂરવીરતાભર્યા મરણનાં બધાં મુક્તકંઠે વખાણ કરતાં હતા. ‘નાઝારીન’ જેવો દેખાવડો અન્ય કોઈ પુરુષ આ ધરતી પર છજુ સુધી પ્રગટ થયો નથી. એ વાતે બધાં સંમત હતાં. એ બહાદુર હતો તથા રાજવીશો કુલીન હતો. પરંતુ એનું મૃત્યુ થયું તે ટીક થયું. બેશક, એ માણસ જોખમકારક બન્યો હોત. એ ધર્મના સુધારક તરીકે બધે ફરતો હતો. એનું ધર્મશિક્ષણ આપણા પુરોહિતોની ચાલાકી અને નીતિની તદ્દન વિરુદ્ધ હતું. એનામાં વિચિત્ર શક્તિઓ હતી. અલૌકિક નેતૃત્વ હતું. ટોળાંના ટોળાં એનાથી આકર્ષણી હતા. સત્યને જીવનનો મુખ્ય મંત્ર માની બેઠેલા ઘણા લોકો રોમ અને ગ્રીસ જઈ આવ્યા હતા અને સત્યની ઉપાસના કરતા હતા. તેઓ કહેતા કે, ‘નાઝારીન’ એ સાચો તત્ત્વદર્શી છે. એ વસ્તુ સાચી કે એ ભાવિજીવન અને સનાતન દુનિયા વિષે વાત કરતો હતો. આપણો સોકેટ્રીસની ઘણી ચાતુર્યભરી વાતો સાંભળી છે. એ પણ સત્યને પણે જ હતો. એટલે

એ બધા કાયદાઓને અવળા ચકાસવા લાગ્યો હતો. એટલે એનો જીવ લેવામાં આવ્યો. પણ એ વૃદ્ધ હતો. પરંતુ 'નાજારીન' તો સાવ યુવાન હતો. યુવાવસ્થામાં મરણ થાય એ દયાજનક છે. પણ સાચું થયું. એ સનાતન જીવન વિષેની વાતો ચગાવતો હતો. આપણો તો આ જીવન જીવ્યા એટલે ભયો ભયો. વળી અવસાન પામેલો કોઈ કદી જીવતો થયો છે? એક બીજા માણસે કહ્યું, "એ 'નાજારીન' ફરી સજીવન થઈ જાગ્રી ઊઠવાનો છે, એવું એણો લોકોને કહેલું છે તે વિષે તમે સાંભળ્યું છે?"

વધોવૃદ્ધ શાસ્ત્રીએ કહ્યું, "મેં તો ઘડી વાતો સાંભળી છે પરંતુ સાંભળ્યું એટલું બધુંયે માની લેવાની આપણી કોઈ ફરજ નથી. એના શિષ્યો એનું શબ્દ ચોરી લઈ જઈને પુનરુત્થાનનું જૂઠ સાબિત કરવાના, પરંતુ કાયફાસને એ વાતની ચેતવણી અપાયેલી છે એટલે ચોકીદારોને ગોઠવી દેશો. ભલે એ મૃત માનવી ઈશ્વરનો પયગંબર રહ્યો, પણ અંતે તો મૃત જ રહે છે."

મોડી રાતે કોઈકે પિલાતના મહેલનો બહારનો દરવાજો ખખડાવ્યો. દરવાને દરવાજો ખોલ્યો અને કહ્યું, "ભલે, તમે ગમે તેટલો દરવાજો ખખડાવ્યો પરંતુ તમે અહીં દાખલ નહિ થઈ શકો. ગર્વનર માંદા છે. અને કોઈને મળવાના નથી."

આગંતુકે કહ્યું, "તેમ જ્ઞાં મારે એમની સાથે વાત કરવી અનિવાર્ય છે. મિત્ર, તને મારી વિનવણી છે કે વિલંબ ન કર. મારે અગત્યનું કામ છે."

દરવાન બોલ્યો, "મેં કહ્યું ને કે એ શક્ય નથી. અમને હુકમ આપવામાં આવ્યો છે તમારે અમારા માથા ઉડાવી દેવાં છે? અથવા 'નાજારીન'ની માફક વધ્યસંભ પર લટકાવી દેવા છે?"

આગંતુક બોલ્યો, “‘નાજારીન’ અંગે જ હું આવ્યો છું જેણો પાસે સત્તા હોય એને કહેજે. અને મારું નામ જોસેફ આરીમાથીઆ છે એમ કહેજે.”

આ સાંભળતાંની વારમાં જ દરવાન ઘરમાં જતો રહ્યો. થોડી વારમાં એ એક ઊંચા બાંધાના ગુલામને સાથે લઈ આવ્યો. સત્તાના પ્રતીક રૂપી રૂપાની સાંકળી એના ગળામાં હતી.

ગુલામે કહ્યું, “માનનીય સલાહકાર! તમે આખોયે દિવસ દેરાનગતિથી પરેશાન થયેલા પિલાતને આટલી મોડી રાતે નહિ મળી શકો. પરંતુ શ્રીમતી જ્યુસ્ટીસીએ મને એવો હુકમ કર્યો છે કે જો તમારે ‘નાજારીન’ અંગે કંઈ કામ હોય તો શ્રીમતી તમને ખુશીથી આવકારશે.”

જોસેફ પ્રત્યુત્તર વાય્યો, “હા, એ જ કામ છે. તને મારી વિનવણી છે કે મને શ્રીમતી જ્યુસ્ટીસીએ પાસે લઈ જા. કારણ કે અત્યારનો વિલંબ એ મારા સંદેશામાં વિધનરૂપ છે.”

ગુલામે ધીમે રહીને દરવાજને આડે રહેલો લોખંડનો સણિયો કાઢી લેવાનો દરવાનને હુકમ કર્યો. પછી તે જોસેફ આરીમાથીઆને અંદર લઈ ગયો. છેક અંદરના ભાગમાં પહોંચ્યા એટલે ગુલામ આરીમાથીઆને છોડીને ચાલ્યો ગયો. થોડી કષણો પછી એક મૂદુ અને ગંભીરભર્યા સ્વર સંભળાયો. “પ્રિસ્ત અંગે શા સમાચાર છે? ખરેખર તમે લોકોએ એનો જીવ લીધો છે?”

પિલાતની ધર્મપત્ની સામે ફરીને જોસેફ ઉત્તર આપ્યો, “માનનીય શ્રીમતી!” જોસેફથી આગળ બોલાયું નહિ. જ્યુસ્ટીસીએ બોલી, “બેશક, તું પણ યહૂદી છે. અને આ હત્યામાં તું પણ સામેલ હશે જ.”

જોસેક કહ્યું, “ઉમદા જ્યુસ્ટિસીઆ! મારી તમને એક વિશેષ વિનંતી એ છે કે આ ગેરમાર્ગ દોરાયેલી પ્રજામાં મને ના સમાવશો. સ્વર્ગથી અવતરેલા એ ‘નાઝારીન’ને બચાવવા તો ખુશીથી મેં મારો જીવ આપી દીધો હોત! કારણ, એના શિક્ષણથી મને ઘણો લાભ થયો છે. અને હું એનો જ શિષ્ય છું. હા, હું ગુપ્ત શિષ્ય હતો. મને મારા લોકોની બીક લાગતી હતી. મારા આત્મામાં થયેલા પરિવર્તનની જો એમને ખબર પડી હોત તો મને એમની વચ્ચેથી બહાર કાઢી મૂક્યો હોત. વળી પયંગંબરોની વાણીનો મેં ઊંડો અભ્યાસ કર્યો છે. અને ઈશ્વરે પસંદ કરેલા મસીહાનાં દર્શન આ મારી આંખોને થયાં છે. તે માટે ઈશ્વરનો હું આભારી છું. હું ખાતરીપૂર્વક કબૂલું છું કે દુનિયામાં જો કોઈ દેવ હોય તો એ જ છે.”

જ્યુસ્ટિસીઆએ પૂછ્યું, “તો હજુ એ જીવે છે?”

જોસેક ખેદપૂર્વક ઉત્તર આપ્યો, “ના. એ અવસાન પાખ્યો છે, એને વધ્યસ્તંભ પર નહોતો ચડાવવામાં આવ્યો?”

જ્યુસ્ટિસીઆ પૂછ્યું, “ઈશ્વર તે વળી મરી જતો હશે? અમર આત્મા પર મર્યાદ ત્રાસનો શો પ્રભાવ પડે? તારી બુદ્ધિથી તું વિચાર કરી જો. તને ચોક્કસ ખાતરી છે કે એ મરણ પાખ્યો છે?”

જોસેક ઘડીભર ગુંચવાઈ ગયો. શું કહેવું એ એને સૂજુંન નહિ. પછી તેણે કહ્યું, “શ્રીમતી! એના દેહમાંથી આત્મા વિદ્યાય થયો છે એવું ચોક્કસ જણાયું છે. એનું શબ્દ વધ્યસ્તંભ પરથી ઉતારી લેવામાં આવ્યું છે. એને મરેલો જોઈ એના હાડકાં ભાંગી નાખવામાં આવ્યાં નથી. એની સાથે બે ચોરના હાથપગના સાંધા તોડી.

નાખવામાં આવ્યા છે. પરંતુ નાજરેથનો એ પુરુષ મૃત્યુ પાંચ્યો હોવાથી કાયદા અનુસાર એની માતાને સૌંપી દેવામાં આવ્યો છે. અને એની પડખે એની માતા અત્યારે ચોધાર આંસુ સારી રડી રહી છે.”

આ સાંભળતાં જ્યુસ્ટીસીઓનો ચહેરો ઉદાસ થઈ ગયો. તે બોલી, “દિવ્યતાનો નાશ થાય ખરો? સલાહકાર જોસેફ, તારું કહેવું સાચું હોય અને ‘નાજારીન’ હવે જીવતો ન હોય તો તારે એને અંગે શો સંદેશો આપવાનો છે?”

જોસેફ ઉત્તર વાયો, “મૃત્યુ પામેલા ઉમદા પુરુષ પ્રત્યે મારે જે ફરજ બજાવવાની છે તે માટે આવ્યો છું. તે સિવાય મારો બીજો કોઈ સંદેશો નથી. નાજારીનના શબનું ગૌરવ જણવાય એવી જગ્યાએ એમનું દફન થવું જોઈએ.

નગરની બહાર અને કાલવારીની નજીકમાં એક નવી કોતરેલી કબર છે, ખરેખર તો એ મારા માટે જ હતી. હું વૃદ્ધ થયો છું, અને મને ક્યારે બોલાવી લેવાશો એ તો ઈશ્વરને જ ખબર છે. મને ગમે ત્યાં દફનાવે. પરંતુ તમારા પતિ પાસે મારી એટલી જ માગણી છે કે જે કબર મેં પસંદ કરીને વેચાતી લીધી છે તેમાં આ પ્રિસ્તને દફનાવવામાં આવે. આ મારો સંદેશો છે. આને લીધે હું અહીં દોડતો આવ્યો છું. આ વાતમાં પિલાત મને રાજ્યખુશીથી રજા આપશે તો હું રોમનો ઝણણી થઈશ.”

જ્યુસ્ટીસીઆ બોલી, “મિત્ર, હું તને આ વાતમાં કઈ રીતે મદદ કરી શકું? મને રજા આપવાની સત્તા નથી. અને મારા પતિ જાત જાતનાં સ્વખોથી પિડાય છે. છાં ઊભો રહે. એક જ પળ.

હું એમને પૂછ્યો જોઉં. તારી સાથે વાત કરવાથી એમને થોડી રાહત પણ થાય."

જ્યુસ્ટીસીઆ ગઈ એવી જ પાછી આવી અને જોસેફને અંદર આવવાનો ઈશારો કર્યો. તેણે કહ્યું, "પિલાત તને મળશો. પરંતુ મારી તને એ વિનવળી છે કે પિલાત ગમે તે બોલે તેના પર ખાસ ધ્યાન આપતો નહિ. અને બીજાઓને નગરમાં આની વાત કરે તો જરા સાવધાની રાખજે. એ ઘણા જ બિમાર છે. અને હું પોતે એમની સારવાર કરું છું. અત્યારે એ વધારે શાંત છે. પણ વાત કરવામાં થોડી કાળજી રાખજે."

જોસેફ કહ્યું, "મારા પર વિશ્વાસ રાખો. તમારા પતિને ખરાબ લાગે એવી કોઈ વાતનો ઉલ્લેખ ન કરવાની હું પૂરેપૂરી સાવચેતી રાખીશ."

જ્યુસ્ટીસીઆ પિલાતના ખંડ તરફ જોસેફ આરીમાથીઆને દોરી ગઈ.

પ્રકરણ ૨૫

પિલાતના પલંગ પાસે જઈને જ્યુસ્ટીસીઆએ હળવેકથી કહ્યું, “પોન્સીઅસ! એક સલાહકાર તમને મળવા માગે છે. એની સાથે તમે વાત કરી શકશો?”

પિલાતે આંખો ખોલી કહ્યું, “તું જોસેફ છે ને? પેલા આરીમાથીઆ નગરનોને?”

જોસેફ કહ્યું, “હા, ગવર્નર!”

પિલાતે કહ્યું, “તું યહૂદી છે. તારે મારી પાસે શી અપેક્ષા છે?” લોહી તરસ્યા ઈઝાએલીઓની તરસ તો મેં આજે છિપાવી છે.” જોસેફ કહ્યું, “નામદાર, આવું અધમ કાર્ય કરવા માટે ફરજ પાડવા હું નથી આવ્યો એટલું ચોક્કસ માનજો. આપની તો એમાં નામંજૂરી હતી, એ સ્વયં સ્પષ્ટ હતું. આવા હીન કૃત્યને આપે ઘિક્કાર્યું છે. ગરીબોને સહાયરૂપ થાય એવાં અનેક દયાના કાર્યો આપે કર્યાં છે, એટલે પ્રિસ્તના દેહની ભીખ માગું છું.

પિલાત પલંગ પર બેઠો થઈ ગયો અને બોલ્યો, “પ્રિસ્તનો દેહ! જ્યુસ્ટીસીઆ, સાંભવ્યું તેં? પ્રિસ્તનો દેહ!” પિલાત અસ્વસ્થ બની હાંફવા લાગ્યો. જોસેફ ગલ્બરાઈ ગયો. પરંતુ જ્યુસ્ટીસીઆએ અને એની માગણી કરવાનું કહ્યું.

જોસેફ બોલ્યો, “હા, મેં આપની પાસેથી પ્રિસ્તના દેહની માગણી કરી છે. અને આ ઘડીએ મેં આપને તકલીફ આપી હોત. પરંતુ આપ ગવર્નર હોઈ યહૂદીઓના કાયદાકાનૂન પર આપની જ સત્તાનું શાસન છે. આથી કાયદાકાનૂનથી જેનો જીવ લેવામાં

આવ્યો છે એનું શબ્દ આપ જ મને આપી શકો છે.” ઘડીભર મૌન છ્વાયું પદ્ધતિ એક મહાન શૂરવીરને ધજે એવી પ્રાર્થના અને અશ્રુઓ સહિત જોસેફ ફરી બોલ્યો, “મારે માટે ખરીદેલી કબરમાં ‘નાઝારીન’ને દફનાવવાની મારી ઈચ્છા છે.”

પિલાત પાગલની કેમ એમ બોલવા લાગ્યો, “મરી ગયો! હે પાગલ લોકો! ‘નાઝારીન’ને કોઈ મર્ત્યશક્તિ મારી ન શકે. એ હંમેશા જીવ્યો હતો, જીવ્યો છે અને જીવે છે. મૂર્ખ માણસો! તમારી આંખો તમને છેલરી રહી છે શું? તમે જેણે વધ્યસંબળ પર ચડાવ્યો છે એના શરીરને ચીરાતું જોયું છે? ને એમાંથી રક્ત વહેતું દીકું છે? મરણશીલ પરિશ્રમ, મરણશીલ આપત્તિઓ, મરણશીલ જરૂરિયાતો ઈત્યાદિમાં ભાગ લેતો એને જોયો છે? એ માત્ર નાશવંત દેહનો બનેલો છે એવું સાબિત કરવા તમે એને રંજાડ્યો છે, એને રિબાવ્યો છે. ઓ આંધળા મૂર્ખજનો! ભૂતકાળમાં કદી નહિ બનેલું એવું અધમાધમ કાર્ય તમે ઈતિહાસને પાને નોંધાવ્યું છે. દિવ્ય દર્શનને તમે વધ્યસંબળ પર લટકાવી દીધું છે. જે અમર છે એણે દેહનો પોશાક ધારણ કર્યો હતો. એટલે જેઓ એને એક માનવી તરીકે જોતા હતા એમને માત્ર માનવી દેખાતો હતો. પરંતુ મેં તો એ દેહની પેલે પાર દાઢિ માંડી હતી. અને મને, પિલાતને દર્શન થયાં.” આટલું બોલી પિલાત એકાએક ભાંગી પડ્યો. એનું હૈયું ભરાઈ આવ્યું. થોડીવાર પદ્ધતિ તેણે હોકારો કર્યો, “જ્યુસ્ટિસીઆ! ઓ જ્યુસ્ટિસીઆ!” જ્યુસ્ટિઆએ જડપથી નિકટ આવીને પિલાતને બાથમાં લઈ લીધો.

પિલાતે કહ્યું, “ચૂપ થા, ચૂપ થા! હવે રુદ્ધ કરવાથી શો લાભ? થવાનું હતું એ તો થઈ ગયું. આપણા પશ્ચાતાપથી શાપિત

યહૂદીઓને કોઈ લાભ થવાનો નથી. એમના શેતાની પુરોહિતોએ
મારા પર દબાણ કર્યું, તેને ફરજ પાડી. તે લોકોએ એ માણસની
હત્યા કરી છે, મેં નહિ, મેં તો મોટેથી કહ્યું હતું, “એકુચે હોમો!”
એટલે કે જુઓ આ માણસ! મહિમા, ભય અને અદ્ભુતતાના જેવાં
મને દર્શન થયાં હતાં એવાં દર્શન તેમને કરાવવા માગતો હતો
એને વધુસ્તંભ પર લટકાવવામાં આવશે તોપણ એ મૃત્યુ નહિ
પામે. કારણ કે મૃત્યુનું રહસ્ય એના હાથમાં હતું, એટલે હવે આંસુસ
સારવાં એ મૂર્ખામી છે. મારી પ્રિય જ્યુટીસીઆ! હવે વધુ આંસુ
પાડતી નહિ. આ દિવસને આપણે વિસારે પાડીશું. કારણ, એની
સાથે આપણે કોઈ સંબંધ નથી. મેં જે કહ્યું હતું તે હું ફરીથી
કહું છું. ‘આ પાવન માણસના રક્ત અંગે હું નિર્દોષ છું.’ પદ્ધતિ
જોસેફ તરફ વળી પિલાતે પૂછ્યું, “દોસ્ત, મારી પાસેથી તારી શા
અપેક્ષા છે?”

જ્યુટીસીઆએ ઉત્તર આપ્યો, “સ્વામી, તમે ભૂલી ગયા
તમારી તબિયત સારી નથી અને તમારા કામની ચિંતાઓ
કારણે તમે વધું વધું થઈ ગયા છો. આ માણસ ‘નાઝારીન’
શબની માગણી કરે છે. એ દફનાવવાની સઘળી જવાબદારી
માથે લે છે. તમે રજા આપો તો જ એ શક્ય છો. મારી પણ વિનંતિ
છે કે એને રજા આપો અને જવા દો. ભારે કસોટીમાંથી તમે પસા
થયા છો. તમને અનહં થાક લાગ્યો છે. તો આરામ કરો.”

પિલાત એકદમ તકિયા પર ઢળી પડ્યો, મહાપ્રયાસે બોલ્યું
“તારે પ્રિસ્તને દફનાવવો છે?”

જોસેફ ઉત્તર આપ્યો, “હા, નામદાર, મારી એ
ઈચ્છા છે.”

પિલાતે પૂછ્યું, “તારી પોતાની કબરમાં?”

જોસેફ કહ્યું, “હા, ત્યાં જ.”

પિલાતે પૂછ્યું, “પરંતુ જોઈએ તેટલી મોટી છે? “પ્રકાશ” ને “જીવન” ને એ તૂટ્યા વગર સમાવી શકરો? જા, તને રજા આપું છું. જેને કોઈ પણ કબર સમાવી નહિ શકે, કોઈ પણ અધિયાવાળી ગુફા પકડી રાખી નહિ શકે, અને કોઈ પણ કાળ મૌનો નાશ નહિ કરી શકે એવા ‘નાજારીન’ને દફનાવવાની તને રજા આપું છું. જા, તારી ઈચ્છા પ્રમાણે કર, હા, ઈચ્છામાં આવે તેમ ર. તને મારું આ વરદાન છે.” આભારથી લાગણીવશ થયેલા જોસેફ સાષાંગ પ્રમાણ કર્યા.

એ વિદાય થતો હતો ત્યાં બહાર વાદવિવાદ કરતાં લોકોના રાડા સંભળાયા. જ્યુસ્ટીસીઆ ગુસ્સે થઈ ગઈ. એ બહાર ગઈ પહેલાં દરવાજાને ધક્કા મારી કાયફાસ અંદર ઘૂસી ગયો અને અંદ્યો, “પિલાત, તમે દગ્ગાખોર છો, ‘નાજારીન’ના પુનરુત્થાનના વતરામાં તે કાવતરું ઘડનારાઓ સાથે તમે યોજના ઘડી છો છે.”

પ્રકરણ ૨૬

પિલાત ધીમેથી ઉભો થઈ કાયફાસની સામે આવ્યો. જ્યુસ્ટીસીઆ એની પડખે હતી. અત્યારે એ શાંત હતો. એના મોં પર તિરસ્કાર હતો. પિલાતે પૂછ્યું, “હે રોમના ગુલામ, તું કોને દગાખોર કહે છે? ભલે તું તારા પહૂંદી ધર્મનો વડો પુરોહિત રહ્યો, પણ એક અમલદારનું અપમાન કરવા બદલ તારે સીજરને જવાબ આપવો પડશો.”

કાયફાસને પણ ગુસ્સો ચઢ્યો હતો, એ બોલ્યો, “અને તમે પણ જો આવી કુદ્ર છેટરપિંડીને ટેકો આપશો તો તમારેય સીજરને જવાબ આપવો પડશો. પેલા ગાલીલના ઠગે શું કહ્યું હતું એ તમને યાદ નથી? તેણે કહ્યું હતું, “ત્રણ ટિવસ બાદ હું પાછે ઊઠીશા.” અને એના જાણીતા અનુયાયીઓની વાત તમે સાંભળો છો એ શું હું અત્યારે નથી જોતો?” જોસેફની સામે કરડી નજ્રે જોઈને કાયફાસે આગળ ચલાવ્યું. “અને એ સલાહકાર પોતાની માલિકીની કુબરમાં એને દફનાવવા માગે છે. આવી મફત સેવા આપવા પાછળ એનો ઈરાદો શો છે? બીજી રીતે એ શબને ત્યાંથી ઊઠાવી જઈને પદ્ધી એવું જાહેર કરશો કે પ્રિસ્તનું પુનરુત્થાન થયું છે, એટલે એની આ યોજના જો નહિ અટકાવો તો આપ એક બીજી ગંભીર ભૂલ, વધારે ગંભીર ભૂલ કરી બેસશો.

જોસેફ ટીકીટીકીને કાયફાસ સામે જોઈ રહ્યો. તેણે કહ્યું, “કાયફાસ, તારા દુષ્ટ આક્ષેપો પર હું ધ્યાન નથી આપતો. આ જૂઠા આક્ષેપો છે એ તું જાણે છે. તારો કોષ અને તારી શંકાનાં

એ ફળ છે, બીકનો માર્યાં તું કાંપર બની ગયો છે. મંદિરનો પડદો ચિરાઈ ગયો છે એ તું જાણો છે. અને નાજારીનનો આત્મા જે પળે દેહમાંથી વિદાય થયો તે જ પળે પડદો ફાટી ગયો હતો એ પણ તું જાણો છે, એ જાણીને તારા હંજા ગગડી ગયા છે. થોડું તો શરમા! પિલાત પાસેથી જે સાંભનો મેં હવાલો લીધો છે અને કોઈ ચોરી નહિ જાય. નિર્દ્ય માણસોએ ભરી ગયેલાંને આરામ લેવા દે છે. અને મારે અને આરામ આપવો છે. એ ઈશ્વર હતો કે માણસ હતો તે વાત જવા દો. પરંતુ એ નિર્દ્ય હતો અને એના પર વિના કારણો ફૂરમાં ફૂર ત્રાસ ગુજરવામાં આવ્યો હતો.”

કાયફસે કોધને કાબૂમાં રાખવા મુડીઓ વાળી કહ્યું, “પિલાત, તમે આ સાંભબ્યું? એની ઉદ્ઘતાઈ જોઈ?” જ્યુસ્ટિસીઆએ સત્તવે પ્રશ્ન કર્યો, “ઉદ્ઘતાઈ તે વળી કેવી? સાચી વાત એ છે કે નાજરેથના માણસનો કોઈ પણ ગુનો નહોતો. અને બીકના માર્યાં તમે લોકોએ એનો જીવ લીધો.”

કાયફસે ડેળા કાઢી તેની સામે જોતાં કહ્યું, “ઓઓ સાથે દલીલ કરતાં મને આવડતું નથી ને મારી એવી ટેવ પણ નથી. મંત્રીમંડળોમાં એમનો સમાવેશ કરવામાં નથી આવતો, અને ન્યાય કરવાનો એમને કોઈ અધિકાર નથી.”

જ્યુસ્ટિસીઆએ સિમત કર્યું. કાયફસે ફરી પિલાતને ઉદેશી કહ્યું, “સીજરની સત્તા નીચે કામ કરતા યણૂદીઓના ગવર્નર! મારી વાત બરાબર સાંભળી લો. શહેનશાહની નારાજીના ભોગ ન બનવું પડે એ માટે યોગ્ય વિચાર કરો. તમારા રોમન સૈનિકોમાં હમણાં હમણાં દયા વિશે ઘણી વાતો થાય છે. અને એ દયાને કારણો જ તેમણે ‘નાજારીન’નાં અંગો ન ભાંગ્યા અને બહાનું એવું

બતાવ્યું કે એ મરી પરવાર્યો હતો. તેથી શું? મેં એના એકે એક અંગને સાંધામાંથી ખેંચી કાઢ્યું હોત. એમાં તો તમારા સેનાપતિનો વાંક છે. એણો એની પોતાની સત્તાનો ઉપયોગ કરીને એ મૃતદેહ છીઓને આપી દીધો. એમણે એવી રડારોળ કરી કે જેથી લોકોમાં ઉશ્કેરાટ જાગે. પરંતુ ચાત પડી ગઈ એટલે કંઈ થયું નહિ. વળી, એ નારીઓમાં કુખ્યાત માગદાલેણ હતી. બીજા બે ચોરોનાં શબની સાથે ‘નાજારીન’ના દેહને એ હાથ લગાડવા દેતી નથી. એ કહે છે કે આ જોસેફ આરીમાથીઆએ તમારી પાસેથી રજા મેળવી છે. ઈશ્વરની નિંદા કરનારને માટે સન્માન હોય ખરું? જો તમે એવી રજા આપશો તો તમે પણ આ કાવતરાના ભાગીદાર બની જશો.”

પિલાત એકધારી નજ્રે કાયફાસને જોઈ રહ્યો. પછી બોલ્યો, “તે મારા સેનાપતિને દોષિત ઠરાવ્યો છે. કોણ હતો એ? હા, પેટ્રોનીઅસ હતો. એને અહીં મારી સાથે હું લાવ્યો હતો. એ બહાર ઊભો છે, જ્યુસ્ટીસીઆ! એને અહીં બોલાવી લાવ.”

પિલાત પલંગ પર બેસી ગયો. જ્યુસ્ટીસીઆએ આજ્ઞાનું પાલન કર્યું અને પેટ્રોનીઅસ હાજર થયો અને સલામી ભરી ઊભો રહ્યો. પિલાતે પૂછ્યું, ‘નાજારીન’ મૃત્યુ પામ્યો છે?’”

પેટ્રોનીઅસે કહું, “બે કલાક પર એનું અવસાન થયું છે.”

પિલાતે હસીને પૂછ્યું “તારી કંઈ શરતચૂક તો નથી થતી ને?”

પેટ્રોનીઅસ આશ્રયપૂર્વક જોઈ રહ્યો અને બોલ્યો, “નામદાર! અમે બધાએ એને મરી જતાં જોયો છે. અને એનો અંત જલદી આવે એ માટે એક જડો તો એના પડખામાં ભાલો હુલાવ્યો હતો.”

પિલાતે પ્રશ્ન કર્યો, “શા માટે તેં આવી દયા દર્શાવી?”

પેટ્રોનીઅસે કહ્યું, “નામદાર પૃથ્વી પર અને આકાશમાં આજે ઘણી ભયાનક ઘટનાઓ બનવા પામી અને ‘નાજારીન’ નિર્દોષ હતો અને અદ્ભુત હિંમતવાન હતો.”

પિલાતે કાયફાસ ભણી નજર કરી કહ્યું, “આ બાબતનું કારણ તને દેખાય છે ને? આ પેટ્રોનીઅસ એ રોમન વંશનો છે અને હિંમતની કદર કરવી એ રોમન લોકોના લોહીમાં હોય છે. તમને યહૂદીઓને સદ્ગુણો માટે કોઈ કદર હોતી નથી. જો એ કદર કરવાની વૃત્તિ હોત તો તમારે સીજરને ખંડણી ભરવી ના પડત.”

કાયફાસ બોલ્યો, “વધુસ્તંભ પર લટકાવેલા કે માણસના શૌર્યની કદર તમારા સૈનિકે કરી છે એ માણસ યહૂદી હતો.”

જોસેફ વચ્ચે પડીને કહ્યું, “ના, એ પૂરેપૂરો યહૂદી નહોતો. એનાં માતા ઈજિપ્તનાં છે.”

કાયફાસે તિરસ્કારપૂર્વક કહ્યું, “અને એનો પિતા જોસેફ એ નાજરેથનો હતો. એટલે બાપ એવા બેટા!” આ શબ્દો સાંભળતા બધાં ચૂપ થઈ ગયાં. પછી પિલાતે પેટ્રોનીઅસને કહ્યું, “તેં તારી ફરજ બરાબર બજાવી છે. તારા જેવા ખડતલ રોમન યોદ્ધાને કરુણા શોખે છે. તારી કંઈ પણ ભૂલ થઈ નથી.” કાયફાસની સામે જોઈ પિલાતે કહ્યું, “કાયફાસ, તારા અપનાવેલા જીવનમાર્ગ પ્રમાણે તેં બરાબર કર્યું છે. વેર, રક્તતૃષ્ણા અને બીક એ તને છજે છે. જેની તેં હત્યા કરી છે એના મૃત દેહનો ભય સતાવી રહ્યો છે એ હું બરાબર જાણું છું. પરંતુ તારી કૂરતાને તું કબરનીયે પેલે પાર

પહુંચાડવા માગે છે તે શક્ય નથી. સલાહકાર જોસેફ આરીમાથીઆને મારી પરવાનગી મળી ગઈ છે. ‘નાજારીન’ના મૃતદેહને એ એનો પોતાની કબરમાં સન્માનપૂર્વક દફનાવશે.

પરંતુ જો તને જોસેફના ઈરાદા વિષેની શંકા હોય તો તું પોતે એ કબરને બંધ કરી સહી સિક્કા કરી લેજે. અને ત્રીજા દિવસે લગી તું ઈચ્છે એટલા ચોકીદારો ત્યાં ગોઠવી દેજે. આથી, બંને પક્ષે ન્યાય જ્ઞવારો. અને પેટ્રોનીઅસ તને અતિશય દ્યાવાન, લાગણીશીલ લાગતો હોય તો કોઈ બીજાને નીમજે. આથી વધુ હું કશું જ નહિ કરી શકું.”

કાયફાસે કહ્યું, “હા, એટલુંય બસ છે. પરંતુ જો તમે થોડી ચતુરાઈ વાપરી હોત તો એ અપરાધીનો દેહ આ સલાહકારને તમે ન સૌંપત.” આટલું બોલી તેણે જોસેફ તરફ કટુ નજર ફેરવી.

જોસેફ કહ્યું, “કાયફાસ, તું મારી વિરુદ્ધ બહુ બોલ્યો છે. તે જે ડરપોકપાણ અને કાયરતાનું આજે પ્રદર્શન કર્યું છે તેથી હું લજજા અનુભવું છું. હું યહૂદીઓની જાતમાં જન્મ્યો છું તેથી શરમિંદો થાઉં છું. અને તું વળી મંદિરનો મુખ્ય પુરોહિત છે. ગવર્નરે જે નિર્ણય આપ્યો છે એ હું સ્વીકારી લઉં છું? અને ‘નાજારીન’ના દફન માટે હાજર રહેવા તને આમંત્રણ આપું છું. કબરની અંદર કોઈ ગુપ્ત રસ્તો રાખ્યો નથી એની તપાસ તું કબરમાં પ્રવેશ કરી જોઈ લેજે. તારી પોતાની મહોર લાવજે. અને કબર પર લગાડજે. રાતદિવસ ત્યાં તારા ચોકીદારો રાખજે. હું તારી આડે નહિ આવું.”

કાયફાસે માથું નીચું રાખી બધું સાંભળી લીધું. પછી પિલાતને કહ્યું, “પિલાત, તમારી તબિયત સારી થઈ જાય એવી તમને મારી શુભેચ્છા!”

પિલાતે કહ્યું, “પુરોહિત, તારો આભાર માનું છું અને તારી હિંમત જરા વધે એવું ઈચ્છું છું.”

માથું નમાવી કાયફસ વિદાય થવાનો હતો. ત્યાં તેણે પેટ્રોનીઅસને દીઠો. કાયફસે પૂછ્યું, “પેલા યુવક ઈસ્કારીઓતની ભાગ લાવવાનું મેં તને કહ્યું હતું તે તેં કર્યું છે?” પેટ્રોનીઅસે પ્રત્યુત્તર વાળ્યો, “સાહેબ, નગરમાં તો એવી અફવા ઉડી છે કે એ તો મરી ગયો છે.”

કાયફસે પૂછ્યું, “મરી ગયો છે? શું? મરી ગયો છે!”

કાયફસ બેહોશ થઈ ગયો. ભાનમાં આવ્યો ત્યારે પિલાત તેની પાસે આવી પહોંચ્યો હતો. જોસેફ કાયફસને પૂછ્યું, “કાયફસ તને શું થયું? બેબાકળો કેમ થઈ ગયો? આમ એકાએક તને શું થયું?”

કાયફસે કહ્યું, “કંઈ નહિ, કંઈ નહિ.” અને પેટ્રોનીઅસ તરફ જોઈને ફરી બોલ્યો, “યહૂદા મરી ગયો એવી અફવા ઉડી છે તે તદ્દન ખોટી છે. એ કેવી રીતે મરી જાય?”

પેટ્રોનીઅસે કહ્યું, “સાહેબ, એણે આપધાત કર્યો છે એવી ઘૂસપૂસ લોકો કરે છે.” કાયફસનો ચહેરો ફિક્કો પડી ગયો. તે મનમાં જ બબડયો ગઈ કાલે યહૂદા હેમખેમ હતો. અને આજે એ મરણ પામ્યો છે એ વિચાર મારા મન પર કેટલી બધી અસર કરે છે! તમે એ જૂઝો છો. એના પિતાને તથા એની બહેનને ખૂબ વહાલો હતો. પછી તેણે જોસેફનો હાથ પકડી કહ્યું, “લલા સલાહકાર! પથ્રરવાળી કબરે જઈને બધી ઉપાધિઓના મૂળ આ ‘નાજારીન’ને દફનાવી દઈએ. પિલાત, તમારી તંદુરસ્તી સત્તવરે

સારી થઈ જાઓ! મોડો મોડો પણ તમે આ કિસ્સામાં ન્યાય કર્યો
છે, બલકે દબાડાને વશ થઈને કર્યો છે, કબર પર હું એવી કડક
ચોકી રખાવીશ કે 'નાજારીન'ની આગાહી જૂઠી પડે. ત્રણ દિવસ
પછી નહિ પરંતુ એક હજાર અને ત્રણ દિવસ પછીયે જૂઠી પડે.
ભલે વાદળમાં કડાકાભડાકા થાય. પાતાળ ખુલ્લાં થઈ જાય,
પર્વતોના લૂક્કા થઈ જાય. પરંતુ 'નાજારીન' ફરીથી નહિ જાગે,
નહિ જાગે, નહિ જ જાગે!

પિલાત અને જ્યુસ્ટીસીઆ ઉભાં ઉભાં આ બધું જોઈ રહ્યાં. પછી પિલાત ધીમે ધીમે એના પલંગ પાસે ગયો. જ્યુસ્ટીસીઆ એની પાછા પાછા ગઈ. પિલાતે કહ્યું, “અરે! આ ભયનો ત્રાસ બધે જ વાપી વખ્યો છે. એમાંથી છટકવું કંઈ રીતે? આપણા પર એ ભય જેવો ઝડૂમે છે તેવો કાયફાસ ઉપર પણ ઝડૂમે છે. આજે જે કંઈ બની ગયું છે તે આપણે સમજ શકતાં નથી. એમાં કંઈક રહસ્ય છે એટલું જ સમજાય છે. આપણે અંધારામાં ફાંકાં મારીએ છીએ. નથી કંઈ દેખાતું, નથી કંઈ સ્પર્શાતું. એટલે સર્વ પ્રકારની શાંકા જગે છે. છાંય આપણે ડરીએ છીએ. પણ આપણને બીક કોની લાગે છે? આપણી જાતની? ના. કારણ અદ્ભુત કાર્યના કરનારને આપણે જ મારી નાખ્યો છે. પછી શું? એ અવસાન પાખ્યો છે એટલે પછી શું હોઈ શકે? તો પછી બીવાનું કારણ શું હશે? - જ્યુસ્ટીસીઆ! તારું શું કહેવું છે? મારી વર્તમાન અવસ્થાને લીધે તું ચિંતાગ્રસ્ત થઈ ગઈ છે. મને તો પ્રફુલ્લમન થવાની ઘણીય ઈચ્છા થાય છે. પણ શું કરું? તારો પ્રેમ પણ ઉઠાવી ન શકે એવો અંધકારનો બોજો મારા મન પર ઝડૂમી રહ્યો છે. તેં પણ આંસુ સાર્યાં છે. કેમ કે તારી આંખોમાં મને આંસુ દેખાય છે. તારા જેવી કઠણ હદ્યની નારીમાં આવી નિર્બળતા ક્યાંથી? તું તો ગર્વભરી રાણી તરીકે ઓળખાતી. તને આમ તુદન કરતી જોઈને રોમના લોકો શું કહેશે?”

જ્યુસ્ટીસીઆ કંઈ બોલી નહિ. પરંતુ પિલાતની ધ્રતી પર માથું ઢાળીને ધૂસકે ધૂસકે એ રડી પડી.

થોડી વાર પછી પિલાતે કહ્યું, “જ્યુસ્ટીસીઆ! તારા મનમાં રહેલી બધી વાત મને કહે. તારું દિલ શા કારણે દુભાય છે એ મને જગ્ગાવ. આંધી, ધરતીકંપ, અંધારા અને મારા માટેના ભયને કારણે તું મુંગી બની ગઈ છે. તું મને મારા પ્રાણથી પણ વધારે વહાલી છે એટલે તારો હૈયાભાર જાગવાનો મારો અધિકાર છે. તારો બોજો હળવો કરી નાખ. તારા સ્વખ વિષેની વાત મને કહી દે.”

જ્યુસ્ટીસીઆ બોલી, “ના, ના. મારાથી એ નહિ બને. મારી હિંમત નહિ ચાલે. ભયાનક અંધકારની તમે વાત કરીને તે એવું જ કંઈક છે. તેમાં ભાવિનું અંધાણ છે તથા રહસ્ય પણ. અણધારી વિપત્તિના અંધાણ સમી તે વાત તમે અત્યારે નહિ સાંભળી શકો.” થોડો સમય તે મૌન રહી. પછી તેણે પૂછ્યું, “ઇશકારીઓતનું મરણ થયું છે એવું જ્યારે પેટ્રોનીઅસે કહ્યું ત્યારે એનો અર્થ તમે સમજ શક્યા હતા?”

પિલાતે કહ્યું, “હા, જરૂર હું સમજ શક્યો હું. એમાં શી નવાઈ છે, એણે એના ગુરુને દગ્દો દીધો અને એને પુરોહિતોને હવાલે કરી દીધો. આજે સવારે મેં અદાલતની અંદર એના વિષેની પૂછ્યપરછ કરી તો એ શોધ્યો જડતો નહોતો. પસ્તાવો થવાથી એણે આત્મહત્યા કરી, તો એ બધા દગ્ગાખોરોને તો આવું જ મૃત્યુ શોભે. તું એની પાછળ તો શોક નથી કરતી ને?”

જ્યુસ્ટીસીઆએ કહ્યું, “હું એને નહોતી ઓળખતી. એને ઓળખતી હોત તો એની દયા ખાત. પરંતુ જ્યુડીથને એ વહાલો હતો.”

પિલાતે કહ્યું, “એ યુવતી ઘણી ઘમંડી અને ઉદ્ધત છે. તને એનામાં રસ છે એ જાણી મને નવાઈ લાગે છે. એ રૂપાળી છે એ વાત મારે મંજૂર છે. પરંતુ એનો ઘમંડ એના સૌંદર્યને સસ્તું કરી દે છે. તેં એને કેવી રીતે તારી બહેનપણી તરીકે પસંદ કરી?”

જ્યુસ્ટીસીઆ બોલી, “એ મારી બહેનપણી છે જ નહિ. લાંબા સમયથી એ માતા વિનાની છે. અને એને કોઈ સાચી દિશા ચીધનારું પડા નથી. એનામાં શિસ્ત પડા નથી. એટલે કોઈ કોઈ વાર મેં એને સલાહ સૂચન કરેલાં છે. પરંતુ એ બધાં નકામાં નીવડ્યાં છે. એની ભીતર જ દુર્જનતા રહેલી છે, જ્ઞાં હવે એના અહંકારનો છેડો આવી જશે. જો એને હદ્ય હશે તો એ હદ્યના ચૂરેચૂરા આજે રાતે થઈ જશે.”

બંને શાંત થઈ ગયાં. ત્યાં જ પોતાના ઘર ભણી પાછા ફરતાં યુવકયુવતીઓનું મીઠું ગીત સંગીત સંભળાયું. પિલાતના બાળની પેલી બાજુ એમના પડછયા હતા અને એમની વાતચીતનાં કોઈ કોઈ વાક્યો સંભળાતા હતાં.

એક પુરુષ બોલ્યો, “એકા! આજે અવસાન પામેલા પેલા ‘નાઝારીન’નું સ્વાગત કરવા ઉમટેલાં ટોળાં તને યાદ છે? કેવું વિચિત્ર ગીત એ લોકો ગાતા હતા! “હોસાના! હોસાના! સ્વર્ગમાં હોસાના” એ ગીત યુવક-યુવતીઓએ વારાફરતી ગાયું. ગીતમાં બ્યક્ત થતી વિજ્યની ભવ્યતાને લીધે જ્યુસ્ટીસીઆને ભય લાગ્યો. એ ધૂજવા લાગી. એકાએક ગીત બંધ થયું. બધાં હસી પડ્યાં. ત્યાં કોઈકે બૂમ મારી કહ્યું, “પુરોહિતોથી સાવધ રહેજો. એવાં સૂર્ગો પોકારીશું તો આપણાનેય વધ્યસંભ પર ળાટકાવવામાં આવશે. જ્યુસ્ટીસીઆ થર થર ધૂજવા લાગી. પિલાત ધીમે પગલે

એની પડખે આવ્યો. જ્યુસ્ટીસીઆ બોલી, “સ્વભાવમાં મને આવું ગીત સંભળાયું હતું. મને તો એવું લાગે છે કે મૃત્યુ પામેલા માણસો સજીવન થઈને “હોસાના”નું ગીત ગાતાં ન હોય!” આટલું કહી જ્યુસ્ટીસીઆએ પિલાતને પ્રશ્ન કર્યો, “ખરેખર તમારે વાત સાંભળવી છે કે પછી તમને કંટાળો ચઢશો?”

પિલાતે કહ્યું, “ના, ના ઉલદું મને તો આરામ મળશે. તારાં દુઃખ અને મુશ્કેલીઓમાં ભાગ લઉં એમાં જ મારો સંતોષ છે. મને બધું જ વિગતવાર કહે. કારણ કે આજે સવારના તૌ મોકલેલો સંદેશો મળ્યા પછી મારું મન વધિત બની ગયું છે. આવા સંદેશા મોકલવાનું તારા સ્વભાવમાં નથી.”

જ્યુસ્ટીસીઆ બોલી, “હા, એવું મારા સ્વભાવમાં નથી, તમને ખખર છે કે એ સ્વખન મને સવારના પહોરમાં આવ્યું હતું. રાત વીતી ગઈ હતી અને તમે ન્યાયાસનના ખંડમાં ગયા હતા. અરીસા આગળ બેઠી બેઠી હું વાળ ઓળતી હતી, ત્યારે અરીસો એકાએક કાળો પડતો દેખાયો. પછી પાણીનો ધોથ પડતો હોય એવો અવાજ કાને પડ્યો. પછી શું થયું તે જાણતી નથી. અંધકારમાં હું રખડતી હતી. અગાધ શાંતિ સર્વત્ર ફેલાયેલી હતી. ત્યાં નહોતી ભૂમિ, નહોતાં પ્રકાશ કે હવા. ખડકની ટોચ પરથી હું નીચે નીરખતી હતી અને ત્યાં મારી નજર સમક્ષ લાખો ઝીપુરુષો મરેલાં દેખાયાં. બધાં એકબીજાની પડખે પડેલાં હતાં. અને એમના પર વિસ્તરેલી કોઈ પાંખની ધ્રયા હતી. આશ્રયમુગ્ધ બનીને હું જોતી હતી. તેવામાં અનેક તંતુવાધનું સંગીત મોટેથી સંભળાયું અને સાથે સાથે “હોસાના”ની ગર્જના સંભળાઈ. મૃતદેહો પરથી પાંખ અલોપ થઈ ગઈ. અને કોઈ અદશ્ય દરવાજામાંથી જળહળતા

પ્રકાશનો મોટો વધુસ્તંભ દેખાયો. અને ગ્રીઝમના વાદળ સમાન ચેત એવો 'નાજારીન' એની પાછણ પાછણ આવતો હતો. એણે બૂમ પાડી કહ્યું, 'હે! મૃતજનો જાગો, જાગી જાઓ કારણ કે મૃત્યનો અંત આવી ગયો છે. જાગીને તમે અહીંથી જીવનમાં પ્રવેશો. કળીઓમાંથી વિકસતા પુરુષની કેમ બધાં તેજ સ્વરૂપે કતારોમાંથી ઉભાં થઈ ગયાં અને પોકારવા લાગ્યા. "ઓ પ્રિસ્ત! ઓ ઈશ્વરના સંદેશવાહક! તારો મહિમા હો! અમારાં પાપોની ક્ષમા આપનારા! તારો મહિમા હો! સંસારનો ઉદ્ધાર કરનારા! તારો મહિમા હો. અમે તારાં સ્તવન અને પૂજા નિરંતર કરીશું. ત્યારે મને ખૂબ ડર લાગ્યો. મેં આંખો ફેરવી ત્યાં તો બધુંયે બદલાઈ ગયું." જ્યુસ્ટીસીઆ બે પળ શાંત થઈ ગઈ. પછી તેણે કહ્યું, "આ વિચિત્ર દશ્ય છે એવું તમને નથી લાગતું? મને એ શા માટે દેખાયું? બધા દેવો વિષે મને શંકા છે. મરણને હું માણસની આખરી અવસ્થા જ લેખું છું. તો મને શા માટે આવું દેખાયું? મૃત્યુ પામેલાંએ ફરી સજીવન થવું જોઈએ એ વિચાર જ મને ગમતો નથી."

પિલાતે કહ્યું, "હા, એ વિચાર ગમે એવો નથી જ. ફરીથી જીવવાનું એ મારી પસંદગી પર છેડી દેવામાં આવે તો હું જીવવાનું પસંદ ન કરું. આપણે કરેલાં પાપો ફરીથી યાદ કરવાનું કોને ગમે? એટલે મરી જાઓ અને બધું બૂલી જાઓ. તારે કંઈ બીજું કહેવાનું છે?"

જ્યુસ્ટીસીઆએ કહ્યું, "ના. કંઈ નથી, બાકીનું જે કંઈ છે તે મારામાં જન્મેલો લય છે. તમારા પર કોઈ અનિષ્ટ ન આવી પડે તે કારણો જ મેં ઉતાવળે ઉતાવળે સંદેશો પહોંચાડ્યો હતો. મારી

તો એવી પ્રાર્થના છે કે સ્વખ સાચું ન પડો. પરંતુ તમારા પર એક ભયંકર ભાવિ તોળાઈ રહ્યું છે એવું મને સ્વખમાં દેખાયું.”

પિલાતે કહ્યું, “જ્યુસ્ટીસીઆ, તું ડરતી નહિ. મારું છેલ્લામાં છેલ્લું ભાવિ એ મૃત્યુ છે. એટલે બીજા કોઈ ભાવિથી હું ડરતો નથી. બોલ, તારે વધુ શું કહેવાનું છે?”

જ્યુસ્ટીસીઆ બોલી, ‘મેં એક વિરાટ મહાસાગર જોયો. એમાં માણસોનું રક્ત હતું અને આખી પૃથ્વી પર તે મહાસાગર પ્રસરેલો હતો. અને લોહીનું દરેક ટીપું પોકારતું હતું. ‘સનાતન ઈશ્વરના પુત્ર! નાજરેથના ઈસુ! તને પ્રણામ.’ મહાસાગરના મોંઝ પર તરતું મંદિર દેખાયું. સોના અને હીરામોતીથી તે શાણગારેલું હતું. અને એની ઉંચી ટોચ પર વધ્યસંભ હતો. દુનિયાના રાજાઓ, સામ્રાટો અને સલાહકારોએ આવું ભવ્ય બાંધકામ કર્યું, એવું સ્વખમાં મને જાણવા મળ્યું. અને એ મંદિર ‘નાજારીન’ના સ્મરણાર્થ તેમ જ એની પૂજા કરવા માટે જ ઉલ્લંઘ કરવામાં આવ્યું હતું.”

પિલાત બોલ્યો, ‘નાજારીન’ના સ્મરણાર્થ અને એની પૂજાને અર્થ લોહીના મહાસાગર પર તરતું મંદિર! ઠીક, પછી શું!”

ધ્યાનમળન જ્યુસ્ટીસીઆએ કહ્યું, “તો મેં નીચે નજર કરતા લોકો જોયા. તેઓ ઉદાસ હતા. અને લોહીના તરંગોમાંથી હતાશાલ્યો વિલાપ સંભળાયો. પછી સાગરમાં બંધાયેલા ઉંચા મંદિરને તથિયે મેં જોયું તો માણસોના આત્માઓ મંદિરની નીચે ચગદાતા જણાયા, તેઓ જ પોકારતા હતા કે ‘હે પ્રભો ક્ષાં લગી, ક્ષાં લગી? પ્રભો! અમને બચાવી લો, નહિ તો અમે નાણ થઈ જઈશું. ત્યાર પછી આકાશમાંથી એક મોટી તલવારે મંદિરને તોડી તેના બે ભાગ કર્યાં. ટૂકડેટૂકડા થઈ તે તણાવા લાગ્યું. અને એ

તૂટેલા મંદિરમાં એ દુષ્ટાનું રહસ્ય મને જાણવા મળ્યું. એની અંદરની એક વેદી પર લોહી અને મરેલાં માણસોનાં હાડકાં હતાં અને અનીતિથી એકઠા કરેલા સોનાથી ભરેલી કોથળી દેખાઈ. અને પુરોહિતના પહેરવેશમાં શોતાન, પૂજાવિધિઓની મશ્કરી કરતો જગાયો. હવે તૂટેલાં મંદિરના ટૂકડા હું વિખરાતા જોતી હતી, એવામાં મોટેથી રોષ બર્યો અવાજ સંભળાયો, “ઘણા લોકો મને બોલાવશે અને કહેશે, પ્રભો, પ્રભો! તમારા નામે અમે પયગંબરી વાળી નથી બોલ્યા? અને તમારે નામે અમે ઘણાં અદ્ભુત કાર્યો નથી કરી બતાવ્યાં?” અને હું તેમને સંભળાવીશ “અનિષ્ટના આચરનારા! તમે બધા દૂર થઈ જાઓ. હું તમને નથી ઓળખતો. અને એ શબ્દો સંભળાતા હતા તેવામાં મંદિર આંખું દૂબી ગયું અને એની ઉપરનો વધ્યસ્તંભ એકલો જ તરતો રહ્યો.”

પિલાતે કહ્યું, “હંમેશાં વધ્યસ્તંભ જ દેખાય છે. એ પ્રતીક થઈ જશો?”

જ્યુસ્ટીસીઆએ કહ્યું, “એની મને ખબર નથી. પરંતુ મારાં સ્વખનમાં તે સદા હાજર હતો. પછી એક વધારે અદ્ભુત ચમત્કાર દેખાયો. વધ્યસ્તંભ દૂબી ન ગયો. પરંતુ લોહીના જે જે તરંગ પર તે તરતો તે તરંગોને પ્રવાહી પ્રકાશમાં ફેરવી દેતો. પછી દૂર દૂરથી એક વહાણ દેખાયું. અને એ વહાણને માત્ર એક નારી જ હાંકતી હતી. ભયાનક સમુદ્રમાં એનું નાનકડું વહાણ જેમ જેમ આગળ ધર્પતું હતું તેમ તેમ સમુદ્રના રાક્ષસો સપાટી પર આવીને એ નારીને ધમકી આપતા હતા. દૂબી ગયેલા માણસોના સૂક્લકડા હાથ એને પકડી રાખવાનો પ્રયાસ કરતા હતા. એમ છાં એ

નારી નીડરતાથી વહાણને હંકાર્યે જતી હતી, હસતી હતી અને ગાતી હતી. મોજાં પર તરતા વધસ્તંભ તરફ તે હંકારતી હતી. વધસ્તંભ પાસે પહોંચ્યા પછી તેણે બે હાથે વધસ્તંભને ઊંચકીને ગગન તરફ ઊંચો કર્યો અને બોલી, “ઓ ઈસુ! ઈશ્વરના સંદેશવાહક તમારા અનહં પ્રેમને લીધે અમે સનાતન મહિમા મેળવવાનો દાવો કરીએ છીએ.” અને વીજળીને વેગે તેને પ્રત્યુત્તર મળ્યો. એ રક્તનો સમુદ્ર એ પ્રકાશનો સમુદ્ર થઈ ગયો. અને એ પોતે દેવદૂત બની ગઈ. અને તેણે હાથમાં પક્કેલા વધસ્તંભમાંથી નીકળેલી તેજ્જસ્વી જ્યોતાઓએ આખાયે આકાશને ઝગમગતું કરી દીધું. મેઘગર્જનાઓ, સંગીત અને આનંદ સાથે નભના દરવાજા ઊંઘડી ગયા. અને નવું પ્રભાત થતું હોય એમ સૂર્યને મેં ‘નાજારીન’ની પાછળ ઊગતો જોયો અને ‘નાજારીને’ વિજ્યપૂર્વક એવો મીઠો પોકાર કર્યો કે, “સ્વર્ગ અને પૃથ્વી લોપ પામશે પરંતુ મારા વચનો લોપ નહિ પામે.”

થોડી વાર થોલ્યા પછી જ્યુસ્ટીસીઆ બોલી, “મહિમાથી શોભતા એ ‘નાજારીન’ ને જ મેં જોયો છે. એનો ન્યાય કરીને એને મૂલ્યુંડ દેવા માટેની તમારી પાસે માગણી કરવામાં આવી હતી. કોઈ બીજી વ્યક્તિ તમને ભરમાવી અવળે માર્ગ દોરે તે પહેલાં મેં તમારા પર પત્ર પાઠવ્યો, અને એમાં મેં સ્પષ્ટ લખ્યું હતું કે ‘એ ન્યાયનિષ્ઠ પુરુષના કિસ્સામાં તમે ન પડશો. પરંતુ એ મારી મૂર્ખાઈ હતી. કાયદાની બાબતમાં તમે એક ઝીની આજજી ધ્યાનમાં ન લઈ શકો. હજૂરિયો પાછે આવ્યો ત્યારે મને ખબર પડી કે મારો મોકલેલો સંદેશો નિષ્ફળ નીવડ્યો છે. છાં પણ તમને ચેતવવાનો મેં પ્રયાસ કર્યો.’”

પિલાતે કહ્યું, “દુઃખની વાત તો એ છે કે એ નિર્દોષ હોવા છાં માર્યો ગયો. પરંતુ તું નથી જાણતી કે નિર્દોષ હોય એવાઓને જ શિક્ષા થતી હોય છે. અને સ્વખનમાં જે તે વેઠયું એ મારી વધા કરતાં ઓછું હતું. મેં જે આંખે જોયું અને વેઠયું છે એ કોઈ સ્વખ ન હતું.”

જ્યુસ્ટીસીઆએ કહ્યું, “હજુ સુધી મેં તમને આખીયે વાત નથી કહી. બાકીની વાત તમારી ભાગ્ય અંગેની છે.”

પિલાતે કહ્યું, “મારું ભાગ્ય! ભલે, તે જે હોય તે ખરું, એને સામે મોંએ સ્વીકારવાની હિંમત મારામાં નક્કી હશે જ.”

જ્યુસ્ટીસીઆએ કહ્યું, “તમારામાં શક્તિ છે એની મને પૂરેપૂરી ખબર છે. નહિ તો તમે રોમન ન હો. પરંતુ ઈશ્કારીઓતની જેમ નાશ પામતા” - પિલાતે કહ્યું, “ઈશ્કારીઓતની જેમ! ના, હું કંઈ વિશ્વાસધાતી નથી.”

જ્યુસ્ટીસીઆ કંપતા હોઠે બોલી, “પોન્સીઅસ, દેવો તમને કાયર કહે એવી સંભાવના ખરી જ.”

પિલાત ઉકળી ઉઠ્યો, “તું શું કહેવા માગે છે. જ્યુસ્ટીસીઆ? મારા સાંભળવામાં ભૂલ તો નથી થઈ ને? મને કાયર કહેવાની તો તે હિંમત નથી કરીને?” જ્યુસ્ટીસીઆ બોલી, “નાજારીનમાં તમે અલૌકિક મહિમા દીઠો. અને એ માણસમાં તમને ઈશ્વરનાં દર્શન થયાં તો એ સત્યને તમારે પુરોહિતો અને લોકો આગળ જહેર કરવું જોઈતું હતું.”

પિલાતે કહ્યું, “એ લોકોએ મારું માન્યું ન હોત. તેમણે મને પાગલ લેખ્યો હોત. રાજ કરવાને અયોગ્ય ગણ્યો હોત.”

જ્યુસ્ટીસીઆ બોલી, “તેથી શું? સત્યની ધોષણા સમજી
પુરોહિતો અને લોકો શી વિસાતમાં? જો તમે બોલ્યા હોત.”

પિલાતે કહ્યું, “મૈં તને કહ્યું ને કે તેઓ મને ગાંડો કહેત,
જે બુદ્ધિવાળા માણસોને પારલૌકિકનું અસ્તિત્વ શી રીતે સમજાવી
શકાય?” જ્યુસ્ટીસીઆ બોલી, “એ લોકો પરસ્પર કેવી રીતે
સમજાવતા હશે? સોનાઈ પહાડ પર ઈશ્વરે મુસાને દશ આણા
આપી છે એમાં એ યહૂદીઓ નથી માનતા? આકાશની રક્તતૃખા
છિપાવવાને જેફથાડે પોતાની પુત્રીની હત્યા કરી અને એ હત્યાને
પાવન બલિદાન તરીકે ના ગણાવી? એક બાબતમાં તેઓ અલોકિક
સ્વીકારતા હોય તો બીજામાં કેમ નહિ?” પિલાતે કહ્યું, “મને
એની ખબર નથી. બિલકુલ ખબર નથી. માણસની વિપરીત
બુદ્ધિને માટે હું જવાબદાર હું તેવું ન માન. મૈં મારાથી બનતું બધું
કર્યું છે. મારાં દર્શનની મૈં એમને વાત કરી હોત તો મને ભૂત
વળગ્યું છે એમ કહી મને કચેરીમાંથી ઘસડી લઈ જાત. અને
સીઝર મારી સત્તા લઈ લેત.”

જ્યુસ્ટીસીઆએ કહ્યું, “તમારો પોતાનો અંતરાત્મા સ્વચ્છ
હોઈ તમે એ બધું શાંતિથી સહન કરી લીધું હોત.” પિલાતે
આના પ્રત્યુત્તરમાં કંઈ કહ્યું નહિ. માત્ર અહીંથી તહીં આંટા ભરવા
લાગ્યો.

જ્યુસ્ટીસીઆએ કહ્યું, “સ્વભને છેદે ચંદ્રનું જાંખું અજ્વાળું
મને દેખાયું. અને દુનિયાના એકલવાયા તથા વિચિત્ર ખૂણામાં હું
ઉભી હતી અને મારા પગ પાસે એક કાળું ખાબોચિયું હતું. એની
આસપાસ અણીદાર ખડકોમાં મૈં તમને આમથી તેમ ઝડપથી
દોડતા જોયા. તમે વૃદ્ધ થઈ ગયા હતા અને થાકી ગયેલા લાગતા

હતા. અને ભરણ જાણો કે તમારી નિકટ આવ્યું હોય એવા ભયગ્રસ્ત જડાતા હતા. મેં તમને બોલાવ્યા. પરંતુ તમે કોઈ જવાબ આપ્યો નહિ. ત્યાર પછી તમને મેં એક વાદળની કેમ આકાશમાં ઉડતા જોયા. તમે એક ખડકની ટોચ પર પહોંચીને બોલ્યા, “નાજરેથના ઈસુ! ઈશ્વરના પુત્ર, મારા પર દયા કરો!” અને તમને હું પાછ્ય બોલાવું તે પહેલાં તમે અંધકારના સરોવરમાં ડૂબી ગયા. તમે હંમેશા માટે વિદાય થઈ ગયા. અને તે વખતે તમારા નામની ચીસ પાડતી હું જાગી ગઈ.”

પિલાતે પૂછ્યું, “અને આમ ડરી ગઈ હતી ત્યારે તે મારા પર પત્ર મોકલ્યો?”

જ્યુસ્ટીસીયાએ માથું નમાવી હા પાડી. તેણે કહ્યું, “હજૂરિયો પાછે ફર્યો ત્યારે મેં લોકોનું બૂમરાણ સાંભળ્યું, ‘આ માણસને નહિ પરંતુ બારાબાસને!’ એ બારાબાસ કોણ છે?”

પિલાતે કહ્યું, “એ ચોર અને ખૂની હતો. પરંતુ એ લોકપ્રિય હતો. શાદીન નામના પર્શીયિન ઝવેરીને ત્યાં એ નોકરી કરતો હતો. એના શેઠને એના પર વિશ્વાસે હતો. પણ એણે દુકાનમાંથી સોનામોતીનાં ઘરેણાં ચોર્યાં. એ બળવાખોર હતો. એણે ગ્રાબીઅસ નામના ફરોશીને ધોળે દિવસે ખતમ કરી નાખ્યો હતો. અદાર મહિના પહેલાંની આ વાત છે. ત્યારે તો તું રોમ ગઈ હતી. મેં બારાબાસને વધ્યસંભ પર લટકાવ્યો હોત. પણ લોકોએ એને છૂટો કરી દીધો. હત્યારાને મુક્સ કરી અને નિર્દોષને ખતમ કરીને એ લોકો પોતાનો ઉત્સવ ઉજવે છે. આ તો એમની પ્રથા છે. એમાં મારો કોઈ દોષ નથી.”

જ્યુસ્ટીસીઆ બોલી, “શાદીના ઘરમાં ઈસ્કારીઓત પણ નોકરી કરતો હતો.”

પિલાતે કહ્યું, “એવું મારા સાંભળવામાં આવ્યું છે.”

જ્યુસ્ટીસીઆએ પૂછ્યું, “મારા સ્વખથી તમે ડર્યા નહિ? ગભરાયા નહિ? તમને એમાં કોઈ અપશુકન નથી દેખાતા? ઈસ્કારીઓતની જેમ તમને પણ અંધકારના ઊંડાણમાં અટૂલા આપધાત કરતાં મેં જોયા હતા.”

પિલાતે કહ્યું, “જ્યુસ્ટીસીઆ જો હું ગભરાતો હોઉં તો તારા ગભરાટને લીધે. યદ્દૂદીઓ પોતે ગભરાઈ ગયા છે. એમના મંદિરનો પડદો ચિરાઈ ગયો છે. બહાદુર હોય એવાનેય ગભરાવી મારવા માટે એ ઘટના પૂરતી છે. પરંતુ કમે કમે બીક ઓછી થઈ જરો અને રોજ-બ-રોજનું જીવન શરૂ થઈ જરો. જો, આકાશ કેવું સ્વચ્છ છે! રાત કેવી ધવલ છે! ચંદ્ર કેવો રમ્ય લાગે છે! ‘નાજારીન’ની નિદ્રાને માટે આ દૃપેરી ચંદ્ર સોળે કળાએ ખીલ્યો છે.”

જ્યુસ્ટીસીઆ બોલી, ‘નાજારીન’ નું અવસાન નથી થયું. એ નિદ્રામાં પોઢેલો છે. એનું અવસાન થઈ જ ન શકે.”

પિલાતે કહ્યું, “બસ! બસ! મારા વિચારોની વાત મારે કરવી ન જોઈએ. દુનિયા આપણી પાસે જેવા જીવનની અપેક્ષા રાખે છે એવું જીવન જીવીએ. વિશ્વમાં આપણે જ બળવાન ધીએ. અને આપણા સમાન કોઈ જ નહિ એ વિચારે સંતોષ માનીએ. કુદરતના ભૌતિક પાસામાં આમ આપણે પ્રમાણસર સમાઈ જઈશું. અને એનું કોઈ આધ્યાત્મિક પાસું હરો તો આપણે આંખો મીંચી દઈશું અને કહીશું કે અમને એ અંગે ખબર નથી. આ રીતે

આપણે ચતુર લોકો દેખાઈશું. આપણે કોઈનો ગુનો નહિ કરીએ,
સિવાય કે ઈશ્વરનો અને ઈશ્વર જેવું કંઈ હશે ખરું!”

પછી પિલાતે પોતાના બાગ પર નજર કરી તો એક નાનકડી
ટૂકડી આવતી દેખાઈ. પિલાતે કહ્યું, “પણે કોણ છે? જ્યુસ્ટીસીઆ,
તને દેખાય છે? તેઓ ઈસ્કારીઓતના ધર તરફ જતા લાગે છે.
તેઓ ભારે વજન ઊંચકી જતા લાગે છે.”

જ્યુસ્ટીસીઆ બોલી, “આં બાજુ આવતા રહો! ત્યાં ઉભા
ન રહેશો, એ મૃત્યુ પામેલા કોઈને તેઓ ધેર લઈ જાય છે.”

પિલાતે કહ્યું, “કોઈ મરેલાને લઈ જાય, છે? તો જરૂર એ
યહૂદા હોવો જોઈએ.”

જ્યુસ્ટીસીઆએ બારીનો પડ્યો બંધ કરી દીધો અને બોલી,
“પોન્સીઅસ, મારાથી આ સહન નહિ થાય. યહૂદાનાં સ્વખનો
મારે નથી જોવાં. ચાલો જઈને આરામ કરીએ અને બને તો
વિસારે પાડીએ.”

પ્રકરણ ૨૮

એ જ રાતે અરીસાની સામે બેઠી બેઠી જ્યુડીથ ઈસ્કારીઓંત
પોતાના ચહેરાનાં દર્શન કરી હતી. એના મનમાં ભાતભાતના
વિચારો રમી રહ્યા હતા. એ એકલી જ હતી. ચંદ્રનાં રૂપેરી
કિરણોએ એના સુંદર દેહને વધુને વધુ આકર્ષક બનાવ્યો હતો.
તે સ્વગત બોલી, “બધા પુરુષો કેવા કાયર હોય છે! બળવાનમાં
બળવાન હોય તેઓ પણ. આ બારાબાસને તો જૂઝો. પેલા
શાપિત ‘નાઝારીન’નું મૃત્યુ નીરખીને એ રહું રહું થઈ ગયો. અને
પેલો કાયફાસ! મંદિરનો પડદો ચિરાઈ ગયો છે તે વાત સાંભળતાં
જ એને લગભગ પણાધાત થઈ ગયો.” જ્યુડીથ હસી પડી અને
બોલી, “સહુ મારા પ્રેમમાં પાગલ થયા છે. તે નિશ્ચિત જ. હું થોડું
સ્મિત વેરું તો લુચ્યા કાયફાસની પાસે ધાર્યું કરાવી શકું. અને હું
તેને તાકી રહું તો એ ફિક્કો પડી પ્રૂજે છે. અને બારાબાસને તો
મારે હવે છેડી જ દેવો છે. એ એટલો કાયર બની ગયો છે કે
ઉમણાં એ એનો મારા પ્રત્યેનો પ્રેમ પ્રગટ કરતો જ નથી.

વાળ ઓળતાં ઓળતાં જ્યુડીથ વિચારમળ થઈ ગઈ.
કાલવારી પર જે તોકાન થયું હતું એનો વિચાર આવતાં જ એને
પહૂંદા યાદ આવ્યો. તે સ્વગત બોલી “કાયફાસને મેં કહ્યું હતું
તે પ્રમાણો એણો લોકો સમક્ષ જાહેર કરવું જોઈતું હતું. ‘નાઝારીન’ના
જાદુને લીધે એ મેઘગર્જનાઓ થઈ હતી. ભૂત વળગ્યા હતા. પણ
કાયફાસ ડરી ગયો અને અક્કલ ગુમાવી બેઠો. અને એ નાઝરેથના
માણસમાં ખાસ હતું પણ શું? હા, એ દેખાવડો હતો. પણ એના

કરતાં ખીઓ વધારે સુંદર હોય છે. એ બહુ ગંભીર લાગતો હતો. તેનામાં આવેશ કે વાસના નહોતાં. એની આંખમાં એવું તેજ હતું જે મનેય ક્ષણભર ડરાવી ગયું અને ત્યારપણી મેઘગર્જનાઓ થઈ. અંધારા પ્રસર્યાં. પરંતુ હવે એ બધું વીતી ગયું. સારું થયું કે એ અવસાન પાખ્યો. એના જેવા ધર્માધ માણસો ખતરનાક હોય છે. હવે યહૂદાની આંખ ઉઘડી હશે, એને એ ગુરુ માનતો હતો. પરંતુ ‘નાઝારીન’ કેવળ માણસ હતો. ઈશ્વર ન હતો. હવે યહૂદા પસ્તાવો કરી ઘેર પાછે આવતો રહેશે. અમે એનું સ્વાગત કરીશું. એને માફ કરી દઈશું અને સુખેથી જીવીશું. કાયફસે મને જ્ઞાનાચું છે કે, ‘નાઝારીન’ના મૃત્યુ પદ્ધી યહૂદાને કશી ઈજા નહિ થાય.” જ્યુડીથના મનમાં આવા વિચારો રમતા હતા ત્યાં જ વરંડામાં કોઈનો ઝડપી પગરવ સંભળાયો. પગરવ નજીક આવી થંભી ગયો અને બહારથી કોઈએ બૂમ મારી, “મેડમ્સ! મેડમ્સ!” જ્યુડીથ કૂદતીકને બહાર ધસી આવી. તેણે દરવાજો ખોલી નાખ્યો. ઘરનો નોકર એને સામે ભખ્યો. જ્યુડીથે પૂછ્યું, “શું છે?”

નોકરે કહ્યું, “મેડમ્સ! કહેતાં મારી જીબ ઉપડતી નથી, મારી હિંમત ચાલતી નથી. તમારા પિતા પાસે ચાલો. ધીરજ રાખો... મન કઠણ રાખો!”

જ્યુડીથે પૂછ્યું, “યહૂદાને કંઈ થયું છે? એ ઘાયલ થયો છે? બીમાર થયો છે? એ પાછે ફર્યો છે? યહૂદા ઘેર આવ્યો છે? મારા બાપુ મને બોલાવે છે? તો બધું બરાબર છે. એ વિના બીજું કંઈ હોઈ શકે નહિ.”

એ દોડતી દોડતી નીચે આવી ત્યાં એક ઊંચા માણસે તેને રોકી. એ માણસ બારાબ્બાસ હતો. બારાબ્બાસને બાજુએ ધકેલીને

તે એના પિતા પાસે ગઈ અને બોલી, “બાપુજી.” એના પિતાએ આંગળી ચીંધી, અને જ્યુડીથને સત્વરે જ કરુણા - દુઃખદ પરિસ્થિતિનો ઘ્યાલ આવી ગયો. તેણે પોક મૂકી કહ્યું, “યહૂદા! યહૂદા!” તેણે આસપાસ નજર કરી તો તેને એના પિતા દેખાયા. બારાબાસ દેખાયો.

તેણે પૂછ્યું, “હવા અને પ્રકાશ પ્રવેશી ન શકે એવી રીતે શા માટે એને લપેટી દીધો છે? ખોલો, ખોલો. એ ઉંઘતો હશે અથવા બેભાન હશે. એનું મ૊ં ખુલ્યું કરી નાખો.”

કોઈએ એનું કહ્યું ગણકાર્યું નહિ. ટાંકેલું એ શબ ચાંદનીમાં પડી રહ્યું. જ્યુડીથનો તીક્ષ્ણ સ્વર એકદમ સંભળાયો, “યહૂદા, ઓ યહૂદા! જાગો જા ને! તું આમ જડ પડી રહીને મને ગબરાવી મૂકે એ તો નરી મૂર્ખામી કહેવાય. તું મરણ નથી પાખ્યો. એવું બને જ નહિ. આમ અણધાર્યો તું મૃત્યુ પામી શકે જ નહિ. ગઈ કાલે રાતે કોધાવેશમાં અહીં આવ્યો હતો. અને મારી પર તારો રોષ ઢાલવ્યો હતો. તે મને શાપ આખ્યો હતો અને મારી હતી. અસારે તારે એ શાપ પાછે બેંચી લેવો જોઈએ. મને માફી આપ્યા વિના તું મને છોડી જઈ નહિ શકે. મેં તારું શું ભૂંક કર્યું છે? ‘નાજારીન’ ની દગ્ગાખોરી તેનું જૂઠ સાબિત કરવાની કેવળ આશા મેં તને કરી હતી. અને તેં એ સાબિત કરી બતાવી છે. તું બીમાર હશે તો તારી સેવાચાકરી હું કરીશ, પણ આમ ગુસ્સે થઈ શીદ પડ્યો રહ્યો છે? ગુસ્સો તો મારે કરવાનો છે. તું મને જવાબ નહિ આપે?”

જ્યુડીથે ડરતાં ડરતાં યહૂદાનું મ૊ં ઉઘાડ્યું. આરસપછાણ કેવા આંખના ડોળા જોઈને ઉંડો આધાત લાગ્યો. જ્યુડીથની

આંખો યહૃદાના ગળા પર એકાએક પડી. એની આસપાસ દોરનું બાંધેલું હતું. દોરડાની ગાંઠ એટલી મજબૂત હતી કે ચામડી ચિરાઈ ગઈ હતી અને લોહી ચારે બાજુ બાજી ગયું હતું. આ જોઈને પોક મૂકી આકંદ કરવા લાગી. ઘરના બધા નાગરિકો દીવા લઈને ત્યાં એકનિત થઈ ગયા. જ્યુડીથને શાંત પાડવા માટે એના પિતાએ એને પકડી રાખી. પરંતુ એમાં તે સફળ ન થયા. એ કોધની જીવતી જાગતી જ્વાવા બની ગઈ હતી. એના હદ્યવેધક વિલાપથી વાતાવરણ શોકમગ્ન બની ગયું હતું. ચીસો પાડી તે બોલી, “એ લોકોએ આને મારી નાખ્યો છે! યહૃદાને મારી નાખ્યો છે!” ‘નાજારીન’ના ચેલાઓએ એની કૂર હત્યા કરી છે. આનું વેર લેવાશે. કારણ કે આમાં યહૃદાનો કોઈ દોષ ન હતો. કાયફાસ! કાયફાસ! કાયફાસ ક્યાં છે? એને અહીં બોલાવી લાવો. એને આ અધમ કાર્ય બતાવો. આના ખૂનીઓને વધ્યસ્તંભ પર લટકાવો! ચાલો આપણો રોમન ગર્વનરની પાસે! મારે ન્યાય જોઈએ છે!”

આટલું બોલી તે તેના ભાઈના દેહ પર ઢળી પડી અને ફાંસીની ગાંઠ છેડવાનો પ્રયાસ કરવા લાગી. ઝૂસકાં ભરતાં ભરતાં એ બોલી, “આ ગાંઠ છેડી નાખો! હે ઈશ્વર! શાસને રુંધતી આ ગાંઠને કોઈ નહિ છેડે? હજુયે એનામાં જીવ છે. મિત્રો મને મદદ કરો! બાપુજી, મને ગાંઠ છેડવામાં મદદ કરો” ત્યાં જ જ્યુડીથની નજર એના હાથ પર પડી. લોહીથી તે ખરડાયા હતા. તે બોલી ઉठી, “જુબો હજ પણ લોહી નીકળે છે. એટલે એ જીવે છે.”

કોઈકે કહ્યું, “જેની હત્યા થઈ હોય તેનું લોહી હત્યારાને વળગો તેમ જ્યુડીથ! આ તારા ભાઈના આવા બેહાલ તેં કર્યા છે. એટલે એનું જ રક્ત તને સ્પર્શી તને દોષિત ઠરાવે છે.”

આટલું કહી પીટર આગળ આવીને ઊભો રહ્યો. મહાકાય ઈસ્કારીઓતે પીટરને કહ્યું, “બલા માણસ! આવી ઘડીએ તું મારી પુત્રી સાથે આવી ગાંડીથેલી વાત કેમ કરે છે?” એટલું બોલી ઈસ્કારીઓતે સંયમ જાળવ્યો અને ચૂપ થઈ ગયો.

પીટરે કહ્યું, “હે યહૂદી! તું હઠી જા! પાછી કે આત્માથી તારો પુનર્જન્મ થયો નથી. એટલે પુનર્જન્મ વિહોણા કલંકિત લોહી ધરાવનારા ઈજ્ઞાએલી! તું મારી સાથે આમ જઘડો ન કર.” પસ્તાવો કર્યા પછી મારામાં શક્તિ આવી ગઈ છે. ગુરુનો ઈન્કાર કરનારો હું પીટર છું અને મારા પાપનો પશ્ચાત્તાપ કરવાથી હું આમ બોલવાની હિંમત કરી શકું છું. મારી સાથે ચર્ચામાં ના ઉત્તરશો. હું તારી સાથે નથી બોલતો. તારી દીકરી સાથે વાત કરું છું. એના ભાઈના હત્યારાઓ સામે એને અબધારી ન્યાય જોઈએ છે. હું એ એની જ જેમ તાત્કાલિક ન્યાયની માગણી કરું છું.” મારેય વેર લેવું છે. વિનાશ પંથે ધકેલી દેનારી આ ળી પર મારે વેર લેવું છે. યહૂદા મારો દિલોજાન દોસ્ત હતો. અને એણે પોતે જ પોતાની હત્યા કરી છે, પણ હતાશ થઈ એણે આ જે પગલું બર્યું તેની પાછળ જ્યુડીથ સિવાય બીજા કોઈનો હાથ ન હતો. અત્યારે તે આકંદ કરે છે. પરંતુ સર્પના જેવી લુચ્યાઈથી યહૂદાને લોભાવી એનો દુઃખ અંત તેણે આણ્યો છે.”

બારાબાસે પૂછ્યું, “તારામાં દ્યાનો છંટો સરખોયે નથી? આવા શોકના સમયે પણ તને દ્યા નથી આવતી??

પીટરે હિંમતપૂર્વક કહ્યું, “અત્યારે નહિ અને કદીયે નહિ. દુષ્ટ હોય એના પ્રત્યે દ્યા દર્શાવવાના અપકૃત્યથી ઈશ્વર મને બચાવો.”

મેલખીઓરે ધીમે અવાજે કહ્યું, “આ માત્ર આ જગતના જિસ્તી મનુષ્યના પ્રથમ શબ્દો છે! પીટર! દિવ્ય પ્રેમનો સંદેશો તું જ માણસોને પાઠવીશા.”

પીટરે એ શબ્દો પર જાળું ધ્યાન ન આપ્યું. એ જ્યુડીથની પાસે ગયો અને એને પ્રશ્ન કર્યો, “જ્યુડીથ ઈસ્કારીઓંત! તારા ભાઈના ગણા સાથે શું રમત રમે છે? એ દોરદું કંઈ મોતીની માળા નથી અને યદ્દૂદાએ પોતે જ દોરડાની ગાંઠ વાળેલી છે. એને રહેવા દે. એને રહેવા દે. એ સહેલાઈથી નહિ દૂંઘે. તેં દીધેલા દગ્ગા માટે વિલાપ કર અને આંસુ પાડ!”

જ્યુડીથ બોલી, “પણ આનો અર્થ શો હશે? આવું તો બની શકે જ નહિ. યદ્દૂદા બહાદૂર હતો. નીડર હતો. એણે પોતાની જાત પર આવો જુલમ નથી જ કર્યો. પોતે આત્મહત્યા નથી કરી. હે, ભયંકર ‘નાઝારીન’ આ તારું જ કામ છે. તારા જાદુમંત્રથી તે વિજય પ્રાપ્ત કર્યો છે. તું જીત્યો છે!” આમ બોલી તે બેભાન થઈને ભૌંય પર ફળી પડી.

પ્રકરણ ૨૮

જ્યુડીથને એના પિતાના ખંડમાં લાવવામાં આવી. એની દાસીઓ એની સહાયે દોડી આવી અને રડી પડી. એ ભાનમાં આવશે ત્યારે એની શ્રી સ્થિતિ હશે એ વિષે બધી દાસીઓ વિચારવા લાગી. કમાનવાળા એક ખંડની અંદર યહૃદાનું શબ્દ ગોઠવવામાં આવ્યું. બારાબાસ, મેલખીઓર અને પીટરને ઉદેશીને ઈસ્કારીઓત બોલ્યા, “ભાઈઓ! તમે કરેલી સેવા બદલ હું તમારો આભાર માનું છું. એ મારી ફરજ છે. અલબત્ત, આ પ્રસંગ એવો દુઃખ છે કે અમારા શોકનો કદી પણ અંત નહિ આવે. તમારામાંના એકનો મને થોડો પરિચય છે, આ બારાબાસનો. થોડા સમય પહેલાં જ એ જેલમાં હતો. અગાઉ અમે એને એક પ્રતિષ્ઠિત અને સારા માણસ તરીકે આ ઘરમાં આવકાર આપતા હતા. પરંતુ અત્યારે એ ગુનેગાર સાંબિત થયો છે. એને શિક્ષા પણ થયેલી છે. છાં એલ-સાઈનની દુકાને એ મારા પુત્ર સાથે કામ કરતો હતો. એ વાતનો જ ખ્યાલ અત્યારે તો મારા મનમાં છે. લોકોએ એને કેદમાંથી મુદ્દિત અપાવી છે. એટલે એના દોષને હું મનમાં ન રાખી શકું. મારા પુત્ર અને મારે માટે એણે લાગણી દર્શાવી છે. એક અજાણ્યા માણસે નિર્દ્દયતાથી મારી પુત્રી પર આકમણ કર્યું ત્યારે એણે મારી પુત્રીનો બચાવ કર્યો. એટલે એ અજાણ્યા માણસ કરતાં બારાબાસ પ્રત્યે મને વધારે લાગણી છે.” પછી પીટરની સામે તેણે નજર ફેરવી.

પીટરે કહ્યું, “હવે પછી હું યહૃદીઓને માટે અજાણ્યો જ છું.

ધનદેવની પૂજા અને વ્યાજ મારી ખાવાની એમની રહેણીકરણી સાથે મારે કોઈ સંબંધ નથી. તેમ છાં ઈસ્કારીઓત! તારી આ આપત્તિમાં મારી સહાનુભૂતિ છે. તે મારી નિર્દ્યતાનો જે ઉલ્લેખ કર્યો તેમાં જ તે તારી નિર્બળતાને છી કરી છે. તારી દીકરીને તે એટલી બધી પંપાળી છે, એટલા બધા લાડમાં ઉછેરો છે કે જેરી નાગણ્ય બની ગઈ છે. એ ડંખ મારે છે ને જીવ લે છે. જે ખી પર ચોકી રાખવામાં આવતી નથી, જેના પર કોઈની સત્તા હોતી નથી તે શેતાનની જેમ વિનાશ વેરે છે. કુંવારી યુવતીને સ્વેચ્છાએ હરવા ફરવા દેવામાં આવે, અતિશય સ્વતંત્રતા આપવામાં આવે તો તે પોતાનું શિયળ ગુમાવી બેસે છે. તારી પુત્રી જ્યુડીથ સ્વચ્છણી છે તે તું નથી જાણતો. પેલી માગદાગોણ કરતાંથે વધારે હલકટ છે! ઈસ્કારીઓત! મારા પર પ્રહાર કર અને તને સત્ય સમજશો. મારી જીબ ખેંચી કાઢ. પરંતુ તને ખરી વાત જાણવા મળશો.”

ઈસ્કારીઓત કોધથી અવાક્ક બની ગયો. અને પ્રહાર કરવા નજીક ધસી ગયો. પરંતુ પીટરની આંખોમાંથી પ્રકાશતા અલૌકિક તેજ્ઝી તે પાછે હઠી ગયો. પીટરે કહ્યું, “સત્ય, સત્ય. હવે પછી હું સત્ય માટેના પોકાર કરીશ. બૂમબરાડા પાડીશ. સત્ય માટે હું જીવીશ અને મરી જઈશ. ત્રણ ત્રણ વખત મેં જૂઠા સોગંદ ખાધા છે અને અસત્યનો પૂરેપૂરો લાલ મેં ઊઠાવ્યો છે. મારે હવે જૂઠ નથી જોઈતું. મારે તો સત્ય જોઈએ છે. ખી તેમ જ પુરુષોમાં રહેલું સત્ય. કોઈ પણ વ્યાજખોર પુરુષને પ્રમાણિક લેખવામાં નહિ આવે અને કોઈ સ્વચ્છણી ખીને પવિત્ર કહેવામાં નહિ આવે. મારે કેવળ સત્ય જોઈએ છે. ઈશ્વરના હાથમાં ચકમકતા ભયંકર શામશેર જેવું સત્ય મારે જોઈએ છે. હું પીટર, સત્યની ઘોષણા કર્યે રાખીશ. ત્રણ

વખત મેં જૂઠા સોગંદ ખાંધા હતા. હવે મારા એ પાપના સાટામાં ત્રણ ત્રણ વાર સત્ય બોલીશ. હે યહૂદી! વિલાપ કર! તેં બનાવટી ધર્મનું આચરણ કર્યું છે. સ્વાર્થી સંત બનવાના પ્રયાસ કર્યા છે. ઓ અંંગ ફરોશી! તારી દીકરીને ખાતર તું આખી દુનિયાને પડકાર ફૂકે છે. પરંતુ તે હલકટ છે. સોનું, રૂપું તથા કુદ્ર હીરા મોતી તેને ખરીદી શકે છે. તારા જ લોહીની જન્મેલી આ તારી પુત્રીને લીધે ઈશ્વરને યહૂદીઓમાં મરણ વહોરવું પડ્યું. એનાં વચ્ચનોનો અસ્વીકાર થયો છે. એના સંદેશાનો તિરસ્કાર થયો છે. અને એનું માનવીય જીવન કૂરતાથી હણી લેવામાં આવ્યું છે. એટલે યહૂદીઓ પર પુગયુગ સુધી શાપ ઉત્તરશે. અને યહૂદીઓ જે સોનાની પૂજા કરે છે તે જ સોનાથી તેમનો વિનાશ થશે. પરંતુ વાત આટલેથી પતતી નથી. તમે પ્રિસ્તની હત્યા કરી છે ખરી, પરંતુ એ મૃત્યુ પાખ્યો નથી. આજે રાત્રે એ કબરમાં દફનાવેલો પડ્યો છે. પરંતુ એની જ આગાહી મુજબ એ ત્રીજે દિવસે જીવતો થઈ જાય તો એની કુલર એને પકડી નહિ રાખી શકે તો! અરે, આખી પૃથ્વી એને નહિ રોકી શકે તો! જેને તમે મરી ગયેલો માનો છો તે સાચે જ જીવતો થશે તો તમે શું કરી શકવાના છો?”

ઇસ્કારીઓતે આવેશમાં આવી પ્રશ્ન કર્યો, “તમે કોઈ ગાંડાને અહીં લઈ આવ્યા છો કે શું? એને કઈ જાતનું ભૂત વળવ્યું છે?”

મેલખીઓરે ઉત્તર આપ્યો, “મોડે મોડે થયેલા પશ્ચાતોપનું ભૂત. એ માણસને જાતજાતની લવરીએ ચઢાવે છે. આ માટીમારનું ભૂત સારાયે વિશ્વને હયમયાવી મૂકશે. એ માત્ર સામાન્ય કક્ષાનો છે. લગીરે અસામાન્ય નહિ મારા જેવો સામાન્ય. અને એમાં જ એની હાર અને જીતમાં રહેલી છે. થોડા સમય પહેલાં જ એણે

‘નાજીરીન’નો અસ્વીકાર કર્યો હતો. પરંતુ હવે પદ્ધતિ એ એની સેવા અદ્ભુત રીતે કરવાનો છે. અત્યારે તો આ સીમોન પીટર ગાલીલના માધીમાર તરીકે ઓળખાય છે. તમારા પુત્રનો એ સાથીદાર હતો.”

ઇસ્કારીઓતે નિસાસો નાખીને કહ્યું, “બિચારો મારો દીકરો, આના જેવાના સંગમાં જોડાઈને એ પણ ઝનૂની અને પાશવી બન્યો હતો. પણ મને તેનું આશર્ય થતું નથી.”

ઇસ્કારીઓનું કષણ પાસે ગયો. અને આસપાસ બેગાં મળેલાં માણસો પર નજર કરીને તેણો કહ્યું, “હવે સહુ વિદાય લો. કોઈ ખોટું ન લગાડશો. મારો શોક ખૂબ ઉંડો છે. મારો આત્મા ભાંગીને ભૂક્કા થઈ ગયો છે. હવે હું ખૂબ ત્રાસી ગયો છું. બારાબ્બાસ! તું મારી દીકરીને બરાબર ઓળખે છે. પેલા પાગલ સુધારકના ગાંડા ચેલાએ ખોટા આક્ષેપો મૂકી એની જે બદનામી કરી છે, એ જૂઠી છે એવું તને કહેવાની જરૂર નથી. એની નિર્દોષતા. એનું ગૌરવ, એની નિષ્કલંક પવિત્રતાની તું રક્ષા કરજે. હે મિત્ર, હું તારો ખૂબ આભાર માનું છું. ભયંકર ગુનાઓ તેં કર્યા છે તેમાં ૪ તારું પુરુષત્વ છે. આ ગાલીલના માધીમારની માફક બકવાસ કરનારાઓ સામે, હલકું બોલનારાઓ સામે મારી દીકરીનો પશાશક્તિ તું બચાવ કરજે. પેલાએ કરેલી બદનામી જરા સરખીયે સાચી હોત તો હું કાયફાસનું ખૂન કરી નાખત. મારા સદ્ગત પુત્રના શપથ લઈને હું કહું છું કે એની હત્યા હું મંદિરની અંદર કરી નાખત” મસ્તક નમાવીને ઇસ્કારીઓતે બધાને કહ્યું, “ભાઈઓ, હવે સિધાવો.” બારાબ્બાસ તથા મેલ્ખીઓં સામે જોઈને બોલ્યો, “હું તમારો આભાર માનું છું. તમે મારા પુત્રનો મૃતદેહ મારા ઘેર

લઈને આવ્યા તે માટે તમારો છાણી છું. થોડા દિવસ પછી તમને બંનેને હું ફરી મળીશ. અત્યારે તમે વિદાય થાવ!" ઈસ્કારીઓઠ પોતાના પુત્રના શાબ પાસે શોક કરતો બેઠો.

બારાબ્બાસ અને મેલખીઓર ત્યાંથી તરત જ વિદાય થયા. રસ્તામાં બારાબ્બાસે કોઈને પૂછ્યું કે જ્યુડીથ ભાનમાં આવી છે કે કેમ! ઉત્તર મળ્યો કે તે હજુ ભાનમાં નથી આવી. બારાબ્બાસને દુઃખ થયું. ત્યાં જ મેલખીઓરે બારાબ્બાસને પૂછ્યું, "હે, ભલા માણસ! જેને તું ખોઈ બેઠો છે તે જ્યુડીથનાં સૌંદર્યનાં હજ્યે તું સ્વખ સેવે છે. એના કેવી સુંદરી મેં બીજે ક્યાંય દીકી નથી. અને આ શોકને કારણો તો એનો ચહેરો વધુ ખૂબસુરત લાગે છે."

બારાબ્બાસે કહ્યું, "શા માટે અત્યારે એના સૌંદર્યની વાત કરે છે? એણો કંઈ ઓછું સત્યાનાશ વાળ્યું છે? આ અવસાન પામેલાં યહૃદાનો વિચાર કર."

મેલખીઓરે કહ્યું, "હા, એનો જ વિચાર કરું છું. આખી દુનિયા એનો વિચાર કરશો. એ કદી ભૂલાશો નહિ. હતભાગી પુવક! એણો નહિ કરેલાં પાપોનાં જવાબ પણ ઈતિહાસ એની પાસે માગશો. પણ માણસોએ લખેલો ઈતિહાસ તે કંઈ ઈશ્વરે લખેલો ઈતિહાસ નથી. આખરે યહૃદાને પણ એનો ન્યાય મળશો. પણ તને હું કહું છું કે આ કાયફાસના જીવન પર હું કદીયે શરત ન મારું."

બારાબ્બાસ મેલખીઓર સામે ટગાર ટગાર જોઈ રહ્યો બંને ઘર ભણી વિદાય થયા.

પ્રકરણ ત૦

બેભાન જ્યુડીથ વિશ્રામવારની વહેલી સવારે ત્રણ વાગે જાગી ગઈ. આંખો ઉધડતાં જ એ મૂંજાઈને આસપાસ જોવા લાગી. પરિસ્થિતિનો એને ઘ્યાલ આવી ગયો. એ પોતાનાં ખંડમાં હતી. આભૂષણોનો દાબડો બંધ હતો અને બતીઓ બળતી હતી. પલંગની બાજુમાં બે દાસીઓ ઉંઘમાં પડેલી હતી. બીજું કોઈ ખંડમાં હતું નહિ. ધીમે રહીને એ અરીસા આગળ આવી. અરીસામાં પોતાની આંખોનું પ્રતિબિંబ જોઈ એને હસવું આવી ગયું. એની આંખો કેવી વિચિત્ર દેખાતી હતી. છાં કેવી તેજસ્વી અને સુંદર લાગતી હતી! બારાબ્બાસે આપેલાં મોતી ગળાની આજુબાજુ કેવાં શોભતાં હતાં! બિચારો બારાબ્બાસ! વર્ષા પર એ મારા પ્રેમમાં હતો. પરંતુ એ પદ્ધી તો ઘણી બધી ઘટનાઓ ઘટી ગઈ. એ બધામાં એક જ ઘટના યાદ રાખવા જેવી છે. છેવટે યહૃદા ઘેર આવી ગયો. એની પાસે જઈ વાતો કરીશ. મૂર્ખાભીભરી ગેરસમજની ચોખવટ કરીશ.

એણે પોતાનો ઝલ્લો પહેરી લીધો. આભૂષણાર્થે તૈયાર કરેલું ખંજર કમ્મરે લટકાવી દીધું. પદ્ધી એણે એની દાસીઓ તરફ નજર કરી. તે સહુ હજ્યે ઉંઘતી હતી. ધીમે ધીમે તે ખંડની બહાર નીકળી અને ચોકમાં આવી. બધું જ શાંત હતું. અને એના ભાઈનું શબ થોડે દૂર હતું. જ્યુડીથ ત્યાં ગઈ તો તેને સંભળાયું, “તમે મને દગાખોર કહો છો ભવિષ્યમાં થનારા સંતોમાંથી તો ઘણા દગાખોરો નીકળશો. તેઓ મારાથીયે વધારે અધમ હશે.”

જ્યુડીથને આમાં કંઈ સમજ ન પડી. એણે ખંજર કાઢીને દોરડાની ગાંઠ કાપી નાખી. ધીરેથી દોરડું ખેંચાતાં લોહી ટપકવા લાગ્યું, એણે ખંજર એક ખૂણામાં ફેંકી દીધું. અને હોંશો હોંશો તાળીઓ પાડી.

એ બોલી, “યહૂદા! મેં દોરડું કાપી નાખ્યું છે આવ. ઉઠીને મારી સાથે વાત કર. મને બધું જ કહે. તારી બધી અદ્ભુત વાતો હું માની લઈશ. તારા ગુરુને દેહ છેડી દેવાનું કહેવાની આજ્ઞા મને મહાપુરોહિત કાયફાસે કરી હતી. એનું કારણ એ હતું કે એ પાગલ ‘નાઝારીન’ આપણા ધર્મની વિરુદ્ધ થઈ ગયો હતો. આપણા પુર્વજોનો ધર્મ છેડી દઈને તારે બંડખોર શા માટે થવું હતું?

તે યહૂદાના શબ પર ઢળી પડી અને બોલવા લાગ્યો, “યહૂદા! યહૂદા! મને ચુંબન કર ને! તું મારી સાથે નહિ બોલે. કારણ કે મારા કરતાં તને ‘નાઝારીન’ વધારે વહાલો છે! યહૂદા. યહૂદા! એક પણ શબ્દ બોલ્યા વિના તું સૂઈ ગયો છે. મને તે આશીર્વાદ આપ્યા નથી. તું મારી સામે જોતોયે નથી! હું તને શાંતિથી ઉંઘવા દઈશ. પ્રભાત થાય ત્યાં સુધી તને નહિ જાણું. સવારે કાયફાસ તરફથી સારા સમાચાર લેતી આવીશ. શાંતિથી ઉંઘી જા.” આટલું બોલ્યા પછી તે દરવાજે ખોલી નગરની અંધારી ગલીઓમાં એકલી ઘૂમવા ચાલી ગઈ.

વિશ્વામવારનું પ્રભાત થયું. આકાશમાં વાદળ હતાં નહિ. ધરુશાલેમના લોકો મોરીઆ પહાડ પરના મંદિરમાં એકઠા થયા. રાતદિવસોની આંધીમાંથી પહોવાએ નગરજનોને બચાવી લીધા હતા એ માટે વિધિસરનો આભાર માનવાનો હતો. ‘નાજારીન’ને આટલા લાંબા સમય સુધી જીવવા દીધો એ પાપ માટે કેટલાકને પસ્તાવાની લાગણી થતી હતી. સર્વ પ્રકારની બાધ્ય તૈયારીઓ હતી છાયે અંતરની ધર્મભાવના સ્પષ્ટ દેખાતી ન હતી.

મેઘગર્જનાઓ, ભૂકુંપ અને અંધકારની સ્મૃતિ તાજી કરાવતો મંદિરનો ચિરાયેલો પડદો લોકોની આંખ આગળ લટકતો હતો. પ્રભાતની લાંબી લાંબી વિધિઓ પૂરી થાય તે પહેલાં મુખ્ય પુરોહિત કાયફાસનો સાદ બેસી ગયો. અહીં કંઈક ખૂટનું હોય એમ લાગતું હતું. હંમેશાં ભવ્ય લાગતા નિયમસંહિતાના વાચનમાં કોઈને રસ ન પડ્યો. મંદિરને જુદે જુદે દરવાજેથી લોકો વિખરાઈને દફનાવેલા નાજરેથના પયગંબરની કબરે ગયા. જોસેફ આરીમાથીઆએ પંડે જઈને પિલાત પાસેથી મૃતદેહ માગી લીધો હતો, અને કાયફાસે કબરની ચોકી કરવાને માણસો મુકાવ્યા હતા. એ અંગેની અફવાઓ નગરમાં ફેલાઈ ચૂકી હતી.

એક જ્ઞાને કહ્યું, “કાયફાસના જેવો ચતુર અને ચકોર પુરોહિત બીજો કોઈ છે નહિ! નાજારીનની આખીયે ઘટના એણે હોશિયારીપૂર્વક પતાવી છે. નહિતર ‘નાજારીન’ના શિષ્યો એના મૃતદેહને ચોરી ગયા હોત.”

બીજા એકે કહ્યું, “હા, તારી વાત એકદમ સાચી છે. કું કાયફાસ હોઉં તો એ બધાને વીજી વીજીને નગરની બહાર ફેંકી કાઢું. પુવાન પહૂંદા ઈસ્કારીઓતનાં અંત વિષે તે સાંભળ્યું હશે.”

બીજાએ કહ્યું, “પહૂંદા ગાંડો હતો. જીવનની કોઈ પણ બાબતથી એને સંતોષ નહોતો થતો. સુધારા અને સત્ય વિષે એ બબડાટ કર્યે રાખતો હતો. આવી જાતના લોકો આ પૃથ્વીને યોગ્ય નથી”

પહેલા માણસે કહ્યું, “હા, હવે એને એની ખબર પડી હશે. એટલે એંણો દુનિયાનો ત્યાગ કર્યો હશે. ગેથસેમાની વાડીની નજીક એક ઝાડની ડાળી પર એ લટકતો મળ્યો હતો.”

કોઈ એક શાખે કહ્યું, “પરંતુ તમે છેલ્લામાં છેલ્લા સમાચાર જાણો છો? ઈસ્કારીઓતને માથે એક બીજી ઉપાધી આવી પડી છે. એની દીકરી જ્યુડીથ ગુમ થઈ છે. અને શોધ કરી તોય ક્યાંયે જડતી નથી.”

એટલામાં ટોળું વધવા લાગ્યું. કોઈકે કહ્યું, “એની દીકરી ગુમ થઈ! એ વાત જ અશક્ય છે. ઘમંડી જ્યુડીથ! એ શા માટે પલાયન થઈ ગઈ હશે.”

બીજાએ કહ્યું, “કોણ જાણો! ગઈ કાલે રાતે એના ભાઈનું શબ જોઈને એ બેલાન થઈ ગઈ હતી. અને એને ઉપાડીને એન્ના ખંડમાં લઈ ગયા હતા. એની દાસીઓ એની ચોકી કરતી હતી. તેઓ નિદ્રાવશ થઈ ગઈ. અને છેવટે તેઓ જાગ્રી ત્યારે તો એ જતી રહી હતી.”

‘નાજારીન’ની કબર આસપાસ સારી એવી મેદની જામી

હતી. ચોકી કરનારાઓ એ મેદની જોઈને કહ્યું, “આ શાપિત યહૃદ્દીઓ કેવા ગંડા અને શકમંદ માણસો છે! અહીં કેવા ધૂસપૂસ ધૂસપૂસ વાતો કરે છે! વધ્યસ્તંભ પર લટકાવેલાનો દેહ આપણે ઉપાડી જઈશું એવું તેઓ માનતા હશે. તેઓ એમના મુખ્ય પુરોદિત જેટલા જ કાયર છે. એક મૃતદેહની આટલી બીક ક્યારેય જોવા મળી નથી.”

જેમ જેમ ગરમી વધવા લાગી તેમ તેમ લોકોની સંખ્યા ઘટવા લાગી અને રસ્તે ચાલતાં ચાલતાં તેઓ ‘નાજારીન’ વિષેની જતજતની વાતો કરવા લાગ્યા. એક જણો કહ્યું, “કેવી બહાદુરીથી એઝો પિલાતનો સામનો કર્યો! અને કેવી નીડરતાથી એ અવસાન પાખ્યો!”

કોઈકે કહ્યું, “આવા પુરુષો તો આ રીતે જ મરણ પામતા હોય છે. એમને મરણની પરવા જ નથી હોતી. તેઓ ફરીથી જવતા થવાના છે એવું તેઓ માને છે!” આથી વાતો કરતાં કરતાં તેઓ નગર તરફ ચાલ્યા ગયા. એમનામાંનો એક વયોવૃદ્ધ ગરીબ માણસ પાછળ રહી ગયો અને કબર પાસે જઈને ડેકીયું કરવાનો એઝો પ્રયાસ કર્યો. ગાલ્બુસ નામના સેનાપતિએ એને રોકીને કહ્યું, “અલ્યા યહૃદી! તું અહીં શું કરે છે? જતો રહે અહીંથી!”

પેલાએ કહ્યું, “સાહેબ! મારે ભીખ નથી જોઈતી. પેલી કબર છે એના પથ્થર પર મને હાથ મૂકવા દેવાની રજ આપો. બસ એક વખત હાથ મૂકવા દો. એક છોકરી ઘણી જ બીમાર છે. અને એ પથ્થરનો સ્પર્શ કરીને પ્રાર્થના કરીશા તો તેને સારું થઈ જશે.” આટલું બોલી એ ભાંગી પડ્યો.

ગાલ્બુસ એની સામે તિરસ્કારપૂર્વક જોઈ રહ્યો. અને બોલ્યો,
“તું શો વાત કરે છે? અને આ પથ્થરના સ્પર્શથી તેને શો લાભ
થશે? તારી ચસકેલી બુદ્ધિને પહેલાં ઠેકાણો લાવ.”

વૂદે કહ્યું, “એ છેકસી મરણ પથારી પર પડેલો છે. અહીં
કબરમાંના ‘નાજારીને’ અઠવાડિયા પર જ એ છેકરીને ઊંચકી
આશીર્વાદ આપ્યા હતા. એ માત્ર ત્રણ વર્ષની છે. એને ખૂબ તાવ
ચડ્યો છે. મારે તો એ કબરના પથ્થરને હાથ લગાડીને એટલું જ
કહેવું છે કે, “હે ગુરુ! મારી તમને પ્રાર્થના છે કે એ છેકરીને સાજ
કરી દો. ગુરુ અવસાન પામ્યા છે છાં તેઓ મારી પ્રાર્થના
સાંભળશે. કારણ, દુઃખિયારાં પર તેઓ દયા કરતા હતા. અને આ
છેકરી પ્રત્યે એમને માયા હતી!”

ગાલ્બુસને વૃદ્ધ માટે લાગણી થઈ આવી. એનો ભાલો ઊંચો
કરીને વૃદ્ધને નજીક બોલાવ્યો, “બુઢા, અહીં આવ! મારી નજીક
આ ભાલા નીચે જ ઊભો રહેજે. એક પળ માટે જ તું પથ્થર પર
હાથ રાખજે. અને એના પરની મહોર તૂટે નહિ તેનું ધ્યાન રાખજે.
અને તારી પ્રાર્થના ટૂંકમાં, ઝડપથી બોલી નાખજે. આ મરી ગયેલો
માણસ તારી પ્રાર્થના સાંભળશે, એવી તારી માન્યતા જ મૂર્ખાઈ
ભરેલી છે, આવ!”

વયોવૃદ્ધ ઉત્સુક્તાપૂર્વક પાવન કબર પાસે આવ્યો. ગાલ્બુસ
એના પર ચાંપતી નજીરે જોતો હતો. વૃદ્ધ ધૂંટણે પડ્યો અને કબર
પર હાથ અડકાડીને બોલ્યો, “ગુરુ! તમે ઈચ્છે તો તમે એ
છેકરીને સાજ કરી શકો છો. કેવળ એક શાબ્દ ઉચ્ચારો અને એ
સાજ થઈ ગઈ સમજો.”

એક મિનિટ તે આમ રહ્યો પછી ઉત્તો થઈ ગયો. એની આંખોમાં આનંદભર્યું તેજ ચમક્યું. તેણો ગાલ્બુસને કહ્યું, “સાહેબ! નમ્રતાપૂર્વક હું આપનો આભાર માનું છું. મારા પ્રત્યે આપે દર્શાવેલી દયા માટે ઈશ્વર આપને બદલો વાળો આપો.”

ગાલ્બુસ એની સામે જોઈ રહ્યો અને પૂછ્યું, “તું કયા પ્રદેશનો છે?”

વૃદ્ધે કહ્યું, “સાહેબ, હું સમારીઆનો છું.”

ગાલ્બુસે પૂછ્યું, “તું ખરેખર એવું માને છે કે આ કબરને અડકવાથી કશો ચમત્કાર થયો છે?”

વૃદ્ધે કહ્યું, “સાહેબ! ઈશ્વરના રહસ્ય વિષે મને કશું જ જ્ઞાન નથી. પરંતુ ધોકરી બચી ગઈ છે એની મને ચોક્કસ ખાતરી છે. તે સૈનિક, ઈશ્વર તમારી પડખે રહો... ઈશ્વર તમારા ભાલાને માર્ગદર્શન આપો. અને હંમેશાં તમારી રક્ષા કરો.”

એ વિદાય થઈ ગયો. એ નજરની સીમાની બહાર નીકળી ગયો ત્યાં લગી ગાલ્બુસ એને મીટ માંડી જોઈ રહ્યો. બપોરનો તડકો અસંખ્ય હોવાને કારણો ગાલ્બુસ એના તંબુમાં ગયો. રહસ્યમય કબરના પથ્યરની સામે જ એ તંબુ ઠોકેલો હતો. મોં પરથી પરસેવો લૂધાં લૂધાં ગાલ્બુસ બોલ્યો, “યદૂદીઆ એ બુદ્ધિહીન પ્રજાનો દેશ છે. અને અધૂરામાં પૂરું એ કાયર પ્રજા છે. ‘નાઝારીન’ નામનો માણસ જીવતો હતો ત્યારે આ યદૂદીઓ એનાથી બીતા હતા. અને જ્યારે એ ભરી ગયો ત્યારે એનાથી વધારે ડરતા હોય એવું લાગે છે. આ બધું હાસ્યાસ્પદ લાગે છે. રોમન લોકો પોતાના શત્રુની હત્યા કરશો. એના શબને સલામી આપશો અને ત્યારબાદ

એને દેવોને હવાલે છેડી દેશો. પદ્ધી એનાથી તેઓ નહિ ડરે કે નહિ ચિંતા કરે.”

ત્યાં જ ત્યાં કાયફાસ આવી ચક્કો. એણે પૂછ્યું, “સેનાપતિ! તું બરાબર ચોકી રાખે છે કે નહિ?”

ગાલ્બુસે કહ્યું, “મારી ચોકીનો કોઈ પ્રશ્ન જ નથી. સાહેબ!”

કાયફાસે કહ્યું, “સૈનિક! તને માટું લગાડવાનો મારો ઠરાદો ન હતો. પરંતુ અહીં બદમાશ લોકો રખડતા ફરે છે. એટલે તને સજાગ રહેવાનું કહેવા આવ્યો છું.”

પદ્ધી તેણે કબરની નજીક જોઈને બધી મહોરો બારીકીથી તપાસી જોઈ. ગઈકાલની સાંજે તેણે લગાવી હતી તેવી જ એ બધી હતી. કોઈનો હાથ એને અજ્યો નથી કે કોઈએ એ તોડી નહોતી. તેણે ગાલ્બુસને પૂછ્યું, “તેં કોઈનો અવાજ સાંભળ્યો?”

ગાલ્બુસ આશ્ચર્યપૂર્વક જોઈ રહ્યો. પદ્ધી બોલ્યો, “પેલી કબરમાંથી? મરેલા માણસોનો સ્વર તો જીવનમાં કદીયે મેં સાંભળ્યો નથી.”

કાયફાસે કૃત્રિમ હાસ્ય વેર્યુ. એણે કબરના પથ્થરને કાન લગાડી સાંભળવાનો પ્રયાસ કરી જોયો. પદ્ધી પૂછ્યું, “અને રાતના કંઈ સંભળાયું હતું ખરું? તમારી પ્રથમ ચોકી દરમિયાન કોઈ હેરાનગતિ થઈ હતી?”

ગાલ્બુસે કહ્યું, “ચંદ્રને જોઈ કૂતરાં ભસતાં હતાં અને વળી ઘૂવડો અવાજ કરતા હતા. એ જ માત્ર હેરાનગતિ હતી. પરંતુ એને કોણા રોકી શકે?”

કાયફાસે કહ્યું, “હું એવી હેરાનગતિની વાત નથી કરતો.

હું એમ ધારતો હતો કે કોઈ સીઓ અહીં રોકાઈ રહી હશે અને રડારોળ કરતી હશે.”

ગાલ્બુસ બોલ્યો, “હું હોઉં ત્યાં સીઓ ઉભી જ ન રહે. છા, એમને કાઢી મૂકી ત્યાં સુધી તેઓ અહીં રોકાઈ હતી. છાં એમના પ્રત્યે મેં નરમાશ દાખવી હતી. બિચારી સીઓ! એ લોકો પર મૃત્યુની અસર વધુ પડે છે. અને પેલું શબ ખરેખર ખૂબસુરત હતું. એના વિશે તેઓ નિર્થક આકંદ કરતી હતી. છાંયે મારા જેવા મર્દ પાસેથી એમને દિલાસો ન મળો. મેં હુકમ કર્યો, ‘ઘેર જઈને રડવું હોય એટલું રડજો.’ સીઓનાં આંસુ જોઈ હું ખૂબ ઉશ્કેરાઈ જાઉં છું.”

કાયફાસ એના પોતાના વિચારોમાં ખોવાઈ ગયો. કબર પર ફરી કાન મૂકી કંઈ સાંભળવાનો પ્રયત્ન કરી જોયો. ગાલ્બુસ ખડખડાટ હસી પડ્યો અને કહ્યું, “સાહેબ, મને તો એમ લાગે છે કે એ મૃત માનવીએ ફરીથી જીવતા થવાની જે બડાશ મારી છે તેમાં શ્રદ્ધા ધરાવનારામાં તમે મુખ્ય છો!”

કાયફાસે ઉત્તર ન આપ્યો. તેણે પૂછ્યું, “ચોકી બદલવાનો સમય ક્યારે છે?”

ગાલ્બુસે કહ્યું, “એક કલાકમાં જ ચોકી બદલાશે અને ત્યારે હું આરામ કરીશ. પરંતુ આવી ગરમીમાં આરામ કેવો?”

કાયફાસે પૂછ્યું, “તું ક્યારે પાછે આવીશ?”

ગાલ્બુસે કહ્યું, “રાત્રે, ચંદ્ર ઉગે ત્યારે.”

કાયફાસે કહ્યું, “રાત્રે ચંદ્ર ઉગે ત્યારે? મારી વાત ધ્યાનથી સાંભળ. તારા માણસો પર ચોકી રાખજો. અને તુંયે ઉંઘી ન જતો.

આજની રાતે બેવડી ચોકી કરજે. કારણ કે આજની રાત પસાર થતાં બધા ભયનો અંત આવી જશે. અને આવતી કાલની સવાર થતાંવેંત જ 'નાજારીન' જૂઠો પયગંબર છે એવું લોકો આગળ પુરવાર થશે. ત્યાર પછી કશીય ચોકી નહિ કરવી પડે. તેનો અંત આવી જશે. તને સારું ઈનામ આપવામાં આવશે. એટલે આજે રાત્રે ખાસ ખાસ કાળજી રાખજે. સાંભળ્યું ને?"

ગાલ્બુસે હા ભણી. કાયફાસે વધુમાં કહ્યું, "રોમન સૈનિકોની સાવધતા વિષે મેં ઘણી ઘણી વાતો સાંભળેલી છે. અને સાવધતાથી ચોકી કરે એવા સો યોદ્ધાઓમાંથી તારા જેવાની પસંદગી કરવામાં આવી છે. તારી ફરજ બરાબર બજાવજે. અને સીઝર સુધી તારી નામના થશે."

કાયફાસે ત્યાંથી જતાં જતાં પાછળ ડોક ફેરવીને પ્રશ્ન કર્યો, "તેં કંઈ પણ સાંભળ્યું નથી અની તને ખાતરી છે ને?"

ગાલ્બુસનો પિત્તો ઉછ્છ્યો. એણે કહ્યું, "સમ્રાટના તથા મારા ભાલાના સોગન ખાઈને કહું છું કે મેં કંઈ જ સાંભળ્યું નથી."

કાયફાસે કહ્યું, "યોદ્ધા! તારું લોહી એકદમ ઉકળી ઉઠે છે! ધ્યાન રાખજે તારાથી કંઈ અવળું ન થઈ જાય."

કાયફાસ ત્યાંથી ચાલ્યો ગયો. ત્યારે એક સાથીદારે આવીને પૂછ્યું, "તારી સાથે વાત કરતો હતો એ યહૂદી મુખ્ય પુરોહિત હતો?"

ગાલ્બુસે કહ્યું, "હા, પણ મને ખૂબ તરસ લાગી છે. તો થોડો દ્રાક્ષારસ મને આપ."

સાથીદાર પીણું લઈ આવ્યો, ગાલ્બુસ પીને બોલ્યો,
“યહૃદીઓનો પ્રદેશ ગરીબમાં ગરીબ છે. અને અહીં બધા લોકો
ગુલામો છે નહિ વોનીસીઅસ?”

વોનીસીઅસે કહ્યું, “ગુલામો નથી પરંતુ એમનામાં કોઈ
શૂરવીરો પાક્યા નથી.”

ગાલ્બુસે કહ્યું, “હા, એમ જ હશે. મરેલો માણસ કદાચ
જીવતો થઈ જાય એવી ધાસ્તીથી કબરની ચોકી કરાવનાર કોઈ
બીજુ પ્રજા હશે.”

બંને જણા હસી પડ્યા, ચોકીદારો બદલાયા અને ફરી નીરવતા
વ્યાપી.

પ્રકરણ ઉર

બારાબાસ અને મેલખીઓર એક વીશીમાં જમીને બેઠા હતા. બારાબાસને મેલખીઓરની આકટિસ્ક ઓળખાણ થઈ હતી ખરી, પરંતુ એનો ગાઢ પરિચય નહોતો થયો. અત્યારે એણે મેલખીઓરનો પોશાક પહેર્યો હતો. બારાબાસે મેલખીઓરને કહ્યું, “જો તમે નોકરની શોધમાં હો તો હું તમારો નોકર થઈશ. પરંતુ તમારી સેવામાં તમે મારી શક્તિનો ઉપયોગ કરી શકશો. અન્ય કોઈ પ્રકારે હું સેવા આપી શકીશ નહિ. આ જગતમાં મારા સગાંસનેહી કોઈ નથી. મારાં માતા પિતા વર્ષાથી મૃત્યુ પામ્યાં છે. ઠીક થયું કે તેઓ અવસાન પામ્યાં; નહિ તો હું તેમની આપત્તિનું કારણ બન્યો હોત. એક એવો સમય હતો જ્યારે હું મારી પ્રમાણિક્તાનો ગર્વ લઈ શકતો હતો. શાદીના જીવેરાતમાંથી એક પીન સરખીયે લીધી નહોતી. માત્ર એક કમનસીબ પ્રલોભન મારે આડે આવ્યું અને મારું પતન થયું. તમે શાદીનને પૂછ્યો તો તમને આવી જ વાત કરશો. મારા કરતાં એમને વધારે પસ્તાવો થયો હતો. મારામાં પુસ્તકિયું જ્ઞાન થોડું ઘણું છે. જૂની ફિલસ્ફૂઝી પણ હું શીખ્યો છું. વર્ષા પહેલાં મારામાં આ વાકપદૃતા હતી. પરંતુ એ અત્યારે નથી. લોકોએ મને મુજિન બક્ષી છે ખરી, પરંતુ સાચી મુજિથી તો મને દૂર રાખવામાં આવ્યો છે. છાં પણ તમે મને પોખ્યો છે, મારી ભૂખ સંતોષી છે, મને આશ્રય આપ્યો છે. અને ઘણી ચતુર અને અદ્ભુત વાતો સમજાવી છે. હું તમારો ઋણી છું. એ ઋણ અદા કરવાની મારી ફરજ હું સમજુ છું. પરંતુ એ ફરજ અદા કરતાં મને શીખવો.”

હળવું સિમત કરીને મેલખીઓરે કહ્યું, “દોસ્ત બારાબાસ! કોઈ રીતે તું મારો ઝાણી નથી. ઉલટું હું તારો ઝાણી છું. તું એક રીતે જીવન જીવતો માણસ છે અને હું બીજી રીતે જીવન જીવતો માણસ છું. તારા વ્યક્તિત્વનાં વિવિધ પાસાંમાંથી મને ઘણો લાભ મળ્યો છે. જુની ફિલસ્ફોઝીમાંથી થાય અથીયે વધારે લાભ મળ્યો છે. આપણા બંને વચ્ચે રહેલો બેદ જો. આપણે બંને માટીના ઘડેલા ધીએ. દ્ધાં તું ગરીબ છે. ગઈકાલે જ તું કેદમાંથી બહાર નીકળ્યો છે. તું વખણીન અને શરમિંદો હતો. હું ધનવાન છું પરંતુ પરિશ્રમથી હું તવંગર બન્યો છું. મારી બુદ્ધિથી હું આગળ વધ્યો છું. કારણ કેવળ બુદ્ધિ દ્વારા જ રોટીરોજુ મેળવી શકાય છે. મને ક્યારેય કેદ થઈ નથી. તે તરફ દોરી જતા બધા માર્ગોને હું પિક્કાડું છું. તું એક પાશવી માનવી અને ભૌતિક પાશવત્તા પર વર્યસ્વ બોગવનાર માનવબુદ્ધિને તું ભૂલી ગયો. એક નારીના મોહને લીધે મેં તારી બુદ્ધિનું લિલામ કર્યું. મારું ગૌરવ જાળવવા મેં માનવબુદ્ધિનો ઉપયોગ કર્યો. અને ભૌતિક નિયમોથીયે ચારિયાતા આધ્યાત્મિક કાયદાઓને હું અનુસર્યો. તું સાવ પાશવી માણસ બની ગયો. અને આવા લોકોનો વિરોધ ઈશ્વરી આત્મા કરતો જ રહે છે.” આટલું કહ્યા પણી મેલખીઓરે પૂછ્યું, “બારાબાસ! મારું તું શું કામ કરીશ? પાણી ભરી લાવીશ? ખેતર ખેડીશ? મારા કપડાં ધોઈશ? કે એવી બીજી ગુલામી કરીશ? ના, મારે તારું ભવિષ્ય બગાડવું નથી. મારી સલાહ લે અને રોમ ઉપડી જા. તને જુરી નાણાં હું આપીશ. ત્યાં નાણાંવટી થઈને તારાં નાણાં સીઝરને ધીરજે. બહુ જ ઉદાર હાથે નાણાં ધીરજે. અને અઢળક વ્યાજ ભેગું કરજે. અને એ પેસાનો ઉપયોગ યુદ્ધ ખેલવાં, ઈમારતો

બાંધવી અને એવા તરેક તરેહના શહેનશાહના તરંગો માટે કરકે. એ રીતે ધનાઢ્ય બની જા અને સન્માનભેર જીવ. કોઈ તને નહિ પૂછે કે તું ચોર હતો કે તું ખૂની હતો. ના, શહેનશાહ તારા ચંપલને ચુંબન કરશે અને તને ઉત્તમમાં ઉત્તમ પોશાક પહેરાવશે. તારે તો કેવળ એમનું નામ તારા ગ્રંથો પર રાખવાનું છે. ભૂલતો નહિ તારા ગ્રંથો પર. ‘આવે સીજર ઈમ્પેરાટોર’ અર્થાતું ‘પ્રણામ સીજર સપ્રાટને!’ એ લેખિત રાખકે. રોમનોનાં પોકારોમાં આ સૂત્ર કેન્દ્ર સ્થાને હોય છે. પરંતુ સીજર તારા કાનમાં એવું પોકારશે કે, “યહૂદીઓના રાજા બારાબ્બાસને પ્રણામ! ધનપતિ બારાબ્બાસ મને નાજાં ધીરે છે.” આટલું બોલી મેલખીઓર હસી પડ્યો અને આગળ બોલ્યો, “અથવા પીટર ગાંડાનો મિત્ર બનીને ‘નાજારીન’ના શિષ્ય થવાનું ગમશે?”

બારાબ્બાસે કહ્યું, “પીટરનો મિત્ર હું નહિ બનું. એ મને ગમતો નથી. એની શ્રદ્ધાની એને જ ખાતરી નથી. અને બીજા ગાલીલવાસીઓને હું નથી ઓળખતો. માત્ર પેલા દગાબાજને હું ઓળખતો હતો. હું તો ‘નાજારીન’ને પગલે પગલે કાળા નર્કમાંથે ગયો હોત. પરંતુ એના શિષ્યો બધા કાયર નીકલ્યા અને એ નાજારીન –”

મેલખીઓરે પ્રશ્ન કર્યો, “એ નાજારીન દિવ્ય હતો?”

બારાબ્બાસે કહ્યું, “એના વિષે શું વિચારવું એની મને સૂજ પડતી નથી. જ્યારે એને હું પ્રથમ વાર મળ્યો ત્યારે એ મને સર્વ રીતે દિવ્ય લાગ્યો હતો પછી એનો મહિમા અલોપ થઈ ગયો અને એ એક દુઃખી માણસ જ લાગ્યો.

છેલ્લી ઘડી સુધી મેં આશા જગવી રાખી હતી. એનું અવસાન થતાં મારો આત્મા હયમચી ગયો. કારણ, મારું એવું માનવું હતું કે ઈશ્વર મૃત્યુ પામી શકે જ નહિ. હવે તો એને હું શહીદ માનું છું. એનામાં વીરતાભર્યો પ્રતાપ હતો. પ્રેમ અને સેવા કરતાં એને પગલે ચાલીએ એવો એ ઉમદા હતો.... પરંતુ એ ખરેખર ઈશ્વર હોત તો એ મૃત્યુ પામ્યો ન હોત."

મેલખીઓરે પૂછ્યું, "આ મૃત્યુ એટલે શું એ તું જાણો છે? જૂની ફિલ્મસૂફીનો તેં અભ્યાસ કર્યો છે? એમાં શું કહેવાયું છે?"

બારાબાસે કહ્યું, "બધાયે જાણો છે કે મૃત્યુમાં શાસ રૂંધાઈ જાય છે. આંખે અંધારા આવે છે. ચોપાસ અંધારા પ્રવર્ત્ત છે. નીરવતા વ્યાપે છે. અને અંત આવે છે!"

મેલખીઓરે કહ્યું, "ના, અંત નથી આવતો પણ આરંભ થાય છે. શાસ રૂંધાય અને અંધારા આવે તો એ તો પ્રસૂતિવેદના છે. મૃત્યુ નથી. નવજાત બાળક પણ હવા માટે ફાંકાં મારતું હોય છે અને દિવસનો પ્રકાશ પણ સહન કરી શકતું નથી. એ રીતે નવજાત આત્મા જીવંત મહિમાનો પ્રથમ શાસ લેતી વખતે ફાંકાં મારે છે. તું કહે છે કે અંધકાર અને નીરવતા પ્રસરે છે. ના, એમ નથી. પ્રકાશ અને સંગીત હોય છે! અને જે આત્મા દેહમાંથી નીકયો હોય છે એને પૂછ્યામાં આવે છે. તું શું લાવે છે? તું કેવો સંદેશો પાઈવે છે? ઉદાસ દુનિયાને તેં વધારે સુખી, ચતુર અને ન્યાયી કરી છે? અને આશર્યભર્યો અમર અવાજ ગર્જના કરી પૂછ્યો. માણસના આત્મા! તેં શું કર્યું છે? એ પ્રશ્નનો જવાબ આપવો જ પડશે. ત્યાં અસત્ય કામમાં નહિ આવે. આ ધર્મ નથી

પરંતુ જ્ઞાન છે. ધર્મ મારફતે મેળવેલું જ્ઞાન એ એકલા ઈજિઝનો ઈજારો નથી. તે સત્ય સારાંથે વિશ્વાનું છે. આ સત્યને વધારે સ્પષ્ટ રીતે જાહેર કરવાને ખાતર 'નાજીરીન' જન્મ્યો હતો. આવા સત્યને સ્વીકારવાને માટે દુનિયા હજુ પરિપક્વ બની નથી. અને બને પણ ક્યાંથી? કારણ કે એનો વ્યાપાર, ધંધા અને સમાજની ઈમારત અસત્યના પાયા પર રચવામાં એને સંતોષ છે."

અહીં મેલખીઓર થોભી ગયો. પછી કટાક્ષમાં બોલવાનું શરૂ કર્યું, "બારાબ્બાસ! તું હતારા થઈ ગયો છે કારણ કે તું જ્યુડીથ સાથે લગ્ન કરી શકવાનો નથી."

બારાબ્બાસે કહ્યું, "હવે હું એની સાથે લગ્ન ન કરું."

મેલખીઓરે કહ્યું, "ના, એમ નહિ. એના કરતાં તો કાયફસને ખતમ કરવાનું તને વધારે ગમે."

બારાબ્બાસે કહ્યું, "લોહીથી તો હું ખરડાયેલો છું. ગાંધીઆસને મેં મારી નાખ્યો. પણ એ નિર્દોષ હતો. લુચ્યાઈ અને દગાબાળમાં રચનારા વરુ જેવા એ કાયફસની સરખામણીમાં ગાંધીઆસ હોલા સમાન નિર્દોષ હતો. તોય મેં 'નાજીરીન'ને જોયો છે. ત્યારથી—"

મેલખીઓરે પૂછ્યું, "તારા પર 'નાજીરીન'નો આવો તીવ્ર પ્રભાવ પડવો શા માટે જોઈએ? એને તો તું શાહીદ લેખે છે. તારે મન એ કેવળ માનવી છે. એને કારણે તને દુઃખ ન થવું જોઈએ. બીજાને ભૂલી જાય છે એમ આનેય ભૂલી જ."

બારાબ્બાસ બોલ્યો, "એનું મોં જોયું છે એટલે હું હવે કોઈનો જીવ લઈ શકું એમ નથી."

મેલખીઓર ચૂપ થઈ ગયો. લાંબા સમયના મૌન બાદ બારાબ્બાસે કહ્યું, “તમે મને રજા આપો તો વૃદ્ધ ઈસ્કારીઓતની ખબર કાઢી આવું. અને એની પુત્રીને હું ચાહું છું, પરંતુ મારાં પાપો અને એનાં પાપોને લીધે હું એને નહિ પરાણું. એનું શું થયું છે એ જાણીને જ મારા મનને શાંતિ થશે. અને યહૃદાનો ચહેરો ભૂલ્યો ભૂલાતો નથી.”

મેલખીઓરે કહ્યું, “હા, એ ચહેરો ભૂલાય એવો નથી.”

બારાબ્બાસ બોલ્યો, “વળી મારે ‘નાજારીન’ની કુબારે જવું છે!”

મેલખીઓરે પૂછ્યું, “તને એનામાં શ્રદ્ધા નથી તો પછી તારે એની સાથે શો સંબંધ છે?”

બારાબ્બાસે કહ્યું, “હું એ વર્જાવી શક્તો નથી. પરંતુ કંઈક એવું છે જે મને એના વિચારો તરફ આકર્ષે છે એને હું ઈશ્વર તરીકે માનતો નથી, છાં એના વિષેની અમુક વાતો માનવા બુદ્ધિની હદ્દો ઓળંગી જવાય છે. એની માતા મરિયમે એ કુંવારી અવસ્થામાં એને જન્મ આપ્યો છે. આ વાત પર કઈ રીતે શ્રદ્ધા રાખી શકાય? મારાથી આ સમજાતું જ નથી. અને જે કંઈ ન સમજાય એનો હું ઈન્કાર કરું છું.”

મેલખીઓરે કહ્યું, “તારા સ્વભાવને કારણો આમ બને છે. જે કંઈ સમજમાં ન આવતું હોય એનો ઈન્કાર તું કરતો હો, તો આ વિશના સર્જનનો કેમ નથી કરતો? એ પણ તારાથી ક્યાં સમજાય છે? ઈશ્વરી ઈશ્વર સમજવાની જો તું રાહ જોઈશ તો યુગ યુગ લગી પ્રતીક્ષા કરતો રહીશ. બીજમાંથી છેડ ઊગે છે એ તારાથી

સમજાય છે? આટલી નાની બાબત સમજ ન શકતી હોય તો ઈશ્વરનાં આંતરિક રહસ્યો તું ક્યાંથી સમજ શકે? કુંવારી નારીને ખોળે જન્મ લેવો એ ઈશ્વરની અદ્ભુત શક્તિનું પરિણામ છે. ઈશ્વરેચ્છા એવી હોય તો આપણો વિરોધ કરનારા કોણા? તું ચમત્કારોની વાત નથી કરતો, પણ પંડે જ ચમત્કાર છે. ચમત્કારમાં જીવે છે. સારીયે દુનિયા જીવી રહી છે એ પણ ચમત્કાર છે. તું તારી રીતે સત્યની શોધ કર. પરંતુ સત્ય તારાથી સરકી જાય તો સત્યને દોષ ન દેતો. તારી બુદ્ધિ સત્યને ગ્રહણ કરવા જેટલી શક્તિ ધરાવતી નથી, એ વાત કબૂલજે.”

બારાબાસે કહ્યું, “તમે ઈશ્વરને જેવો વર્ણવ્યો છે એવા ઈશ્વરને હું માની શકતો હોત તો માનત. એવો ઈશ્વર કે જે ખરેખર આપણને ચાહે છે અને જેને આપણો પણ ચાહી શકીએ.” પછી બારાબાસે મેલખીઓરના હાથ પર ચુંબન કર્યું અને બોલ્યો, “મને તમારો બહુ પરિચય નથી તોપણ તમે મારા પ્રત્યે ઘણી ઉદારતા દર્શાવી છે. મને તમારા નોકર તરીકે ગણાજો. મેં તમને કહ્યું હતું તે પ્રમાણો તમારું ઋણ અદા કરવા મારી પાસે કોઈ બીજો માર્ગ નથી. મને તમારી સેવા કરવા દો.”

મેલખીઓરે હસીને કહ્યું, “બારાબાસ! તારી ઈશ્વરનુસાર જે કરવું હોય તેમ કર. તારી સેવાઓ હું જરૂર સ્વીકારીશ.”

બારાબાસે કહ્યું, “આભાર તમારો. અત્યારે કંઈ કામ છે ખરું?”

મેલખીઓરે કહ્યું, “બહારથી અગત્યના સમાચાર જાણી લાવ. ‘નાજારીન’ની કબરની મુલાકાત લે જે. એની આસપાસ

ઘડણા ચોકીદારો ગોઠવવામાં આવ્યા છે. એમની સાથે જઘડતો નહિ. નહિ તો શબની ચોરી કરવાના કાવતરાનો તારા પર આક્ષેપ મુકાશો. પછૂંદી પુરોહિતો હજ્યે થરથરે છે. કારણ કે ‘નાજારીને’ ફરી સજ્વન થવાની આગાહી કરેલી છે.” ‘ત્રીજે દિવસે’ તેનું પુનરુત્થાન થશે!”

બારાબ્બાસ બોલ્યો એવું નહીં જ બને. તમે પેલા ગાંડા પીટરના જેવી વાત કરો છે. એ કબરમાંથી ઉઠશો? તદ્દન અશક્ય. એ નહિ ઉઠી શકે.”

મેલખીઓરે કહ્યું, “મરણ જો ખરેખર હોય તો એ નહિ ઉઠી શકે. પરંતુ મરણ જો જીવન હોય તો પછી તે કેમ ઉઠી ન શકે?”

પ્રકરણ ઉત્ત

મેલખીઓરના આખરી શબ્દોના ગુજરાવ સાથે બારાબ્બાસ નીકળી પડ્યો. નાજારેથના માણસનાં દર્શન પદ્ધી એ અનાં પાપો બદલ લજ્જા અનુભવતો હતો. એ માણસની યાદ એને અત્યારેય સતાવી રહી હતી. એના જ વિચારોમાં તે ઈસ્કારીઓતને ત્યાં પહોંચ્યો. જ્યુડીથ ઘરમાંથી પલાયન થઈ ગઈ છે એવા સમાચાર એણો નોકરો પાસેથી સાંભળ્યા. એની શોધ બધે થઈ રહી હતી. પણ ક્યાંયે પત્તો લાગ્યો નથી. ઈસ્કારીઓતે પિલાત પાસે જઈને મદદ માગી છે. યહૂદાનું શબ ઉધારું કરીને એના પર કોઈક ગુલાબની ડાળખી મૂકેલી છે. અને એના ગળાની આસપાસનું દોરું પણ નથી. જ્યુડીથ જ એ લઈ ગઈ હોવી જોઈએ. બારાબ્બાસે કહ્યું, “હું એને ખોળી કાઢીશ. એના પિતા આવે ત્યારે કહેજો કે એની શોધી કાઢ્યા વિના હું જંપીશ નહીં. હું એને ધેર પદ્ધી લાવીશ. જીવતી કે મરેલી હું એને અહીં લાવીશ.”

નોકરે કહ્યું, “આત્મધાતી યહૂદાનો દફનવિધિ કાલે થવાનો છે.”

બારાબ્બાસે કહ્યું, “કાલે? કાલે તો ‘નાજારીન’નું પુનરુત્થાન થશે. એવું લોકો કહે છે. તો પદ્ધી યહૂદાને દાટવો શા માટે? જો એક માણસ ફરી જીવતો થઈ શકતો હોય તો બીજો કેમ નહિ?”

બારાબ્બાસે વિચાર્યું કે જ્યુડીથ કાયફાસને ત્યાં ભરાઈ પડી હશે. કાયફાસનો મહેલ અહીંથી બહુ દૂર નથી. પરંતુ એમાં પ્રવેશ મેળવવો કેવી રીતે? બારાબ્બાસનું નામ સાંભળતાં જ એને દાખલ

થવાની રજા નહિ મળે. તોપણ કાયફાસ જ્યુડીથનો પ્રેમી હતો. એ અત્યારે કાયફાસની પાસે હોય તે સંભવિત છે. બારાબ્બાસ આવા વિચારોમાં તલ્લીન હતો ત્યાં માગદાલેણ એની નજીક આવી. તેણે પૂછ્યું, “તું જ બારાબ્બાસ ને? અમારા પ્રિય ગુરુને બદલે તારે મરવાનું હતું ને? તારે મરી જવું જોઈતું હતું. દુઃખાર્ત બારાબ્બાસ!”

બારાબ્બાસે કહ્યું, “હા, હું દુઃખાર્ત બારાબ્બાસ છું. પણ તને મારા દુઃખની શી ખબર? હું ફરીથી સ્વતંત્ર થયો છું. એનો મને આનંદ થયો જોઈએ.”

માગદાલેણો કહ્યું, “તારા જીવ અને તારી સ્વતંત્રતાને તું ચાહે છે. ‘તને દુનિયા એટલી બધી સુંદર લાગે છે?’ પ્રેમના મૃત્યુની વખતે જામેલા અંધકારમાં ગઈ કાલે તું મારી પડખે ઘૂંઠણે પડીને રુદ્ધન કરતો હતો. ત્યાં તને આનંદ નહોતો થયો!”

બારાબ્બાસ કંઈ બોલ્યો નહિ. પરંતુ નિસાસો નાખ્યા પછી તેણે મોટેથી કહ્યું, “હે નારી! તું આટલી બધી રૂપાળી છે તો તારા રૂપને વેડકે છે કેમ? હું તને ઓળખું છું. અને તને કોણ નથી ઓળખતું? જી તું તારે માર્ગ પડ. તું જે રીતે જીવે છે એના કરતાં પહૂંદાની કેમ મરી જી.”

માગદાલેણ હસી પડી. અને બોલી, “મિત્ર, હું તો મરી પરવારી છું. મારા સ્વામીના ચરણોમાં મેં મારું જીવન ધરી દીધું છે. હું જેવી હતી તેવી મને માણસોએ બનાવી હતી. પરંતુ અત્યારે હું જેવી છું તેવું મારું સર્જન ઈશ્વરે કર્યું છે. હું માગદાલેણ હતી!” પછી તેણે આંસુભરી આંખે આકાશ તરફ જોયું અને કહ્યું, “શોતાનોનો શિકાર બનેલી હું ગરીબ બીકણ નારી હતી.”

બારાબ્બાસે કહ્યું, “તને રિબાવી છે કોણો? તારા બધાં જ કુકર્મા માટે તું તારી જાતે જવાબદાર છે. તું જાતે જ દોષી છે.”

માગદાલેણ બોલી, “તુંથે પુરુષ છે એટલે પુરુષની કેમ બોલે છે. ખીઓની ઉપર જ બધો બોજ લાદો. પાપ, દરિદ્રતા, શરમ અને આંસુઓનો બોજો એના પર લાદો. અસંઘ્ય રિબામણોથી એને મારી નાખો અને પછી કહ્યો તારો જ દોષ હતો. અમારો નહિ.”

બારાબ્બાસે શરમથી મસ્તક નમાવી દીધું. ફરી માગદાલેણ બોલી, “મારો ન્યાય તોળવાનો તને અધિકાર છે ખરો? તું નિષ્યાપ છે? છાંય આપણો પરસ્પરને અમસ્થા દોષ દઈએ નહિ. હું તને કહું હું કે માગદાલેણ તરીકે માગદાલેણ મરી ચૂકી છે અને હું અત્યારે મરિયમ તરીકે જવું છું. માગદાલેણ પાપિણી હતી, પાગલ હતી, સંતાનોની રિબામણી સહેતી હતી. પરંતુ ક્ષમા આપનાર ગુરુની એક નજરથી એનું પરિવર્તન થઈ ગયું છે. એ મરિયમ બની છે કારણ કે એના ભાંગી ગયેલા અંતરને સ્વર્ગનાં દર્શાન થયાં છે. એના કાનમાં ગુરુના મધુર સંગીતનું શ્રવણ થયું છે. ‘જ તું તારે રસ્તે અને પાપ કરીશ નહિ.’ એવા શબ્દો મને સાંભળવા મળ્યા છે. કેવી શ્રેષ્ઠ આજ્ઞા! મને તો તે માથાના મુગટ જેવી મૂલ્યવાન લાગી. મારો નવો જન્મ થયો છે.” ક્ષણ પછી તેણે બારાબ્બાસને પ્રશ્ન કર્યો, “બારાબ્બાસ, તું મને ધિક્કારે છે?”

બારાબ્બાસે કહ્યું, ‘નાજારીને’ જેને આશીર્વાદ આપ્યા હોય એને હું-ધિક્કારી ન શકું.”

મરિયમે કહ્યું, “તું એમને ‘નાજારીન’ કહીને બોલાવે છે. તું જાણો છે કે તેઓ સજ્જવન થવાના છે. હું એ નથી માનતી. એમનો આત્મા ખરેખર પુનરુત્થાન પામશે. પણ આપણો એમને જે રીતે

જોયા છે એવી રીતે ફરીથી નહિ જોઈએ. એટલે જ એમને કાલે દફનાવ્યા ત્યારે હું ખૂબ રડી. પરંતુ બારાબ્બાસ! મને તારા શોકની વાત કરને. યહૂદા અને એના મરણ વિષે મેં સાંભળ્યું છે. તને એનું દુઃખ થાય છે?”

બારાબ્બાસે ખોવાઈ ગયેલી જ્યુડીથ વિષે વાત કરી.

મરિયમે કહ્યું, “હા, હું એને ઓળખું છું. ઘમંડી ધોકરી. તું એના પ્રેમમાં છે, બારાબ્બાસ?”

બારાબ્બાસ શરમિંદો પડી ગયો અને તેણે કહ્યું, “મેં એને પ્રેમ કર્યો છે.”

મરિયમે કહ્યું, “એક નારીને શોભે એવા બધા ગુણો એનામાં હતા. શુદ્ધ, પવિત્ર, નિર્દ્દાષ. વળી વિચાસુ પણ હતી.”

મરિયમના આ શબ્દોનાં તીર બારાબ્બાસના હદ્યમાં ભોંકાયા. તેણે કહ્યું, “તે એવી હોત તો વળી જોઈતું હતું જ શું? પરંતુ તારી આગળ હું અસત્ય નહી બોલું. માગદાલેણની જેમ એ સેતાનોના પંજામાં સપડાઈ હતી.”

મરિયમ બોલી, “અફસોસ! બારાબ્બાસ! નગરની બહાર પણ એ ભાગી ગઈ હોય! એનો ભાઈ મરણ પાખ્યો તે સ્થળ તું ગેથસેમાને ગયો છે?”

બારાબ્બાસે કહ્યું, “ના, હજુ સુધી નથી ગયો. મારે હવે ત્યા જ જવું છે. એ લોકોએ ‘નાજારીનને’ ક્યા દફનાવ્યો છે?”

મરિયમે પણ્યિમમાં આંગળી ચીંધી કહ્યું, “ત્યા કાલવારીની નજીક બે વેરાન હુંગારીઓની વચ્ચે. જોસેક આરીમાથીઆની કબરમાં, ત્યા જઈશ તો તને ચોકીદારો મળશે.”

બારાબાસે કહ્યું, “હું ગેથસેમાને જઈશ પરંતુ યહૃદાનું શબ્દાનું ત્યાંથી નથી મળી આવ્યું. એ ક્યાંયે બહાર હતું. હું ‘નાજારીન’ની કબરે જઈશ. પણ તને જ્યુડીથના કોઈ સમાચાર મળે તો મને પહોંચાડીશ?”

મરિયમે પૂછ્યું, “તું ક્યાં હોઈશ?”

જ્યાં તે રહેતો હતો એ પથિકાશમનું નામ બારાબાસે એને આપ્યું. મરિયમે કહ્યું, “હા, હું સમાચાર પહોંચાડીશ. અને જો એ છેકરી મારી નજરે ચડશે તો એનો પીંઢે પકડીશ. અને જો મૈં સાંજ પહેલાં તું મારા ગુરુની કબરે જાય તો મને યાદ કરી મારા માટે પ્રાર્થના કરજે. આવતીકાલ સુધી હું કબરની મુલાકાતે નહિયાં.”

બારાબાસે પૂછ્યું, “આવતીકાલ સુધી?”

મરિયમે કહ્યું, “હા, આવતી કાલે ફૂલ અને અતર લઈને જઈશ.”

મરિયમ વિદાય થઈ અને બારાબાસ ‘આવતીકાલે’ એ શબ્દો બોલતો બોલતો ગેથસેમાને રસ્તે પડ્યો.

પ્રકરણ અધ્યાત્મિક

પ્રકરણ ૩૪

વિશ્વના ઈતિહાસમાં મશહૂર થવાને નિર્માયેલી એવી ગોથસેમાનેની વાડીએ બારાબ્બાસ આવી પહોંચ્યો. ગઈકાલે રાતે આ સ્થળેથી જ પહૂદાનો મૃતદેહ મળ્યો હતો. બારાબ્બાસ જ્યુરીથને શોધતો હતો. બધી દિશામાં ખોળ કર્યા પછી એ અંતે વાડીમાં પ્રવેશ્યો. બારાબ્બાસ સ્વગત બોલ્યો, “જ્યુરીથ અહીં ન હોય. આ સ્થળે આવવાનો તો એ વિચાર સરખોય ન કરે. એણે ઘણી વેદના અનુભવી હોય તો કદાચ કાલવારી તરફ ગઈ હોય. ‘નાજારીન’ની કબરની મુલાકાત લઈશ ત્યારે ચોકીદારોને એને વિશે પૂછીશ. બારાબ્બાસને ‘નાજારીન’નો વિચાર સવિશેષ સત્તાવતો હતો. એજ અત્યારે સારાએ વાતાવરણમાં વ્યાપી ગયો છે. એ બૂલી શકાતો નથી. એનું કારણ શું? એનામાં એવું વિશેષ શું હતું? નવીન ઉપદેશનો એ બોધક હતો. નવા ઉપદેશના બોધકો તો થયા છે અને થવાના. તો આનામાં શું એવું વિશેષ છે? તે નીડર અને દેખાવડો હતો. બીજાઓ પણ એની માફક નીડર અને દેખાવડા હતા. તેણે યુદ્ધ ખેલ્યાં નથી. તેમ જ યુદ્ધો જીત્યાં નથી. એની પાસે નહોતું રાજ્યસિંહાસન કે નહોતા જીતેલા દેશો. એ ગરીબ માણસ હતો અને દુઃખી લોકો પ્રત્યે માયાળું હતો. અને એમને માટે સહાનુભૂતિ ધરાવતો હતો. કેટલાક બીમાર ઝી-પુરુષોને એણે સાજા કર્યાં. અને જેમનું આ દુનિયામાં કોઈ નહોતું તેમને સ્વર્ગ પ્રાપ્ત થવાની આશાનું આશ્વાસન દીધું હતું. આમાં ધ્યાન મેંચે એવું છે શું? એનું જીવન સરળ હતું. સામાન્ય હતું. એમાં કયા

હતી એની દિવ્યતા? પરંતુ બારાબાસને એટલું ન સમજાયું કે બહારથી દેખાતા સરળ અને સામાન્ય જીવનની પાછળ એક એવું રહસ્ય છુપાયેલું હોય છે કે જે એટલું સરળ અને સામાન્ય નથી હોતું. પ્રેમ એ પણ સામાન્ય છે. પરંતુ માણસો જેને પ્રેમ કહેતા હોય છે એ માત્ર સ્વાર્થી હોય છે. પરંતુ ઈશ્વર જેને પ્રેમ તરીકે લેખે છે તે તો સ્વેચ્છાએ કરેલું આત્મસમર્પણ છે. ઈશ્વર એવું કહે છે કે, ‘તારી જાતને ગુમાવીને તું મને મેળવીશ અને મને મેળવવાથી તને બધું જ મળી જશો!’ લૌકિકથી પર એવું અલૌકિક પાસું સમજવાની બુદ્ધિ બારાબાસનામાં હતી નહિ. એને બાધ્ય પાસું જ દેખાતું હતું. પરંતુ એના આંતરિક રહસ્યનું એને ભાન નહોતું. મેલખીઓર જેવા ઈજિઝ કે ગ્રીસના માણસે નાજરેથના ઈસુને ઈશ્વર માની લીધો છે એ બાબત બારાબાસને ગુંચવણમાં નાખી દેતી હતી. શા માટે? કારણ કે જો એ ઈશ્વર હોત તો મરણ એના માટે શક્ય હોત ખરું?

બારાબાસે વિચાર કર્યો, “આ માણસ વિષે મારે બધું જ જાણી લેવું જોઈએ, મારે અફવાઓ નથી સાંભળવી. જ્યારે જ્યુદીથ મળી જશો અને બધી આપત્તિઓ દૂર થઈ ગઈ હશે ત્યારે હું નાજરેથમાં જઈશ. અને સાચી માહિતી મેળવીશ. માત્ર લોકોની વાતો સાંભળવાથી મને સંતોષ નહિ થાય. મારે તો નક્કર પુરાવા જોઈએ છે. મૃત્યુમાંથી એ ફરી જીવતો થઈ જશો પણ એ જીવતો નથી થવાનો.

આવા ચિંતનમાં લંગ પાડી એણે સામે જોયું તો વર્તુલાકારમાં ઠોકેલા તંબુઓ દેખાયા. એ ‘નાજારીન’ની કબરની આસપાસ હતા. બારાબાસ સ્વગત બોલ્યો, “ચોકી બરાબર ગોઠવાઈ છે.

અને ચોકીદારો સંઘાંબંધ છે. પુરોહિતોને સાચે જ ડર લાગે છે. તેઓ ડરપોક અને નાસ્તિક છે એટલે તેઓ ધારે છે કે આ માણસનું પુનરુત્ત્વાન થશે.”

જડપભેર એ કબર તરફ જવા લાગ્યો. ત્યાં એક ચોકીદારે એને અટકાવ્યો. બારાબાસે કહ્યું, “હું એક યુવતીની શોધમાં નીકળ્યો હું. રૂપાળી જ્યુડીથને તમે કોઈએ અહીં દીઠી છે?”

સૈનિકે એની સામે જોઈને કહ્યું, “તું બારાબાસ છે ને?” તે દિવસે સવારે તને કેદમાંથી બહાર કાઢવા હું જ આવ્યો હતો. ત્યારે ખબર પણ નહોતી કે તને છૂટો કરી દેવાનો છે. નાહી ધોઈને તેંસ્વચ્છ કપડા પહેર્યા છે. એટલે અત્યારે તું તદ્દન જુદી લાગે છે. તું મુક્ત થયો અને પછી સારી દુનિયા પલટાઈ ગઈ હોય તેમ લાગે છે.”

બારાબાસે કહ્યું, “ના, ના. દુનિયા તો એવી ને એવી જ રહી છે. અનિષ્ટનો વિજય થાય છે. અને ઈષ્ટનો વિનાશ થાય છે. હું પોતે જ એનો પુરાવો નથી શું? મને વધ્યસ્તંભ પર લટકાવવો જોઈતો હતો. પણ મારે બદલે ‘નાજારીન’ને વધ્યસ્તંભ પર ચઢાવવામાં આવ્યો?”

સૈનિકે કહ્યું, “એનો અંત આવી ગયો અને તું છટકી ગયો, તેનો તને શોક નથી એ બાબત સ્પષ્ટ છે. કેદમાંથી નીકળ્યે તને બે દિવસેય થયા નથી ત્યાં તો તું યુવતીઓ ખોળવા નીકળી પડ્યો. પણ તારા જેવા બદમાશનાં લક્ષણો જ આવાં હોય છે. તારા પ્રત્યે મારી ગમે તેટલી સહાનુભૂતિ હોય છે. છ્યાં તને અહીંથી આગળ જવા નહિ દઉં. કડક હુકમ બજાવવામાં આવ્યો છે.”

બારાબાસે કહ્યું, “તમારું કહેવું બરાબર છે. તમે હુકમનો અનાદર કરો એવું હું નથી ઈચ્છાઓ. અને યુવતીને ખોળતો હું અહીં આવ્યો છું. તે મારે ખાતર નથી આવ્યો. એ ઈસ્કારીઓતની દીકરી છે અને ઘરમાંથી ગુમ થઈ ગઈ છે. ઈસ્કારીઓત એટલે કે એ વ્યક્તિ કે જેના પુત્ર યદૂદાએ ‘નાજારીન’ને દગ્ધો દીધો હતો. અને પછી શરમથી ગળે ફાંસો ખાધો હતો. હું જેને શોધું છું, એ યુવતી એના ભાઈના અવસાનથી ગાંડી થઈ ગઈ છે.”

સૈનિકે કહ્યું, “આ સાચે જ દુઃખ ઘટના છે. પરંતુ અહીં કોઈ યુવતી દેખાઈ નથી. ચોકી બદલાતી વખતે ગાલ્બુસને નજર રાખવાનું હું કહીશ. પરંતુ તું અહીં જાણું ન રોકાતો. કારણ કે શબની કંઈ કિંમત નથી. પણ બધી બાબતો ને લક્ષ્યમાં લેતાં તો તું અહીંથી એટલો દૂર રહે એટલો વધારે સલામત, ગુસ્સેના થતો. હું તારી સલામતી ઈચ્છું છું.”

બારાબાસે કહ્યું, “હું તમારો આભાર માનું છું.”

બારાબાસને થતું કે સૂચિનું કેન્દ્ર પેલી કબર છે. મૃત્યુ પામેલો માણસ સજીવન થશે એવી બીક રાખનારો પાગલ જ હોવો જોઈએ.

સૈનિકે કહ્યું, “આ બીક કેવા પ્રકારની છે એ વિષે તારી ભૂલ થાય છે. કારણ કે કાયકાસ પુનરુત્થાનમાં માને એટલો મૂર્ખ નથી. ના, ના. અમે તો જીવતા માણસો પર ચોકી રાખી રહ્યા ધીએ. આ ‘નાજારીન’ના ચેલાઓ પડોશમાં ભરાઈ બેઠા છે. એ લોકો એમના ગુરુનું શબ ચોરી જાય તો એમની પયગંબરી વાળી સાચી ઠરે. પરંતુ અત્યારે તો એ બધા ગુંચ્યવણમાં પડી ગયા છે. તેઓ અમારી કતાર ઓળંગી શકતા નથી. તેમ જ શિલાને ખસેડી

શકતા નથી. કોઈ પણ માનવી આવા ચમત્કારમાં ઉપયોગી નીવડે એવો નથી.”

બારાબ્બાસે કહ્યું, “એવું બને તો ચમત્કાર જ કહેવાય.”

સૈનિકે કહ્યું, “એવો ચમત્કાર તો નહિ જ થાય. આવતી કાલે સવારે અની કસોટી થશે અને અની ચોકી ઊઠાવી લેવામાં આવશે. કારણ કે ત્રીજે દિવસ ઊગી ચૂક્યો હશે અને અની આગાહી પ્રમાણે એ ત્રીજે દિવસે સજીવન નહિ થાય તો અનું પોલ પકડાઈ જશે. આવતી કાલે મનફાવે તેટલું તું અહીં ફરી શકીશ. પરંતુ અત્યારે તો ઘરે જતો રહે.”

બારાબ્બાસે કહ્યું, “હું તમારી આજ્ઞાને માથે ચઢાવું છું. તમારા સેનાપતિને ઈસ્કારીઓતની પુત્રી વિષે વાત કરશો ને?”

સૈનિકે કહ્યું, “હા, ચોક્કસ!”

બારાબ્બાસે કહ્યું, “ફરીથી તમારો હું આભાર માનું છું.”

બારાબ્બાસ વિદાય થયો. જતાં જતાં અને એ ટેકરીની બાજુમાં એક બખોલ નજરે પડી. રાતે આવીને એ બખોલમાં સંતાઈને કબરની ચોકી કરવાનો હિંમતભર્યો વિચાર એણો કર્યો. કારણ કે કંઈ અદ્ભુત ઘટના બનવાની હશે તો ત્યાંથી દેખાશે. અને જો ‘નાજારીન’ના શિષ્યો શબને ચોરવા આવશે તો ચોકીદારો સાથેનો એમનો સંધર્ઘ જોવા મળશે. નક્કી હું અહીં પાછે આવીશ. મૃત્યુ પામેલા માણસને માનીશ. આ પુરવાર કરવા હું પાછે ચોક્કસ આવીશ. ખાનગી ચોકીદાર તરીકે મારું કામ કરીશ. કોઈ મને રોકી નહિ શકે.

પ્રકરણ અપ

પોતાની યોજના અંગે નિર્ણય લીધા પછી બારાબ્બાસે પેલી બખોલનું જીણવટથી નિરીક્ષણ કર્યું અને આસપાસની સરહદોનું પણ અવલોકન કરી લીધું. પ્રુશાલમ એની સામે હતું. અને તદ્દન શાંત હતું. આવા પ્રશાંત વાતાવરણમાં એણે એક ખીને આવતી જોઈ. એ ખીના હાથમાં શેત કમળનાં ફૂલ હતાં. એ પોતે પણ કમળ જેવી જ હતી. એણે સફેદ વચ્ચો ધારણ કર્યા હતાં. આ નીરવતામાં એને ધીમે ધીમે આવતી જોઈને બારાબ્બાસે એના માર્ગ તેની સામે જવાનો પ્રયાસ કર્યો. અને જ્યારે એ નજીક આવી ત્યારે જિઝાસાભરી નજે એની સામે જોઈ રહ્યો. એનો ચહેરો નિસ્તેજ હતો છતાં લાવણ્યમય હતો. ઘંટારવ શરૂ થતાં જ બારાબ્બાસે જે ચહેરો કાલવારી પર જોયો હતો તે જ એ ચહેરો હતો. એ વદન પર નહોતું પૌવન કે નહોતું વાર્ધક્ય. સમયનાં કોઈ અંધાણ નહોતાં. એના પવિત્ર અને સર્વાંગ સુંદર મુખ પર કૌમાર્ય અને માતૃત્વનું અનેસું સંમિશ્રણ દીપતું હતું. દેવદૂત સમું સૌંદર્ય, ચાતુર્ય, ઉદાસીનતા અને પ્રેમ એના ચહેરા પર વિલસતાં હતાં. બારાબ્બાસ કણાભર સ્તબ્ધ થઈ ગયો. આવું લબ્ધ રૂપ જોતાં એને પગે પડી જવાનું મન થઈ ગયું. તોય એ સ્થિર ઊભો રહ્યો. બારાબ્બાસે સ્વગત બોલ્યો, “આ તો વધ્યસંભ પર લટકાવેલા ‘નાજારીન’ની માતા છે! એના પુત્રના અદ્ભુત જીવન વિષેની બધી સત્ય બાબતો હું એની પાસેથી જાણી લઈશ. ચોક્કસ મને કહેશો. બધું કહેશો.

કારણ કે મારે માટે આ જીવન મરણનો પ્રશ્ન છે. અને સારીયે દુનિયા માટે પણ એ જીવનમરણનો પ્રશ્ન છે.”

બારાબ્બાસ રાહ જોતો ઉભો. એ ખી કોમળ લઈને આવી. બે કે ત્રણ વાર દૂર એ થોભી ગઈ અને શાંત ઉભી. આસમાની રંગનાં એનાં પ્રશાંત નયનો બારાબ્બાસ સામે સ્થિર થયાં. એનાં હોઠ પર કોમળ સ્મિતની આભા પ્રસરી હતી. પાપી પુરુષ દેવદૂતનાં દર્શન થતાં જેવો ગલ્ભરાઈને અવાજું બની જાય એજ રીતે બારાબ્બાસ મુંજાઈ સ્તબ્ધ થઈ ગયો. કારણ કે વિશ્વની એ કુંવારી માતાની સમક્ષ એ ઉભો હતો. હાથ લંબાવી બારાબ્બાસે કહ્યું, “નાજરેથનાં મરિયમ!”

મરિયમે કોઈ ઉત્તર વાયો નહિ.

બારાબ્બાસ બોલ્યો, “નાજારીન’ના માતા મરિયમ તમને હું વિનવું છું કે મારું સાંભળો. હું બારાબ્બાસ છું એ તમે જાણો છો. મેં અનેક ગુના કર્યા છે. હું પાપી છું. અને લોકોએ જો સાચે જ ન્યાય માર્યો હોત, ન્યાયના જ પોકાર કર્યા હોત તો તમારા પ્રિય પુત્ર બદલ મારું મૃત્યુ થવું જોઈતું હતું. મેં અવશ્ય મૃત્યુને સ્વીકારી લીધું હોત. જો કે શરુઆતમાં મારે સ્વતંત્ર જીવન જીવવાનો હ્યાવો જોઈતો હતો. પરંતુ મને ‘નાજારીન’ના મુખનાં દર્શન થયા કે મને મારું જીવન મૂલ્યહીન લાગ્યું. એને બચાવવા માટે મેં મારું જીવન સ્વેચ્છાએ હોમી દીધું હોત!”

મરિયમે હજ્યે કોઈ શાબ્દ ઉચ્ચાર્યો નહિ. બારાબ્બાસ આગળ બોલ્યો, “લોકો કહે છે તમારા પુત્રે ઈશ્વરની નિંદા કરી છે. કેમ કે ઈશ્વર સાથેની એમની આત્મીયતાને લીધે તેઓ ઈશ્વરને પિતા

કહીને સંબોધતા હતા. લોકોમાં એવીયે અફવાઓ ઉડી છે કે તેઓ પંડે ઈશ્વરના એકના એક પુત્ર છે એવો દાવો કરતા હતા. આવી વાતનો તમે વિરોધ કેમ ના કર્યો? એમના જન્મ વિષેની પૂરી માહિતી તમારી પાસે છે. એમનાં વચ્ચનોમાં રહેલાં જોખમો અંગે તમારે એમને ચેતવવા જોઈતા હતા. અને જો એમ થયું હોત તો કાયદાકાનુની શિક્ષામાંથી બચી ગયા હોત. એમનાં શાબ્દોમાં નરી મજાક હતી. કારણ કે મહાન ઈશ્વરે કોઈ કાળે માનવદેહ ધારણા કર્યો નથી. હું અજ્ઞાની, અપરાધી અને નાસ્તિક દુંધાં મને ધાંધું દુઃખ થાય છે. સત્યની શોધ કરું છું અને મને એ નથી મળતું, તમે એ ‘નાજીરીન’નાં માતા છો. હવે બધું તમારા હાથમાં છે. રહસ્યનો ઉકેલ તમે આપી શકો એમ છો. એટલે મારી તમને વિનવણી છે કે મને કંઈક કહો.” એમ છાંય મરિયમના મુખેથી એક પણ શાબ્દ નીકળ્યો નહિ.

બારાબ્બાસે કહ્યું, “શા માટે તમે કંઈ બોલતાં નથી? આવી અફવાઓ ઉડતી રહેશો તો એનાં કેવાં પરિણામ આવશે, એનો તમે વિચાર કર્યો છે? તમારા પુત્રને જો ઈશ્વર તરીકે જાહેર કરવામાં આવશે તો એનો જીવ લેવા બદલ યહૂદીયાની પ્રજા પર અભિશાપ ઉત્તરશે. ઈશ્વરનો અસ્વીકાર કર્યા બદલ એમને લોકો ઠપકાપાત્ર લેખશે. તમે આ બધું બરાબર જાણો છો? તમે આખીયે દુનિયાને એક દંતકથા અને જૂઠની પૂજારણ થવા દેશો?”

મરિયમે કોઈ ઉત્તર આપ્યો નહિ. પરંતુ એના વદન પર દિવ્ય પ્રતિભાના દર્શન થયાં. બારાબ્બાસ ઘૂંઠણે પડ્યો. અને ધીમેથી બોલ્યો, “નાજીરેથનાં મરિયમ, મારી દયા ખાઈને તથા આખી દુનિયા પર કરુણા દાખવીને મને એટલું જ સત્ય જણાવો

કે તમારા પુત્રનો પિતા કોણ?" બારાબ્બાસે આવો પ્રશ્ન પૂછ્યાની હિંમત કરી એના જવાબમાં મરિયમે પોતાનાં નયનો આકાશ તરફ ઉંચા કર્યા અને લાંબા સમય સુધી ત્યાં જ જોઈ રહ્યાં. એટલામાં સંધ્યાના અંધારાં ચોતરફ ઉતરી આવ્યાં.

બારાબ્બાસ એકદમ ઉભો થઈ ગયો અને મોટેથી બોલ્યો, "એક શબ્દ સરખોયે ન બોલી! એક હરેફ પણ એના મુખેથી નીકળ્યો નહિ. ઓ નારી! તું માણસને છેક છેવટ સુધી છેસરવાની? ખુદ ઈશ્વર પણ તારો ઘડ્યો ઘડાવાનો? અમારો ધર્મ પણ તું શીખવે એમ અમારે શીખવાનો? સ્વર્ગમાં પહોંચીએ ત્યાં લગ્ની તારી આજ્ઞાને અમારે આધીન થવાનું? વધુસ્તંભની ગાદી પર બિરાજેલા અને કાંટાળો તાજ માથે પહેરેલા રાજાને તેં જન્મ આપ્યો છે. તો માત્ર એક શબ્દ તો ઉચ્ચાર. અમારા બધાની પર તારે સનાતન વેર લેવું છે? તું મૌન જાળવે છે એ કોધને લાધે છે કે પ્રેમને લીધે?

મરિયમના હોઠ પૂજતા હતા પરંતુ એ કંઈ બોલી નહિ. એની નજર ઉંચે આકાશમાં હતી અને પ્રાર્થનામગ્ન હોય એમ ઉભી હતી. બારાબ્બાસે ફરી પ્રશ્ન કર્યો, "હે સ્ત્રી! આ મૌન તને શા લાભનું છે? જો અદશ્ય પરમેશ્વરે એના રહસ્યમય આત્માથી તને સબર ભરી દીધી હોય તો તું એક અદ્ભુત નારી નથી બનો ગઈ? આશ્ર્યાની મહારાણી નથી થઈ? અને તારા જીવનથી તું નારીને પ્રતાપી, પાવન અને પૂજ્ય નથી બનાવી દેતી? તો આવું મહાન ગૌરવ અને સત્તાને સ્વીકારવામાં તું આનાકાની કેમ કરે છે? આ પૃથ્વીના ચતુર માણસો એક સામાન્ય સ્ત્રી અને એના બાળકને શિર ઝુકાવશે ખરા? તું કુંવારી છે છસાં પ્રિસ્તાની માતા

બની છે? કોઈ પુરુષે તારી સાથે અભિગમન કર્યું નથી તોય તારે
પતિ છે અને પુત્ર હતો કે પદ્ધતિ તું પણ કોઈ પરચો નથી ને?

મહિયમ કશું બોલી નહિ પણ ઉંચે આભમાંથી એણો આંખો
નીચી કરી અને ઠપકા તેમ જ હમદર્દપૂર્વક બારાબાસની સામે
ઠેરવી. બારાબાસે કહ્યું, “હું તમને માંદું લગાડવા નથી માગતો
કે નથી ઠપકો આપતો. અત્યારે તમે શોકમાં ઉંડાં ઉતરી ગયા
છો. પરંતુ હું એકલો પડી ગયો છું. કમભાગી પાપી પુરુષ છું. મારા
જીવનનો કોઈ અર્થ નથી. મારે મન આ દુનિયા પણ કંઈ નથી.
હું તો કેવળ સત્ય શોધું છું. એ સત્યથી મને નિરાંત થશે.
જો તમારો પુત્ર ઈશ્વરના આત્માને પ્રતાપે જન્મ્યો હોય તો હું
તમારા બંનેનો પૂજા કરીશ. પરંતુ તમે મને કંઈ કહો તો જ મને
રસ્તો સૂઝે.”

આ વાગતે મહિયમ થોડું હસી ખરી પરંતુ મૌન રહી. કમળ
ઉપર સહેજ મસ્તક નમાવી બારાબાસ સામે જોઈ રહી. બીકનો
માર્યો બારાબાસ થોડું પાછળ હઠી ગયો. કારણ કે મહિયમની
પાછળ સોનેરી પ્રકાશ દેખાયો. બારાબાસ ફરીથી ધૂંટણો પડ્યો.
તે બોલ્યો, “પ્રલુબ, મારો પર દયા કરો! ઈશ્વર, મારા પર દયા
કરો!” એટલામાં પ્રકાશ દેખાતો બંધ થઈ ગયો. પોતે છેસરાઈ
ગયો ન હોય એવી લાગજી એને થઈ. પરંતુ મહિયમ હવે
એની પાસે આવી. બારાબાસના કાનમાં ધીમો સ્વર સંભળાયો.
“આવતી કાલે” અને હવામાં ઉડતી હોય એમ તે કબરની
દિશામાં વિદાય થઈ:

બારાબાસ એકદમ ઉભો થઈ ગયો. એણો એની પાછળ
થોડાં પગલાં ભર્યાં. અને પોકારી ઉક્ખ્યો, “મહિયમ! ઓ નાજરેથનાં

મરિયમ!" તમે એક નારી હો કે દેવદૂત હો. ગમે તે હો પરંતુ મારો ખોટો ન્યાય ન કરશો. મેં તો માત્ર સત્યની શોધ કરી છે તમારા પુત્ર વિષેની એ શોધ છે."

મરિયમે વિદ્યાય થતાં થતાં પાછળ જોઈને બારાબાસને ફરીથી કહ્યું, "આવતી કાલે" આ બે જ શબ્દોમાં તેણે સમગ્ર વિશ્વને મુંજવતાં પ્રશ્નનો જવાબ આપ્યો. એ પ્રત્યુત્તરનો પ્રતિઘોષ સૃષ્ટિને ખૂણે ખૂણે સંભળાયો. ઉશ્કેરાટ અને ભયનો માર્યાં બારાબાસ દુર્વાથી આચ્છાદિત જ્મીન પર ઢળી પડ્યો અને પ્રૂજતો પ્રૂજતો બોલ્યો, "આવતી કાલે!" આવતી કાલે શું થશે? એનો પુત્ર જીવતો થશે? આવા ગાંડા તરંગો એના મનમાં હશે? ખડકો તોડી ફોડિને જો એ ઉઠશે તો એ ઈશ્વર તરફથી આવેલો છે એ સત્ય સાબિત થશે. પરંતુ આવું તો બને જ નહિ ને? છાં પૃથ્વીના પેટાળમાં ઈશ્વરનું રહસ્ય કામ કરી રહ્યું હોય એવું મને લાગે છે. હવે બહુ મોહું થઈ ગયું છે. ચાલ, મેલખીઓરને આજની રાતની મારી ખાનગી ચોકી રાખવાની યોજના જણાવી આવું."

એ યરુશાલેમ તરફ દોડવા લાગ્યો. રસ્તામાં ગાલ્બુસ અને અન્ય સૈનિકો મળ્યા. તેઓ કબર પર ચોકી બદલવા જતા હતા. એવામાં ચંદ્રનો ઉદ્ય થયો અને ધરતીની ભીતરમાં દુષ્પાપેલા દિવ્ય રહસ્યની ઉપર રૂપેરી તેજ વરસાવવા લાગ્યો.

પ્રકરણ ઉદ્

કોઈ એક વડીલ ધારાશાખીએ કાયફસને કહ્યું, “આજ્ઞાનું પાલન થવું જ જોઈએ. પરંતુ કાયફસ, આ તારો હુકમ વિચિત્ર અને પ્રણાલિકા વિરુદ્ધનો છે.”

કાયફસે કહ્યું, “વિચિત્ર અને પ્રણાલિકા વિરુદ્ધનો ભલે રહ્યો. પરંતુ એ મારો હુકમ છે. એના વિષે તારે નથી પ્રશ્ન કરવાનો કે નથી ચર્ચા કરવાની. તારી ઉપર જે નિમાયેલ હોય એમનું કહ્યું તારે કરવાનું છે. ઈશ્વરની નિદા કરનારા પાગલની લજાહીન તથા ટૂંકી કારકિર્દી અને મૃત્યુના સમાચારની નોંધ લેવી શા માટે?”

ધારાશાખીએ જવાબ આપ્યો, “શા માટે? કારણ કે એવી આપણી પ્રણાલિકા છે અને સૈકાઓથી આવી નોંધ રખાતી આવી છે. સારા કે નરસા માણસોની નાની નાની વિગતોની પણ નોંધ રાખવામાં આવે છે. આ ધર્માં ‘નાજારીન’ની વાત લખી લેવા જેવી છે. કારણ કે એના વિષેની અફવા ઊડી છે એ તો જૂઠી છરશે ને? તેણે શીખવેલી બાબતોમાં કેટલીક ડાહી હતી. કેટલીક વ્યવહારું ન હોવાને કારણો મૂર્ખાઈભરેલી હતી. એનું શિક્ષણ એ ઈજિઝનો કોઈ પુરાણો ધર્મ પણ હોય. એટલે એ ‘નાજારીન’નું નામ ઈતિહાસમાંથી તદ્દન કાઢી નાખવા માટે કોઈ કારણ નથી.”

કાયફસે કહ્યું, “તું સંકુચિત માનસ ધરાવતો વેદિયો છે. મને જે દેખાય છે તે તને નથી દેખાતું. લોકોની લાગણીમાં અત્યારેય પરિવર્તન થયું છે. કહે છે કે એણે આપણું કલ્યાણ કર્યું

છે. યહૃદાના આપધાતે લોકો પર ઘેરી અસર પાડી છે. ‘નાજારીન’ને દગ્ભો દીધાના વિષાદથી તેણે આત્મહત્યા કરી છે એ લોકોની જાણ બહાર નથી. અને કાને કાને વહેતી આવી વાતો ફેલાવ્યે જ જવાની. આથી આપણે હત્યારાઓમાં ખપી જઈશું અને વધસ્તંભ પર લટકાયેલો અપરાધી શહીદ બની જશો. એટલે એના નામનો ઉલ્લેખ આપણા અહેવાલમાં ન થાય એમ હું ઈચ્છાનું છું. એના નામનો નાશ થાઓ અને એનું ધર્મશિક્ષણ ભુલાઈ જાઓ. એટલે ભવિષ્યની પ્રજા કદી એવો પ્રક્રષ્ટ નહિ પૂછે કે નાજરેથનો એ માણસ કોણ હતો અને કેમ એને મારી નાખવામાં આવ્યો હતો. એટલે શેબના! મારું કહ્યું માની જા!”

શેબનાએ કહ્યું, “જો તું આ બધું લોકવાયકા પર છોડી દઈશ તો લોકો એ વિષે વધારે પૂછ્યપરછ કરશો. ગાપગોળાથી એક સામાન્ય માનવી દેવ બની જાય. પરંતુ ઈતિહાસનાં ગ્રંથો એવું નથી થવા દેતા. હું તને કહું છું કે મારા વિષે લોકો લખે એના કરતાં અફવાઓ ઉડાડે એ મને વધારે પસંદ પડે. લખેલું હોય એમાં કોઈ ફેરફાર થતો નથી હોતો. એટલે ‘નાજારીન’ વિશે હું જે લખીશ તે વાંચીને લોકોને સંતોષ થઈ જશો અને આગળ વાત નહિ ચલાવે.”

કાયફાસે કહ્યું, “જો તું એ બાબત પર લખે તો તારે એ વિષે પૂરેપૂરું લખવું જોઈએ. અંધકારનો ત્રાસ, ધરતીકંપ અને મંદિરનો ચિરાઈ ગયેલો પડદો એ બધી બાબતોનો સમાવેશ કરવો જોઈએ.”

શેબાને કહ્યું, “હા, એ બધું સાચું, પરંતુ છેલ્લા કેટલાક દિવસોથી ઉકળાટ વધી ગયો છે. એટલે આંધી તથા ધરતીકંપ

થાય એમાં નવાઈ નથી. અને વીજળીના ચમકારાને લીધે પડદો ચિરાયો હશે. કાયફસ, તું તારી હંમેશાની શાંતિ ગુમાવી બેઠો છે. નહિ તો આવા બનાવો વિષે નોંધ રાખવાનો તું આગ્રહ ન રાખત.”

કાયફસ ગભરાઈ ગયો અને બોલ્યો, “હે જક્કી ગુલામ, ના લખીશ! તારી લખેલી વિગતો મારે જ તપાસવાની છે. તારું લખેલું સાચું છે કે નહિ એની મંજૂરી આપવાને માટે સહી સિક્કા કરવાના છે. એટલે નાજરેથના ઈસુનું નામ લખવાની તું હિંમત કરીશ તો તારી આંખો આગળ જ તારા લખાણના ચૂરેચૂરા કરી નાખીશ અને તને મારા કામમાંથી છૂટો કરી દઈશ.

શેબના ઊભો થઈ ગયો અને બોલ્યો, “કાયફસ! ગુર્સે ન થા. તારા હુકમ વિરુદ્ધ મારે કંઈ કહેવું નથી. એનું પાલન તો થશે જ. મારે તો તને એટલું જ દર્શાવવું છે કે ‘નાજારીન’થી હવે બીવાની જરૂર નથી. પરંતુ એના વિષે કંઈ પણ નહિ લખીએ તો એ રીતે યદ્દુદીઓના રાજ હંમેશ માટે ભૂલાઈ જશે.”

કાયફસ બોલ્યો, “હા, એમ જ થવું જોઈએ. કારણ કલમ ન લખે એટલે આંખ ન વાંચી શકે. જો કોઈ માણસ વિષે તમે કંઈ પણ લખો નહિ તો પછી એના વિષેની માહિતી કોને મળવાની છે? તમે લેખકો તો રાજાઓથી પણ વધારે સત્તા ધરાવો છો. ખરી વાત એ છે કે અફવાઓમાં હુંયે નથી માનતો અને તુંયે નથી માનતો. વાચાળ જીબનો ભરોસો હોય?”

શેબનાએ સકટાક કહ્યું, “કેમ? ઈતિહાસમાં લખેલા વૃત્તાંત વિષે બધાને શંકા થાય છે અને એને જૂઠી સાબિત કરવા માટે સહુ આકાશ પાતાળ એક કરતા હોય છે. પરંતુ પડોશી પાસેથી જાણેલી

વાત તરત માની લે છે. અને કાયફાસ આ બાબત વિષે તારે એટલું યાદ રાખવું જોઈએ કે બીજા ઘણા માણસો 'નાજારીન'થી પરિચિત હતા. તે સહુમાં એ જાણીતો હતો. તેઓ એના વિષે લખશે. એના અનુયાયીઓ તો સંઘાબંધ હતા."

કાયફાસે ઉત્તર આપ્યો, "એ બધા અજ્ઞાની મૂર્ખાઓ છે. એમને વાંચતાંયે નથી આવડતું. ગાલીલના આળસુ માધીમારો, કુંગરોમાં રખડતાં ચોર, દુરાચારીઓ, રક્તપિત્તિયાઓ, વગેરે વંચાય એવું લખી નથી શકતા. જો આપણા લખાણોમાં 'નાજારીન'ની નોંધ સરખીયે લેવાઈ ન હોય તો એમના લખાણથી શો અર્થ સારવાનો છે?"

શેખના પાસે એનો પ્રત્યુત્તર ન હતો. હોત તો એક કહી શક્યો હોત કે દરેક માણસને દરેક મુદ્દા અંગે જુદું જુદું દસ્તિબિંદુ હોય છે. પરંતુ એ કંઈ પણ બોલ્યા વિના વિદાય થયો.

કાયફાસ હવે એકલો બેઠો બેઠો વિચારમાં પડ્યો. હું આમ એકલો શા માટે પડી ગયો છું? શા માટે વિવિધ તરંગોથી ઘસડાઉં છું? થાકેલા મગજના વિધવિધ વિચારોથી પિડાઉં છું? નાજરેથના માણસનું સ્મરણ મારા મનમાંથી જતું નથી. મૃત્યુની પળોમાં એનાં નેત્રોમાં વિજય દેખાતો હતો. એમાં કોધના ચમકારા હતા, એટલે હું પણ ડરી ગયો હતો. પરંતુ એનું જીવનકાર્ય મેં નિરર્થક કરી દીધું છે. હવે કોઈ નવો ધર્મ ઊભો નહિ થાય. યહોવાહ, એકલો જ આપણો માટે પૂરતો છે. એ ઈર્ષાખોર અને લોહી તરસ્યો છે. એના નામ માત્રથી આખી દુનિયા પૂરૂજ જાય છે. ઈશ્વર જો પ્રેમ હોત તો માણસ ઘમંડી બની જાત. કોઈ જંતુ એવો તે ગર્વ લઈ શકે કે ઈશ્વર પોતે મારી સંભાળ રાખે છે. એવું લોકોને માનવા

દઈએ તો કોઈ આપણા શાસન નીચે ન રહે. બધાયે આપણા જેવા થઈ જાય અને સ્વતંત્ર બની જાય. અને આ વિશ્રામવાર કેવો ખરાબ ગયો? સવારથી સાંજ લગી દ્વિધા અને વિટેંબણા! વહેલી સવારે ગુસ્સે ભરાયેલો ઈસ્કારીઓત મને ગાળો દેતો આવ્યો. એની દીકરીનો હું રખેવાળ હોઉં એમ મને પૂછ્યા લાગ્યો. એની પુત્રી વિષે મને ખબર ક્યાંથી હોય? એ યુવતી સાથેના મારા સંબંધો વિષેની અફવા કોણો ઉડાવી હશે? ઈસ્કારીઓત મારો દુશ્મન બની ગયો છે. અને પેલો છૂટી ગયેલો બારાબાસ! એણે તો અફવા નહિ ઉડાડી હોય? ના, એ તો એની કલ્યનાયે નહિ કરી શક્યો હોય! મેં હંમેશાં સાવચેતી રાખી છે. હવે મારે સાવધાન રહેતું પડશે. જ્યુડીથને હું ચાહું છું. છાં એની તરફ નજર સરખીયે નહિ કરું.

ઉભો થઈને તે બારીએ ગયો અને નિહાળી રહ્યો. પછી એ બોલ્યો, “ચોકી કરવાની -રાખવાની આ છેલ્લી રાત છે. અને આવતી કાલે બધી ચિંતાનો અંત આવી જશે. આરીમાથીઆના જોસેફ પોતાનું વચન પાણ્યું છે. એ કબરની મુલાકાતે આવ્યો નથી. ‘નાજારીન’ના શિષ્યો પણ ડરી ગયા છે.”

જૂઠા પયગંબરના સમાચાર કાલે લોકોને આપીશું. અને બધી વાત ભૂલાઈ જશે. પ્રગટ સત્ય એ મુત્સદીંગીરીની વિરુદ્ધ છે. અસત્યથી જ સંસારનું શાસન ચલાવાય છે. તે હસી પડ્યો અને બારિને નમીને નીચે જોયું તો એક વ્યક્તિ નજીક આવતી દેખાઈ. તેની આંખો જીવલંત હતી અને ધીમેથી સ્વર સંભળાયો, ‘કાયફાસ! કાયફાસ!’ ભયગ્રસ્ત બનેલો કાયફાસ નીચે ઊતર્યો. એણે ધારીને જોયું તો જ્યુડીથ નીકળી. અને એણો બાથમાં ભીડી દીધી અને

બોલ્યો, “જ્યુડીથ, તું અહીં શું કરે છે? તું ક્યાં હતી? તારા પિતાએ આખો દિવસ તારી શોધ કરી તે એ તું જાણો છે? તને નગરની ભૂંડી અફવાઓની ખબર નથી? અને તારી આ મૂર્ખાઈનો તો વિચાર કર. મારી પત્ની જો તને અહીં જૂએ તો! મારા નોકરો તારા પર જસૂસી રાખે તો! તારે અહીં રોકાવું ન જોઈએ. તારે ધેર જવું જોઈએ. ચાલ હું તારી સાથે આવું છું. આપણે ગુપ્ત માર્ગ ચાલ્યા જઈશું. કોઈને એની ગંધ નહિ આવે.”

જ્યુડીથે કહ્યું, “તું કાયફાસ છે, ઈશ્વરનો મહાન પુરોહિત છે અને મારો પ્રેમ મેળવવા મારો ગુલામ બની ગયો છે. આખોયે દિવસ મેં તારી શોધ કરી પણ તું મને મબ્બો નહિ. આનાસની પુત્રી એટલે કે તારી ધર્મપત્નીને મેં રુદ્ધ કરતી જોઈ છે. એ તારે ખાતર રડતી હોય તો વિચિત્ર કહેવાય. પુરુષને માટે આંસુ સારનાર મૂર્ખ કોણ હોય? તું બધાની પાસેથી આજ્ઞાપાલનનો આગ્રહ રાખે છે. આખોયે યરુશાલેમને તું દબાવે છે. તો સાંભળ! હવે એવી ઘડી આવી પહોંચી છે જ્યારે તારે મને આધીન રહેવાનું છે.”

કાયફાસે કહ્યું, “બોલ, તારા માટે હું શું કરું? તને ખુશ ખુશ રાખવાને હું ઉત્સુક છું. આપણે બંને પકડાઈ ન જઈએ અને લોકો આપણે વિશે ભૂંડું ન બોલે એટલા માટે અહીંથી જતી રહે.”

જ્યુડીસે કહ્યું, “ભલેને આખી દુનિયા જૂએ અને સાંભળે. મને એની બિલકુલ પડી નથી. યહૂદા હજ્યે કોષે ભરાયેલો છે. ત્યાં મારે અને દુનિયાને શું? ગુસ્સાને કારણો યહૂદા મારી સાથે બોલતો નથી. એ તો એમ માને છે કે ‘નાજારીન’નું મોત મેં આણ્યું છે. પરંતુ વાસ્તવમાં એના મોતનો જવાબદાર તું જ છે. આ

ઘટનામાં તેં બજ્જેલો ભાગ તારે કબૂલ કરવો પડશે. મને કે યહૃદાને દોષ દેવાવો ન જોઈએ. એ યહૃદા ધેર પડ્યો પડ્યો ઊંઘે છે. એ કંઈ જવાબ આપતો નથી. ચાલ ધેર આવીને એને જગાડ. ભરનિદ્રામાં એ પડ્યો છે. ‘નાજારીન’ને દ્રોહ કેવી રીતે દેવો એ બધું તેં શિખવાજ્યું હતું એમ એને કણી હે. ‘નાજારીન’ તો સંપૂર્ણપણે મરણ પામ્યો છે પણ એ દુષ્ટ આદમી ન હતો. યહૃદા એને ચાહતો હતો. એટલે એનું મરણ એ દુઃખદ ઘટના છે. એનો પ્રેમ એટલો બધો આદ્ર અને આત્મીય હશે એ વાતનો તો મને ઘ્યાલ જ નહોતો. આ મારા અજ્ઞાનને લીધે યહૃદા મને કદીયે કથા નહિ આપે.”

જ્યુડીથે પોતાના હાથમાં સંતારેલો વધ્યસ્તંભ બહાર કાઢ્યો. કાયફાસ અવાકુ બની એક ડગલું પીછે હઠ કરી ગયો. એણો ધૃણા દર્શાવ્યો. જ્યુડીથ તો વધ્યસ્તંભને વીંજતી વીંજતી આગળ આવી બોલી, ‘રાજા’ આમ વધ્યસ્તંભ પર મરી ગયો. હા, એના પોતાના પુરોહિતને હાથે પૃથ્વીની વેદી પર તેમની હત્યા કરવામાં આવી.”

જ્યુડીથ અને કાયફાસ સામસામાં અવાકુ ઊભા અને એમની વચ્ચે વધ્યસ્તંભનું પ્રતીક હતું.

કાણબર તેઓ આ રીતે સ્થિર ઉભા રહ્યાં. પછી કાયફસે એ ગાંડી છોકરીને પોતાના હાથમાં જકડી લીધી અને વધસ્તંભ ઝૂટવી લેવાનો પ્રયાસ કર્યો. પરંતુ જ્યુડીથે સજજ રીતે વધસ્તંભ પકડી રાખ્યો. તે છ્યાંગ મારીને કાયફસથી દૂર જઈ ઉભી. એ અભિમાની પુરોહિતને આવી હતાશાનો અનુભવ જીવનમાં ક્યારેય થયો ન હતો. કારણ કાયફસે વિચાર્યુ કે આ યુવતીને મારા જાબાગમાં લોકો સંતાપેલી જોશે તો મારી આબરુને અવશ્ય લાંઘન લાગશે. અને ઘેલધ્રમાં તેના બોલેલા શબ્દો તેમના પાપી પ્રેમની ચાડી ખારો. વિષમ પરિસ્થિતિ સર્જઈ હતી. એ મને પેલાં વધસ્તંભ દેખાડી કેમ ધમકી આપતી હશે? તે ‘નાજારીન’ની દુશ્મન હતી. તેને મનાવી લેવા માટે કાયફસે ફરી પ્રયાસ કરવા માંડ્યો અને કહ્યું, “જ્યુડીથ, મારી પાસે આવતી રહે! તું બીમાર છે. ખૂબ ત્રાસી ગયેલી છે. તારા બાપુ ઘેર તારી રાહ જુએ છે. ચાલ, તને લઈ જાઉ. શું હું તને નથી ચાહતો? મારા પર તને વિશ્વાસ નથી?”

જ્યુડીથે પ્રશ્ન કર્યો, “તારો પ્રેમ? કેવો છે એ પ્રેમ? વડુ પોતાના શિકાર માટે કરે એવો ને? તું વળી પ્રેમની વાતો કરે છે. તે મને નથી ચાહી કે મેં તનેય નથી ચાહ્યો. વળી આ દુનિયામાં પ્રેમ રહ્યો છે જ ક્યાં? એ તો મરી પરવાર્યો છે. તે જ એને ખતમ કરી દીધો છે. ખબર નહિ કેમ પણ મને એક સંદેશો મળ્યો છે. મને યદ્દૂદાએ એ નથી આપ્યો.” કાયફસે ધીમે સ્વરે પૂછ્યું, “કેવો સંદેશો? બોલ, તને શેની મુંજવણ છે?”

જ્યુડીશે કહ્યું, “ના, રે ના. મને તો કોઈ વાત મૂંજવતી નથી. ભૂતકાળ વહી ગયો છે. અને યહૃદીઆ પણ બદલાઈ ગયું છે. હા, પેલો સંદેશો એવો છે કે ઈશ્વર જીવે છે. અને મૃત્યુ મરી ગયું છે.” એટલું બોલીને જ્યુડીથ છ્લાંગ મારી કાયફાસની બાથમાં ઘૂસી ગઈ અને એની સામે જોવા લાગ્યો. પછી ઉપર જોઈ બોલી, “હવે મેં એવું સાંભળ્યું છે કે આપણા પર શાપ ઉિતર્યો છે. કારણ, હું જીવનથી કંટાળી ગઈ છું. અને તુંયે કંટાળી ગયો છે. આપણો બહુ લાંબુ જીવાં ધીએ. હું યુવતી હતી એને સૈકાઓ થઈ ગયા છે અને તેં ‘નાઝારીન’નું ખૂન કર્યું છે. એનેથી સૈકાઓ વીતી ગયા છે. એ ‘નાઝારીન’નો તેજોમય ચહેરો તને યાદ છે? એણે તો જાણે વીજળીનો તાજ પહેર્યો હોય એવું મને લાગ્યું. પરંતુ તરત જ અંધકાર થઈ ગયો અને મારો ભાઈ યહૃદા ખોવાઈ ગયો. બારાબ્બાસને એ જર્યો અને એને ઘેર લઈને આવ્યો.”

કાયફાસે કહ્યું, “બારાબ્બાસ, એ તો હત્યારો હતો!”

જ્યુડીથ બોલી, “ત્યારે તો તું એનો મિત્ર જ હોય ને? તું પણ એના જેવો જ હત્યારો છે. તેં કાવતરાખોરીથી ‘નાઝારીન’ને નથી મારી નાખ્યો? એની યોજના ઘણી ચતુરાઈપૂર્વક કરવામાં આવી હતી. માણસો અક્કલ વિનાના છે. આંધવા અને મૂર્ખ છે. એટલે તારો ગુનો કોઈની નજરે નહિ ચેડે. અને યહૃદા! એ મરણ પાખ્યો નથી. કેવળ એ તો નિદ્રાવશ છે. અને એ જો મૃત્યુ પાખ્યો હોય તો આખીયે દુનિયાને જણ થવી જોઈએ કે તેં એને મારી નાખ્યો છે.”

કાયફાસ કોષે ભરાઈને બોલ્યો, “જ્યુડીથ! ચૂપ મર. ગમે તેવો બકવાસ ન કર. અને શાપિત ‘નાઝારીન’ વિષે ગમે તેથે

ન બોલ. તું પણ એને પિકારતી હતી. અને એનું મૃત્યુ ઈશ્વતી હતી. તે પણ એની ઠડામશકરી કરી હતી. અને હવે સ્વચ્છાંગી ઓની જેમ તું ફરી જાય છે?”

જ્યુડીથ કાયફાસની બાથમાંથી દૂષી થઈ ગઈ અને પોતાની કર્મારે લટકતા દોરડાના ટૂકડા સાથે રમવા લાગી. પદ્ધી તેણે કાયફાસને કહ્યું, “લે આ દોરડાનો ટૂકડો. તારા મંદિરનો જે પાવન ખજાનો હોય એમાં સંઘરી રાખજે. કોઈ દિવસ કામ લાગશે. એ પછ્છાનાં ગળાની આસપાસ હતો. એના લોહીના રંગથી તે રંગાયો છે.”

કાયફાસથી બૂમ પડાઈ ગઈ. એણે દોરડાનો ટૂકડો લેવાની ના પાડી. જ્યુડીથ બોલી, “તું આ નહિ સ્વીકારે તો તું સાચો પુરોહિત નથી. કારણ કે તું વેદીની સેવા કરે છે. વેદી પર લોહી અને બલિ પરાવાતાં હોય છે. એમાં આનો પણ સમાવેશ થવો જોઈએ. આમાં પછ્છાનાં પસ્તાવો બ્યક્ટ થાય છે. તેણે ગુનો કર્યો છે અને એનો પચાતાપ ભારે હતો. તે માફી માગો છે. મેં તેને કહ્યું હતું, ‘નાઝારીન’ને મેં મારી નાખ્યો છે.” જ્યુડીથે વધ્યસ્તંભ આગળ પરીને કાયફાસને કહ્યું, “આ એક વિચિત્ર તાવીજ છે! આ જૂની દુનિયાને નવી બનાવી દે છે!”

પદ્ધી તેણે વધ્યસ્તંભને ચુંબન કર્યું. કાયફાસે કહ્યું, “જ્યુડીથ! અખમ મૃત્યુના આ પ્રતીકને તું ચૂમે છે?”

જ્યુડીથે કહ્યું, “કેમ ન ચૂમું? જો એનાથી મૃત્યુનો નાશ થતો હોય તો! મેં તને સંદેશો આપ્યો છે કે ઈશ્વર જીવતો છે અને મૃત્યુ મરી ગયું છે. આ અભિનવ શાન છે. પહેલાં તો આપણો એવું માનતા કે મૃત્યુ નક્કી જ છે. એટલે સારી કે નરસી જિંદગી

ગાળવા અંગે આપણને ચિંતા ન હતી. પાપની ગણતરી આપણે નહોતા કરતા. પરંતુ હવે મૃત્યુ ભરી ગયું હોવાથી આપણે પાપાચાર કરવાની હિંમત નહિ કરીએ. આપણાં આપકૃત્યોનું સ્મરણ સનાતન યુગ સુધી આપણે કેમ વેઠી શકીશું? કાયફાસ, તારું શું થશે? અને મારુંયે શું થશે? આપણે આપણા પાપ ભૂલી જઈશું, કે યુગ યુગ પાદ રાખીને પિડાઈશું?"

કાયફાસ જ્યુડીશાની સામે જોઈ બોલ્યો, "વહાલી જ્યુડીથ, આવી જૂઠી કલ્પનાઓ મૂકી દે. ચાલ, હું તને મારા મહેલમાં સંતાડી દઉં. આપણે પ્રેમ કરતાં હતાં એવા ખાનગી ખંડમાં તને હું સંતાડી દઈશ. કોઈને કંઈ ખબર નહિ પડે."

જ્યુડીથ બોલી, "હું તને પ્રેમ કરતી હતી એવા બ્રમમાં તું ન રાચતો. પુરુષો મારા ગુલામ હતા અને તેમાંથી તું અધ્યમાધ્યમ ગુલામ હતો. પરંતુ એને વર્ષાં વીતી ગયાં છે. પુરુષો મૂર્ખ હોય છે. એટલે એમની મૂર્ખાઈની હિંમત એમણે ચૂકવવી જ રહી." જ્યુડીથે પોતાની કભર પરનું ખંજર લઈને કાયફાસને ભૌકી દીધું. કાયફાસ લોહીલુહાણ થઈ નીચે પડી ગયો, અને જ્યુડીથ ત્યાંથી પલાયન થઈ ગઈ.

તારે ચોકીદારો જગત રહીને પાવન કબરની આસપાસ ચોકી કરતા હતા. આગળ, પાછળ અને બંને બાજુઓ તેઓ પહેરો ભરતા હતા. ગાલ્બુસ ભાલાના ટેકે ઉભો ઉભો આખાયે વિસ્તારનું *નિરીક્ષણ કરતો હતો. વાતાવરણ તદ્દન શાંત હતું. કશોય અવાજ સંભળાતો નહોતો. ધીમા સ્વરે ગાલ્બુસ બોલ્યો, “આ જાતની મૂર્ખાઈને રોમના લોકો કેવી હસી કાઢશો! પ્રત્યેક યુદ્ધમાં દશ દશ મુડાં પાડી દીધાં છે, તે મારા જેવો બહાદુર યોદ્ધો અત્યારે આ શબ છટકી ન જાય એ માટે ચોકી કરી રહ્યો છે! યહૂદી પુરોહિતોની આવી શંકાશીલ વૃત્તિ ખૂબ ધીરજ માગી લે છે. ગરીબ, આણઘડ, ભૂખે મરતા ‘નાજારીન’ના અનુયાયીઓ શબ ઊઠાવી જરો એવું પુરોહિતો માને છે. પરંતુ તેઓ ભૂલે છે કે કબરની એકલી શિલા ખસેડવા પણ છ છ પહેલવાનો જોઈએ. અને તો યે તે અતિ મુશ્કેલીથી જ ખસેડી શકાય. ઠીક, રાત તો હમજાં પૂરી થઈ જરો. અને આ મૂર્ખાઈભર્યું કામ પણ પતી જરો. મેં કહું તેમ રોમમાં બધા ખડાખડા હસી પડરો. બિચારો મૃતદેહ કબરમાંથી ઊઠીને છટકી ન જાય એટલા માટે મને અને બીજા ચૌદ સૈનિકોને ચોકી કરવાની ફરજ પાડી હતી. એવું હું જણાવીશ તારે લોકો પેટ પકડીને હસાહસ કરી મૂકશો. ગાલ્બુસે આંખો મસળીને બગાસું ખાધું. પછી તે બોલ્યો, “અત્યારે કદાચ હું ઉંધી જાઉં અને પેલો શઠ કાયફાસ એ વાત જો જાણી જાય તો મારે મારી નોકરી ગુમાવવાનો વારો આવે. અના જેવો કચકચિયો પુરોહિત ક્યારેય

જોયો છે? એ રોમમાં અમારા વોલ્પીઅન જેવો છે. એ ડાયાનાનો પુરોહિત છે. અને ડાયાનાને નામે એણે કેટલીયે કુંવારી યુવતીઓને બ્રાષ્ટ કરી દીધી છે! “પવિત્ર” તરીકે ઓળખાતા એ બધા પુરોહિતો એવા જ હોય છે. મારો એકેય મિત્ર પુરોહિત નહિ બને એની હું ચોક્કસ ખાતરી આપું છું. મારા ખ્યાલ મુજબ ‘નાજારીન’નો મોટામાં મોટો ગુનો એ હતો કે આ પુરોહિતોના ગોરખધંધાનો ઘડમૂળથી નાશ કરવાનો માર્ગ એણે શોધી કાઢ્યો હતો. એ કામ બહુ મુશ્કેલ હતું. અત્યારે પેલો ડોસો મને યાદ આવે છે. તે એક બીમાર છેકરી માટે પ્રાર્થના કરવા વહેલી સવારે આ કબરે આવ્યો હતો. પછી એ મને નગરમાં ભેગો થયો હતો. આનંદવિભોર અવાજે એણે મને કહ્યું, “ભલા સાહેબ! પેલી છેકરી બચી ગઈ. સોગંદ ખાઈને એણે મને કહ્યું કે જે ક્ષણો મેં મહોર મારેલી કબરને સ્પર્શાની પ્રાર્થના કરી તે જ ક્ષણો એનો તાવ ઉત્તરી ગયો. ગામડાના લોકોમાં જાતજાતના વહેમ હોય છે. પરંતુ આ ‘નાજારીન’ ભલો અને દયાળુ પયગંબર હતો એના સાક્ષી સહુ પૂરે છે. શાંતિથી ઉંઘવાની આ રાત છે. તોય મારાથી ઓંકું સરખુંયે ન ખવાવું જોઈએ. મારી આંખ મીંચાય ન મીંચાય ત્યાં તો કંઈ ન બનવાનું બની જાય.

“ગાલ્બુસ, ઓ ગાલ્બુસ! સાંભળે છે. ગાલ્બુસ?” માસીમસે પૂછ્યું.

“કેમ શું થયું? ચોકી પરથી કેમ અહીં આવ્યો છે.?”

યુવાન ચોકીદારે ઉત્તર આપ્યો, “મારી જ્યાએ ફીડીઅસ ચોકી પર છે. તને મેં એટલા માટે બોલાવ્યો કે તું સાંભળે.”

ગાલ્બુસે પ્રશ્ન કર્યો, “સાંભળું? શું સાંભળું? તારા અને મારા અવાજ સિવાય બીજું કંઈ અહીં સંભળાતું નથી. માક્ષીમસ, તને સ્વખન આવ્યું હશે, તારી માતાએ મને કહ્યું હતું કે તું સ્વખનઘેલો છે.”

માક્ષીમસ ઉંચો અને યુવાન સૈનિક હતો. એણે પોતાનો હાથ ઉંચો રાખી ધ્યાન રાખવાની ચેષ્ટા કરી, અને બોલ્યો, “ના, મને સ્વખન નથી આવ્યું. મારી તને વિનવણી છે કે ધ્યાન આપ. કોઈ અજાણ્યું પક્ષી ગાતું હોય એવું ગાન સંભળાય છે!”

ગાલ્બુસે કહ્યું, “પક્ષી! હું ધતી ઠોકીને કહું છુંકે પાલેસ્ટ્રાઈનમાં પક્ષીઓ ઘણાં ઓછાં છે અને જે કોઈ પક્ષી છે એનાં કંઈ કર્કશ છે. પેલા તીડ જેવો એમનો સ્વર હોય છે.”

માક્ષીમસે કહ્યું, “શાંત થઈ જા. જો એ ફરીથી ગાય છે.”

ગાલ્બુસ એક શબ્દ બોલે તે પહેલાં તેને મધુર ગાન સંભળાવા લાગ્યું. ગાલ્બુસ એકદમ તલ્લીન થઈ ગયો. તે આશ્રમભૂગ્ય બની ગયો. છુપાયેલા પક્ષીએ પોતાનું ગાન ચાલું રાખ્યું. એ ગાનમાં કોઈ અદ્ભુત અર્થ રહ્યો હોય એવું તેને લાગ્યું. અને એ રહસ્યમય અર્થ સમજવાને માટે તે સાંભળનારના મનને મોહિત કરતું હતું. પછી એકાએક તે બંધ થઈ ગયું. ત્યાં જ બીજા પંખીએ તેનું ગાન તરત ઉપાડી લીધું. એનો સ્વર વધુ આદ્ભુત લાગ્યો. શાંત વાતાવરણમાં આવા ગાનની સૂરસૂરાવલિથી આનંદ આનંદ વ્યાપ્યો.

બીજા એક સૈનિકે ગાલ્બુસ પાસે જઈ પૂછ્યું, “ગાલ્બુસ, તને સંગીતના સૂર સંભળાય છે?”

ગાલ્બુસ ગુસે થઈ ગયો. ચોકીદારો પોતાની ફરજ ચૂકીને આજુબાજુ જતા રહે એ ઠીક નહિ. એટલે ગાલ્બુસે કહ્યું, “જા, તારી જીવાએ પાછે ફર. તને ખબર નથી કે આપણે આજે સજાગ રહીને ચોકી કરવાની છે? અને ત્યારે પક્ષીના એક ટહુકાથી આપણે ઘેટાંની જેમ આમતેમ રખડિશું? માલ્યિમસ! જરા તો શરમા! તેં ખરાબ દાખલો બેસાડ્યો છે. તું પણ અહીંથી જતો રહે અને વધારે કાળજીથી ચોકી કર.”

કોણ જાણે પણ આ સંગીતમાં કંઈ જાદુ હતો! ગાન વધારે મીઠાશાથી સંભળાતું રહ્યું. ગાલ્બુસ બોલ્યો, “ખરેખર, આ અજાયબ સંગીત છે. પહેલાં તો જાણે એક પંખી ગાતું હોય એમ લાગતું હતું. પરંતુ હવે તો જાણે વીસ પક્ષીઓ એક સાથે ગાતાં હોય એવું લાગે છે. આવું ગાન તો મેં પાલેસ્ટાઈનમાં ક્યારેય સાંભળ્યું નથી. આ બહારથી આવેલાં પક્ષીઓ હોવાં જોઈએ. પરંતુ તેઓ આવ્યાં ક્યાંથી? ક્યાં જતાં હશે? અને અત્યારે આ વેરાન ટેકરી પર કેમ થોલ્યાં હશે?”

અને અહીંથી થોડે જ દૂર એક બીજો આદમી પણ પક્ષી ગાન સાંભળી રહ્યો હતો. એ બારાબાસ હતો. કબર પાછળાની ટેકરીની બખોલમાં એ છુપાઈ રહ્યો હતો, અને મધુર ગાન સાંભળવામાં મશગૂલ બની ગયો હતો. પરુશાલેમની આસપાસના પ્રદેશથી એ પરિચિત હતો. કિશોરાવસ્થાથી તે બધે ફર્યો હતો. પરંતુ આવું પક્ષીઓનું ગીત એણે કદીય સાંભળ્યું ન હતું. એને તો આ ચમત્કારથીયે વધારે આશ્રયજનક લાગ્યું. બારાબાસના થાકેલા આત્મા પર એ સંગીતે ઘેરી અસર કરી. એ એક મધુરા સ્વખમાં પડી ગયો. કબરની નજીકમાં રાતે જાગતા રહેવાની પોતાની

યોજના બારાબાસે મેલખીઓરને જગ્ઘાવી હતી ત્યારે મેલખીઓર એની સામે માત્ર તાકી રહ્યો હતો. એણે કહ્યું હતું, “ગુરુ આવે ત્યારે તમને ઊંઘમાં પડેલા જોઈ ન જાય એનું ધ્યાન રાખજો.”

એનાં શબ્દો વિચિત્ર હતા. છાં આ રહ્યો બારાબાસ! જાગતા રહેવાનો એણે મક્કમ નિર્ધાર કર્યો હતો. જે કંઈ અહીં બનવા પામે તેના એને સાક્ષી થવું હતું. આ અલૌંકિક ગાનની એના પર અસર થવા લાગ્યો હતી. એને આંખોમાં ઊંઘ ભરાઈ આવી હતી. એ વાસ્તવિક બાબતો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવાનો પ્રયત્ન કરવા લાગ્યો. પ્રથમ તો ‘નાજારીન’ની કબર હતી. એની ચોકીને કારણે કોઈ અહીં આવી શકે એમ નહોતું. બીજું એ કે કાયફાસે દાખવેલી અતિશય સાવચેતી. પિલાતની ચાલુ બીમારી, યદ્દૂદા ઈસ્કારીઓતનો આપધાત, ખોવાઈ ગયેલી જ્યુડીથ. જ્યુડીથના વિચારે તો બારાબાસનું મન દુઃખી દુઃખી થતું હતું. એ જો મૃત્યુ પામી હોત તો બહેતર!

બીજા ચોકીદારો ઝોકાં ખાતા હતા. ત્યારે માક્ષીમાસ એકલો જ જાગતો રહી ચોકી કરતો હતો. ગાલ્બુસે એને ઠપકો આપ્યો હતો એનાથી એનું દિલ દુલાયું હતું, ત્યાં તો પૂર્વમાં ગુલાબી ઉષાનું આગમન થયું. માક્ષીમસે ગાલ્બુસને પોકાર કરી કહ્યું, “ગાલ્બુસ! ચોકી પૂરી થઈ ગઈ છે. જો પેલું પ્રભાત!”

પ્રકરણ ઉદ્

બાવરો બની ગાલ્બુસ જોવા લાગ્યો. એની આંખો અંજાઈ ગઈ. એણો કહ્યું, “પ્રભાત! શું તું આને પ્રભાત કહે છે! ના, ના. આ રીતે ક્યારેય પ્રભાત થતું નથી. આ કદાચ દાવાનળ હશે અથવા વીજળી. માસીમસ, માસીમસ! મારી આંખે મને બરાબર દેખાતું નથી. પણ દેખાતી પ્રભામાં અદ્ભુત રમ્યતા છે! આંખે અંધારાં આવી જાય છે. જો..... જો..... ત્યાં દૂર! સુવર્ણ રંગની પશ્ચાદ્ભૂમિ પર શેત દશ્ય દેખાય છે.”

સાથે સાથે ધરતી કંપવા લાગ્યો. પવનના સૂસવાટા શરૂ થયા. મેઘની ગર્જનાઓ જોરશોરથી સંભળાવા લાગ્યો. અને તેની સાથે પેલું રહસ્યમય શેત દશ્ય વીજળીના ચમકારાની ગતિએ આગળ આવવા લાગ્યું. માસીમસે બરાડી કહ્યું, “ગાલ્બુસ, ગાલ્બુસ! ધૂંટણો પડી જા. ધૂંટણો પડી જા! નહિતર આપણો નક્કી મરણ પામીશું. દેવો પૃથ્વી પર ઉંતરી રહ્યા છે, જો!”

ગાલ્બુસે નજર ઠેરવી તો એને લાગ્યું કે આકાશનાં પરિબળો મારા પર આકમણ કરી રહ્યા છે. તેનું મરણ અનિવાર્ય છે. આવા દર્શન સામે માનવી કેવી રીતે ટક્કર ઝીલી શકે! સોનેરી આભાથી લીપાયેલી પૂર્વ દિશામાં બે વ્યક્તિઓનાં અદ્ભુત દર્શન થયાં. અને અનિન તથા ઝંઝાવાતને કારણો તે વ્યક્તિઓ આકાશમાં તરવા લાગ્યો. અને ‘નાઝારીન’ની બંધ કરેલી કબર આગળ નીચે ઉંતરી. એમાંથી એક જ્ઝો પગથી પૃથ્વીનો સ્પર્શ કર્યો ત્યાં તો પૃથ્વી પ્રૂજ ઉઠી. ઉંધો પડેલો ગાલ્બુસ ભોંય પર પડીને બેભાન

થઈ ગયો. બારાબાસની પણ આંખો અંજાઈ ગઈ. એ મૂર્ધું
પાખ્યો. અને એ પણ મૃતપ્રાય બની ગયો.

થર થર પૂજતી ધરણી ઈશ્વરના એ દૂતોને નીચેથી ટેકો
આપી રહી હતી. ગુરુ જ્યાં નિદ્રામાં પોઢ્યા હતા તે કબરની સામે
તેમણે પોતાની તેજસ્વી નજર સ્થિર કરી. ફરી પવન ફુંકાયો.
વીજળીના કડાકા થવા લાગ્યા અને બધા જ રહસ્યમય અવાજો
અલૌકિક સત્યની ઘોષણા કરવા લાગ્યા. “મૃત્યુ મરી ગયું છે,
જીવન શાશ્વત છે, ઈશ્વર પ્રેમ છે.”

પ્રભાતને હવે જરીયે વાર નહોતી. કુદરતની અધીરાઈ
પરાકાશાએ પહોંચી હતી. જાણો કે પૃથ્વી, સૂર્ય, ચંદ્ર, ગ્રહો ઈત્યાદિ
જ્ઞાપત્રાં બિંદુઓની જેમ ઓગળી જરો. પ્રભાતને હવે વાર નહોતી!
એ અપૂર્વ પ્રભાત હતું. અમર્ત્ય જીવનની ખાતરી આપતા એ
પ્રભાતમાં આશા, આનંદ, શ્રદ્ધા અને પ્રેમનો ઉદ્ભબ થવાનો
હતો. જેઓ સ્વીકારવા તત્પર હોય તેમને અમૃત્ય વચન દેવાતું
હતું. ઈશ્વરમાં અને ઈશ્વરની ખાતર જે લોકો પોતાની જાત
કરતાંયે પડોશીને વધારે ચાહવાના છે એમને આ પૃથ્વી પર
સ્વર્ગનો અગાધ આનંદ પ્રાપ્ત થવાનો હતો.

હવે સર્વત્ર શાંતિ વાપી હતી. ચોકી કરનારા બધા સૈનિકો
ભૂમિ પર બેબાન પડ્યા હતા. પક્ષીઓનું રહસ્યમય ગાન બંધ થઈ
ગયું હતું. ગંભીર નીરવતામાં કબર ઉપરનો પથ્થર પૂજયા લાગ્યો.
અને એક જાપ્તે બાજુએ હઠી ગયો. બે દેવદૂતોની સાથે બીજો
અતિશય ખૂબસુરત દેખાયો. એ જ મૃત્યુમાંથી પુનરુત્થાન પામેલો
શ્રિસ્ત હતો... મૂર્છા અને નિદ્રામાં પડેલી સારીયે દુનિયાને એમનાં
પ્રેમબર્યા નયનો જોઈ રહ્યા. મૃત્યુ જન્માવતા વધ્યસ્તંભને જે વદને

વैલવમાં ફેરવી નાયો હતો તે વદન વિજયભર્યું સ્મિત કરીને અત્યારે રંક માનવજાતને શાશ્વત જીવનની બેટ ધરી રહ્યું હતું. આકાશ ઉપરની આભા પ્રસરવા લાગી. પૃથ્વી આનંદઘેલી બનીને પુષ્પોની મીઠી સૌરભ ફેલાવી રહી. લૌકિકને અલૌકિકનો અદ્ભુત સ્પર્શ થયો. વધુસ્તંભ પર જે માણસને ચઢાવવામાં આવ્યો હતો એ જ માણસ એક અભિનવ રહસ્ય પ્રગટ કરતો હતો. એનામાં ઈશ્વર અને માણસનો સુલગ સુમેળ યોજાયો હતો. અને આપણાને એવું શીખવતો હતો કે પાપની શૃંખલામાંથી મુક્ત થયેલા આત્માને હવે નથી કોઈ સીમા કે નથી કોઈ પરાજ્ય કે નથી કોઈ અંત. આ પૃથ્વી પર પરસ્પર ચાહનારાંઓને કોઈ વિદાય લેવાની નથી. પરંતુ કેંબો આપમેળે પાપનાં બંધનો પસંદ કરશો તેમને ઈશ્વરેય મુક્ત નહિ કરે.

દેવદૂતો પ્રિસ્તની પડાયે સન્માનપૂર્વક ઉભા રહ્યા. એમનાં શિરો નમાવેલાં હતાં. પરંતુ પ્રિસ્તે પોતાની નજર આકાશ તરફ ઊંચી કરી. પછી પૃથ્વી પર ઠેરવી અને હાથ ઊંચા કરીને દુનિયાને આશીર્વાદ આપ્યા. પુનરુત્થાન પામેલા મુક્તિદાતાનો પ્રતાપ હવે ધીમે ધીમે ઓસરવા લાગ્યો અને એમનો માનવીદેહ વધુ ને વધુ સ્પષ્ટ દેખાવા લાગ્યો. એમના મુખ પર સર્વોત્કૃષ્ટ કાંતિ ઝણછળતી હતી. એમાં સત્તાની અભિવ્યક્તિ હતી. એટલામાં એક દેવદૂત કબરની અંદર પ્રવેશયો, જ્યારે બીજો શિલા પર બેઠો, અને પ્રિસ્ત વિચાર મળ્યા બનીને આંટાં મારવા લાગ્યા. બારાબાસ જ્યાં પડ્યો હતો ત્યાં તે આવી પહોંચ્યા. ખૂની અને ચોર તરીકે ઘ્યાત આ પતિત માનવી પર પ્રિસ્તની નજર પડી. એ પુરુષનાં અંતરમાં વધુસ્તંભ પર જડાયેલા માણસ પ્રત્યેનો પ્રેમ છુપ્યો પડ્યો હતો.

નિર્દોષમાં નિર્દોષ એવા 'નાજારીન'નાં દુઃખોને લીધે એ રક્ખ્યો
હતો. એટલે જ ગુરુ અહીં આવ્યા હતા. અને બારાબાસનું મોં
જોઈને ગુરુના ચહેરા પર સંતાપની ધ્રયા ફરી વળી, ગુરુ વિદાય
થયા. સૂર્યોદય થવાને હજુ બે કલાક બાકી હતા. અને પ્રાચીનકાળમાં
જેમ 'ઈશ્વર સવારના ઠંડા પહોરમાં વાડીમાં લટાર મારતા હતા'
એમ પ્રિસ્ત પણ આજુબાજુ આંટા મારવા લાગ્યા.

પ્રકરણ ૪૦

અંગ અંગ થરથરતો બારાબ્બાસ એકદમ જાગી ગયો. એને શરીરમાં સર્વત્ર દર્દ હતું અને મનમાં બીક હતી. કોઈક ઘટના હમજાં જ બનવા પામી હતી! પણ કેવી? એ આંખો મસળી અર્પો બેઠો થઈ ગયો. આસપાસ બધે નજર ફેરવી. કબરની પાસે જે સ્થળે તે હતો ત્યાં જ તે હતો. માત્ર એને કંઈક થયું અને ચોકી ન કરી શક્યો. એક સ્વખે એની આંખોને આંછ નાખી હતી, અને એની ઇન્દ્રિયોને બીવડાવી મારી હતી. અલૌકિક અભિનની બે વિઝિઝો કબર પર ઊતરતી દેખાઈ. પરંતુ બારાબ્બાસ એમની પર નજર ઠેરવે તે પહેલાં એને ચક્કર આવ્યાં અને એ કંઈ પણ ન જોઈ શક્યો.

‘ગુરુ આવે ત્યારે તમને ઊંઘમાં પડેલા જોઈ ન જાય તેનું ધ્યાન રાખજો.’ મેલખીઓરે કહેલા આ શબ્દો અત્યારે પાદ આવતાં એને દુઃખ થયું. પરંતુ એ ખરેખર ઊંઘી ગયો હતો? અને ગુરુ આવ્યા હતા ખરા? ઊભા થઈને એણો આસપાસ જોયું તો બધું હતું એવું ને એવું હતું. ચોકીદારો ત્યાંના ત્યાં જ હતા. પરંતુ પ્રભાતમાં વિશિષ્ટ પ્રકારનું સાંદર્ય અને તાજગી તરવરતા હતાં. દુનિયા સાવ નવી નવી લાગતી હતી. બારાબ્બાસને થયું કે ચાલ હું ગાલ્બુસ પાસે જઈને કબરના સમાચાર જાણી લઈ. થોડો વિચાર કર્યા પછી બારાબ્બાસે પોતાનો વિચાર બદલ્યો. જો કંઈક અણધારી ઘટના બની હશે તો ગાલ્બુસ મારી બોચી પકડશે. ત્યાં તો કોઈનો પગરવ સંભળાયો. બારાબ્બાસ કુંગરી ઓથે સંતાઈ

ગયો. નગરમાંથી ત્રણ ખીઓ આવતી હતી અને તેમની અગ્રણી હતી માંડાલેણ. તેનું માથું શોકનું માર્યું નીચે ટળેલું હતું. ઊડા વિખાદને કારણો તે બેધ્યાન ચાલતી હતી. તેના હાથમાં પુષ્પો અને ખૂશબોદાર અતાર હતાં. તે ત્રણો પરસ્પર સાથે કશું બોલતા ન હતાં, મૌન હતા.

કર્ણપટને ચીરી નાખે એવી એક બૂમ એકાએક સંભળાઈ. બે નારીઓ દોડતી દોડતી પાછી આવી. બારાબ્બાસ ફૂદકો મારીને તેઓની સામે આવીને ઊભો. અને બોલ્યો, “શું થયું છે? બોલો, બોલો. શા સમાચાર છે?”

તેમણો કહ્યું, “ગુરુ સજીવન થયા છે. ગુરુ સજીવન થયા છે. કબર પરની મહોર તૂટી ગઈ છે. પથ્થરને બાજુ પર ખસેડી નાખવામાં આવ્યો છે. અને ઈશ્વરનો દૂત ત્યાં છે. ગુરુ સજીવન થયા છે.”

બારાબ્બાસે કહ્યું, “તમે પાગલ છો, પાગલ! ક્યાં જાઓ છો?”

નગર તરફ આગંણી ચીધીને તેઓએ કહ્યું, “ત્યાં, એમના શિષ્યોને વધામણી આપવા. જાઓ, ગુરુ હતા એ સ્થળે તમે જોઈ આવો, તમને કોઈ નહિ રોકે, ચોકીદારો મૃતપ્રાય થઈ ગયા છે. ગુરુ ઉઠ્યા છે, ગુરુ સજીવન થઈ ઉઠ્યા છે.” એટલું બોલી એ ખીઓ ઝડપભેર નગર તરફ જવા લાગી.

બારાબ્બાસે હવે વધારે ઠીલ કરી નહિ, તે કબર તરફ દોડવા લાગ્યો. તે આવેશમાં આવી ગયો હતો. જ્યારે તે કબર નજીક પહોંચ્યો ત્યારે એની ગતિ ધીમી પડી ગઈ. ચોકીદારો

મૂતપ્રાય થઈ ગયા હતા એ વાત સાચી હતી. યુદ્ધમાં ઘવાયેલા હોય એમ ગાલભુસ અને એના સૈનિકો ભોય પર આડા લેટ્યા હતા. ન બનવાનું બની ગયું હતું. એટલે કે કબર ખુલ્લી હતી અને શિલા ખસેડાઈ ગઈ હતી. અને પેલી નારીઓએ જે દેવદૂતની વાત કરી હતી, તે ત્યાં નહોઠી. પરંતુ ખૂલી કબરના પ્રવેશ આગળ કોઈ ખી એની નજરે પડી. તે ચિંતાગ્રસ્ત હતી. એ જાણી ગયો કે આ તો મરિયમ માંદાલેણ છે અને મૂર્ખ ખાઈ પડી છે. બારાબ્બાસ એની પાસે ગયો હોત પરંતુ આદર તથા ગભરાટને લીધે એના પગ ઉપડ્યા નહિ. એવામાં ધીમે રહીને એ ઊભી થઈ અને નીચા વળીને એણે કબરમાં ડોકિયું કર્યું. ત્યાં તો કોઈકનો મીઠો-મધુર સ્વર સંભળાયો, “બાઈ, તું શાને રડે છે?” આશ્રયમુગ્ધ બનેલી માંદાલેણ ધૂંટણે પડી ગઈ. અને હાથ ઉંચા કરીને બોલી, “કેમ કે તે લોકો મારા પ્રલુને ઉપાડી ગયા છે અને એમને આં આગળ રાખ્યા છે તે હું નથી જાણતી!”

સંપૂર્ણ શાંતિ વ્યાપી ગઈ. માંદાલેણને એના પ્રશ્નોનો કોઈ ઉત્તર મળ્યો નહિ. પરંતુ એણે એકાએક આંખો આડે હાથ મૂકી દીધો, કોઈક દેવદૂતના પ્રકાશો એની આંખો અંજાઈ ગઈ હતી. હા, કબરને બંને છેદે એક એક દેવદૂત હતો. પરંતુ એના પ્રિયતમ ગુરુ નહોતા! એક બાજુએ ઠગલો વળી જઈને તે વિલાપ કરવા લાગી.

બારાબ્બાસ આ બધું જોઈ રહ્યો હતો. ત્યાં જ વાતાવરણમાં પ્રતાપ અને ભય સંપૂર્ણપણે છ્યાઈ ગયાં. વૃક્ષોની પદ્ધતાદેથી કોઈકનો આકાર આવતો દેખાયો.... બારાબ્બાસે ભયભીત મનથી નજર ધીમેથી ફેરવી તો એને ‘નાઝારીન’નાં દર્શન થયાં! જેને વધ્યસ્તંભ પર લટકાવવામાં આવ્યો હતો, જેનો જીવ લેવામાં

આવ્યો હતો, જેને દફનાવવામાં આવ્યો હતો. એ જ અહીં ઉભો હતો. જીવતો જાગતો હતો! બારાબ્બાસ અનિમિષ નયને એને નિહાળી રહ્યો. અને માગદાલેણ હતી ત્યાં ‘નાજારીન’ ભવ્યતાપૂર્વક જવા લાગ્યો. એની નજીકમાં આવીને એણો પૂછ્યું, “હે બાઈ, તું કેમ રડે છે? કોણે શોધે છે?” મરિયમ જ્યિસ્ત સામે ફરી, પરંતુ કોઈ અજાણ્યા પુરુષને જોતાં એણો માથું નીચે નમાવી દીધું અને ઉત્તર આપ્યો, “બાઈ! તમે જો એમને અહીંથી ઉપાડી ગયા હો તો એમને તમે ક્યાં રાખ્યા છે એ મને કહો હું એમને ત્યાંથી લઈ જઈશ.”

“મરિયમ!” મધુર સ્વરે બોલાયેલું નામ મરિયમને કાને પડ્યું. તેને આચંકો આવી ગયો. તે ફૂદીને ઉભી થઈ.... એકદમ ધૂટણો પડી અને બોલી, “ગુડુ, ગુડુ!” પુનરુત્થાન પામેલા ઉદ્ઘારક ભણી તેણો હાથ લંબાવ્યા. પરંતુ હવે તો એક અલોકિક આભા ગુડુની ચોતરફ ફરી વળી. અને તેને પાછી વાળી ગુડુએ કહ્યું, “મારો સ્પર્શ ન કરીશ. કેમ કે હું હમણાં જ ઉઠ્યો છું. પછી સત્તાવાહી સ્વરે આજ્ઞા આપી, “જી, જઈને મારા બાઈઓને કહે કે હું મારા પિતા અને તમારા પિતાની પાસે ઉપર જઈ રહ્યો છું. મારા ઈશ્વર પાસે અને તમારા ઈશ્વર પાસે જઈ રહ્યો છું.”

એક રોમાંચપૂર્ણ પળે બે જ્ઝા જ્યિસ્તને જોઈ રહ્યા. માગદાલેણ ધ્યાનમળન અને અવાકુ બની ગઈ. અને બારાબ્બાસ આભો થઈ ગયો હતો. આશ્રમયમુગ્ધ થઈ ગયો હતો. સાથે સાથે એના મનમાં શંકા અને અશ્રદ્ધાની લાગણીઓ હતી. ગુડુએ વિદાય લીધી. અને રહસ્યભરી અદ્ભુત ઘટનાઓ જ્યારે પૂરી થઈ ત્યારે દૂર દૂર પરુશાલેમના મંદિરમાં ઘટના ટકોરા સંભળાયા.

પ્રકરણ ૪૧

કોઈ જાદૂગરે મંત્રમુખ બનાવી દીધો હોય એવો બારાબ્બાસ બની ગયો હતો. ગાંડાની જેમ આમથી તેમ કૂદતો કૂદતો એ માંગદાલેણની સામે આવી ઉભો. ગુરુ ઉભા હતા ત્યાં જ માંગદાલેણ ઘૂંઠણો પડી હતી અને ધ્યાનમાં લીન હતી. ઘેલધ્રમાં આવી ગયેલા બારાબ્બાસે એના હાથ પકડ્યા અને બોલ્યો, “આમ આ ખાલી સ્થળે તું શા માટે પ્રાર્થના કરે છે? એક પળ પહેલાં ‘નાજારીન’ અહીં હતા તે ક્યાં ગયા? શરૂમાં તો હું માની શક્યો નહિ. મૃત્યુમાંથી તેઓ જાગી ઉઠ્યા છે!”

મરિયમ બોલી, “હવે કોણે કબરની બીક લાગવાની છે? તેઓ પુનરુત્થાન પામ્યા છે! ખરેખર ઈશ્વરે આપણાને એમનાં દર્શાન કરાવ્યાં છે. અને દુનિયાનાં દુઃખી માણસોને સુખની બેટ આપી છે.” એ હજુથે હર્ષધેલી હતી. અને બારાબ્બાસ અધીરો બની ગયો હતો. એણો મરિયમને કહ્યું, “ઓ બાઈ! તારા ગુરુ હુંમેશાં ચમત્કાર કરતા હતા. અને ગઈ રાતે પણ એમણો ચમત્કારો કર્યો છે. એટલે એ પુનરુત્થાન પામ્યા છે. એવો બકવાસ ના કરતી. મારા ધાર્યા મુજબ એમનું અવસાન નહોતું થયું!”

મરિયમ ઉભી થઈને બોલી, “અવસાન જ નહોતું થયું? તું શું કહેવા માગો છે? તું બારાબ્બાસ નથી? અને એમને મરતાં તે પંતે નથી જોયા? એમની મૃત્યુવ્યથા વખતે તું મારી સાથે નહોતો રહ્યો? અને તેં એમને અહીં જીવતા નથી દીઠા? તું એવો પાગલ થઈ ગયો છે કે ઈશ્વરમાં નથી માનતો? તું અહીં શું કરવા આવ્યો હતો?”

બારાબ્બાસે કંઈ જવાબ આપ્યો નહિ. એના મનમાં એક અધ્યમ શંકા હતી કે વ્યક્ત કરવામાં એને શરમ આવતી હતી. એ ખુલ્લી કબરની અંદર 'નાગારીન'નાં વસ્ત્રો હતાં ખરાં. એ વસ્ત્રો વાળીને એક બાજુ પર મુકેલાં હતાં. એને સંતોષ ન થયો. એની શંકા એને જાહેર કરવી હતી પરંતુ એની હિમત ન ચાલી, છાંયે એક નારીની નમતા, આર્ડ્રતાભર્યા પ્રેમ એને આદરયુક્ત શ્રદ્ધા આગળ એ શરમિંદો પડી ગયો.

એ વખતે ચોકીદારોમાં ખળખળાટ શરૂ થયો. એમાંનો એક સૈનિક છ્યાંગ મારી ઉઠયો એને બોલ્યો, "આ શું? હજુથે ઉંઘો છો? ગાલ્બુસ! માલ્કીમસ! ડીઓન! આન્ટીમસ! દિવસ તો ક્યારનોયે ઉંગી ગયો અને તમે બધા ઉંઘો છો?"

તંબુમાં થયેલા ધોંઘાટથી બારાબ્બાસ રિડી ગયો અને માણદાલેણને પકડીને ત્યાંથી નાઠો, અને સૈનિકો એને જોઈ ન શકે એવી જગ્યાએ ઉભો રહ્યો. માણદાલેણને કંઈ ખબર ન પડી. બારાબ્બાસે તેને કહ્યું, "જો પેલા રોમન સૈનિકો મને કબર આગળ જોઈ ગયા હોત તો તેમણે માની જ લીધું હોત કે હું શબ ઉડાવી ગયો છું. કારણ કે મારી છ્રપ ચોર તરીકેની છે. અને તારા ઉપર પડા શંકા ગઈ હોત. તું અબજા છે છાં તું છેતરપિંડી કરે એવી છે એમ એમણો આન્યું હોત! તારા ગુરુએ તને કે હુકમ કર્યો છે એનું પાલન કરવા તું જરો? તારી બે બહેનપણીઓ સંદેશો પોકારતી પોકારતી તારી આગળ આવી ગઈ છે. તેમાં તારો સૂર પૂરાશે અને બનવા જોગ છે કે તારા સંદેશાને આખી દુનિયા ઈશ્વરીય સત્ય તરીકે સ્વીકારી લેશો."

મરિયમે કહ્યું, "ઓ બિચારા બારાબ્બાસ! તે ગુરુના મુખને

તાર્ચા સગી આંખે જોયું છે અને છ્ટાં તને એમનામાં શ્રદ્ધા નથી બેસતી? હે આંધળા જીવ, તને શાની બીમારી હેરાન કરી રહી છે? આનંદના આ સમયે તું દરિદ્રતાને કેમ વણગી રહ્યો છે? મારી વિરુદ્ધ તારે કે કંઈ કહેવું હોય તે બધું કહી દે.”

બારાબ્બાસે કહું, “તારી વિરુદ્ધ મારે બીજું કંઈ કહેવાનું નથી. માત્ર એટલું જ કે તારામાં ઘેલધાલરી શ્રદ્ધા છે. તું તો આગ્રહ કરી ચમકાર કરાવે. ખરેખર, મેં તારા ગુરુને જોયા છે. પરંતુ મારું કહેવું એટલું જ છે તેઓ મૃત્યુ નહોતા પાખ્યા. એમનું અવસાન કદી થયું જ નહોતું. અને તને માગદાલેણને આની ખબર છે!”

માગદાલેણ કહું, “તારા કહેવાનો શો અર્થ છે? મને સમજ નથી પડતી. તારા વિચાર અને વાણીમાં તું અટવાય છે.”

બારાબ્બાસે કહું, “ના, ના. હું કંઈ સ્થી નથી કે આવી ઘેલધાલરી કલ્પનાઓમાં રાચું. ગઈ રાતે મેં પણ ઉજાગરો કર્યો હતો અને કોઈ મહત્વનો બનાવ બન્યો નથી. હા, વીજળીના ચમકારા અને મેધગર્જના સહિત પવન ફુંકાયો હતો. અને ઉજાગરા કરતાં કરતાં મને મૂર્ધ્વ આવી ગઈ હતી. તે દરમિયાન વીજળી જાતજાતના આકાર લેતી હોય એમ મને લાગ્યું. ત્યારબાદ સવારના જાગ્યો ત્યાં સુધીનું મને કશું જ ભાન નથી. એટલામાં તારી બહેનપણીઓ બૂમ પાડતી આવી અને કહું કે વધસ્તંભ પર લટકાવેલા ગુરુનું પુનરુત્થાન થયું છે. મેં તેમનું માન્યું નહિ. અને એમને મેં જીવતા દીઠા છે છાંયે હું માનતો નથી. એ મૃત્યુ નહોતા પાખ્યા. માત્ર બેબાન બન્યા હતા. તું એટલું બધું રડતી હતી કે જલ્લાદોએ દયા ખાઈને એમનાં હાડ ભાંગ્યાં નહિ. પરંતુ એમનો

દેહ તમને નારીઓને આપી દીધો. અને નવી કબરમાં એ સાજા થઈ ગયા. લોકોના રોગ મટાડવાનું રહસ્ય જેણી પાસે હોય એ પોતાની જતને સાજા ન કરી શકે? હવે જા, અને તારા ગુરુ જીવતા થયા છે એવો સંદેશો ફેલાવતી નહિ.”

માગદાલેણ કંઈક બોલવા જતી હતી ત્યાં જ મેલખીઓરે આવીને અને કહ્યું, “જા, જા! વિના વિલંબે તારો સંદેશો પહોંચાડી દે. દુનિયાના અંત સુધીનો આ સંદેશો છે. પ્રેમ અને દ્યાનો સંદેશો છે. તું પહેલી એ સંદેશાને જીવનમાં ઉતારી બતાવ અને તારા ગુરુએ તને કરેલી આજ્ઞા પ્રમાણે એમના ‘ભાઈઓને’ કહી દે કે એમનું પુનરુત્થાન થયું છે! અમરતાએ મૃત્યુને જતી લીધું છે. ગુરુ એમના પિતાની તરફ ઉપર જાય છે. અને એ ગુરુની મારફતે ઈશ્વરપિતા આપજા પિતા બન્યા છે.”

બારાબ્બાસ તો સૂનમૂન થઈ ગયો. મેલખીઓર અહીં ક્યાંથી? મેલખીઓરે કહ્યું, “બારાબ્બાસ! તેં ઉજાગરો કર્યો છે ને! પેલા શિષ્યોની માફક ને? તેઓ ગુરુની સાથે એક કલાક જાગી શક્યા ન હતા. સ્વેચ્છાએ પાપમાં રહેલો તું ઈશ્વરને ઠગ બનાવે છે અને એટલા માટે એમનાં દર્શન થયા હોવા જ્ઞાં એમનો અસ્વીકાર કરે છે. મેં તને નહોતું કહ્યું કે માણસોનો તું એક નમૂનો છે અને અશ્રદ્ધાળું માણસોનો પ્રતિનિધિ છે. પછી માગદાલેણ સામે જોઈ મેલખીઓર બોલ્યો, “તું અહીં લાંબુ ન રોકાતી. જેમને તારો સંદેશો સંભળાવવાની આજ્ઞા કરવામાં આવી છે, તેમને પહોંચાડ. પ્રારંભમાં લોકો તારું નહિ સાંભળે. અરે, પીટર જેવો પીટર પણ આ સંદેશો ધ્યાનમાં નહિ લે. દુનિયાનાં અસત્યોને ટેકો આપવા ઘણા બહાદૂરી બતાવશે. પરંતુ ઈશ્વરના સત્યની સાક્ષી પૂરવા

ભાગ્યે જ કોઈ આગળ આવશે. પરંતુ તારી શક્ષાને તું જાળવી રાખજે! એક નારીનાં પ્રેમ અને ધીરજ પર દુનિયાનું ભાવિ ટકી રહ્યું છે.” માણદાલેણ ત્યાંથી વિદાય થઈ ગઈ. તેણે નગરનો માર્ગ લીધો.

પદ્ધી મેલખીઓરે બારાબ્બાસને કહ્યું, “હે, અશ્વાણુ માણસ! અંધ આદમી! તેં ઈશ્વરને સગી આંખે જોયાં છાં એને ન ઓળખવાનો તું આગ્રહ રાખે તો તું દ્યાને પાત્ર કેવી રીતે બને? તું એકલો જ અધમ હોત તો તને તારી શિક્ષા ભારે પડી જાત. પણ છે તારા જેવા અન્ય અંદગ દુરાત્માઓ. તારો આખો વંશ તારી પડાયે છે! તેઓ તને દીક દીક આશ્વાસન આપશો! તને ગમે કે ન ગમે પણ તું જ “યહૃદીઓનો રાજા” છે. જો પેલા ચોકીદારો આવે છે. બાજુ પર ખસી જ. જોઈએ તો ખરા એ બધા કેવા સમાચાર લાવે છે!” બંને બાજુ પર જતા રહ્યા.

ગાલ્બુસને જોઈ મેલખીઓર આગળ આવ્યો અને બોલ્યો, “રોમ નગરીનો વિજય હો! તમે કેમ આમ બીમાર જેવા લાગો છો?”

સૈનિકો થોભી ગયા. અને માક્ષીમસે ઉત્તર આપ્યો, “અજાણ્યા માણસોને અમે જવાબ નથી આપતા, પાછે જા અને અમને જવા દે.”

મેલખીઓર ધીમે રહીને જમણો હાથ ઊંચો કર્યો અને વચ્ચેલી આંગળી પરની મોતીવાળી વીઠી બતાવી કહ્યું, “ભલા રોમન! સત્યતા જાળવતાં શીખ. શહેનશાહની મહોરનું તો માન જાળવ!”

માક્ષીમસે કહ્યું, “સાહેબ, આપની ક્ષમા યાચું છું. પરંતુ

યહૃદ્દીયાના આ પ્રદેશમાં દરેક માણસે સાવધાન રહેવાનું હોય છે.” મેલખીઓરે કહ્યું, “અને આ રાતે તમે જેવી સરસ ચોકી રાખી હતી એવી ચોકી પણ રાખવાની હોય છે. ખાસ કંઈ અગત્યનું બન્યું નહિ હોય. ભરેલા આદમીને તમે કબરમાં સહીસલામત રાખ્યો છે ખરું ને?”

કોઈ કંઈ બોલ્યું નહિ. બધા સૈનિકોએ માથાં નમાવી દીધાં. માસ્કીમસ બોલ્યો, “સાહેબ, ગઈ રાત વિષે તો ધાણું ધાણું કહેવાનું છે. પરંતુ કાયદાકાનૂનના અધિકારીઓને એની પ્રથમ જાણ કરવી જોઈએ. રોમે ‘નાજારીન’ની હત્યા કરી નથી. અને અમારા ગર્વનરે જવાબદાર હોવાની જહેરમાં ના પાડી હતી. આમાં રોમનો કોઈ દોષ નથી. યહૃદીઓના પુરોહિતમંડળે મારેલી મહોર તોડી નાખવામાં આવી છે. કબરને જે પથરર વડે બંધ કરી હતી તે ખસેડી નાખવામાં આવ્યો છે. અને વધ્યસંભ પર લટકાવેલા પયગંબરનો દેહ ત્યાંથી ઉપાડી ગયા છે. આ બધું કેવી રીતે બન્યું એની મને ખબર નથી. હું એટલું કબૂલ કરું છું કે ચોકી કરતી વખતે અમે ઊંઘી ગયા હતા. પરંતુ આસપાસ ધણા જાદૂઈ પ્રપંચો થયા હતા. પ્રથમ પક્ષીઓનું ગાન સંભળાયું હતું. સવારમાં આકાશ દાવાનળના ભડકાઓથી બાળનું દેખાયું. મેં અને ગાલ્બુસે જ આ જોયું હતું. બીજા બધાં ઊંઘતા હતા. આ બધું કહેવાની જવાબદારી મારે માથે આવી પડી છે. ગાલ્બુસ તો બોલી શકતો નથી. વીજળીના એક ચમકારાએ એને મુંગો કરી દીધો છે.”

મેલખીઓરે કહ્યું, “એટલે રાત્રે બનેલી અદ્ભુત ઘટનાઓ વિષે એ એની લાંબી જીબનો ઉપયોગ નહિ કરે. લલા સૈનિક!

તને આશાસન છો! ઓરિટારું મુંગાપણું બહું લાભો સર્વય નહિ રહે. હવે તમે ક્યાં જાઓ છો? પિલાતની પાસે?”

મિસ માક્ષીમાસે કહ્યું, “હા, પ્રથમ પિલાતની પાસે અને પછી કાયફાસની પાસે.”

મેલખીઓરે કહ્યું, “સૈનિક, ડરીશ નહિ, સીજરાતારું રક્ષણ કરશે. અને યહૃદીઓની પ્રથા પ્રમાણે કાયફાસ કંઈ બીજુ કશું અસત્ય ઊભું કરશે. જૂઠનો બચાવ જૂઠનો કરીશકે છે. અને પ્રચાર અનેક રીતે થતો હોય છે. કારણ કે સત્યને તો પુરોનાલ્યુગો સુધી અસત્ય સામે સંપર્ષ ખેલવાનો બાકી છે. અને જવાંદોમવાનોએ બાકી છે.”

સૈનિકો આગળ વધ્યા. એમાંના એક જગ્ઝો કહ્યું, “આપણાને પેલો અજાણ્યો પુરુષ મખ્યો ને એનો એક સાથીદાર છે, બારાબ્બાસ”

બીજો બોલ્યો, “નાજારીન’ને બદલે જેને મૃત્યુ દંડથી મુક્ત કરવામાં આવ્યો હતો તે?”

“હા, એ જ. એ ચોર હતો. એવું લોકો કહે છે.”

સૈનિકો નગરને દરવાજે પહોંચ્યા તો લોકો એમની ઠેકડી ઉડાડવા લાગ્યા. વધ્યસ્તંભ પર જડાયેલા નાજરેથના પયગંબરનું પુનરુત્થાન થયું છે એ વાત નગરમાં ફેલાઈ ગઈ હતી. પરંતુ કેટલાકે આ વાતને હસી કાઢી અને કહેવા લાગ્યા કે ‘નાજારીન’નો દેહ કોઈ ચોરી ગયું છે. ચોકીદારોને કેફી પીંફું પીવડાવી બેભાન કરી દીધા હતા. અને જ્યારે સૈનિકો દારુથી મસ્ત બન્યા હતા ત્યારે ચેલાઓ આવીને દેહ ઉઠાવી ગયા. ગમે તે હોય પરંતુ રોમન સૈનિકોની ચોકી માટે આ લાંઘનરૂપ હતું અને એથી

યહૂદીઓ રાજ રાજ થયા હતા. એવટે સૈનિકો પિલાતના દરવાજે પહોંચ્યા.

બારાબ્બાસે મેલખીઓરને પૂછ્યું, “શહેનશાહની મહોર તમે પહેરો છો એ કેવું?”

મેલખીઓરે કહ્યું, “એ મારી અંગત વાત છે. તારે એની સાથે કંઈ નિસબત નથી. જેની સાથે આપણો કંઈ લેવા દેવા ન હોય એવો પ્રશ્ન પૂછવા નહિ એ સત્યતાનો પ્રથમ સિદ્ધાંત છે. એ શીખી લે. શહેનશાહ મારા મિત્ર છે અને મેં એમની એવી સેવા કરી છે કે બદલામાં રોમ મારા કબજ્જામાં છે.” બારાબ્બાસે આગળ પ્રશ્ન કર્યો હોત પણ ત્યાં તો દરવાજ પર કોઈના ટકોરા સંભળાયા અને સાથે સાથે કોઈકનો સ્વર સંભળાયો. “ખોલો, જલદી ખોલો! બારાબ્બાસને માટે સમાચાર લાવી છું. હું માગદાલોણ છું.”

પ્રકરણ ૪૨

દાર ખૂલ્યું અને માગદાલેણ હાંફતી હાંફતી બોલા, “જ્યુડીથ ઈસ્કારોઓત વિષે મને કંઈ ખબર મળશે તો હું તને જ્ઞાવીશ એવું મેં તને વચ્ચન આપ્યું હતું. એ મને મળી ગઈ છે. એ ગેથસેમાનની ઝડિમાં એકલી, હતાશ અને બીમાર છે. તે ભરી પણ જાય. વિના વિલંબે ચાલ મારી સાથે. તું જ તેને સમજાવીને અહીં લાવી શકીશ. હું એને સમજાવી શક્તી નથી. તે રડે છે, ગાય છે, હાથ જોડી પ્રાર્થના કરે છે અને પછી તે નાસી જાય છે.”

મેલખીઓરે કહ્યું, “હા, બારાબ્બાસ, જલદી જા. દુઃખને સમયે ભગ્નહદયને તેના પાપની ક્ષમા આપવી એ પ્રેમનું કર્તવ્ય બને છે. અને ત્યાં જ કડવાશનો અંત આવે છે.”

મરિયમ અને બારાબ્બાસ જડપથી ગીતના ભાંગ્યા તૂટ્યા શબ્દો સાંભળતા હતા. બારાબ્બાસને સત્વરે ભાન થયું કે સુલેમાન રાજકિંના કાવ્યની આ કડીઓ છે!

‘હે ખૂબસુરત નારી! તારો પ્રિયતમ ક્યાં ચાલ્યો ગયો છે?

તારો પ્રિયતમ કઈ બાજુ વળીને એ જતો રહ્યો છે?

મારો પ્રિયતમ તો એના બગીચામાં ગયો છે.

કમળ એકઠા કરવાને તેજનાના ક્ષારા પાસે ગયો છે.

મારો પ્રિયતમ મારો છે અને હું મારા પ્રિયતમની ધૂ.

હે ઉત્તર દિશાના પવન, જગ્યા જા અને દક્ષિણના પવન આવી જા!

મારા બગીચા પર ફૂકા, મારા તેજાના પર ફૂકા.

મારા પ્રિયતમને એના બગીચામાં આવવા દે.

આ પદ્ધી કર્કશ કિકિયારી સંભળાઈ, ‘યહુદા! યહુદા!’ આ સાંભળીને બારાબ્બાસ પ્રૂજ ગયો. એણે પ્રશ્ન કર્યો, “એ ક્યાં છે?” મરિયમ માણદાલેણ બોલ્યા વિના એને આગળ દોરી ગઈ. જ્યુડીથની પાસે જ બંને આવી ગયાં. બારાબ્બાસને જોતાં જ તેણે બૂમ પાડી, ‘યહુદા! આખરે તું અહીં આવ્યો ખરો! તું વહેલો કેમ ન આવ્યો! તને શોધતાં શોધતાં હું આખું નગર ફરી વળી. તારે ખાતર મેં કાયફસને ખતમ કર્યો છે. એ જ દગાબાજ હતો. એ દગાની ભાગીદાર હું ય હતી. પરંતુ યહુદા તું નિર્દોષ હતો. મેં તો મારાથી બન્યું એ બધું કર્યું છે. મને તારી નાનકડી બહેનને તું માફ કરીશ ને?” આમ બોલી તે બારાબ્બાસની ઘતી પર ફળી પડી. બારાબ્બાસે એને બાથમાં ભીડી લીધી. પરંતુ જ્યુડીથ ત્યાંથી એકદમ છૂટી થઈ અને દૂસ હટી ગઈ.

‘તું યહુદા નથી તો મારા આ ખાનગી સ્થળે તું આવ્યો શી રીતે? આ મારો બગીચો છે. અને એમાં યહુદા સિવાય બીજા કોઈને પ્રવેશવાની રજા નથી. ગઈ કાલે તે મને મળ્યો હતો અને અહીં આવવાનું વચન આપ્યું હતું. તું જ્યારે આવ્યો ત્યારે મેં તો ધારેલું કે યહુદા આવ્યો છે. અહીંથી ચાલ્યો જા.’

મરિયમે બારાબ્બાસને કહ્યું, “તું જઈને એના બાપુને આ સ્થળની માહિતી આપ. જ્યુડીથ પર બળ અને પ્રેમનો—સમજાવટનો ઉપયોગ કરવાનું સમજાવજે.”

બારાબ્બાસે પૂછ્યું, “સાચે જ એણે કાયફસનો જીવ લીધો છે કે પદ્ધી આ એના મનની કલ્પના છે?”

મરિયમે કહ્યું, “એ હું જાણતી નથી. ગુરુ પુનરૂત્પાન પાસ્યા
છે એટલા જ સમાચાર મારે તો બધું છે.”

જ્યુડીથે મરિયમને કહ્યું, “પેલા માણસને અહીંથી વિદાય
થવાનું કહી છે. મને એ બારાબાસ જેવો લાગે છે. મેં એને દગ્ધો
દીધો છે. જો એની એને ખબર પડશો તો એ મને જરૂરથી મારી
નાખરો.”

બારાબાસ ગૈથસેમા છેડી જ્યુડીથના પિતાના ઘરે જવા
નીકળ્યો.

પ્રકરણ ૪૩

ઇસ્કારીઓતને આ દુઃખ સમાચાર આપવાને બારાબ્બાસ નગરમાં આવ્યો ત્યારે અહીં તો બધે અંધાધૂંધી પ્રવર્તલી જણાઈ. લોકો રસ્તામાં આમતેમ રખડતા હતા. લોકોની ભીડને લીધે શેરીઓમાં ચાલવાની પણ જ્યા નહોતી. કેટલાંક રડારોડ કરતા હતા. અને લોકો કહેતા હતા કે આ દુનિયાનો અંત આવશે. કારણ કે કબર ખુલ્લી ગઈ છે. બારાબ્બાસે કોઈકને આનું કારણ પૂછ્યું, તો તેને જાણવા મય્યું કે નાજારીના અદ્ભુત પુનરુત્થાનને લીધે લોકોમાં ઉશ્કેરાટ વ્યાપી ગયો હતો. અસંખ્ય પુરુષો અને સ્ત્રીઓ ઘરની બહાર દોડતાં ફરતાં હતા. કેટલાક કહેતા કે તેમને મૃત્યુ પામેલાનાં દર્શાન થયા હતા. વર્ષો પર ગુજરી ગયેલાં મિત્રો અને સગાં સ્નેહીઓ પણ દેખાયાં હતાં. જે લોકો વહેમી હતા તેમને ઘરમાં રોકી રાખવું જ મુશ્કેલ હતું. એ લોકો ચોકમાં ટોળે વણ્ણા હતા. ઇસ્કારીઓત નગરમાં નહોતો. અસંહ્ય વ્યથા સહીને પણ પોતાના પુત્રની દફનવિધિ ઝડપથી ખાનગીમાં પતાવીને એની પુત્રીની પુનઃ શોધ કરવા ઘોડા પર સવાર થઈને બેથની ભણી જવા નીકળી પડ્યો હતો. આ જાણ્યા છાં બારાબ્બાસે આગળ વધવાનો પ્રયાસ કર્યો. પરંતુ કાયફાસના મહેલ તરફ ધસતાં ટોળાંએ એને જવા દીધો નહિ. ટોળાનાં શોરબકોર વચ્ચે ચોકીદારો હતા. તેમણે પાવન કબરની ચોકી કરી હતી. પોન્સીઅસ પિલાતે એમની તપાસ કરી લીધી હતી. તેણે તેમને કાયફાસ પાસે જઈને બધી વાત જણાવવાનો હુકમ કર્યો હતો. લોકો એમની

મશકરી મજાક કરતા બૂમબરાડા પાડતા હતા. “આ રોમન લોકો કેવા દારુદિયા છે! એક મરેલા યહૂદીની એ ચોકી પણ ના કરી શક્યા! નાજરેથનો પયગંબર ક્યાં છે? અને પુરોહિતમંડળની મહોર કોણે તોડી? યહૂદીઓના રાજનું તમે શું કર્યું? અમને એ પાછે આપો અમે વધારે કાળજીપૂર્વક એને ફરી વધ્યસ્તંભ પર લટકાવીશું.” લોકોનો આવો ઘોંઘાટ હતો. લોકો પુરોહિતના રાજમહેલ પહોંચા કે બધાં શાંત થઈ ગયા. ઘરના નોકરો અને અમલદારોને ખબર હતી કે કાયફાસને જીવલેણ જખમ થયો છે. કોઈ ગુપ્ત હત્યારાએ ગઈ રાત્રે એને ખંજર માર્યું હતું. અને એ ભાગી છૂષ્યો હતો. ખાનગી ઝરુખાની નીચે કાયફાસ બેભાન અને લોઈલુહાડા અવસ્થામાં પડેલો મણ્યો હતો. આવું આકમણ કરનાર તો ‘નાજારીન’નો કોઈ ચેલો જ હોવો જોઈએ. કારડા કે તે માનતો હશે કે આવું વેર લેવાનો એનો અધિકાર છે. શાલ્કિયા જાણનાર વૈદને બોલાવવામાં આવ્યા. તેમણે કહ્યું કે, “ધા એટલો બધ્યો ખતરનાક નથી કે ચિંતા કરવી પડે. પરંતુ દરદીની પૂરેપૂરી સારસંભાળ રાખવી પડશે. અને એને સંપૂર્ણ આરામ મળવો જોઈએ.” એટલે મહેલના બધા દરવાજ બંધ હતા. સંપૂર્ણ શાંતિ જળવાય એ માટેનાં બધાં પગલાં લેવામાં આવ્યાં હતાં. પરંતુ આ બધું નિરર્થક હતું.

કાયફાસને વૈદ પર જરીકે વિશાસ નહોતો. હતાશા અનુભવતો તે પલંગમાં આમથી તેમ પાસાં બદલતો હતો અને ઉહકારા ભરતો હતો. એના સસરા આનાસ એની પૂછ્યરદ્ધ કરતા તો તે અવિવેકથી જવાબ આપતો. આનાસે કાયફાસને કહ્યું, “તમે અમસ્થી ચિંતા કરો છો. હું તમારે બદલે મંદિરની ફરજો બજાવીશ.

તમારા હત્યારા વિશે કંઈ ન કહેવાની તમારી તે નરી તમારી મૂર્ખાઈ છે. તે હત્યારાને શોધી કાઢવો જોઈએ અને તેને શિક્ષા થવી જોઈએ. તમારી પાસે મળી આવેલું શાસ્ત્ર તેને શોધવામાં મદદરૂપ નીવડશો.”

કાયફાસે પૂછ્યું, “તમે ક્યા શાસ્ત્રની વાત કરો છે? મને આપો મને જોવા દો.”

આનાસે તરત તે શાસ્ત્ર આખ્યું. કાયફાસે તે ઝડપથી લીધ્યું તે ચોતરફ નજર કરવા લાગ્યો. પછી બોલ્યો, “મારી ધર્મપત્ની સિવાય તમે બીજા બધા બહાર જાઓ. મારે તેની સાથે વાત કરવી છે.”

બધાં બહાર નીકળી ગયાં. જ્યુડીથનું ખંજર પકડી રાખીને એ બોલ્યો, “રાહેલ, અહીં આવ.” રાહેલ એની પાસે ગઈ. કાયફાસે કહ્યું, “તેં આ રમકું આ પહેલાં જોયેલું છે?”

ખંજર સામે નજર કરી રાહેલ બોલી, “આ જ્યુડીથ ઈસ્કારીઓતનું દીરામોતીભર્યું રમકું છે. ગ્રાબીઓસે તેને આપેલી બેટ હતી.”

કાયફાસે કહ્યું, “હા, આ ખંજર જ્યુડીથનું છે. તે છેકરી એના બાઈના મૃત્યુને લીધે પાગલ થઈ ગઈ છે. તેણે મને આ ખંજર માર્યું છે. પરંતુ કોઈને આ વાતની જાગ ન થવી જોઈએ. તું આ ખંજર બાગના ફૂવામાં ફેંકી દે. કંઈ પણ બોલ્યા વિના મેં કહ્યું એમ કર. તું સ્વસ્થ છે એટલે તું તે ફેંકી દઈશ. મને તારા પર વિશ્વાસ છે.”

ખંજર લઈ તે બોલી, “બિચારી જ્યુડીથ. તેં-.”

કાયફાસ પૂછ્યું, “તને એની દ્યારી આવે છે?”
રાહેલે કહ્યું, “હા, મને એની ખૂબ દ્યા આવે છે.”
કાયફાસે કહ્યું, “હું એને ચાહતો હતો. સાંભળ્યું રાહેલ? હું
એને ચાહતો હતો”

રાહેલે એના પર તિરસ્કારભરી નજેરે એને જોઈને કહ્યું,
“કાયફાસ, હું સાંભળ્યું છું અને સાથે સાથે જોઉં પણ છું.”

કાયફાસે કહ્યું, “તો એ પણ જાણી લે કે તને ખાતર મેં
તારા પ્રત્યે બેવફાઈ આચરી છે.”

રાહેલે કહ્યું, “તેનીયે મને પૂરેપૂરી ખબર છે.”
કાયફાસે પૂછ્યું, “અને તું કંઈ પણ કહેતી નથી? એની તને
કશી પડી નથી?”

રાહેલે કહ્યું, “હું કંઈ બોલતી નથી કારણ કે મને કશી જ
લાગણી થતી નથી. તને પૂરેપૂરો ઓળખ્યો હોવા છ્ટાં મારા પિતા
આનાસે મારા જીવને તારા કૂર હાથમાં સંંપી દીધો હતો. પછી
કુમળી લાગણીઓ ધરાવતી કોઈ પણ સંવેદનશીલ છીનું અંતર
પથ્થર બની જાય છે. મને કશાની પડી નથી. તારા જેવાના સસ્તા
પ્રેમની કોને પડી હોય? આપણે આ વાત જ બંધ કરીએ. કારણ
કે આ બાબતમાં ચૂપ રહેતાં હું શીખી ગઈ છું. હું તારી પત્તી
છું, પરંતુ જીવનપર્યંત એક ફૂતરી કે ગુલામડી જેમ તારી આણાનું
પાલન કરીશ. કારણ કે એમાં મારું આત્મગૌરવ અને અભિમાન
છે. અને તારી દૈહિક વાસનાને હું ધ્યાનમાં જ નથી લેતી. તેમની
પાછળ પાછળ દોડવાની તને છૂટ છે. તું આશ્રાહામના પવિત્ર માર્ગ
ચાલી રહ્યો છે. એ આશ્રાહામને મન છીઓ કરતાં ઢોર વધારે

કીમતી હતાં. તેમ છાં જે ઈશ્વરની તું સેવા કરે છે એ જ ઈશ્વરનો એ માનીતો હતો. તું યે કદાચ એ ઈશ્વરનો માનીતો હશે. જૂઠા અને બેવજા હોય એમને માટે લેટ આપનારા ઈશ્વર કરતાં અન્ય દેવો વધુ સારા!

રોષે ભરાયેલી રાહેલ આટલું બોલીને ચોલી ગઈ. કાયફાસે એને પાછી બોલાવી, “રાહેલ!” રાહેલે કહ્યું, “હવે શું છે?”

કાયફાસ બોલ્યો, “કટુ શબ્દોથી મહેણાં મારવાની તારામાં આટલી હિંમત?”

રાહેલ બોલી, “જ્યુડીથ ઈસ્કારીઓત માટે મને માત્ર પ્રેમ છે. પ્રેમ ને આભાર પણ. કારણ કે તારા જેવાની ચુંગાલમાંથી દુનિયાને મુક્ત કરવાનો એણો રસ્તો શોધી કાઢ્યો છે. એણો બહાદુરીથી એનું કામ કર્યું છે. અને ઈશ્વર એને પૂરેપૂરી સફળતા આપો.”

ગુસ્સા અને ગર્વ સહિત રાહેલ બહાર નીકળી ત્યાં તો આનાસ અને વૈદ દાખલ થયા. આનાસે બૂમ પાડી, “કાયફાસ... કાયફાસ...”

વૈદ કહ્યું, “સાહેબ! શાંત થાઓ. રાજમહેલમાં પ્રવેશવા માંગતાં માણસોને મેં રોકવાનો પ્રયાસ કર્યો છે.”

“પરંતુ આ મામલો વિચિત્ર અને તાકીદનો છે.” આનાસે કહ્યું.

કાયફાસે પૂછ્યું, “તમને બંનેને થયું છે શું?”

આનાસે કહ્યું, “પિલાતે એના ચોકીદારોને અહીં મોકલ્યા છે. ચોકી બંધ કરાઈ છે. અને કબર ખાલીખમ છે.”

કાયફાસ ધૂરક્યો, “નામર્દી! ચોર લોકો! નાજરેથનો માણસ

મૃત્યુમાંથી પુનરુત્થાન પામ્યો છે. એવું એમને કહેવા ના દેતા! કેમ કે જો એનું શબ્દ કબરમાં ન હોય તો તેનો અર્થ એ કે લોકો ચોરી ગયા છે. ક્યાં છે એ અધમ રોમન ચોકીદારો? પિલાતે એમને મોકલ્યા છે તો એમને અંદર આવવા દો.”

આનાસ અને વૈદ સૂનમૂન થઈ ગયા. કાયફાસ ફરીથી બરાડી ઉઠ્યો, “એમને અહીં મોકલો!”

માક્ષીમસ અને મૂંગો ગાલ્બુસ અન્ય ચોકીદારો સાથે દાખલ થયા. માક્ષીમસે કાયફાસની સામે જોઈને કહ્યું, “સાહેબ! હું ખોટે સમયે તમારી પાસે આવ્યો છું. તમને ઘા થયો છે અને તીવ્ર દર્દ થાય છે, છાં મારે તો મારા ગર્વનરનો હુકમ પાળવો જ રહ્યો. તમને એટલું જ કહેવાનું છે કે અમારી ચોકી નિષ્ફળ નીવડી છે. ઉપરથી ચમત્કાર થયો છે અને ‘નાજારીન’નું પુનરુત્થાન થયું છે.”

કોધથી અંધ બનેલા કાયફાસે બરાડો પાડ્યો, “જૂઠાંબોલા અધમ પુરુષ! જૂઠો અહેવાલ આપીને મારી ધીરજની કસોટી કરવાની તારી હિંમત કેમ ચાલી? તને આની જવાબદારી સૌંપવામાં નહોતી આવી? ગાલ્બુસની એ જવાબદારી હતી. એને બોલવા દ્યે ને!”

માક્ષીમસ કોધથી રાતો પીળો થઈ ગયો અને બોલ્યો, “પુરોહિત સાહેબ! તમારી વાણી હવે, હદ વટાવે છે. યહૂદિયા પ્રદેશ એ રોમનો ગુલામ છે અને તમે જતે સીઝરને ખંડણી ભરો છો. હું કંઈ જૂઠો અહેવાલ નથી લાવ્યો. અસત્ય પ્રત્યે મને તિરસ્કાર છે. મેં જે કંઈ જોયું છે એ જણાવવા હું અહીં આવ્યો છું. મારી સાથેના માણસો નિદ્રાવશ થઈ ગયા હતા એ વાતની હું ના નથી પાડતો. પરંતુ હું જાગૃત હતો. મધરાત પઢીના પહેલા પ્રહરમાં

આકાશને ખુલ્લું થયેલું મેં મારી સગી આંખે જોયું. અને દેવો સમાન બે જગતને નીચે ઉત્તરતા જોયા. તેઓ કબર તરફ ઉત્તરતા હતા. ગાલ્બુસે પણ આ અદ્ભુત દૃશ્ય મારી પડ્યે રહીને જોયું અને વીજળીનો ચમકારો થતો અમને લાગ્યો, અને અમે મૃતપ્રાય નીચે ઢળી પડ્યા. જ્યારે સવારમાં અમે ઊઠ્યા ત્યારે તો અમને ખબર પડી કે કબર પરથી શીલા ખસેડી લેવામાં આવી હતી અને કબર ખાલી હતી. ‘નાજારીન’ને પહેરાવેલાં અમુક વસ્ત્રો અંદર પડ્યા હતાં. આ ગાલ્બુસને આપણે બોલતો કરી નહિ શકીએ કારણ કે મધ્યરાતે જ્યારે અમારા પર વીજળી પડી ત્યારથી એની વાચા બંધ થઈ ગઈ છે.”

આ સાંભળી કાયફાસ ઢીલો પડી ગયો. અને તેણે કહ્યું, “જો હું તમારું ધાર્યું કરી શક્યો હોત તો એ વધ્યસંભ પર લટકાવેલા ઈશાનિંદા કરનારાનાં અંગે અંગ કાપીને કૂતરાને ફેંકી દીધાં હોત.” વળી, થોડીવાર થંભી એણો ધીમેથી માશીમસને કહ્યું, “ગાલીલના શાઠ લોકોએ સેતાનોનો જાદુ વાપરી તમને છેટાર્યા છે. પણ હું એમ છેસરાઉ એવો નથી. મરેલો કોઈ પણ જીવતો થતો નથી અને આ બાબતની હું જીણવટબરી ચકાસજી કરીશ. ગાલ્બુસ મૂંગો છ પરંતુ બહેરો નથી. એટલે એને મારી આગળ ઊભો રાખ. હું જે કંઈ પૂછું એનો જવાબ મને સંકેતો દ્વારા આપે.”

કાયફાસે ગાલ્બુસનો હાથ પકડ્યો. ત્યાં તો ગાલ્બુસના દેહમાં એકાએક પરિવર્તન થયું. એની નિસ્તેજ આંખોમાં તેજ ઊભરાયું. તે એકદમ અક્કડ ઊભો રહ્યો. અને પોતાની તલવારની મૂઠ પર હાથ મૂકીને હોશમાં આવ્યો. કાયફાસ આ બધું જોઈ રહ્યો.

કાયફાસે કહ્યું, “ગાલ્બુસ, તું બોલી શક્તો હોય તો બોલીને

મારા પ્રક્ષના જવાબ આપ. નહિતર સંકેતો કરજે. ગઈ રાતની ચોકી વિષે તું શું જાણો છે? તારી ચોકીને કોણે નિષ્ઠળ બનાવી? અને તારો જેવા રોમન યોગ્યાને કોણે હરાવ્યો?"

ગાલ્બુસે ધડકાબંધ ઉત્તર આપ્યો, "જીવંત ઈશ્વરના પુત્ર ઈસુ નાજારીને." ગાલ્બુસ પોતે આ બોલી ગયો. એના મૌનની અવધિ પૂરી થઈ ગઈ હતી. બધાને આશ્વર્ય અને આધાતનો અનુભવ થયો. સત્ય પ્રગટ કરતાં વિશિષ્ટ આનંદ અનુભવતા ગાલ્બુસે ફરીથી કહ્યું, "જીવંત ઈશ્વરના પુત્ર ઈસુ નાજારીને"

કાયફાસનો પિત્તો ઉઠાય્યો. ગાલ્બુસને લાઝો મારવા તેણે હાથ ઉપાડ્યો. પરંતુ મુત્સદી આનાસે એને રોક્યો. કાયફાસ બરાડી ઉઠાયો, "એને અહીંથી દૂર કરો, એને બાંધો, ગુંગળાવી મારી નાંખો. એનો જવાબ હું સીજરને આપીશ. એને ચૂપ કરી દો. એ જૂંહું બોલે છે. ઈશ્વરની નિંદા કરે છે. તમે દુષ્ટો મારું નહિ માનો. વધ્યસ્તંભ પર લટકાવેલા પેલા દુષ્ટને ઈશ્વર બનાવી દો છે. તમે અધમ પુરુષો, રોમન કાયર પુરુષો!" કાયફાસના બરાડા વધારે ને વધારે કઠોર અને કર્કશ બન્યા. એના ઘામાંથી લોહી ટપકવા માંડ્યું. આ જોઈને વેણે આનાસને કહ્યું કે, "કાયફાસને તમે અત્યારે નહિ અટકાવો તો એને જીવાડવાની મારી કશી જ જવાબદારી રહેતી નથી." એટલે આનાસે ગુર્સે થઈને ચોકીદારોને કહ્યું, "તમે બધા અહીંથી બહાર જાઓ. એને આ પાગલ ગાલ્બુસને તો એટલે દૂર લઈ જાઓ કે તેને સાંભળી ન શકાય. એની વાણી કરતાં એનું મૌન બહેતર હતું. એમ ન માનશો કે અમે એક મૂર્ખાનો અહેવાલ સ્વીકારીશું. ગાલીલીઅનો હોય કે રોમનો હોય, અમે કોઈથી છેસરાવાના નથી."

માધ્યમિક કંઈ બોલ્યો નહિ. એ તો તિસ્કારભરી નજે કાયફાસને જોઈ રહ્યો. ગાલ્બુસે કહ્યું, “આ યદ્દૂદી પુરોહિતમાં રહેલા બધા સેતાનો અને કેવા રિબાવે છે! પ્રિસ્તની હત્યા માટે આખા નરકે અનો પીછે પકડ્યો છે.”

આનાસ બોલ્યો, “ચૂપ નરાધમ!”

ગાલ્બુસે પ્રત્યુત્તર વાળ્યો, “અલ્યા યદ્દૂદી! તું ચૂપ મર ને! ટાઈબીરીઅસના યોદ્ધાને તું આજ્ઞા ના આપી શકે.”

આનાસ ઉકળી તો ગયો પરંતુ સંયમ રાખીને બોલ્યો, “સેનાપતિ, કબર પરની મહોર જેણો તોડી હોય તેને શોધી કાઢો અને સખત સજા થવી જોઈએ.”

ગાલ્બુસ બોલ્યો, “ચોક્કસ! તમે દેવદૂતોને શોધી કાઢો અને એમ તમને સ્વર્ગનો રસ્તો મળી જશો. જૂઠા પુરોહિતો માટે આ કામ બહુ સહેલું નહિ હોય.”

એટલું કહી ગાલ્બુસ પોતાની ટૂકડી સાથે વિદાય થયો. પરંતુ એમાંનો એક પાછણ રહી ગયો અને કાયફાસને કહ્યું, “મારે તમને એક ઉપયોગી સૂચન કરવું છે. આજે સવારે અમે કબરમાંથી પાછા ફર્યા ત્યારે અમને એક પરદેશીનો લેટો થયો. સીજરની મહોરવાળી એણો વીટી પહેરી હતી. એણો અમારી ચોકી વિષેની બધી વિગતો પૂછી લીધી. એની સાથે બારાબ્બાસ હતો. હા, સાહેબ! પેલો લુંટારો હતો ને, એ.” કાયફાસની આંખમાં લુચ્યાઈભર્યો આનંદ દેખાયો. એણો સૈનિકોને કહ્યું, “સૈનિક! તારો ખૂબ ખૂબ આભાર! તું જરાક મોડેથી પાછે આવજે અને તારા ઈનામ તરીકે તને સોનું આપીશ. અને બીજા સૈનિકો જો કબૂલ કરે કે અમે માત્ર બારાબ્બાસને

રસ્તામાં જોયો છે, તો એમને પણ ઈનામ મળશે. તેં સાચે જ કહ્યું
છે કે લૂંટારો હતો.” સૈનિક પોતાના સાથીદારો સાથે થઈ ગયો
ત્યારે કાયફાસ વિચારમાં પડ્યો. બારાબાસ! બારાબાસ લૂંટારો
હતો. એ જ વિચારમાં એ નિદ્રાવશ થયો અને લુચ્યાઈભર્યું સ્મિત
એના મુખ પર રમી રહ્યું.

પ્રકરણ ૪૪

મેદનિમાં સપડાયેલો બારાબાસ મહામુશકેલીએ ઈસ્કારીઓતના નિવાસે પહોંચ્યો. દરવાજા બંધ હતાં. યહૃદાના દફન બાદ ઈસ્કારીઓત ક્યાં ગયો હશે એ નોકરો જાણતા ન હતા. હવે શું કરવું એ પ્રશ્નનો ઉકેલ લાવવા બારાબાસે માંગદાલેણા પાસે પાછ ગેથસેમાને જવાનો નિર્ણય લીધો. પાછ વળતાં એણે જૂદો જ માર્ગ લીધો. ગેથસેમાનેનાં વૃક્ષો એને દેખાયાં. ત્યાં આગળ લોકોનું એક ટોળું ઉશ્કેરાટભરી વાતચીત કરતું હતું. બારાબાસ નજીક ગયો અને ટોળામાં ઉભેલા સીમોન પીટરને એણે ઓળખી કાઢ્યો. બીજાઓને એ ઓળખી શક્યો નહિ. પરંતુ એમના પહેરવેશ પરથી તેઓ ગાલીલના લાગ્યા. એ બધા ‘નાજારીન’ના અનુયાયીઓ હતા. બારાબાસ તો ત્યાંથી ઝડપથી પાછે ચાલ્યો ગયો હોત પણ પીટરે એને બોલાવ્યો. કમને એ ત્યાં ગયો. ત્યારે પીટરે કહ્યું, “આ બારાબાસ છે. ગુરુને બદલે આને મુક્ત કરવામાં આવ્યો હતો. એણે પસ્તાવો કર્યા છે તો એ આપણી સાથે જોડાઈ જાય તે માટે એને આપણે ન સમજાવી લેવો?” બધા એને જોઈ રહ્યા. પરંતુ એક ગોરો ઊંચો માણસ ધીમેથી બોલ્યો, “હે મિત્ર! અમે તારું સ્વાગત કરીએ ધીએ. દુર્જનોએ કેમને વધ્યસ્તંભ પર ચડાવ્યા હતા એ જ મૃત્યુમાંથી મહિમાપૂર્વક સજીવન થયાં છે એ તું જાણો છે. અમે એના શિષ્યો હવે એમને માટે શોક કરતા નથી, કારણ કે અમારી આશા હવે નિષ્ફળ નીવડવાની નથી. અમે બેથની તરફ જઈએ ધીએ અને ત્યાંથી ગાલીલ જઈશું. ગુરુએ અમને ત્યાં

એકઠા થવાનું કહ્યું છે. તેઓ અમને ત્યાં ભળશો એવું વચન પણ આપ્યું છે.”

બારાબાસે પ્રશ્ન કર્યો, “મૃત્યુમાંથી એ પુનરુત્થાન પામ્યા છે એવું તમે ખરેખર અંતઃકરણપૂર્વક માનો છો?”

“હા, ચોક્કસ”

બારાબાસે પૂછ્યું, “તો તમારું નામ શું?”

“મારું નામ જહોન છે”

પીટરે બારાબાસને પ્રશ્ન કર્યો, “તો તું અમારી સાથે આવીશા? અમારી સાથે તનેય પુનરુત્થાન પામેલા ગુરુના દર્શન થાય પડા ખરા!”

બારાબાસે કહ્યું, “મને તો એમનાં દર્શન થઈ ચૂક્યા છે તમારા બોલવા પરથી એવું લાગે છે કે તમને હજ દર્શન થયાં નથી. સાચે જ એ જીવતા થયા છે. હું એ વાતના સોગંદ ખાઉં છું મહિયમ માણદાલેણ પાસેથી તમને આ સમાચાર મળ્યા હશે. ગુરુ જ્યારે એની સાથે વાત કરતા હતા ત્યારે હું ત્યાં જ હતો. મેં એમનો ચહેરો નિહાય્યો અને એમને બોલતા સાંભળ્યા. એમને વિદાય થતાં પણ જોયા. પરંતુ એ ક્યાં અલોપ થઈ ગયા એની મને ખબર ન પડી. મેં પછી કબરમાં તપાસ કરી જોઈ, પરંતુ ત્યાં તેઓ નહોતા.”

પીટરે કહ્યું, “અમે પણ કબરમાં શોધ કરી પણ અમનેય ન મળ્યા.”

બારાબાસે પૂછ્યું, “એમના પુનરુત્થાન વિષે તમને પણ શાંકા હતી? તમને એ રસ્તામાં મળે તો તમે એમને ઓળખી કાઢો ખરા?”

પીટરે જવાબ આપ્યો, “અમે ચોક્કસ એમને ઓળખી કાઢીએ. હજરોના ટોળામાંથીયે ઓળખી કાઢીએ.”

બારાબ્બાસે કહ્યું, “જો પીટર, તે તો એમનો ત્રણ ત્રણ વખત ઈન્કાર કર્યો છે. હવે મારી વાત સાંભળો, તમે મને તમારી સાથે જોડાવાનું આંમત્રણ આપો છો. પરંતુ હું એક અધમ પાપી પુરુષ હું. સાથે સાથે એક સત્ય તમને જગાવું. સત્ય હાનિ કરતું નથી. જ્યારે તમારા ગુરુને દગ્ગો દેવામાં આવ્યો ત્યારે તમે બધાયે પલાયન થઈ ગયા હતા. તમારા જેવાની સાથે જોડાવા કરતાં હું તો યહૂદા સાથે જોડાવાનું પસંદ કરું. નિર્દોષ ‘નાજારીન’ના વિશ્વાસધાતીઓ સાથે હું નહિ રમી શકું. હું બારાબ્બાસ હું. હું ચોર તેમ જ ખૂની હતો. અત્યારે હું અહીંથી તહીં રખું હું. મારા મંત્ર્ય પ્રમાણે નાજરેથનો માણસ મરી જ નથી ગયો. કારણ કે આજે સવારે મેં એને જીવતો દીઠો છે. વધ્યસ્તંભ પર એને મૂર્ધ્ય આવી ગઈ હશે અને પછી એ ભાનમાં આવી ગયો હશે. પરંતુ ‘ચમત્કાર’માં હું નથી માનતો. જો તમારી માફક મે ‘નાજારીન’ની સેવા કરી હોત, અને એમને ગુરુ તરીકે સ્વીકાર્યા હોત તો તમારી કેમ એમનો ત્યાગ કદી ન કરત. અને આ પીટરની કેમ ઈન્કાર ન જ કરત.”

પીટરે કહ્યું, “અત્યા ગુંડા! માણસની અંદર લય અને મુંગવળા હોય છે. તે તું નથી જાણતો?”

બારાબ્બાસ બોલ્યો, “હું બધુંયે સમજ શકું હું પરંતુ એક કાયરતા મારાથી સમજાતી નથી. તમે તમારા ગુરુને ઈશ્વર તરીકે માનતા હતા તો તેમને છોડીને કેમ ચાલ્યા ગયા?”

જહોનની આંખમાં આંસુઓની ધાર છૂટી. તેણે કહ્યું, “બસ, બારાબ્બાસ, બસ! અમને અમારી ભૂલોનો ઘ્યાલ છે. માણસ માત્ર ભૂલને પાત્ર.”

બારાબ્બાસે કહ્યું, “હા, બરાબર છે. આપણે માણસો ધીએ એટલે ભૂલો કરીએ ધીએ. આપણે માત્ર ભૂડા પર વિજય મેળવવાનો પ્રયાસ કરીએ ધીએ. પરંતુ ઈશ્વર વિષેનો આપણો ઘ્યાલ રહેતો નથી. તમે તમારે જાઓ. અને ગુરુના તમને દર્શન થાઓ.”

પીટરે કહ્યું, “થોલી જા. તારા આપેલા ઠપકાનો જવાબ આપવો જોઈએ. ઠપકો ખરેખર કોને અપાવો જોઈએ એ વ્યક્તિને બરાબર ઓળખે છે. આ મારા જોડીદારો નથી ઓળખતા. એ વ્યક્તિને ઠપકો આપ ને! એ તો તારી પ્રિયતમા છે. એનું નામ જ્યુડીથ છે. એ સ્વચ્છંદી છે. છાં તું એની પાછળ પાગલ થઈ ગયો છે. ગુરુને દ્રોહ દેવાના મૂળમાં કોણ છુપાયેલું છે એની જાણ લોકોને કેવી રીતે થશે? એ સ્વચ્છંદી નારી પુરુષને નચાવે છે.”

બારાબ્બાસે ગુસ્સે થઈને કહ્યું, “પીટર એમ છાં પણ તું કાયર છે... પાપ છુપાવવામાં નહિ પરંતુ કબૂલવામાં ઉમદાપણ રહેલું છે.”

એટલામાં જ્યુડીથ ત્યાં દોડતી આવી અને એની પાછળ માગદાલેણ ધસતી આવી. શિષ્યો અને બારાબ્બાસ ઊભા હતા. ત્યાં આવીને જ્યુડીથ અટકી. બારાબ્બાસે એની પડખે જઈને એને પકડી લેવાનો પ્રયાસ કર્યો પરંતુ એ છટકી ગઈ. તેણે છિકિયારી પાડી બોલી, “રાજા ક્યાં છે? હું એના બાગમાં જઈને આવી છું. પરંતુ એ ત્યાં નથી. કહે છે કે કબરમાંથી બહાર આવ્યા

છ. હું એમને શોધું છું. તેઓ મને ભળતા નથી! મારે એમને જલદી ખોણી કાઢવા જોઈએ.”

તે બધા શિષ્યોને વારાફરતી જોવા લાગી. પીટર એની સામે કડક નજ્રે જોઈ રહ્યો એટલે એ થોડું પાછા હ્ઠી ગઈ. પછી જહોનને જોઈને તે ધૂંટણે પડી બોલી, “ભલા ભાઈ! માયાળુ નજ્રે મને જૂઝો. મેં ખૂબ ખૂબ પાપો કર્યા છે. અને કોઈ માણસ પ્રત્યે મેં દ્યા દાખવી નથી, છાં મારા ભાઈને ખાતર મારે રાજને શોધી કાઢવા જોઈએ! એ બહુ દૂર ગયા નહિ હોય કારણ કે ગઈ રાત્રે સ્વખમાં મેં એમને જોયા છે. એ પલંગમાં હતા અને ઘણા લોકો એમની આસપાસ એકઠા થયા હતા. એમાં યહૂદા પણ હતો. તે સહુ એક ભજન ગાતા હતા, “અમે જીવીએ એ માટે મૃત્યુને આમ ખતમ કરવામાં આવ્યું છે!” એટલામાં રાજા ઉઠ્યા! સૂર્યની જેમ એ પૃથ્વી પર પ્રકાશ્યા. મૃત્યુ પામેલાં બધાં છી પુરુષો જીવતાં થઈ ગયાં. સર્વત્ર આનંદ આનંદ ફેલાયો હતો. ત્યાં એક અવાજ સંભળાયો, “હવે પછી જે જે આત્માઓ સર્જવામાં આવ્યા છે તે બધા અમર છે. અને જ્યુડીથ ઈસ્કારીઓત, તું એકલી જ મરેલી છે.” પછી પોક મૂકીને રડતી તેણે વિનવણીભરી નજ્રે જહોન સામે ફરી જોયું. તે બોલી, “હે માયાળુ ભાઈ! આખીયે સૃષ્ટિમાં હું એકલી જ મરેલી હોઉં એ કઠોરમાં કઠોર હકીકત નથી? તમે એનો વિચાર કરી જૂઝો. મારે પ્રેમ નથી, આશા નથી કે મીઠાં સંસ્મરણો નથી. હા, મારા પર શાય્ય છે. હું પથ્થર બની ગઈ છું, બધાની ઠોકર ખાવા. હું સુંદર હતી. પરંતુ એનાથી કંઈ લાલ ન થયો. મારે પ્રેમી પણ હતો, પરંતુ મને બચાવવાને તે અશક્ત હતો. અને જ્યારે આખુંયે વિશ્ચ જીવનનો આનંદ માણી રહ્યું છું ત્યારે હું

જ્યુરીથ એકલી જ મરેલી છું. જો મને રાજી મળી જાય તો માણું
ભાવિ સુધરી જાય. એમણે એક વખત મારા પર કડક નજર કરી
હતી, પણ કહે છે એ તેમનામાં કોમળતા, દયા અને ધીરજ છે.
ભાઈ મને રાજાની પાસે લઈ જાઓ!”

પ્રકરણ ચ૪

જ્યુડીથ ત્યાં ને ત્યાં ઘૂંટણે પડી રહી. વળી ગયેલો એક વધ્યસંભ કાઢીને તેણે જહોનની સામે પર્યા અને બોલી, “આનાથીએ તમારામાં કશી લાગણી નહિ જાગે?”

જહોને પ્રશ્ન કર્યો, “મૃત્યુ પામેલા યહૂદાની આ બહેન છે ને? આ વધ્યસંભના પ્રતિક વડે એ શું કરે છે?”

બારાબ્બાસે ઉત્તર આપ્યો, “કોણ જાણો! એના ભાઈના મૃત્યુથી એ ગાંડી થઈ ગઈ છે. ધીરજ રાખો એને સમજાવીને એના બાપુને ત્યાં હું લઈ જઈશ.”

માગદાલેણે કહ્યું, “એ બાબત અશક્ય છે. એ બાગની અંદર શાંત હતી. પણ ખબર નહિ કેમ એકદમ ઉઠીને ભાગી, રસ્તામાં ગમે તેમ દોડતી હતી. હું એની પાછળ દોડતી આવી.”

જ્યુડીથ આમાંનું કંઈ સમજ નહિ. તેણે ફરી પ્રશ્ન કર્યો, “રાજા ક્યાં છે?” જહોન જવાબ આપે તે પહેલાં પીટરે કહ્યું, “જેને વધ્યસંભ પર ચડાવવામાં તે પુરોહિતોને મદદ કરી હતી એના વિષે તું પૂછ્યી હો તો એનો જવાબ તને નહિ મળે. દુષ્ટ દગ્ગાબાજોને કોઈ જવાબ નથી આપતા. જ્યુડીથ, આકાશ તરફ નજર કરીને બૂમ માર કારણ કે સ્વર્ગના રાજા ત્યાં છે. પરંતુ તારી આ કફોડી અવસ્થામાં તને આ પૂછ્યી પર ભેગા નહિ થાય.”

જહોને કહ્યું, “પીટર, તું આવું શી રીતે કહી શકે? તારો જવાબ ધણો કઠણા છે, ઈશ્વરના માર્ગ અંગે તું વધુ પડતી કલ્યનાઓ

કરે છે. તારામાં દયાનો છંટોએ નથી? આપણા ગુરુના અંતરમાં દયા હતી. તેમણે આ સીને ચોક્કસ આશ્વાસન આપ્યું હોત.”

બારાબ્બાસે કહ્યું, “ગુરુના શિષ્યો જ વિચિત્ર હતા. આ પીટરને ખુદ એના પોતા પર જ દયા આવે છે. એનાં પોતાનાં પાપ માટે એ સહાનુભૂતિ દર્શાવે છે.”

માગદાલેણો કહ્યું, “ચૂપ રહી જાઓ. બધા ચૂપ રહી જાઓ. તમારી ચર્ચા બંધ કરો. આનામાં પરિવર્તન આવી રહ્યું છે. તે તમે જોતા નથી? જ્યુડીથ, જ્યુડીથ!”

જ્યુડીથ હવે ઉભી થઈ ગઈ. એના મુખ પર ઉદાસીનતા હતી. તેણે પીટર તરફ આંખો ફેરવી કહ્યું, “તારા સ્વરમાં કડકાઈ રહેલી છે. તેં કોઈ સીને ચાહી હોય એમ મને લાગતું નથી. તો તું કોણ છે? હું તને નથી ઓળખતી. પ્રેમ હોવાં છાંયે આપણે કૂર બનીએ છીએ. તો પ્રેમ વિના આપણે શું નહિ બનીએ? અફસોસ! રાજ ક્યાં છે એની તમને ખબર નથી. હું એને શોધી કાઢવા બીજે ક્યાંક જઈશ.”

ત્યાં જ તેણે લથડિયું ખાયું. માગદાલેણો એને પકડી લીધી. પરંતુ એ તેના હાથમાંથી મુક્ક થઈ ગઈ. શાસ લેતાં તેને મુશ્કેલી પડવા લાગી. જહોને ચિંતાતુર નજરે બારાબ્બાસ સામે જોયું. બારાબ્બાસ ગભરાઈ ગયો અને નજીક આવીને બોલ્યો, “જ્યુડીથ, મારી સાથે બોલ.”

જ્યુડીથે એની સામે નજર કરી. અને હસી. તેણે પૂદ્ધયું, “મારું નામ દઈ બોલનાર આ કોણ છે? જરૂર એ મને ઓળખતો હોવો જોઈએ.”

બારાબાસે જવાબ આપ્યો, “જ્યુડીથ, હું બારાબાસ છું.” સહાનુભૂતિપૂર્વક બારાબાસે એનો હાથ પહોળો કર્યો. જ્યુડીથે એનો એક હાથ લંબાવ્યો. જ્યુડીથે પ્રશ્ન કર્યો, “તો તું ખરેખર બારાબાસ છે? અફસોસ! બારાબાસ, મને તારા માટે દિલગીરી થાય છે. તેં સાચે જ મને ચાહી છે.”

તે જ પણે જ્યુડીથને અંગે અંગે ધૂજારી છ્વાઈ. માગદાલેણ તેને એકલી ટેકો આપી ન શકી. બીજાઓની મદદ માંગી. બારાબાસ અને ત્રણ શિષ્યો મદદે આવ્યા. પરંતુ જ્યુડીથ કાબૂમાં ન રહી. સેતાનો અના દેહને રિબાવતા હોય એમ તે ધમપદ્ધતા કરવા લાગી.

પીટરે કહ્યું, “એને તાવનું તીવ્ર દર્દ છે. તો એને ઝાડ નીચે રસ્તામાં રાખો.” પરંતુ તેઓ કંઈ કરી શક્યા નહિ. એક રાણીની અદાથી માથું ઊંચું કરી તેણો પ્રશ્ન કર્યો, “નગરમાં શા સમાચાર છે? કાયફાસના મૃત્યુને લીધે લોકો શોક કરે છે કે આનંદ કરે છે?”

બારાબાસે કહ્યું, “જ્યુડીથ આવું ન બોલ. કાયફાસ જીવે છે. મરી નથી ગયો. રાતે કોઈકે અના શરીર પર ઘા કર્યો હતો. પરંતુ હજુ એ જીવે છે.”

જ્યુડીથે કહ્યું, “શું કાયફાસ જીવતો રહેવાનો છે? એ નથી મરી ગયો? ઓ ઈઆએલના ઈશ્વર! એને સનાતન શાપ આપ. એ દગાખોર, ઠગ, જૂઠબોલો, સ્વાર્થી, દંભી છે. ઢોંગી પુરોહિતને યોગ્ય એવી એને શિક્ષા કર.”

પદ્ધી જૈતુનના પહાડ પરના બે વૃક્ષની સામે આંગળી ચીંધીને તેણો કહ્યું, “જુઓ પણો રાજી તો એ રહ્યા. તમને એ કેમ ન મળ્યા?”

અને તે જમીન પર ઢળી પડી. ચિરનિદ્રામાં પોડી ગઈ. ત્યાં જ એક ઘોડેસ્વાર ત્યાં આવી પહોંચ્યો. તેણે પૂછ્યું, “અહીં આ બધું છે શું? તમારે મદદ જોઈએ છે?”

ઉપર નજર કરી જોયું તો સહુ સત્ય થઈ ગયા. ઈસ્કારીઓને આવી પહોંચ્યો હતો. ઘોડા પરથી ઉત્તરીને તેણે પેલા ટોળાને વિખેરી નાંખ્યું. અને જમીન પર પડેલી તેની દીકરીના શબને વળગી પડ્યો. અને બોલ્યો, “ગાલીલના પાગલ લોકો! તમે અહીંથી જતા રહો. જાઓ અહીંથી! મારી દરિદ્રતા પર વિજય ન પોકારતા. મારું ઘર દુઃખી દુઃખી, ઉદાસ થઈ ગયું છે. દુનિયામાં હવે નથી રહ્યું માન કે નથી રહ્યું રહેઠાણ! ઈઝાઅેલના શત્રુઓ આનંદ કરો! દુનિયાનો મારો આનંદ તમે ઝૂટવી લીધો છે. તો તમે મને સ્વર્ગનો આનંદ શું આપવાના હતા? પુનરુત્ત્વાન વિષે તમે શાની વાતો કરો છો? આત્મહત્યા કરેલા મારા પુત્રને તમે સજીવન કરવાના છો? ના, તમે બધાયે જૂઠાબોલા છો. આ મારી પુત્રીને તમે જીવતી કરશો? મને અહીં છોડીને તમે ચાલ્યા જાઓ....”

તેની પુત્રીને બંને હાથે ભીસીને તે ડૈનાફાટ રોવા લાગ્યો.

શિષ્યો અને માણદાલેણ ધીમેથી વિદ્યાય થયા. બારાબાસ એકલો જ ઈસ્કારીઓની પડખે રહ્યો.

પ્રકરણ ૪૬

વધ્યતંબે લટકાવેલા માણસના પુનરુત્થાનના સમાચાર પરુશાલેમમાં પહોંચ્યાને એક અઠવાડિયું વીતી ગયું. મુખ્ય પુરોહિત કાયફાસની તબિયત ધીમે ધીમે સુધરી ગઈ હતી. તેણે ઘણી ખાનગી પોજનાઓ અમલમાં મૂકી દીધી હતી. ગાલ્બુસ અને એના સાથી માક્ષીમસને પણ 'નાઝારીન'ના અનુયાયીઓ પ્રત્યે સહાનુભૂતિ હતી. એટલે તેમને પણ છૂટા કરી દેવામાં આવ્યા. એ ત્રણ રોમમાં પહોંચ્યા કે તેમને બઢતી મળી. આ બધું કોની દરમિયાનગીરીથી થયું એ મેલખીઓર એકલો જ જાણતો હતો. એ વખતે યદ્વારીઓમાં એવી માન્યતા હતી કે ગાલીલના પયગંબરનો દેહ ચોરાઈ ગયો છે અને પુરોહિતમંડળ ચોરી કરનારની શોધમાં છે. જ્યુડીથ ઈસ્કારીઓતના મૃત્યુની ભવ્ય વિધિઓમાં લોકોના મન પરોવાયેલા રાખવામાં આવ્યાં હતાં. લાંબી સ્મરણયાત્રા, શેત ફૂલો શાણગારેલી શબ્દવાહીની, પ્રેક્ષકોનાં ટોળા એ બધું જ ભવ્ય લાગતું હતું. પરંતુ જ્યુડીથની પવિત્રતા અંગે ઘણાને શંકા હતી. સાચું બોલવાની કોઈની હિંમત ચાલતી નહોતી. ઈસ્કારીઓત પોતે પરુશાલેમ નગરમાં સત્તાધારી હતો. એની વ્યાજખોરીમાં ઘણા સપડાયેલાં હતાં. પરંતુ સ્મરણયાત્રાના શોકભજનોના સૂર જ્યારે કાયફાસને કાને પડ્યા ત્યારે પલંગમાં પડ્યો પડ્યો એ પિડાતો હતો. એનો અંતરાત્મા એને ડંખતો હતો. એની પત્ની રાહેલ બાજુમાં ચૂપ ઊભી હતી. એ બંને જ્યુડીથને ઓળખતાં હતાં. પરંતુ જ્યુડીથનું ખંજર કૂવામાં કાટ ખાતું હતું અને બધી વાત ભુલાઈ ગઈ હતી.

‘નાજારીન’ના અનુયાયીઓ પરુશાલેમ છેડી ચાલ્યા ગયા. અને નગરનું જીવન યથાવત થઈ ગયું. આરીમાથીઆના જોસેકે પવિત્ર કબરનો ઉપલો ભાગ કોતરાવ્યો. લોકોના વિવિધ પ્રશ્નોથી એ કંટાળી, પોતાનું ઘર વેચી દઈ પોતાને ગામ આરીમાથીઆ જતો રહ્યો. એ પોતે પુનરુત્થાનમાં માનતો હતો.

પિલાતે ટાઈબીરીયસ પર પત્ર લખીને ખરાબ તબિયતને કારણે પોતાને રોમ પાછે બોલાવી લેવાની માંગણી કરી છે એવી પણ અફવા ઊડી હતી.

પ્રથમ પાસ્ખા પર્વને લગભગ આઠ દિવસ થયા. ‘નાજારીન’કોનો પુત્ર હતો એ પ્રશ્ન બારાબ્બાસને પીડતો હતો. ત્યાં જ સોનેરી પ્રકાશમાં શોભતા ‘નાજારીન’નાં એને દર્શન થયા! ગલ્બરાટમાં ને ગલ્બરાટમાં બારાબ્બાસ ભોય પર ઢળી પડ્યો.

અદ્ભુત દર્શન હતું. વધુસ્તંભ પરનો તેજસ્વી ચહેરો ત્યાં જય લાગતો હતો. દુનિયાને ક્ષમા આપવાને ઉત્સુક વી ની આંખોમાંથી દયા પ્રગટતી હતી. ‘નાનારીન’ જેવો તો તેણો જ એ અત્યારે લાગતો હતો. એને જોતાની વારમાં જ ઓળખાઈ જાય એવો. તોયે એનામાં અજબનું દૈહિક પરિવર્તન હું હતું. એના અંગ પર ઈશ્વરી વૈભવ દીપી ઉદ્ઘાટા હતો. જ્યાં ઓ ત્યાં પ્રકાશ એને પ્રકાશ દેખાતો હતો. એનો રાજ્યી પહેરવેશ દણો એને તેજનો બનેલો હતો. માનવી ભાષામાં અવર્ણનીય મેવા આઈ પ્રેમનાં રશિમ ચોમેર ફેલાયાં હતાં. બારાબ્બાસને ભય લાગ્યો ખરો, પરંતુ એને પોતાની નજર પર શંકા આવી. એની કલ્પનાએ સર્જલી કોઈ બ્રમજા તો એ નહિ હોય ને? એણો આજુબાજુ આંખો ફેરવી તો જે કંઈ આસપાસ હતું એ બધું વાસ્તવિક લાગ્યું. વૃક્ષો, ઝેતરો ને ઘર વગેરે સાચાં જ લાગતાં હતાં. તો આ દર્શન કોઈ જાતનું સ્વભ કે બ્રમજા નથી. આ રીતે બારાબ્બાસને ભાન થતાં વેંત જ તેણો પ્રાર્થના શરૂ કરી. એને ભાન થયું કે અહીં તો સત્ય પંડે દર્શન દઈ રહ્યું છે, એ દર્શનની નજીકમાં જવાની એને ઉત્કઠા થઈ આવી. દર્શને સ્વિત કરીને એને નજીક આવવાને આમંત્રણ આપ્યું.

બારાબ્બાસ વધુ ને વધુ આગળો વધ્યો. એ એમના હદ્ય સુધી પહોંચી ગયો. એને એણો પૂછ્યું, “ગુરુ! સાચે તમે જ અહીં છે? તમારા વિષે તો મેં શંકાઓ સેવી છે. છ્ટાં તમે મારી પાસે

પધાર્યા છે? મારાં પાપ અને શ્રદ્ધાઈનતા બદલ મને શિક્ષા કરો.
હું તો જીવવા યોગ્ય થી. તમારા ચરણોમાં જ મારો સંદર્ભ નાશ
થઈ જાય એવી મારી ઈચ્છા છે.”

પ્રત્યુત્તરમાં માત્ર શાંતિ પ્રવર્તી. આત્માને વિશ્રામ આપે
એવી શાંતિનો અનુભવ થયો. બારાબ્બાસે બીતાં બીતાં એની
આંખો ઉંચી કરી તો એને એમના મુખના અદ્ભુત પ્રેમનો પ્રતાપ
દેખાયો. અને એ અતિ આનંદલીન બન્યો. લાંબા ગાળાથી વથાની
કેદમાં પુરાયેલો એનો આત્મા એકદમ સજાગ બની ગયો. આખરી
અમૃતાનું તેને લાન થયું. બારાબ્બાસ બોલી ઉઠ્યો, “ઓ ઈશ્વર!
હું તમારા પર શ્રદ્ધા રાખું છું. મને તમારામાં શ્રદ્ધા છે. તમે જ્યાં
જતા હો ત્યાં તમારી પાછળા પાછળા મને આવવા દો. આ જૂઠી
દુનિયામાં તમે જ સત્ય છો. મને વરદાન દો કે એ સત્ય હું ન
ગુમાવું. હું તો તમારી ઈચ્છાનો દાસ છું. તો આ દુનિયા અને
સમયની પેલે પાર મને લઈ જાઓ. ભલે, જ્યાં જવાનું હોય ત્યાં
એની મને પરવા નથી. તમારા માર્ગદર્શન હેઠળ બધે જ કલ્યાણ
હશે.”

બારાબ્બાસની આવી ભાવભીની પ્રાર્થના પૂરી થઈ એટલે
દર્શન પાછે પગલે દૂર થઈ ગયું. બારાબ્બાસ ઝડપથી ઉલ્લો થયો
અને એની પાછળા જવા લાગ્યો. એના અંતરમાં અનેરો આનંદ
છલકાતો હતો આવો આનંદ તો એની કલ્પનામાંથે ન આવ્યો
હોત. જ્યારે એ ટેકરીના વળાંકે પહોંચ્યો ત્યારે દર્શન થંભી ગયું.
વાતાવરણમાં એકાએક ઓગળી ગયું.

બારાબ્બાસ એકદમ ઉલ્લો રહી ગયો. એણે આસપાસ જોયું
તો એ નાજીરેથથી કેટલાયે માઈલ દૂર આવી ગયો હતો. અને

પ્રકાશને બદલે અંધકાર થયો હતો. પરંતુ એના આત્મામાં રહેલું સુખ એનો આધાર બની ગયું એને નહોતી ચિંતા કે નહોતી હતાશા. મહાન રાજા અલોપ થઈ ગયા હતા. પણ તેથી શુ? એમની વિદાય ટૂંક સમય માટેની હતી. એ જીવતા છે અને ફરી આવશે ખરા. બારાબ્બાસે આકાશ તરફ આંખો ઊંચી કરી. પ્રશ્ન કર્યો, અમર જીવનને દરિદ્રતા વળી હોય શકે ખરી? અમર જીવનની જેને ખાતરી હોય તેને વળી દુઃખ શાનું? જીવનની કટુતાથી રિબાયેલો બારાબ્બાસ અત્યારે સંતોષ પાખ્યો હતો. એની બધી શંકાઓ સદાને માટે નાણ થઈ ગઈ હતી.

બારાબ્બાસે કહ્યું, “એ લોકોએ ઈશ્વરની હત્યા કરી હતી. અને એ ઈશ્વર જ પુનરુત્થાન પાખ્યો છે. અને એ જ ઈશ્વરને માનવજીતના ઉદ્ધારક પ્રિસ્તને હું મારો આત્મા સમર્પી દઉં હું.” કોઈ એના બોલેલા શબ્દો સાંભળે એ ઈરાદાથી તે મોટેથી બોલતો હતો. રસ્તે આગળ વધી એ સીધો યરુશાલેમ પહોંચ્યો. એણે એક નિર્ધાર કર્યો, પ્રથમ હું મેલખીઓર પાસે જઈને પ્રિસ્તમાંની મારી શ્રદ્ધા જહેર કરીશ. પછી જે કોઈ મને આ વિષેનો પ્રશ્ન કરે તેની સમક્ષ શ્રદ્ધા કબૂલ કરીશ. એનું પરિણામ કેવું આવશે અને હવે એને ચિંતા નહોતી. જે આધ્યાત્મિક શક્તિ પ્રાપ્ત થઈ હતી એને લીધે એ પરિણામોથી ડરતો ન હતો. પ્રિસ્તનાં દર્શન પછી કોઈ પણ દુઃખ સહેવું તે રમતવાત હતી.

પ્રકરણ ૪૮

બારાબાસ યરુશાલેમ પહોંચ્યો ત્યારે રાત પડી ગઈ હતી. નગરના દરવાજા બંધ હતા. બારાબાસે ચોકીદારને જાગ્યો. દરવાજે ખોલતાંની સાથે જ ચોકીદાર નવાઈ પામ્યો અને કહ્યું, “તું બારાબાસ છે ને?”

બારાબાસે કહ્યું, “હા, કેમ?”

ચોકીદારે એને ઉત્તર આપવાને બદલે બરાડો પાડ્યો, “સૈનિકો! ઉઠો અને અહીં આવો. તમે જેને ખોળો છો એ બારાબાસ અહીં ઉભો છે!” મુંજાયેલા બારાબાસને કર્શી ખબર પડે એ પહેલાં અને ઘેરી લેવામાં આવ્યો. એને કેદખાનામાં લઈ ગયા. બારાબાસ મુંજાયો. પરંતુ એને દુઃખ ન થયું. એઝો વિરોધ ન કર્યો. એણો સૈનિકો સામે જોયું તો બધા રોમન હતા. પરંતુ પહેલાંના સૈનિકોથી જૂદા હતા. કોઈ ઓળખીતા ન હતા. બારાબાસે પૂછ્યું, “આ કેવી મંશકરી કહેવાય! તમે કેમ મને વિના કારણો કેદમાં નાંખો છો?”

ચોકીદારે કહ્યું, “ચૂપ રહે પૂર્ત! અપરાધી હોય એને પ્રશ્ન કરવાનો અધિકાર હોતો નથી.”

બારાબાસે કહ્યું, “ગુનેગાર છું એની મને બરાબર ખબર છે. પરંતુ કાપદાની રૂએ મને થોડા સમય પહેલાં જ દૂસ્ટો કર્યો હતો. હવે મારા પર નવેસરથી કેવા આકેંપો કરવામાં આવે છે?”

અમલદારે કહ્યું, “મુખ્ય પુરોહિત કાપફાસનો જવ લેવાનો તેં અધમ પ્રયાસ કર્યો છે, તે તારો અપરાધ છે. એ મરતાં મરતાં

બચી ગયો. વળી કબરની મહોર તોડીને 'નાજારીન'ના દેહની ચોરી કરવામાં તારો હાથ હતો. માગદાલેણ નામની ભૂંડી લી સાથે વાત કરતો તને જોયો હતો. સીમોન પીટરની સાથે પણ તું હતો. અને 'નાજારીન'નો દેહ ન મળતાં ચોકીદારો જ્યારે નગરમાં જતા હતા ત્યારે તું શિષ્યોની સાથે ઉભો હતો. આની ચોકીદારોએ નોંધ લીધી હતી. આ બધા તારી વિરુદ્ધના પુરાવા છે અને આને લીધે તારી હત્યા કરવામાં આવશે."

બારાબ્બાસે પૂછ્યું, "કાયફસે આ આંકેપો મૂક્યા છે?"

અમલદારે કહ્યું, "કાયફસે તો પિલાતની સમક્ષ તારા પર તહોમત મૂક્યું છે. એટલે પ્રશ્નો પૂછ નહિ. થવાનું હશે તે થશે."

બારાબ્બાસ હસ્યો, કાયફસનું કારસ્તાન એને સમજાયું. કાયફસે પોતાને અને જ્યુડીથને બચાવવા આ કાવતરું કર્યું હતું. જ્યુડીથના અનેક પ્રેમીઓમાં બારાબ્બાસ પણ હતો. આ રાતે એનું વેર લેવું હતું. પુનરુત્થાનની વાત એ લોકો ભૂલી જાય એ માટે શબની ચોરીનું તૂત એણે ઉભું કર્યું છે.

બારાબ્બાસે કહ્યું, "મિત્ર, મારું તો જે થવાનું હશે તે થશે. પરંતુ હું તો અત્યારે નિર્દ્દાષ છું. દુનિયાના કાયદા આગળ નિર્દ્દાષતાનું કંઈ ચાલતું નથી. એમ કેમ? એટલે જ હું કહું છું કે નાજરેથના ઈસુને નામે હું મારા પ્રાણ આપવા તૈયાર છું."

એક સૈનિકે તેને લપડાક મારી કહ્યું, "મૂર્ખ! આવું ન બોલ. આ ઈશ્વરની નિંદા કહેવાય. અને એને લીધે તને મૃત્યુદંડ અપાશો."

બારાબ્બાસે કહ્યું, "મારી હત્યા તો થવાની છે જ તો પછી હું જે બોલું એનાથી ઓછે કંઈ ફરક પડવાનો છે? મૃત્યુ માથે ઝજૂમતું

હોય કે ન હોય પણ માણસે પોતાના અંતરનું સત્ય બોલી દેણું જોઈએ. ચાલો, મને લઈ જાઓ. તમે બધા ભાડૂતી નોકરો છો, હુકમ થાય એ તમારે પાળવો જ રહ્યો. ભલા રોમનો! ચાલો આપણો મિત્ર બનીને રહીએ. સત્તા આ દુનિયાની હોય અને અલ્પજીવી હોય તોએ તમારે એને આધીન રહેવાનું છે.”

એક સૈનિકે કહ્યું, “આ પાગલ થઈ ગયો છે. કહે છે કે એ જ્યુડીથના પ્રેમમાં હતો. એ મરી ગઈ અને આ પાગલ થઈ ગયો.”

બધા કારાગારના દરવાજે આવી પહોંચ્યા અને બારાબ્બાસને પૂરી દેવામાં આવ્યો. જેલરે બારાબ્બાસને પૂછ્યું, “શું તું પાછે આવી ગયો? પંદર દિવસ ઉપર જ લોકોની માંગણીથી તને છૂટો કરવામાં આવ્યો હતો અને તારા સાથીદાર હાનાનને વધસ્તંભ પર લટકાવવામાં આવ્યો હતો. હવે તને પણ વધસ્તંભ પર લટકાવી દેશો.”

બારાબ્બાસે કહ્યું, “અત્યારે હું નિર્દોષ છું. પરંતુ ત્યારે ગુનેગાર હોવા છાં મને લોકોની તરંગી માગણીને કારણો મને છૂટો કરી દેવામાં આવ્યો હતો. મારા પાપોની શિક્ષા વેઠવા હું તૈયાર છું. મારા ઈશ્વર સાથે સમાધાન કરીશ.”

જેલરે પૂછ્યું, “કાયફાસે તારા પર આકેપ કર્યો છે એ તું જણો છે?”

બારાબ્બાસે ઉત્તર આપ્યો, “તેનાથી મને આશર્ય થતું નથી.”

સૈનિકે કહ્યું, “એનું કંઈ કારણ તો હશે ને?”

બારાબ્બાસે કહ્યું, “કારણ તો નથી. પરંતુ પુરોહિતો જું બોલે એમાં નવાઈ નથી.”

દરવાને કહ્યું “ઈશ્વરની નિંદા ન કરીશ. તારી વાત મને ગમે છે. પરંતુ ‘નાજારીન’ની માફક આમ બોલતો નહિ. પોતે ઈશ્વરનો પુત્ર છે એવું એણો કહ્યું તો એની હત્યા થઈ એ ઈશ્વરનો પુત્ર નહોતો.”

બારાબાસે કહ્યું, “ઈશ્વરની નિંદા ન કરીશ. એ ઈશ્વરનો પુત્ર હતો અને છે. એ દુનિયાનો તારણાહાર છે એનામાં શ્રદ્ધા રાખ.”

દરવાન બોલ્યો, “ખરેખર તારું મગજ ચસકી ગયું છે. મારી સાથે આવી વાત ન કર. વધ્યસંલભ માટે તૈયાર થઈ જશે.”

આટલું બોલી દરવાન જતો રહ્યો.

બારાબાસ એકલો પડ્યો. અંતરમાં આનંદનો અતિરેક હતો. અને આત્મામાં શ્રદ્ધાનો દીપ પ્રગટી રહ્યો હતો. નાજરેથમાં જેણો દર્શન દીધા હતા એ ઈસુની પ્રાર્થના કરવાની ઉત્કટ ઈશ્વર થઈ આવી. પરંતુ એને સંયમમાં રાખી એણો મનમાં નિર્ણય કર્યો કે ‘નાજારીન’ના દેહ વિશે જો મને પૂછ્યામાં આવશે તો કહીશ, “નાજારેથનો ઈસુ એ ઈશ્વરનો પુત્ર છે.” આટલું બોલી એ નિદ્રાવશ થઈ ગયો.

સવારના એ એકદમ જાગી ગયો. એને ચક્કર આવવા લાગ્યાં. કારાગારની દીવાલો પૂજાતી હોય એમ એને લાગ્યું. એને તાણ આવી. એનું ભાયું ધ્રતી પર ઢળી પડ્યું. એને ‘નાજારીન’નાં દર્શન થયા. વધ્યાગ્રસ્ત માણસના સુંદર ચહેરાના દર્શન થયાં. એ બોલ્યો, “ગુરુ ઓ ગુરુ! હું તમારે યોગ્ય નથી. તમે મારી પાસે કેમ આવ્યા છો? વધ્યસંલભ પર મારે મરી જવાનું હતું. તમારે નહિ.

મને ક્યાંક દેશવટો આપો” એટલું બોલી એ અટકી ગયો. મહાન
જિસ્તે સ્વિત વેર્યુ. જિસ્તના માયાળુ હાથ બારાબાસને કપાળને
સ્પર્શર્યા. પછી જિસ્તે એને ધીમે ધીમે પોતાની નજીક ખેંચી લીધો,
ઉપર ને ઉપર ઉંચે ખેંચી ગયો ત્યાં તો એક અવાજ સંભળાયો,
“જે મારા પર શ્રદ્ધા રાખે છે એ અંધકારમાં નહિ રહે. તારા
ગુરુના આનંદમાં પ્રવેશ!” જિસ્તના મજબૂત હાથમાં પકડાપેલો
બારાબાસ આ દુનિયાના કારાવાસમાંથી મુક્ત થઈ ગયો. એને
ગુરુના પ્રેમલ નયનોમાંથી એના પર ક્ષમા અને પ્રેમની વર્ષાં
વરસતી રહી.

બીજે દિવસે વહેલી સવારે બે માણસો કેદખાનાના ભૌંયરાની
મુલાકાતે ગયા. એક હતો જેલર અને બીજો હતો મેલખીઓર.
મેલખીઓરે કહ્યું, “બારાબાસને તેઓ વધ્યસ્તંભ પર નહિ લટકાવે.
હું અદાલતમાં એનો બચાવ કરીશ.”

જેલર બોલ્યો, “તમારી પાસે સીઝરની મહોર છે. છ્ટાં
કાયદા આગળ તમારું કંઈ નહીં ચાલે.”

મેલખીઓરે કહ્યું, “એ બનવાજોગ છે. કારણ કે યરુશાલેમના
કાયદા ઘડનારા લોકો બ્રાષ છે.”

તેઓ ભૌંયરામાં પહોંચ્યા અને જેલરે બૂમ મારી,
“બારાબાસ!” કોઈ જવાબ આવ્યો નહિ. ફરીથી બૂમ મારી
પરંતુ જવાબ ન મળ્યો. જેલરે કહ્યું, “એ ઊંઘતો હશે અંદર જઈને
જગાડીએ.”

અંદર ગયા તો બારાબાસ ગાઢ નિદ્રામાં શાંત પડ્યો હોય
એમ દેખાયું. મેલખીઓરે એને નજીક જઈને બોલાવ્યો,

“બારાબાસ!” બારાબાસ તો મુંગો પડી રહ્યો હતો. એના મોં
પર સ્મિત હતું. સંપૂર્ણ આરામ લેતું હોય એવું એનું પ્રચંડ શરીર
ભવ્ય લાગતું હતું.

થોડીવાર તપાસ્યા પદ્ધી મેલખીઓર ઊભો થયો અને બોલ્યો,
“બારાબાસના ભાવિ વિષેની દલીલ કરવાની આપણો જરૂર
રહેતી નથી. શહેનશાહની મહોર કે પુરોહિતોની સત્તા એને કશા
જ લાભની નથી. આપણો બહુ મોડા પડ્યા. એના કે કાંઈ ગુના
હતા એની માફી આપવામાં આવી છે. આપણાથીયે વધારે સત્તા
ધરાવનારે એને સ્વતંત્રતા બક્ષી છે. એને અહીંથી લઈ જાઓ!
એને કાળજીપૂર્વક લઈ જાઓ. એનું અવસાન થયું છે.”

ઉપસંહાર

મેલખીઓર અને સીરેનનો સીમોન એક વાર સાંજે યરુશાલેમના મંદિરનું નિરીક્ષણ કરી રહ્યા હતા. અત્યારે તેઓ યરુશાલેમથી વિદાય થતા હતા. મેલખીઓરે પૂછ્યું, “સિમોન, આ યરુશાલેમ છોડીને જ્તાં તમને દુઃખ થાય છે ખરું? આ નગરને ઈશ્વરે શિક્ષા કરી છે. શોક ના કરશો કેમ કે ઈશ્વર તમારી પડખે છે અને કાલવારી યહૂદીયા એકલાનું જ નથી. પરંતુ હવે પદ્ધી આખી દુનિયાનું થઈ જરો. યહૂદીયાએ ઈશ્વરનો ઈન્કાર કર્યો છે. તો ઈશ્વર એનો ઈન્કાર કરશો.”

સીમોન બોલ્યો, “તમારી વાત સાચી છે. છ્ટાં જ્યારે મેં વધ્યસંભ ઉપાડ્યો હતો ત્યારે મારો આનંદ માતો નહોતો. એને ઊઠાવતાં તો મને એમ લાગ્યું કે હું ખુદ મુક્તિને ઉપાડી રહ્યો છું.”

‘કુબરસ્તાન’ એ નામની જગ્યા તરફ આંગળી ચીંધીને મેલખીઓરે કહ્યું, “ત્યાં આગળ બારાબ્બાસ નિંદ્રા લઈ રહ્યો છે. એને વિશે મેં તમને વાત કરી છે. મેં એકલાએ જ એને દફનાવ્યો હતો. યરુશાલેમમાં એનું કોઈ નહોતું તોયે એને ધૂણો કરવા લોકોના ટોળાએ શોરબકોર મચાવ્યો હતો. એ અભષા અને આડે માર્ગ ચેઢેલો માણસ હતો. પરંતુ એ ઉમદા હતો. સત્યની શોધમાં પડેલો એ શંકાશીલ આત્મા હતો. એને કારડો જ એને શાંતિ અને ક્ષમા મળી છે. તમને વધ્યસંભ ઉપાડવાની શક્તિ આપવામાં આવી હતી. પરિણામે શ્રદ્ધા અને જ્ઞાન મળ્યાં. સંદેશો આપનાર આવી ગયો છે, અને એણો સંદેશો આપ્યો છે. પ્રિસ્તની હત્યા થઈ

પરંતુ એ પુનરુત્ત્વાન પામ્યા છે.આ અનિષ્ટ ઉપર ઈશ્વરના વિજયનું પ્રતીક છે. એ સમજતાં સંસારને ઘણો સમય લાગશે.”

સીમોને પૂછ્યું, “તમે પ્રિસ્તને આટલી ઝડપથી પારખી ગયા છે. સંસારને કેમ સમય લાગશે?”

મેલખીઓરે કહ્યું, “જો હું આમ કહું તો ખોટી બડાશ કહેવાય. મારી અંગત બાબતો વિષે હું તમને બધું નહિ કહું. પરંતુ તમે એટલું જાણજો કે મારા યૌવનકાળ દરમિયાન હું રાજા હતો... નવાઈ ના પામશો. રાજાઓ કંઈ આશ્રય માટેનાં પૂતળાં ન હતાં. લોકોની કઠપૂતળીઓ હતા. જેમને સાચી સ્વતંત્રતા મળી હોય એવા માણસો રાજાઓને તિરસ્કારતા, મારા ટૂંકા રાજ્ય દરમિયાન મને ખબર પડી કે રાજ્યસત્તા વર્થ છે, પ્રજાઓ ચંચળ હોય છે, મિત્રો અસ્થિર હોય છે અને સંસારી સત્તા મૂર્ખાઈ ભરેલી હોય છે. પ્રિસ્તનો જન્મ બેથલહેમમાં થયો ત્યારે રાતે મને દર્શન થયું. એક દૂતે આવીને મને કહ્યું, “મેલખીઓર, ઊઠ! રાજ્યપદનો ત્યાગ કરનારા રાજાઓમાં તારું સ્થાન પહેલું છે. માણસોના ભાતૃભાવને આડીખીલીરૂપ રાજ્યસત્તાનો નાશ થવાની ઘરી હવે આવી પહોંચ્યો છે. તું યદ્દૂદીઓના બેથલહેમમાં જા. ત્યાં તને નવજન્મ પામેલો ઈશ્વર મળશે. એ શાંતિનો રાજકુમાર છે. એ બધાં રાખ્યોને સંયુક્ત કરશે. અને પોતાના સનાતન નામના પ્રભાવથી એ માનવજાતને સ્વર્ગની સાથે જોડી દેશે. દેવદૂત અલોપ થઈ ગયો. હું ઊઠીને ચાલી નીકળ્યો અને બેથલહેમ પહોંચ્યો. ત્યાં મરિયમના બાળકને ચરણો મેં મારો મુગટ ધરી દીધ્યો. અને મારી શ્રદ્ધા મેં એનાથી પ્રગટ કરી. એના પારણાથી માંડીને એના વધ્યસ્તંભ સુધી હું એને પગલે ચાલ્યો છું. અને હવે પૃથ્વી

પરની એની ખુલ્લી કબરથી માંડીને સ્વર્ગના ખુલ્લા દરવાજા સુધી એને પગલે ચાલીશ.”

સીમોને કહ્યું, “હું પણ તમારી સાથે ચાલીશ. અને મારી ફરજો અંગેનું જ્ઞાન તમારી પાસેથી મેળવીશ.”

મેલખીઓરે કહ્યું, “હું તમને શું જ્ઞાન આપી શકું? તમે તો પ્રિસ્તનો વધ્યસ્તંભ ઊઠાવ્યો છે. એટલે કે કંઈ જ્ઞાન ખૂટનું હશે એ તમને મળી રહેશે.”

દૂર રહી ગયેલા પુરુષાલેમ પર નજર નાંખી મેલખીઓરે પ્રિસ્તના શબ્દો ટાંગ્યા, “આ તારા દિવસેય જો તને ખબર પડી હોત.... અફસોસ, અફસોસ!”

સીમોને પ્રશ્ન કર્યો, “ગેરમાર્ગ દોરાઈને પ્રિસ્તનો ઈન્કાર કરનારાઓની તમે વાત કરો છો? એમને એમની ભૂલ સમજાશો. કાયફાસને પણ એની ભૂલ સમજાશો.”

મેલખીઓરે કહ્યું, “કાયફાસને લીધે કાવતરાંનું કલંક પહૂંદાને લાગ્યું છે. અને ઈશ્વરના એ પુરોહિતે, ઈશ્વરનો સંદેશો લાવનારને મારી નાંખ્યો છે. આ ઉપરથી સહેલાઈથી ભાવિ સમજ શકાશે.”

સીમોને કહ્યું, “તમને ખબર છે કે પીટર બેથાનીઆથી પાછે ફર્યો છે. અને વધ્યસ્તંભ પરના પ્રિસ્ત વિશે નીડરતાથી ઉપદેશ આપે છે?”

મેલખીઓરે કહ્યું, “તો એનેય પસ્તાવો થયો ખરો. એણે ગુરુનો ઈન્કાર કર્યો હતો. પરંતુ એનું ભાવિ ઉજ્જવલ છે. અર્ધુ જગત આ નવા ધર્મને અપનાવશે.”

પદ્ધતિ મેલખીઓરે સીમોનને કહ્યું, “જે કાલવારી પર આપણો છેલ્લીવાર નજર નાંખી રહ્યા થીએ. અહીં જ માનવજાતનાં પાપના બદલામાં પ્રેમ અને જ્ઞાનના અવતારને ખતમ કરવામાં આવ્યો છે. અને એ ખતમ થઈ નારા પામ્યો છે. એમ લોકો માને છે. પરંતુ એ પ્રેમ અને જ્ઞાનનો અવતાર અમર છે. દુનિયામાં તો ઘણા ધર્મ હશે. પરંતુ એમનામાં દિવ્યાંશ નહિ મળે. આપણો તો પ્રિસ્તને જ વફાદાર રહેવાનું છે. સંસારની ભૂલભૂતામણીમાં એ એકલો જ સાચો માર્ગ છે.”

તેઓ બંને ઈજિતને માર્ગ વિદાય થયા. અને પરુશાલેમને નિશાના અંધારાએ ઘેરી લીધું.

